

Digitized by the Internet Archive in 2011 with funding from University of Toronto

SAINT BASIL ON THE HOLY SPIRIT

JOHNSTON

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE AMEN CORNER, E.C.

Mew York
112 FOURTH AVENUE

Saint Basil the Great

Bishop of Caesarea in Cappadocia

On the Holy Spirit

Written to Amphilochius, Bishop of Iconium, against the Pneumatomachi

A REVISED TEXT
WITH NOTES AND INTRODUCTION

RV

C. F. H. JOHNSTON, M.A.

OF CHRIST'S COLLEGE, CAMBRIDGE

Orford

AT THE CLARENDON PRESS

1892

Orford

PRINTED AT THE CLARENDON PRESS
BY HORACE HART, PRINTER TO THE UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES

10 ELMSLEY PLACE

TORONTO 5, CANADA.

DEC 10 1931 2457

JUN 1 0 1973

BQ IIGI SG

Ο "Ων, Δέσποτα, Κύριε, Θεέ, Πατέρ παντοκράτορ, προσκυνητέ, ἄξιον ὡς ἀληθῶς, καὶ δίκαιον, καὶ πρέπον τῆ μεγαλοπρεπεία τῆς άγιωσύνης Σου, Σὲ αἰνεῖν, Σὲ ὑμνεῖν, Σὲ εὐλογεῖν, Σὲ προσκυνεῖν, Σοὶ εὐχαριστείν, Σὲ δοξάζειν, τὸν μόνον ὄντως ὄντα Θεόν, καὶ Σοὶ προσφέρειν έν καρδία συντετριμμένη, και πνεύματι ταπεινώσεως, την λογικήν ταύτην λατρείαν ήμων ότι Σύ εί ὁ χαρισάμενος ήμιν την ἐπίρνωσιν τής Σής άληθείας. καὶ τίς ίκανὸς λαλήσαι τὰς δυναστείας Σου, ἀκουστὰς ποιήσαι πάσας τὰς αἰνέσεις Σου; ἢ διηςήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσιά Σου έν πάντι καίρω; Δέσποτα των άπάντων, Κύριε οὐρανοῦ, καὶ Γής, και πάσης κτίσεως όρωμένης τε και ούχ όρωμένης, ό καθημένος ἐπί θρόνου δόξης, καὶ ἐπιβλέπων ἀβύσσους, ἄναρχε, ἀόρατε, ἀκατάληπτε, άπερίτραπτε, άναλλοίωτε, ὁ Πατήρ τοῦ Κυρίου ήμῶν Ἰμσοῦ Χριστοῦ, του μεςάλου Θεού και Σωτήρος, της έλπιδος ήμων ός έστιν είκων τής Σής ἀραθότητος σφραρίς ἰσότυπος, ἐν Ἑαυτῷ δεικνύς Σὲ τὸν Πατέρα, Λόγος ζών, Θεός άληθινός πρό αἰώνων, σοφία, ζωή, άγιασμός, δύναμις, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, παρ Οῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅριον ἐξεφάνη, τό της άληθείας Πνείμα, τό της υίοθεσίας χάρισμα, ό άρραβών τής μελλούσης κληρονομίας, ή άπαρχή των αἰωνίων άραθων, ή ζωοποιός δύναμις, ή πηρή του άριασμοί. παρ' Ού πάσα κτίσις λορική τε καί νοερά δυναμουμένη Σοί λατρευει, καί Σοί την αίδιον αναπέμπει δοξολογίαν, ὅτι τὸ ξύμπαντα δοῦλα Σά.

LIT. CONSTANT. S. BASILII ANAPHORAE PRAEFATIONIS INITIUM.

PREFACE

THE present revision of the text of St. Basil's Liber de Spiritu Sancto contains but few important modifications of the text of the Benedictine edition issued in 1726: but many readings of earlier editors, which were unsupported by the six manuscripts then in Paris, have been found in the manuscripts collated for this edition; and the general trustworthiness of the text and the integrity of the book have been placed on a firmer basis by the references to the Syriac paraphrases.

In the Introduction an attempt has been made to illustrate St. Basil's position by a short outline of the circumstances which directly or indirectly affected the terms used to express the Catholic doctrine of the Holy Trinity. The student will find much help in a small compass in the two following books, On the Early History of the Doctrine of the Holy Spirit (Swete, 1873) and The Arian Controversy (Gwatkin, 1889).

C. F. H. J.

HEADINGTON QUARRY VICARAGE, 21st April, 1892.

CONTENTS

Introduction—											PAGE
I.	I. The Doctrine of the Ante-Nicene Church, the Propositions of Arius and the Nicene Faith										xi
II.	II. The Development of the Nicene Formula and Beginning										
	of the M	[acedon	nian l	Heres	y			٠			xvii
III.	The Ortho	odoxy o	of the	Chu	rches				٠		xxiii
IV.	St. Basil	٠	٠	•	•		٠				xxxv
Wuilcknis on the 'Economy' of St. Basil										٠	xlvii
CHRON	OLOGICAL	SYNO	PSIS						•		lv
PROLEG	GOMENA		•			٠	٠				lxi
SYNOPS	SIS .	•				•		•			I
пері т	TOY INE	YMATO	Σ B	ΒΛΙΟ	N	٠		٠			9
EPISTL	ES FROM S	ST. BAS	IL T	э Ам:	PHILC	СНІ	us	•	٠	٠	159
TEXTS	EXPLAIN	ED.		•							173
INDICE	s										174

INTRODUCTION

I.

THE DOCTRINE OF THE ANTE-NICENE CHURCH, THE PROPOSITIONS OF ARIUS AND THE NICENE FAITH.

From the beginning the words appointed by our Lord to be used in baptism, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος, spoke to¹ the believer of a² Τριάς, and implied the doctrine afterwards expressed in the words ἡ ὁμοούσιος ³

¹ St. Basil calls it τὴν εἰσάγουσάν με εἰς τὸ φῶς, τὴν γνῶσιν Θεοῦ μοι

χαρισαμένην παράδοσιν. De Sp. S. § 26.

² Epiphanius (at the end of the second part of the third book adv. Haeres.) gives 'a short and true account of the Faith of the Catholic and Apostolic Church,' at the end of which he says, § 18, ἡμῦν δὲ αὕτη ἡ πίστις, καὶ αὕτη ἡ τιμὴ καὶ αὕτη ἡ μήτηρ ἡμῶν ἡ ἐκκλησία, διὰ πίστεως σώζουσα καὶ δι' ἐλπίδος κρατυνομένη καὶ ἀγάπη Χριστοῦ τελειουμένη, ἔν τε τῆ ὁμολογία ἔν τε τοῖς μυστηρίοις ἔν τε τῆ τοῦ λουτροῦ καθαρσίω δυνάμει, ὅτι ' ἀπελθύντες βαπτίσατε εἰς ὅνομα Πατρὸς καὶ Υἰοῦ καὶ 'Αγίου Πνεύματος.' εἰς ὄνομα δὲ θεϊκῆς Τριάδος, ὀνομασίας μηδεμίαν διαφορὰν ἐχούσης, ἀλλ' ὅτι Θεὸς εἶς ἡμῦν ἐν νόμω καὶ ἐν προφήταις καὶ ἐν εὐαγγελίοις καὶ ἐν ἀποστόλοις, ἐν παλαιᾳ καὶ καινῆ διαθήκη κεκήρυκται καὶ κατήγγελται, Πατὴρ καὶ Υἰὸς καὶ "Αγιον Πνεῦμα, μή τις συναλοιφὴ οὖσα ἡ Θεότης, ἀλλὰ Τριὰς οὖσα ὄντως τελεία, τέλειος ὁ Πατήρ, τέλειος ὁ Υἰός, τέλειον τὸ Πνεῦμα τὸ "Αγιον, μία Θεότης, εἶς Θεός, ῷ ἡ δόξα, τιμή καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

³ The term ὁμοούσιος is quoted by St. Athanasius from a letter of a predecessor Dionysius, the date of which is A.D. 259–264. The earliest Christian use of the word is given by Bull, Def. Fid. Nic. II. i. 9: 'Operae fortasse pretium fuerit notasse, auctorem libri, qui Ποιμάνδρης inscribitur, Mercurio Trismegisto tributi, cap. 1, expresse dicere, Dei

Tριάs, or (to use a verse of the Quicunque vult), 'Deus Pater, Deus Filius, Deus et Spiritus Sanctus, Et tamen non tres Dii, sed unus est Deus.' When, after the confused heresies of the Gnostics, Arius definitely asserted that the Τριάs was one of different Essences, and denied the Godhead of the Son, the Nicene Fathers asserted the doctrine, which they defined by the term 'Homoousios.'

There was really no question among the Nicene Fathers as to whether it was a $\Delta \nu \dot{\alpha} s^{-1}$ or the $T\rho \iota \dot{\alpha} s^{-2}$ which was $\dot{\alpha} \mu oo \dot{\nu} \sigma \iota \sigma s$; but though, after Arius, Arianism was long silent on the subject of the Godhead of the Third Person in the Trinity, yet all the while that the Arians denied that the Son was of one substance with the Father, they were really in the same breath denying also the consubstantiality of the Holy Spirit. After A. D. 360, when questions were raised as to the doctrine of the Holy Spirit, they, as well as all semi-Arians, whatever may have been their varying admissions as to the dignity and even Divine glory of the Son, declared the Holy Spirit to be inferior to Him, and only a created and ministering Spirit. Such semi-Arians as admitted the consubstantiality of the Son with the Father were guilty of believing in the incongruity of a

Λόγον esse Patri ὁμοούσιον. Certe planum fuisse scriptorem, hoc est, non ipsum Trismegistum, sed Christianum aliquem ejus nomen ementientem, solide probavit Petavius: sed et idem Petavius fatetur (De Trin. i. 2, § 3, 4), circulatorem illum perantiquum esse, et paulo post apostolorum tempora extitisse. Quod et testimonia ex ipso a Justino Martyre citata satis ostendunt.'

¹ To those who denied the Godhead of the Holy Spirit St. Athanasius puts the question, ἀποκρινάσθωσαν, Τριάς ἐστιν ἢ Δυάς; (Ep. i. ad Serap. § 29); and elsewhere he says that the error of Apollinarius

substitutes a τετράs for the Τριάς (c. Apollin. i. 9).

² The earliest extant use of the term is supposed to be in Theophilus (Bishop of Antioch, A.D. 169–182), Ad Autolychum ii. p. 106, where he says that the first three days of creation are τύποι Τριάδος, τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Λόγου αὐτοῦ, καὶ τῆς Σοφίας αὐτοῦ: and the Latin Trinitas occurs in Tertullian (A.D. 200) adv. Praxeam c. iii, 'Itaque duos et tres jactitant a nobis praedicari, se vero unius Dei cultores praesumunt, quasi non et Unitas irrationabiliter collecta haeresin faciat, et Trinitas rationaliter expensa veritatem constituat.'

Tpiás, in which there is a created being coordinated with a Δυας δμοούσιος. On the other hand, the words of the Creed of Nicaea, πιστεύομεν είς ένα Θεόν, Πατέρα Παντακράτορα . . . καὶ είς ενα Κύριον Ίησοῦν Χριστόν . . . καὶ είς τὸ ἄγιον Πνεῦμα contained the doctrine of the Consubstantial Trinity, i.e. Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, una est Divinitas, aequalis Gloria, coaeterna Maiestas. This, and nothing else, was the necessary and true meaning of the words, though it may not have been noticed by some, until controversy compelled them to make a closer examination of their own profession 1. This renders every step in the controversy from A.D. 325 till A.D. 381, and every explanation or evasion of the term δμοούσιος, as applied to the Son, to be a step either forwards to the explicit acknowledgement of the doctrine of the Consubstantial Trinity, or backwards in the direction of the denial of it. Hence the letters of St. Athanasius to Serapion, and St. Basil's Book to Amphilochius on the Holy Spirit are really treatises on the Consubstantial Trinity, and begin with the Doctrine of the Son: and the latter work has in the Bodleian MS. (o) a second title, Περί της άγίας Τριάδος.

¹ Κάν τε γάρ έξ αὐτῶν τινες θελήσειαν λέγειν ὅτι τὴν μὲν πίστιν τὴν έκτεθείσαν κατά Νίκαιαν καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦμεν, δείξον δέ μοι ἀπ' αὐτῆς ότι τὸ "Αγιον Πνεθμα ἐν τῆ Θεότητι συναριθμεῖται, εὐρεθήσονται καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐλεγχύμενοι. οὐ γέγονε δὲ τότε περὶ τοῦ Πνεύματος ἡ ζήτησις. Πρὸς γὰρ τὸ ὑποπίπτον ἐν καιρῷ καὶ καιρῷ αἱ σύνοδοι τὴν ἀσφάλειαν ποιούνται. έπεὶ οὖν ὁ Αρειος εἰς τὸν Υίὸν τὴν δυσφημίαν ἀπετείνετο, τούτου ένεκα μετά περισσης διαλογης ἀκρίβεια τῶν λόγων γεγένηται. όρα δὲ ἀπ' αὐτης της όμολογίας ὅτι οὐδὲ ἐν τούτω εὐρεθήσονταί τι λέγοντες οἱ εἰς τὸ Πνεῦμα βλασφημοῦντες, οἱ Πνευματόμαχοι καὶ ἀλλότριοι της αὐτοῦ δωρεᾶς καὶ άγιαστείας. εὐθὺς γὰρ ἡ ἔκθεσις ὑμολογεῖ καὶ ούκ άρνείται, πιστεύομεν γάρ είς ένα Θεών Πατέρα Παντακράτορα, τὸ δὲ πιστεύομεν οὐχ άπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἕνα Κύριον Ίησοῦν Χριστόν. οὐχ ἀπλῶς εἴρηται, ἀλλ' εἰς Θεὸν ἡ πίστις καὶ είς τὸ "Αγιον Πνεθμα, καὶ οὐχ ἀπλῶς εἴρηται, ἀλλ' εἰς μίαν δοξολογίαν καὶ είς μίαν ένωσιν Θεότητος καὶ μίαν δμοουσιότητα, είς τρία τέλεια, μίαν δὲ Θεότητα, μίαν οὐσίαν, μίαν δοξολογίαν, μίαν κυριότητα ἀπὸ τοῦ πιστεύομεν καὶ πιστεύομεν καὶ πιστεύομεν, καὶ ἐνταῦθα διέπεσεν ὁ τῶν τοιούτων λόγος.—Epiphanius (adv. Haeres. III. lxxiv. Pneumatomachi, § 14). The letter from Constantinople to Rome in 382 expressly maintains the same interpretation of πιστεύειν Theod. V. q.

The creed attributed to Gregory the Wonderworker, of Neo-Caesarea, in Pontus, a pupil of Origen, may be taken as expressing in its latter part the true meaning of the simple sentence which satisfied the Council of Nicaea, καὶ εἰς τὸ ἄγιον Πνεῦμα. It is as follows¹:—

'There is one God, the Father of the living Word, Who is His subsisting Wisdom, and Power, and Eternal Impress; He is Perfect Begetter of Perfect Son, Father of the Only begotten Son. There is one Lord, One only of One only. God of God, Impress and Image of the Godhead, energizing Word; Wisdom, comprehensive of the system of the universe, and Power, the Maker of the whole Creation; true Son of true Father, Invisible of Invisible, and Incorruptible of Incorruptible, and Immortal of Immortal, and Eternal of Eternal. And there is One Holy Spirit having His being (ἔπαρξιν) of God, and manifested (that is to mankind) through the Son, Image of the Son, Perfect (Image) of Perfect (Son); Life. the Cause of those who live; Holy Fountain, Holiness, the Bestower of Sanctification, in Whom is manifested God the Father, Who is over all and in all, and God the Son, Who is through all. There is a Trinity perfect in Glory and Eternity and Kingdom, Indivisible and Unchangeable.'

St. Basil, in the important formulary which he submitted to test the orthodoxy of Eustathius of Sebaste (Ep. 125) shortly before the following treatise was written, explains that the doctrine of the Holy Spirit 'was left without elaboration (ἐξεργασίας), because no question had as yet been set in motion about it.' Yet 'the evil seeds of impiety' had been sown by Arius when in his Thalia (Ath. de Synod. 15) he taught: Ἡγουν Τριάς ἐστι δόξαις οὐχ ὁμοίαις ἀνεπίμικτοι ἑανταῖς εἰσιν αὶ ὑποστάσεις αὐτῶν' μία τῆς μιᾶς ἐνδοξοτέρα δόξαις ἐπ' ἄπειρον. He said that the οὐσίαι of the Father, and the Son, and the Holy Spirit are μεμερισμέναι τῆ φύσει καὶ ἀπεξενωμέναι καὶ

¹ The $\tilde{\epsilon}$ $\kappa\theta$ εσι ϵ is given at length in the Vita Thaum, of Gregory of Nyssa.

ἀπεσχοινισμέναι καὶ ἀλλότριοι καὶ ἀμέτοχοι ἀλλήλων, his favourite phrase being ἀνόμοιοι πάμπαν ἀλλήλων ταῖς τε οὐσίαις καὶ δόξαις ἐπ' ἄπειρον (Athan. c. Arian. i. 6). But his followers were generally content with repeating some scriptural statements as to the Holy Spirit and His operations, laying considerable stress on references to the Father's will, and contradicting Sabellian statements rather than the doctrine of the Church, until the course of events in A.D. 360 produced a section of them who were properly called *Pneumatomachi*.

It will be useful to give here the account given by Epiphanius of the various sections of Arians in the introductions to his books on heresies:—

'Αρειανοί, οἱ καὶ 'Αρειομανῖται, οἱ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ κτίσμα λέγοντες καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Αγιον κτίσμα κτίσματος, σάρκα μόνον τὸν Σωτῆρα ἀπὸ Μαρίας εἰληφέναι διαβεβαιούμενοι, καὶ οὐχὶ ψυχήν.

'Αετιανοί, οἱ ἀπὸ 'Αετίου τοῦ Κίλικος, διακόνου γενομένου ὑπὸ Γεωργίου τοῦ τῶν ᾿Αρειανῶν ἐπισκόπου τῆς ᾿Αλεξανδρείας, οἱ καὶ Ανόμοιοι καλούμενοι, παρά τισι δέ Εύνομιανοί, δι' Εύνόμιον τινα μαθητήν τοῦ 'Αετίου γενόμενον καὶ ἔτι περιόντα. σὺν αὐτοῖς δὲ ην καὶ Εὐδόξιος, ἀλλὰ δηθεν διὰ τὸν πρὸς τὸν βασιλέα Κωνστάντιον φόβον ἀφώρισεν έαυτόν, καὶ μάλλον τὸν ᾿Αέτιον ἐξώρισεν. ἔμεινε δε Εὐδόξιος ἀρειανίζων, οὐ μέντοι γε κατὰ τὸν 'Αέτιον. οὖτοι οί 'Ανόμοιοι, οί καὶ 'Αετιανοί, παντάπασι Χριστὸν καὶ τὸ "Αγιον Πνεῦμα ἀπαλλοτριοῦσι Θεοῦ, κτιστὸν αὐτὸν διαβεβαιούμενοι, καὶ οὐδὲ δμοιότητά τινα έχειν λέγουσιν. έκ συλλογισμών γὰρ Αριστοτελικών καὶ γεωμετρικών τὸν Θεὸν παριστάν βούλονται, καὶ Χριστὸν δήθεν μὴ δύνασθαι είναι έκ Θεοῦ διὰ τοιούτων τρόπων. Οἱ δὲ ἀπ' αὐτοῦ Εὐνομιανοί καλούμενοι ἀναβαπτίζουσι πάντας τούς πρός αὐτούς έρχομένους οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπὸ ᾿Αρειανῶν, κατὰ κεφαλῆς ἄνω τοὺς πόδας στρέφοντες των βαπτιζομένων, ως πολύς άδεται λόγος. το δέ σφαληναι έν τινι πορνεία η έτέρα άμαρτία οὐδὲν εἶναί φασιν. οὐδὲν γὰρ ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀλλ' ἢ τὸ εἶναί τινα ἐν ταύτη τῆ μόνη αὐτῶν νομιζομένη πίστει.

"Ημιάρειοι, οἱ Χριστὸν μὲν κτίσμα ὁμολογοῦντες, εἰρωνεία δὲ κτίσμα αὐτὸν φάσκοντες, οὐχ ὡς ἐν τῶν κτισμάτων, ἀλλά, φασίν, Υἱὸν

λέγομεν, διὰ δὲ τὸ μὴ πάθος προσάψαι τῷ Πατρὶ διὰ τοῦ γεγεννηκέναι κτιστὸν αὐτὸν λέγομεν. ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ 'Αγίου κτίσμα παντελῶς ὁρίζονται, παρεκβάλλοντες Υίοῦ τὸ ὁμοούσιον, ὁμοιούσιον δὲ θέλουσι λέγειν. ἄλλοι δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τὸ ὁμοιούσιον παρεξέβαλον.

Πνευματομάχοι. οὖτοι περὶ μὲν Χριστοῦ καλῶς ἔχουσι, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον βλασφημοῦσι, κτιστὸν αὐτὸ ὁριζόμενοι καὶ οὐκ ὁν ἐκ τῆς Θεότητος, μᾶλλον δὲ καταχρηστικῶς δι ἐνέργειαν κεκτίσθαι, άγιαστικὴν αὐτὸ δύναμιν φάσκοντες εἶναι μόνον.

Epiphanius arranges the Arians of A.D. 360 into three bodies (τάγματα), one containing Eudoxius, Germanus (of Sirmium), George of Alexandria, and Euzoius of Antioch: another, Basil of Ancyra, Eleusius of Cyzicus, Eustathius of Sebaste, George of Laodicea, Silvanus of Tarsus and Macedonius of Constantinople. In the third he places Acacius, Meletius, and Eutychius of Eleutheropolis.

In the first Canon of the Council of Constantinople, A.D. 381, the Arian heresies anathematized are mentioned in the following order: - καὶ ἰδικῶς τὴν τῶν Εὐνομιανῶν, εἴτουν 'Ανομοίων, καὶ τὴν τῶν ᾿Αρειανῶν, εἴτουν Εὐδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἡμιαρειάνων, είτουν Πνευματομάχων (1) The true supporters of the propositions of Arius were the Eunomians or Anomoeans, of whom Aetius was the leader (προστάτης St. Basil de Sp. S. § 4), with a clever lieutenant in his secretary Eunomius. (2) But the Arians, i.e. the supporters of Arius himself, were at first rather a court party, called Eusebians, after the Bishop of Nicomedia, where the Court was. Their opinions were somewhat modified from the propositions of Arius by the use of δμοιούσιον. When Acacius (Bishop of Caesarea from 338 to 365) became their leader, they were known as Acacians, or from his favourite formula, Homoeans. But in 381 they had the name Eudoxians from Eudoxius, who was Bishop of Constantinople from 360 to 370. (3) The Semiarians are mentioned as identical with the Pneumatomachi; although in earlier days Epiphanius distinguished between

them as holding, the first, less orthodox, and the second, more orthodox opinions on our Lord.

In the following year, the letter from the Bishops at Constantinople to Rome speaks of these heretics as Eunomians, Arians and Pneumatomachi, and omits the alternative titles.

II.

THE DEVELOPMENT OF THE NICENE FORMULA AND BEGINNING OF THE MACEDONIAN HERESY.

St. Cyril of Jerusalem.—If we begin at Jerusalem, which was then subject to Caesarea, we find the earliest systematic exposition of the doctrine of the Holy Spirit in the sixteenth and seventeenth catechetical lectures of Cyril. In these, with the exception of references to the wild statements of Gnostics, Cataphrygians and Manichees, we find warnings only against those who (xvi. § 3) dare to separate (sc. from the Father and the Son) the operation of the Holy Spirit (οἱ χωρίζειν τολμώντες τοῦ άγίου Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν); and, he says (§ 4), ούτε χωρίζομεν την άγίαν Τριάδα, ως τινες, ούτε συναλοιφήν, ως Σαβέλλιος, έργαζόμεθα. We might infer from this, that Cyril wrote before Arian teaching on the Holy Spirit had taken any more definite form than the above-quoted dicta of Arius. It should be remembered that, in earlier days, Eusebius of Caesarea, who exercised Metropolitical authority over the Bishops of Jerusalem, was the consistent friend of Arius, and admitted him to teach in Palestine, while Macarius, the Bishop of Jerusalem, would have nothing to do with him. Maximus, the successor of Macarius, after some vacillation was on the side of the truth at Sardica; and Cyril's lectures were delivered, under him, sometime before Athanasius was welcomed at Jerusalem on his return from his second exile A.D. 349. Cyril in his lectures does not use a higher formula for the Son than karà πάντα ζμοιον (iv. 7), and did not repent of his shrinking from

the Nicene ὁμοούσιον until, after vicissitudes in which he resembled St. Athanasius, without sharing his fearless consistency, he attended among the 150 at Constantinople A.D. 381 (ἐκ δὲ Ἱεροσολύμων Κύριλλος, τότε ἐκ μεταμελείας τῷ 'ὁμοσυσίῳ' προσκείμενος), and in the following year was spoken of in the letter to Rome as 'Bishop Most Reverend and Most Beloved by God,' who was 'canonically appointed by his suffragan bishops long ago and who had gone through very many conflicts against the Arians in divers places' (Soc. v. 8; Theod. v. 9).

Rise of Macedonianism.—The troubles of the aged Alexander, Bishop of Constantinople, culminated in Constantine's order that he should receive Arius to communion. His prayers, ἀπόλυσον ἐμὲ τὸν δοῦλόν σου . . . ἆρον Αρειον, were answered, one with awful suddenness, the other by a welcome translation (Theod. i. 19) in a short time from the evil to come (A.D. 336). He was succeeded by Paul, whose occasional presence in Constantinople shed a few transitory gleams of orthodoxy through an atmosphere that was saturated with Arianism for forty years (A. D. 338-379). In 338 Eusebius the partisan of Arius (who must not be confounded with the historian of Caesarea, also on the Arian side) was translated from Nicomedia to Constantinople; and on his death in 342 Macedonius became a more permanent occupant of the see. Macedonius was finally deposed by the council held (A.D. 360) in his own city, after Ariminum and Seleucia, which under the guidance of Acacius of Caesarea and his friends, after accepting the Creed of Ariminum, also deposed (on various pretexts) Basil of Ancyra, Eustathius of Sebaste, Eleusius of Cyzicus and Silvanus of Tarsus. Cyril of Jerusalem, who had been deposed by Acacius (by virtue of his authority as Metropolitan) and had found a home with Silvanus, was also condemned by this council, and Aetius was degraded from the diaconate. Eudoxius was put into the place of Macedonius, and, after his notoriously profane sermon at his enthroning, he put Eunomius

into the place of Eleusius, but soon drove him away to become, with Aetius, the two leaders of extreme Anomoeanism.

The deposition of Macedonius was the occasion of the rise of Macedonianism. He had been put into the see of Constantinople on the supposition that, as he agreed with the Arians on the doctrine of the Holy Spirit, he was altogether a partisan (Theod. ii. 6). But Theodoret goes on to point out that their agreement was shortlived. 'A little while afterwards they drove him out also, because he did not allow them to call Him a creature $(\kappa \tau i \sigma \mu a)$ to whom Holy Scripture gives the title of Son. And for this reason it was, that having separated from them, he became the champion of a heresy of his own: for while he too did not say that the Son was "of one substance" with the Father, but taught that He was "like in all things" to Him that begat Him, he went on to apply the word "created" to the Spirit.'

The account of Socrates is very similar: (ii. 45) 'Now Macedonius, being ejected from Constantinople, and disliking his condemnation, could not keep quiet anyhow; but he turns first to those who were on the opposite side, the bishops who at Seleucia condemned Acacius's friends: and then begins to send suggestions to Sophronius (a Paphlagonian bishop) and Eleusius, to hold out against the (Dedication) Creed which they had put out at Antioch and confirmed at Seleucia, and he recommended that the faith should be expressed in the counterfeit watchword δμοιούσιον. And so there flowed together to him many of his acquaintance, men who now have the name of Macedonians from him; and many, who in the synod at Seleucia had disputed with Acacius's party, openly declared for the δμοιούσιον, though formerly they were not clear about it. It was reported with many, that the word was not an invention of Macedonius, but of Marathonius, whom they had made bishop of Nicomedia a little while before; for which reason men call them also "Marathonians." Eustathius also, who was banished

from Sebaste for the reason I mentioned above, found a refuge with them. But when Macedonius refused to admit the Holy Spirit into the Divine Trinity, Eustathius was obliged to say, "I neither choose to call the Holy Spirit God, nor would I bring myself to call Him creature." And for this reason those who hold the ὁμοούσιον give them the epithet of "Pneumatomachi."

Egypt.—The earliest record now remaining of the articulate mutterings of the Pneumatomachi is found in Egyptian Church History. St. Athanasius was driven from his flock for a third time in A.D. 356; and a second 'wolf' was found in George of Cappadocia, who had for a time worthy coadjutors in Aetius and Eunomius. While the saint was in hiding with the monks of the desert, he received a letter from the watchful Serapion, now Bishop of Thmuis, in Augustamnica, telling him of some who had left the Arians on account of their blaspheming the Son of God, but held opinions against the Holy Spirit, declaring Him to be not only a creature, but even one of the 'ministering spirits,' and higher than the angels only in position ($\beta a \theta \mu \hat{\varphi}$). Didymus, the blind head of the Catechetical School, met this heresy with his treatise on the Holy Spirit, of which we have only Jerome's Latin version: and from the desert St. Athanasius wrote his letters to Serapion; the first of which contains a systematic exposition of the doctrine of the Holy Spirit. In it he says it is madness to assert that He can be a creature, if co-ordinated in the Trinity (εὶ γὰρ κτίσμα ἦν, οὐ συνετάσσετο τ $\hat{\eta}$ Τριάδι, i. 17). His arguments, like those of St. Basil, are based upon the belief in the Divinity of the Son. In § 20 he alleges from Scripture, that the Son is sent by the Father, the Spirit by the Son, the Father is glorified by the Son, the Son by the Spirit, the Son speaks what He heard from the Father, the Spirit receives from that which is the Son's, and tells it to the world. The Spirit has therefore the same τάξις and φύσις in relation to the Son that the Son has in relation to the Father (§ 21). The Son is

Wisdom and Truth, and the Spirit is the Spirit of Wisdom and the Spirit of Truth; the Son is the Power of God, and the Lord of Glory; and the Spirit is the Spirit of Power and the Spirit of Glory: and he cautiously describes the inner relation thus— $\epsilon i \ \delta \epsilon \ \delta \ \gamma i \delta s$, $\epsilon \pi \epsilon \iota \delta \gamma \ \epsilon \kappa \ \tau \circ \delta \ \Pi \alpha \tau \rho \delta s \ \epsilon \sigma \tau \iota \nu$, $i \delta \iota \circ \nu \ \tau \gamma s \delta \iota \circ \nu \epsilon \delta \tau \iota \nu$, $i \delta \iota \circ \nu \ \tau \gamma s \delta \iota \circ \nu \epsilon \delta \iota \circ \iota \circ \delta \iota \circ \iota \circ \delta \iota \circ$

The first part of the treatise of Didymus is directed against the assertion that the Holy Spirit is a creature: and he maintains that the Spirit is of the same nature as the Father and the Son, from the sameness of operations and of attributes, and from the manner of His mission and of His relation with the Father and the Son. Some of the objections noticed by Didymus savour strongly of the presence of Aetius and Eunomius in Egypt: e.g. If the Holy Spirit is not created, He is either the Brother of God and the Uncle of the Only Begotten; or is the Son of the Christ and Grandson of the Father 1. In dealing with which, Didymus hints that it may be possible to be guilty of unpardonable sin not only against the Holy Spirit (Matt. xiii. 3; Heb. x. 29) but also against the Son (Matt. x. 33; Heb. ibid.) and against the Father (1 Sam. ii. 25). In a later writing Didymus speaks of the Holy Spirit as proceeding from the Father ἀνάρχως, όμοουσίως, αδιαιρέτως, αρρήτως: and this relation with the Father, as well as the relation with the Son, is as to His Divine Nature (ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ μένει παρὰ τῷ Υίφ θεϊκώς De Trin. ii. 21).

After the death of the second Cappadocian intruder at the hands of a pagan mob, St. Athanasius was gladly received by his people, and held the famous council² at Alexandria (A.D. 362), with the zealous co-operation of Eusebius of Vercellae (Liguria), who was just then returning from exile in

¹ So Epiphanius in his section (lxxiv.) on the Pneumatomachi, has to say, Πνεῦμα ἄγιον ἀεί, οὐ γεννητόν, οὐ κτιστόν, οὐ συναδελφόν, οὐ προπάτορον, οὐκ ἔγγονον, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός.

² See Bright's History, p. 116.

Upper Egypt. At this council, in the words of Socrates (iii. 7), ἔνθα καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα θεολογήσαντες τῆ ὁμοουσίφ Τριάδι συνανελαμβάνοντο. And this definition was carried by Eusebius on his homeward journey to the Churches of Illyricum, Italy and Gaul. When the little 'cloud' of Julian's reign had passed away, St. Athanasius with the Egyptian and Libyan Bishops (A. D. 363) sent, in reply to a request from the new Emperor Jovian, a letter which is a valuable contemporary record of the condition of the Church (Theod. Eccl. H. iv. 3).

It repeats the Faith of the Nicene Fathers, and states that it is received by 'all the Churches in every place (κατὰ τόπου), to wit, the Churches in Spain, Britain and the Gauls, all Italy and Campania, Dalmatia, Dacia and Mysia (Moesia), Macedonia and all Hellas, and all the Churches in Africa, Sardinia, Cyprus, and Crete, Pamphylia, Lycia and Isauria, through all Egypt and Libya, Pontus and Cappadocia and the parts near it $(\tau a^{1} \pi \lambda \eta \sigma i o \nu \mu \epsilon \rho \eta)$, and the Churches in the East (i. e. Oriens, from Cilicia to Arabia), with the exception of a few men who held the opinions of Arius.' (His omission of Thracia, of all but two of the provinces of Asia, and his exception with respect to the churches under Antioch are significant.) All these are claimed as loyal to the δμοούσιον, and it was still too early in the days of Macedonianism to speak of them as having judged and condemned it: but the letter ends with a reference to the doctrine of the Holy Spirit as implied by the Nicene Fathers under the simple words, καὶ εἰς τὸ ἄγιον Πνεῦμα. 'Αλλ' οὐδὲ ἀπηλλοτρίωσαν τὸ Πνεῦμα τὸ Αγιον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υίοῦ ἀλλὰ μᾶλλον συνεδόξασαν αὐτὸ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἐν τῆ μιᾶ τῆς ἁγίας Τριάδος πίστει, διὰ τὸ καὶ μίαν εἶναι τὴν εν τῆ άγία Τριάδι Θεότητα: and we are justified in assuming generally that the δμοούσιον would have been understood as applying to the Holy Spirit as well as to the Son, by the Churches mentioned, if the question of Macedonianism

¹ Armenia and Persia were the Churches beyond the limits of the empire in the neighbourhood of Cappadocia. The words cannot properly be applied to the neighbourhood of the writer.

were mooted among them. In 376 St. Basil made a similar claim as to the loyalty of the Churches: μικρόν ἐστι τοῦτο τὸ μέρος τὸ νενοσηκός ἡ δὲ λοιπὴ πᾶσα Ἐκκλησία, ἡ ἀπὸ περάτων εἰς περάτα δεξαμένη τὸ εὐαγγέλιον, ἐπὶ τῆς ὑγιοῦς ἐστι ταύτης καὶ ἀδιαστρόφου διδασκαλίας.

III.

THE ORTHODOXY OF THE CHURCHES.

Spain.—In Spain we know that Hosius of Corduba was a consistent upholder of the truth from the Council of Elvira (A.D. 305) to that of Sardica (A.D. 344) and until his banishment to Sirmium in 355; and that Potamius, Bishop of Lisbon, was the chief framer of the Sirmian 'Blasphemy,' A.D. 357, which rejected οὐσία, ὁμοούσιον, and ὁμοιούσιον alike. Yet we can accept the statement of St. Athanasius that the Churches of Spain generally followed Hosius rather than Potamius, and received the Nicene Faith with all that it implied.

Britain and Gaul.—In Gaul, Maximin Bishop of Treves was the host of St. Athanasius in his first exile (A.D. 336), and when, during his third exile, eighteen years afterwards, the Emperor Constantius endeavoured to force a synod at Arles to condemn him, Vincent of Capua yielded, but Paulinus, Maximin's successor, stood firm, and was banished to Phrygia. To the same country Hilary of Poitiers and Rhodanius of Toulouse were sent in 356, after condemnation by a Council under Saturninus, the Arian Bishop of Arles: and Hilary's own statement is, that on his way into exile he first heard the Creed of Nicaea, i. e. that no copy of it had found its way across Gaul from Treves to Poitiers: he says the orthodoxy of Britain and Gaul did not need it. He returned from exile after addressing a remonstrance to Constantius to Constantinople in 360. During his exile he had written his twelve books 'de Trinitate,' and had worked hard to bring about an understanding between semi-Arians

and the Church. Socrates says, Ίλάριος δὲ καὶ ἐλλόγιμος ων βιβλίοις τη 'Ρωμαίων γλώττη τὰ τοῦ 'όμοουσίου' παρέδωκε δόγματα' δι' ὧν ίκανῶς μεν τούτω συνέστη, δυνατῶς δε καὶ τῶν 'Αρειανῶν δογμάτων καθήψατο. In his treatise on the Trinity, he deals with the doctrine of the Holy Spirit warily, for it was written in early days (A.D. 359) before Macedonianism had taken a definite shape and called out warnings from the Church. But some of his words should be remembered in reference to St. Basil's treatise. He speaks of the Spirit as 'ex Patre per Filium' (xii. 53, 57): and in this connection he uses the texts 'Of Whom are all things' and 'through Whom are all things.' He also says that the Spirit receives 'ex Utroque.' Again, Phoebadius of Agen (who was afterwards distinguished as a leader of the small body who held out at Ariminum for the Homoousion), in writing against the Arians (A. D. 358), said that the Church holds 'the Spirit to be of God (de Deo), distinct (alius) from the Son as the Son is from the Father.'

It should be remembered that in 360, after Ariminum and Seleucia, when Hilary returned from exile, a council of Gallic Bishops, at Paris, declared that they accepted the Homoousion in its true sense, and excommunicated the Arian Saturninus.

Italy.—When St. Athanasius mentions 'all Italy and Campania,' he passes over in silent contempt the Arian Bishop of Milan, Auxentius (of Cappadocia), who had been intruded into the see of Dionysius, banished by Constantius after his bold support of the saint at the Council of Milan A. D. 355: and he shews no fear of the contamination of the country by the Council of Ariminum lately held (359). Liberius was still standing out against its Creed, having regained what St. Athanasius calls his former mind $(\tau \dot{\eta} \nu \dot{\epsilon} \xi \dot{a} \rho \chi \dot{\eta} s \gamma \nu \dot{\omega} \mu \eta \nu)$. At the time of his writing Eusebius of Vercellae and Hilary of Poitiers had returned from their exile and were doing their utmost to undo what had been done at Ariminum during their absence; they were just then helping the orthodox in Northern Italy against Auxentius, having with them

the definitions of the Council of Alexandria. It was with special reference to Auxentius that Hilary used the famous phrase, 'Sanctiores aures plebis quam corda sacerdotum.' In 374 Auxentius died, and Ambrose was made bishop. His treatise de Spiritu Sancto was written, at the request of the Emperor Gratian, in 381: and in it he borrowed largely from the treatises of Didymus and Athanasius, of Basil and his brother Gregory (of Nyssa), who had preceded him in the work of controversy.

The Macedonians, by means of Eustathius of Sebaste, Silvanus of Tarsus, and Theophilus, another Cilician bishop 1, imposed on Liberius after the Council of Lampsacus, at the very end of his life: but in the days of his successor Damasus a synod assembled to judge the Arian Auxentius; ninety bishops from Gaul and Italy attended, and condemned him: and the synodical letter, as sent to the churches in Illyricum, shews in one passage both the orthodoxy of that part of Italy, and the true interpretation of the last words of the Nicene Creed: καὶ γὰρ ἡνίκα πρῶτον ἡ κακία τῶν αίρετικῶν ἀκμάζειν ἤρξατο, ώς καὶ νῦν μάλιστα ὑφέρπει τῶν ᾿Αρειανῶν ἡ βλασφημία, οἱ πατέρες ήμῶν τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτὰν ἐπίσκοποι \lceil^2 καὶ οἱ ἐκ τῆς ἡ 2 Ρωμαίων άγιωτάτης ἐπίσκοποι] εἰς Νίκαιαν γινομένου τοῦ σκέμματος, τοῦτο τὸ τείχος ύπεναντίον των ὅπλων τοῦ διαβόλου ώρισαν, καὶ ταύτη ἀντιδότω τὰ θανάσιμα φάρμακα ἀπεώσαντο. ὥστε τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υίὸν μιᾶς οὐσίας, μιᾶς θεότητος, μιᾶς ἀρετῆς, μιᾶς δυνάμεως, καὶ ένὸς χαρακτήρος πιστεύεσθαι χρή, καὶ της αὐτης ὑποστάσεως καὶ οὐσίας καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. (Theod. ii. 22.) The letter sent from the same synod to the eastern bishops declared that the decree of the Nicene Council was 'ut Patrem Filium Spiritumque Sanctum unius deitatis, unius virtutis, unius figurae, unius credere oporteret substantiae . . . Spiritum quoque Sanctum increatum, atque unius majestatis, unius usiae, unius virtutis cum Deo Patre et Domino nostro Jesu Christo fateamur. Neque enim creaturae dignus est, qui emissus est ut crearet, sicut propheta sanctus adstruxit dicens; Emitte Spiri-

¹ See below, pp. xxxiv, xxxix.

² Not in the Latin version.

tum tuum et creabuntur: deinde alius item posuit: Spiritus Divinus qui fecit me; Non enim separandus est divinitate. qui in operatione ac peccatorum remissione connectitur.' Seven years afterwards (A. D. 379) this was accepted in synod at Antioch by Meletius, Eusebius of Samosata, Eulogius of Edessa, and 150 other bishops. (Mansi, iii. 459–464.)

The mention of Campania may be due to St. Athanasius's knowledge that Vincent of Capua, who had been frightened into condemning him at Arles in 354, had remained firm against the Creed of Ariminum in 359.

Illyricum-Occidentale.—St. Athanasius mentions next Dalmatia, a part only of the diocese of Illyricum. Sirmium was tainted with the memories of its heretical bishops Photinus and Germinius (joint author, with Potamius, of the Blasphemy, A.D. 357), and of their two still more heretical suffragans, Ursacius of Singidunum and Valens of Mursa. But in a council of Illyrican bishops which was held about the time of Germinius' death, A.D. 371 (just after the council under Damasus, and a similar council in Gaul), the orthodoxy of the diocese was vindicated by a letter of reproof to the Bishops of Asia which must have comforted the heart of St. Basil in his struggles. In it they said they had demonstrated the Trinity of Father, Son and Holy Spirit to be consubstantial (ὁμοούσιον): and they were sending on the Roman bishop Elpidius to see if it were really true that in Asia a doctrine is preached which separates the Holy Spirit from the Father and the Son: 'If ye really have ever been involved in such an error, put off the old man and put on the new. And Elpidius will teach you to preach the true faith, that the Holy Consubstantial Trinity is sanctified, glorified and manifested in God the Father with the Son and Holy Spirit, the Father in the Son, the Son in the Father with the Holy Spirit for ever.' It may be noticed that the Illyrican bishops go on to say that this doctrine of the Consubstantial Trinity is 'in conformity with the faith long ago set forth in Nicaea." (Theod. iv. 9.)

Dacia.—The later orthodoxy of Dacia and Moesia may be said to result naturally from the great Council at Sardica (A.D. 344), whose Acts were a sort of second chapter of the Nicene council. It restored St. Athanasius (after his second exile) to Alexandria, Marcellus to Ancyra, and Asclepas to Gaza, deposed and excommunicated the three 'wolves who had entered' their sees, Gregory, Basil, and Quintianus, and condemned the eight leaders of the Arians, with their policy and teaching.

Macedonia.—The name of Ascholius, who succeeded to the metropolitan throne of Thessalonica, at the time of the deposition of Macedonius (A. D. 360), is some guarantee for the truth of St. Athanasius's claim that Macedonia 1 held the Nicene Creed. He was the firm friend of St. Athanasius and St. Basil, and his statement to the Emperor Theodosius, who applied to him for baptism, when he was ill at Thessalonica, confirms and carries on the testimony of St. Athanasius almost to the time of the Council of 381: τὸ δὲ βαπτισθηναι δια την αρρωστίαν σπεύσας, επιζητήσας τε τον Θεσσαλονικέων επίσκοπον, ηρώτησε πρότερον ποίαν πίστιν ησπάζετο. τοῦ δὲ εἰπόντος, ώς ' οὐ παρῆλθεν ή 'Αρειανων δόξα κατὰ τὰ 'Ιλλυρίων ἔθνη, οὐδὲ ἴσχυσε συναρπάσαι ή παρ' έκείνου γεγενημένη καινοτομία τὰς τῆδε έκκλησίας, άλλα μένουσι φυλάττοντες ασάλευτον την άνωθεν μεν και έξ αρχης έκ των ἀποστόλων παραδοθείσαν πίστιν, έν δε τῆ κατὰ Νίκαιαν συνόδω βεβαιωθείσαν,' ὁ βασιλεύς ἀσμενέστατα ὑπὸ ᾿Ασχολίου τοῦ ἐπισκόπου βαπτίζεται. (Soc. v. 6.) That this specially implied freedom from Macedonianism is further suggested by the fact of the edict of Theodosius put forth at that time from Thessalonica (Cod. Theod. xvi. 1, 2), in which 'he declared his belief in the Godhead of the Father, the Son, and the Holy Ghost, in equal Majesty and divine Trinity, and commanded that the name of Catholic Christians should be applied only to those who professed the same belief, while he expressed his

¹ Demophilus (of Berroea), the tempter of Liberius, a single exception, removed to the more congenial atmosphere of Constantinople in 369.

desire that all his subjects should follow that faith as taught by Damasus, Bishop of Rome, and by Peter, Bishop of Alexandria.' (Wordsworth, Ch. Hist. ii. 313.)

Thracia.—The condition of Constantinople has been already noticed. The pseudo-council of the Eusebians at Philippopolis (A.D. 344); the successive exiles of the orthodox bishops, Eutropius and Lucius, from Hadrianople; the murder of Theodulus, Bishop of Trajanople, and the vicissitudes of Paul and Evagrius, both occasionally allowed to be bishops of Constantinople; with all that was done at Nike to wreck the Council of Ariminum, shew sufficiently the reason of the omission of Thracia from St. Athanasius's list of the Churches that held the Nicene Faith; while, in after days, the mission of St. Gregory of Nazianzus to preach the Catholic Faith in Constantinople, and his sermons in the church of 'the Resurrection' speak emphatically to the result of the forty years of Arianism which ended with the expulsion of Demophilus.

Africa and the Mediterranean.—The memories of Tertullian and Cyprian, the labours of Lucifer of Cagliari, and the extant writings of Epiphanius, Metropolitan of Cyprus, must suffice to support the claim of St. Athanasius for the orthodoxy of the Churches of Africa and the islands of the Mediterranean. The connexion between the 'Niceno-Constantinopolitan' Creed and the formulas contained in the 'Αγκυρωτός of Epiphanius is well known: the latter work was written as a help to orthodoxy for the Church of Pamphylia, a province of Asia. A passage from it may be quoted as expressing the doctrine of the Consubstantial Trinity in a manner somewhat different from the other writers, quoted in the present book: πίστις δὲ ή καθόλου κηρύκων φωναις αυτη σημαίνεται, ως έγωγε οίμαι, κατηχούμενος έκ γραφων, τρία άγια, τρία συνάγια, τρία ύπαρκτά, τρία συνύπαρκτα, τρία ἔμμορφα, τρία σύμμορφα, τρία ένεργά, τρία συνεργά, τρία ένυπόστατα, τρία συνυπόστατα άλλήλοις συνόντα, Τριας αυτη άγια καλείται, τρία όντα, μία συμφωνία, μία Θεότης της αυτης δυνάμεως, της αυτης υποστάσεως, όμοια έξ

Asia. xxix

όμοίου, ἰσότητα χάριτος της αὐτης χάριτος ἐργάζεται, Πατρὸς καὶ Υἰοῦ καὶ 'Αγίου Πυεύματος (repeated by him in his section on Πυευματομάχοι, adv. Haeres. III. lxxiv, which affords an interesting parallel to chapters xix.—xxiv. of the present treatise).

Asia.—There were ten provinces in Asia, of which Hilary says (De Syn. 63) that, with the exception of a few, including Eleusius, Bishop of Cyzicus, they were for the most part really ignorant of God-that is, overrun by pure Arianism. The provinces were Asia, Caria, Lycia, Pamphylia, Lycaonia, Pisidia, the two Phrygias, Lydia, and Hellespontus. Of these St. Athanasius claims as orthodox only two, Pamphylia and Lycia, and in after years we find the former mentioned honourably by Epiphanius, the latter by St. Basil. Menophantus, bishop of Ephesus, who belonged to the Arian party even at Nicaea, was deposed and excommunicated among the eight Arian leaders at Sardica, and thirteen years afterwards he joined with the rest of his party at Antioch in intruding the Cappadocian George into St. Athanasius's place. The condition of the diocese is an argument for the earliest date assigned to the orthodox Council held at the Phrygian Laodicea. In 356 Macedonius put into the see of Cyzicus Eleusius, noted for his share in his patron's violence and afterwards for his maintenance of the Dedication Creed at Seleucia in 359. Deposed at Constantinople in 360, he made way for Eunomius: but he returned on Julian's accession, though soon again banished by Julian, and again restored. At Lampsacus, in his province, a council was held in 365 which re-affirmed his favourite Creed of the Dedication. Although the Arian Emperor Valens rendered its decisions futile, the writer Socrates says the outcome of the Council was the prevalence of Macedonianism along the Hellespont (Soc. iv. 4). He tells also of the firmness of the Church of Cyzicus, which remained faithful to the former teaching of Eleusius on his return from Valens, before whom at Nicomedia he had been compelled to give his assent to an Arian Creed. His flock

condoned the failing of their shepherd on his penitent confession of his weakness. Later on (A.D. 370) we hear of the Bishops of Heraclea and Constantinople being foiled in a new attempt to give the people of Cyzicus an Arian bishop: yet when the tyranny of Valens was overpast, and the harshness of Arians no longer pressed him, Eleusius became more obstinately Macedonian, and was the leader of the thirty-six bishops (chiefly of his own province) who represented the semi-Arian party in the Council of Constantinople (Soc. v. 8). He was finally left to the sorry comfort, invented by himself and the others who shared his belief in a divided Trinity, that they belonged to the chosen few, and that the Church consisted only of the many called (Soc. v. 10). After his removal from Cyzicus, the Arian Eunomius lived for many years at Chalcedon in the neighbouring Pontic province, and Sozomen (vi. 27) says that his heresy was spread from Cilicia and the mountains of Taurus as far as the Hellespont and Constantinople. He ascribes to Eunomius (as he also does to Apollinarius) the power of attracting to his party the persons among whom he dwelt. St. Basil, writing to St. Amphilochius (Metropolitan of Lycaonia) in A.D. 375, mentions five bishops of Lycia, and three priests in another diocese of the same province, who dissented from what he calls to 'Aouaνὸν φρόνημα, and said he was most thankful to God that there were any at all in the region of Asia who were unhurt by heresy: in another letter to the Neocaesarean Church, he claims Pisidia, and the two Phrygias as well as the province of Amphilochius; and later on, when St. Basil was, as often before, lying on a sick bed, he was cheered by the news of a council, held somewhere in the exarchy of Asia, which accepted the writings of himself and of Amphilochius on the true meaning of the Nicene formula, and condemned the errors of the Pneumatomachi.

Oriens.—The Churches of the East (i. e. under Antioch), are claimed as orthodox with the exception of a few persons who held the opinions of Arius (αὶ κατὰ ἀνατολάς ἐκκλησίαι, πάρεξ

ολίγων τῶν τὰ ᾿Αρείου φρονούντων). Το one of less buoyant mind than St. Athanasius, the troubles in Antioch itself would have been too perplexing for such a claim: his friend Lucifer of Cagliari had lately aggravated the schism by consecrating Paulinus: Euzoius, the oft-deposed heretic, who had baptized Constantius (Nov. 361), ruled in the Church, and was only kept from turning Paulinus out of the small church in which the orthodox Eustathians worshipped from a personal feeling of respect (αίδοι τη πρὸς αὐτόν). The orthodox Meletians were holding aloof from these: and Euzoius had promulgated (A.D. 361) the ultra-Arian Creed which declared our Lord to be παντελώς ἀνόμοιον τῷ Πατρί. Yet St. Athanasius felt (as he said in De Syn. 32), that at the end of their combinations against the truth 'they would come to themselves and say, we will arise and go to our fathers, and will say to them, We anathematize the Arian heresy, and we acknowledge the Council of Nicaea.' When he wrote, he knew that Antioch was rid of the presence of Aetius and Eunomius, but he did not live to see the realization of his hopes. After his death, the confusion was somewhat simplified for a time when Valens banished Meletius to Armenia (A. D. 374), sparing Paulinus (δι' ὑπερβάλλουσαν τοῦ ἀνδρὸς εὐλάβειαν). The accession of Gratian, the death of Euzoius, and, two years afterwards (A.D. 378) the death of Valens brought comparative peace to the Church of Antioch, as it did also to the others. Meletius returned, although Paulinus was still living.

Eusebius of Samosata was not banished from his see till after St. Athanasius's death. He too returned in 378 from his exile in Thrace, and laboured energetically for the confirmation of the Nicene faith. Six bishops, famous for zeal and orthodoxy, are mentioned by Theodoret (v. 4) as having been placed in their sees by Eusebius: one, Isodore, was a predecessor of Theodoret himself in Cyrus: two, Theodotus and Maris, were given to Hierapolis and Doliche in Eusebius's province: two, Acacius and another Eusebius, would appear to have been recommended to Meletius for

Berroea and Chalcis, sees in his province of Antioch; and the last, Eulogius, being made Metropolitan of Edessa, gave Protogenes, the companion of his struggles, to be 'the guardian and physician of the sick city' of Karrae.

In 379 a council under Meletius accepted the synodal letter from Rome (see p. xxv): the signatures of Eusebius and Eulogius, attached to the acceptance, tell us of 'the peace of the Churches' (Theod. iv. 18). In such ways as these, which led up to the presidence of Meletius at Constantinople in 381 and his honoured death there, the hopes of St. Athanasius were realized: and St. Augustine records that in his time, while there were no Arians in Africa, their numbers in the East were very few.

Pontus-Sozomen (vi. 26) says that the greater part of the Catholic Church would have been subverted by Arianism had it not found opponents in the Cappadocians, Basil and Gregory. It was well that Cappadocia should have furnished such champions as Basil and the two Gregories; for its name is attached to many against whom the orthodox were called to fight. Asterius, of whose Arian sophistries St. Athanasius gives us specimens (De Synod. § 18, 19), was a Cappadocian: Eunomius was a Cappadocian: Gregory and George, the two Arian intruders into the see of St. Athanasius, and Auxentius of Milan, were Cappadocians also. Eudoxius came from the adjoining province of Armenia. In Bithynia, Eusebius of Nicomedia and Theognis of Nicaea itself were almost the last to sign the Creed in 325; and it was from the Emperor's court in Nicomedia that the Arian reaction derived its chief strength. At the time of St. Basil's episcopate, their successors were, in Nicomedia, Marathonius, a nominee of Macedonius and a leader of his party; and in Nicaea, Hypatius, a pupil of Aetius, and nominee of Eudoxius. In Galatia, the annals of Marcellus and Basil of Ancyra, and in Armenia, the career of Eustathius of Sebaste, are mere registers of shifting winds of heresy. In 377 St. Basil said (Ep. 263) that the latter was πρωτοστάτης

τῆς τῶν πνευματομάχων αἰρέσεως. There were rugged tracts, both in Pontus and Asia, which were convenient places of exile for orthodox bishops. Paul, three times Bishop of Constantinople, is said to have ended his third banishment by being strangled at Cucusus, not far from Caesarea, in 339, when St. Basil was still a boy. Dionysius of Milan was sent by Constantius to Cappadocia in 355; Paulinus of Treves, the constant friend and correspondent of St. Athanasius, Hilary of Poitiers and Rhodanius of Toulouse were sent to Phrygia soon after: and Meletius of Antioch came in exile to Armenia in 370. Arians also had the same rough experiences: Aetius and Eunomius followed the footsteps of Hilary to the barbarous land in which Paulinus died.

The orthodox traditions of Firmilian (a predecessor of St. Basil, who presided in the Synod held at Antioch to try Paul of Samosata) were handed on by Leontius, who was at Nicaea, to his successor Hermogenes, but were broken by Dianius, who, after taking part in the Council of Antioch (341), failed to defend St. Athanasius at Sardica, and fifteen years later subscribed the Creed of Ariminum. In St. Cyril's Lectures (347), we read of 'the new head of the dragon sprung up in Galatia,' meaning Marcellus of Ancyra, now fallen from his old orthodoxy; and his frequent successor Basil, denounced as a 'wolf' at Sardica, earned his depositions from Catholics and Arians alike. The vacillations of Eustathius of Sebaste in faith, as in his feelings and conduct towards St. Basil (who was greatly his junior) are an indication of the state of the Church in Pontus. St. Basil's account of him, in Ep. 263 (A.D. 377) to the Western Bishops, is as follows: 'There is then one of those who are giving much pain to us, Eustathius of Sebaste in the Lesser Armenia; who, long ago (circ. A.D. 320), became a disciple of Arius, in his prosperous days at Alexandria, when he was contriving his evil blasphemies against the Only Begotten: him he followed and was reckoned among the most genuine of his pupils. On his return to his own land, when Her-

+

mogenes, Bishop of Caesarea, of blessed memory, called him to account for his false doctrine, he presented a confession of sound faith. He was then ordained by Hermogenes, and after that prelate fell asleep (circ. A.D. 342) he went off to Eusebius, who was bishop of Constantinople (A.D. 338-342). a man inferior to none in his support of the impious tenet of Arius. Driven from Constantinople for some reason, he came to his own people and again cleared himself, concealing his impious belief by assenting to some correct form of words. Then somehow or other (before A.D. 357) he was made bishop, and we straightway find him at the semi-Arian Council of Ancyra (A.D. 358) writing the anathema of the Homoousion. Thence having come to Seleucia, he has managed to do, with his party, the things that are known to all (δέδρακε μετά των έαυτου όμοδόξων ά πάντες ισασιν). But in Constantinople (A.D. 359) he again gave his assent to the creed presented by the heretics (sc. the creed of Ariminum). And in this way, after being driven from his see, on account of his having previously been degraded in Melitene (Armenia) he devised a way of being restored by coming to you. And what it was that was presented for his assent by Bishop Liberius of blessed memory, and what he actually assented to, we do not know; we only know that he brought a letter reinstating him, which he shewed in the council at Tyana (A.D. 367), and was then reinstated in his place. He now destroys the faith, on his assent to which he 1 was received, and he associates with those who anathematize the Homoousion and is a leader of the heresy of the Pneumatomachi.' In an earlier letter (244) to Eustathius himself (A.D. 376?), St. Basil gave a similar account, only adding Lampsacus (A.D. 365), Nike, and Cyzicus (A.D. 376?) to the formulae to which Eustathius had subscribed: and he explains that at Cyzicus the Homoousion was suppressed, the κατ' οὐσίαν ομοιον was substituted, and Eunomius' blasphemies against the Holy Spirit were adopted. In this letter Basil reminds

¹ Sc. before Liberius A.D. 366, and to St. Basil himself A.D. 373.

Eustathius of their old intimacy when they had a common object in the monastic life (circ. A.D. 356).

IV.

ST. BASIL.

While the Council of Ariminum was still pursuing its miserable course (A.D. 359), the Council of Seleucia reached its somewhat sudden and unprepared end through the intervention of Leonas, the emperor's commissioner. Hilary was there, and Meletius, afterwards the revered president at Constantinople in 381. The majority deposed, in a fashion, Acacius from Caesarea and his suffragan Uranius of Tyre, Eudoxius from Antioch, George from Alexandria, and four bishops of Asia; and they at least had some claim to the negative virtue of protesting against extreme Arianism by their support of the Dedication Creed. We need not then be surprised to find that St. Basil's first appearance in controversy was when he accompanied the deputies of the Council to Constantinople. He was born about A.D. 330, and was brought up, without baptism, learning from his grandmother Macrina something of what she had received from the great Gregory of Neocaesarea. After well-spent years of study at Caesarea, Constantinople, and Athens, he had returned to Caesarea and received baptism from Dianius his bishop about A.D. 357, and by him was ordained a Reader. He then saw enough of monasticism in Egypt, Syria, and Mesopotamia to be ready, on his return home, to give up his goods and adopt their life, and practise true 'philosophy according to the way of the church'.' Eusta-

¹ He says (Ep. 223): καὶ δὴ πολλοὺς μὲν εὖρον κατὰ τὴν ᾿Αλεξανδρείαν, πολλοὺς δὲ κατὰ τὴν λοιπὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης ἑτέρους, καὶ τῆς κοίλης Συρίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας ὧν ἐθαύμαζον μὲν τὸ περὶ δίαιταν ἐγκρατές ἐθαύμαζον δὲ τὸ καρτερικὸν ἐν πόνοις. ἐξεπλάγην τὴν ἐν προσευχαῖς εὐτονίαν, ὅπως ὕπνου κατεκράτουν, ὑπ' οὐδεμιᾶς φυσικῆς ἀνάγκης κατακαμπτόμενοι, ὑψηλὸν ἀεὶ καὶ ἀδούλωτον τῆς ψυχῆς τὸ φρόνημα

thius (afterwards of Schaste) had been of the same mind; and we can imagine that St. Basil accompanied his namesake of Ancyra and the bishop of Sebaste to Constantinople in 359, or 360, much in the way in which an intelligent and devout Oxford layman might have gone with the late Bishop of Winchester to the Conference of Bonn in 1874. The result of the visit to Constantinople was two-fold: Actius, the heretical counterfeit of St. Athanasius, was banished by Constantius; but St. Basil's chiefs succumbed to the combination of their Acacian opponents and the deputies from Ariminum. This may explain the statement of St. Basil's kindhearted but simple brother, Gregory of Nyssa, that they were triumphantly victorious (Greg. Nyss. in Eunom. i. 289. 296), while the hard Arian Philostorgius (iii. 16), says they were shamefully defeated. Basil of Ancyra, Eustathius (who had been the accuser of Aetius before the emperor), with Macedonius of Constantinople, Eleusius of Cyzicus, Silvanus of Tarsus, and Cyril of Jerusalem, the very same bishops who at Seleucia had just deposed Acacius and Eudoxius, were by them deposed in their turn, and banished by the emperor. St. Basil seems to have acted throughout these proceedings consistently with his humble office in the Church, and his modesty earned for him from Philostorgius (or most probably from the writer's informant, Eunomius himself), the imputation of timidity: οἷε ἄλλοι τε καὶ Βασίλειος ετερος παρην συνασπίζων, διακόνων έτι τάξιν έχων δυνάμει μεν τοῦ λέγειν πολλών προφέρων τῷ δὲ τῆς γνώμης ἀθαρσεῖ, πρὸς τοὺς κοινοὺς ὑποστελλόμενος ἀγῶνας (Phil. iv. 12). This may be the Arian way of saying that St. Basil withdrew from the Seleucian deputies when they yielded to the Acacians. It is on his return to

διασώζοντες, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, μὴ ἐπιστρεφόμενοι πρὸς τὸ σῶμα, μηδὲ καταδεχόμενοι αὐτῷ προσαναλῶσαι τίνα φροντίδα, ἀλλ' ὡς ἐν ἀλλοτρία τἢ σαρκὶ διάγοντες, ἔργῳ ἐδείκνυσαν, τί τὸ παροικεῖν τοῖς ὧδε, καὶ τί τὸ πολίτευμα ἔχειν ἐν οὐρανῷ. ἐκεῖνα θαυμάσας, καὶ μακαρίσας τῶν ἀνδρῶν τὴν ζωήν, ὅτι ἔργῳ δεικνύουσι τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ηὐχόμην καὶ αὐτός, καθόσον ἐμοὶ ἐφικτόν, ζηλωτὴς εἶναι τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων.

Caesarea from Constantinople that the Benedictine editor (Prudentius Maranus) refers the labours in defence of the faith, which he himself mentions to Eustathius in his letter of expostulation (223) against his false friend's three years of calumny (A.D. 372-375): τὰ ἐπὶ Χαλκηδόνος λαληθέντα ἡμῖν περὶ πίστεως, τὰ ἐν Ἡρακλεία πολλάκις, τὰ πρότερον ἐπὶ τῆς Καισαρείας εν τῷ προαστείω, εἰ μὴ πάντα σύμφωνα παρ' ἡμῶν. This implies, as is also implied by the title and contents of Ep. 8 referred to below, that in his own city St. Basil had already been called by Dianius to use his powers of preaching. bitter disappointment was however awaiting him, when he reached Caesarea. His bishop had subscribed the formula of Ariminum, as modified at Nike. This creed substituted for the όμοούσιον the cloudy phrases, όμοιον τῶ γεννήσαντι αὐτὸν Πατρί κατά τὰς γραφάς οῦ τὴν γένεσιν οὐδείς γινώσκει εἰ μὴ μόνος ό γεννήσας αὐτὸν Πατήρ, and abolished the term οὐσία as not contained in Scripture, and ὑπόστασις also, 'for it too does no good' (καὶ γὰρ οὐδὲ ὀφείλει). St. Basil withdrew quietly from Caesarea, and seems to have moved from town to town till he reached his bosom friend, Gregory, son of the Bishop of Nazianzus, a town of Cappadocia. In his retreat he wrote a letter (Ep. 8) traditionally entitled τοις Καισαρεύσιν ἀπολογία περὶ τῆς ἀποχωρήσεως καὶ περὶ πίστεως, in which, after referring to the unexpected blow which he had received, he warns them against the Arian errors (to which they would naturally be exposed by the submission of Dianius to Acacius and Eudoxius), and expounds the doctrines of the Unity of the Divine Nature, and of the Uncreated Trinity, showing that it is impossible for such qualities as likeness or unlikeness to be applicable to the Son; and after referring to the perversion of scripture practised by heretics, he proceeds to explain the texts about the Son which were misapplied by them, e.g. John vi. 58, xiv. 28, Mark xiii. 32, Prov. viii. 22, John v. 19; and then the similar supports of false doctrine about the Holy Spirit, especially Ps. cxix. (cxviii. Lxx.) 91. During his retreat, and at the time of the Anomoean Council

at Antioch, St. Basil probably composed his Moralia, which is a good specimen of the practical use he made of Holy Scripture as a rule of life. About this time Julian's short reign commenced, and St. Basil's experience of the deathbed of Dianius left his heart tender through life towards all who could be believed to have been unwittingly led astray. Dianius in his last illness sent for St. Basil, and assured him that, the Lord being witness to his truth, he had assented to the document brought from Constantinople without intending at all to efface the Creed put out by the Nicene Fathers, and that in heart he was the same as when he first accepted it. Indeed he went on to pray that he might share the blessed lot of those 318 bishops who had given the truth (τὸ εὐσεβες κήρυγμα) to the world. The strange choice of a successor to Dianius in Eusebius, a layman, his speedy baptism and consecration, and Julian's rage against Caesarea, soon followed by his death and the accession of Jovian, were the circumstances under which St. Basil attempted a new work, the refutation of Eunomius's Apology for Arianism. This was written to meet a lower form of heresy than his subsequent work De Spiritu Sancto, which deals with Macedonianism, and which generally takes for granted that higher doctrine of the Nature of the Son, which in the work of Eunomius was denied. While he was attacking Arianism in Cappadocia, St. Athanasius, after writing his epistles to Serapion, was condemning Macedonianism and sending the letter to Jovian which has been quoted in a previous section. St. Basil was now ordained to the priesthood by Eusebius, and though he spent some years in Pontus, in consequence, so it is believed, of his bishop's jealousy of his superior powers, he returned when the Church of Caesarea was endangered by the long dark days which began with the reign of Valens.

During this retreat, the Semiarians at the Council of Lampsacus had tried once more to overcome Eudoxius and Acacius. But they were not only baffled by the Imperial power; they also began to share with their Catholic brethren

in the persecutions which were promoted by their opponents. After holding various meetings in the provinces of Asia, Pisidia, Isauria, Pamphylia and Lycia, their leaders, Eustathius of Sebaste and Silvanus, the Metropolitan of Cilicia, with one of his suffragans Theophilus of Castabala, turned their hopes towards Liberius, the Pope; to whom they came, as deputies, professing that they held the Catholic Faith as tested by the 318 at Nicaea, and guarded by the terms ὑπόστασις and ὁμοούσιος, which latter they had already declared to be the meaning of their κατὰ πάντα ὅμοιος. They had before this, sc. at Lampsacus, denied the belief of the Anomoeans, and they now anathematized especially the Creed of Ariminum, which, as signed at Constantinople through Arian trickery had proscribed the terms now accepted. Liberius received them to communion, and sent them back with a letter testifying to the orthodoxy of their statements. This letter was addressed by name to sixtythree bishops of the Macedonians, the first of them being Evethius the Bishop of Ephesus and exarch of Asia: others are recognised as bishops of Sardis, Iconium, Magnesia, and the greater part of them belonged to the provinces of Asia. Not more than three can be recognized as belonging to Pontus, and Marathonius's name does not occur. letter was presented at a council held, not in Asia under Evethius, but in Pontus under Eusebius of Caesarea, at Tyana, the seat of one of the suffragans in his Cappadocian province (A. D. 367). St. Basil is supposed by some to have been a partner in suggesting the appeal of the Semiarians to the help of Liberius. He was certainly back again in Caesarea, and working cordially as a priest under Eusebius, when the council of Tyana was held. But the hope of realizing the union, now almost in sight, by a more general meeting of the Eastern Bishops at Tarsus, was defeated by the Arian emperor; and the Semiarian malcontents, probably consisting of one half of the Arian bishops addressed by Liberius, met in Caria, and rejected the very

basis of union, the Homoousion, thus rendering the Churches of Asia, already weakened by heresy, still less able to repel the assault of Valens' persecution. The Churches of Pontus were happier in being able to suffer without flinching. St. Basil's assistance was greatly helpful to Eusebius during the last three years of his episcopate. He died about the same time as Actius and Eudoxius: and St. Basil, after an amount of friendly help and unfriendly opposition, which made his election as strange as that of his predecessor, was consecrated to the uneasy office. All that he did during the short nine years of his episcopate in consolidating his monastic institutions, in attempting to maintain orthodoxy, and to conciliate those who had erred, was a consistent sequel to the fourteen years that had followed his baptism; and in defending the Church from imperial violence, he shewed himself a true shepherd and proved his claim to his epithet 'the Great'.'

If we read the account of these nine years, bearing in mind the experiences with which he entered upon them—his intercourse with Dianius and Eusebius, with the Gregories of Nazianzus, father and son, and with Eustathius of Sebaste; and his memories of Seleucia and Constantinople, Lampsacus, and Tyana—the record of his brief episcopate, ending

¹ St. Gregory of Nyssa says of these times of Valens, Contra Eunom. I. (II. p. 315): Ποῖον οὐκ ἐπενείματο τόπον τῶν Ἐκκλησιῶν ἡ τηνικαῦτα καταστροφή; ποῖον ἔμεινεν ἔθνος τῆς τῶν αἰρετικῶν ἐπιστασίας ἀπείρατον; τίς τῶν κατὰ τὰς Ἐκκλησίας εὐδοκιμούντων οὐκ ἀπεσείσθη τῶν πόνων; ποῖος διέφυγε λαὸς τὴν τοιαύτην ἐπήρειαν; οὐ Συρία πᾶσα, καὶ τῶν ποταμῶν ἡ μέση, μέχρι τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους ὅρων; οὐ Φοινίκη, καὶ Παλαιστίνη, καὶ ᾿Αρραβία, καὶ Αἴγυπτος, καὶ τὰ ἔθνη τῆς Λιβύης ἕως τοῦ τέρματος τῆς καθ ἡμᾶς οἰκουμένης, οὐ τὰ ἐπὶ τάδε πάντα, Ποντικοί, καὶ Κίλικες, Λύκιοι, Λυδοί, Πισίδαι, Πάμφυλοι, Κᾶρες, Ἑλλησπύντιοι, νησιῶται μέχρι τῆς Προποντίδος αὐτῆς; οὐ τὰ ἐπὶ Θράκης πάντα ἕως ῆν ἡ Θράκη, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν ἔθνη ἕως πρὸς τὸν Ἱστρον αὐτόν; τί τῶν πάντων ἐπὶ σχήματος ἔμεινε, πλὴν εἰ μήτι προκατείχετο τῷ τοιούτφ κακῷ; ἀλλὰ μόνος ἐκ πάντων ὁ Καππαδύκειος λαὸς τῆς κοινῆς τῶν Ἐκκλησιῶν συμφορᾶς οὐκ ἐπήσθετο· δν ὁ μέγας πρόμαχος ἡμῶν ἐπὶ τῶν πειρασμῶν διεσώσατο α.

^a But see Wordsworth's History, vol. II. p. 262, for details of the suffering endured by Cappadocia.

with his early death, is fuller of pathos than the long struggles of his friend St. Athanasius, as he alternated between banishment and restoration through forty-six years. The heartburns that attended St. Basil's election were scarcely allayed, when his province was cut in two by Valens, and a rival Metropolitan, Anthimus of Tyana, thrust in his face: insults and threats, arguments and promises were followed by the arrival of the Arian Emperor, as a raging lion, and his intrusion into St. Basil's Church at Caesarea; and though after St. Basil's bold resistance he withdrew, there was always a prefect, ready to act, 'as a messenger of Satan,' in getting rid of a faithful suffragan and putting an Arian in his place. When he had reason to hope that Eustathius of Sebaste had at last given in his adhesion to the Nicene faith, and acknowledged the true meaning of its last clause as against the Pneumatomachi, the news came of the death of St. Athanasius his 'one comfort in woes' (Ep. 80): and the gleam of brightness which came from the consecration of St. Ambrose in distant Milan was soon obscured by the final lapse of Eustathius into Homoiousianism and 'blasphemies' concerning the Holy Spirit, as the last of his long 'tale of faiths' (τῶν πίστεων às ἀπηριθμησάμην). Throughout his labours on behalf of the faith, his tenderness of heart, modified by the depression that arose from a diseased constitution, presented the appearance of a tendency to Tritheism, or Sabellianism, or whatever was the most objectionable heresy in the minds of those who for any reason sat in judgment on him: and though St. Athanasius 1 could discern his likeness to St. Paul

¹ St. Athanasius writes (at the end of 371 or beginning of 372) to John and Antiochus, who had lately been at Jerusalem: πάνυ δὲ τεθαύμακα τὴν θρασύτητα τῶν τολμώντων λαλεῖν κατὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν, τοῦ ἀληθῶς Θεοῦ δούλου Βασιλείου τοῦ ἐπισκόπου. Ἐκ γὰρ τῆς τοιαύτης φλυαρίας ἐλέγχεσθαι δυνήσονται, ὡς οὐδὲ τῶν πατέρων ἀγαπῶντες τὴν ὁμολογίαν (Ι. 765); and to Palladius same date): ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τῶν μοναζόντων τῶν ἐν Καισαρείᾳ ἐδήλωσας ἔμαθον δὲ παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν Διανίου, ὡς λυπουμένων καὶ ἀνθισταμένων αὐτῶν τῷ ἀγαπητῷ ἡμῶν Βασιλείω τῷ ἐπισκόπω σὲ μὲν ἀπεδεξάμην δηλώσαντα, αὐτοῖς δὲ τὰ πρέποντα δεδή-

in becoming weak to the weak, he was misunderstood by smaller minds, whose carpings sometimes wounded him through his friends.

An instance of this is recorded at length in the letters that passed between himself and his true friend, St. Gregory of Nazianzus. St. Gregory (at the end of 372 or beginning of 373) wrote to St. Basil, as having been from the beginning, and still being, his guide in life and instructor in the faith and in everything that could be called good (eyà σè καὶ βίου καθηγητήν καὶ δογμάτων διδάσκαλον καὶ πᾶν ὅτι ἄν ϵίποι τις τῶν καλῶν ἐθέμην τε ἀπ' ἀρχῆς καὶ νῦν τίθεμαι): and he reports that during a dinner, at which there were personal friends and people of distinction, the conversation turned on St. Basil and himself, their early life, and friendship, and complete union of mind and aim. One of the guests, a man, by name and dress a monk (ἀνήρ τις των εὐλαβείας ὄνομα καὶ σχημα περικειμένων), setting himself up as a philosopher (δ δηθεν φιλόσοφος). said they might be in some things praiseworthy men, but he denounced them both in a vigorous manner as liars and flatterers in the greatest of all subjects, theology, St. Basil in what he said, and St. Gregory in allowing it. On the occasion of the celebration of St. Eupsychius the Martyr, he said he heard the 'Great' Basil preach perfectly on the Father and the Son (θεολογούντος τὰ μὲν Πατρὸς καὶ Υίοῦ ἄριστά τε καὶ τελεώτατα καὶ ώς οὐκ ἄν τις ἄλλος ράδίως εἴποι), while traducing

λωκα τυ ώς τέκνα ύπακούωσι πατρί, καὶ μὴ ἀντιλέγωσιν οἶς αὐτὸς δοκιμάζει. Εἰ μὲν γὰρ ὕποπτος ἢν περὶ τὴν ἀλήθειαν, καλῶς ἐμάχοντο. εἰ δὲ τεθαρρήκασι, τεθαρρήκαμεν δὲ πάντες ἡμεῖς, ὡς καύχημα τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν, ἀγωνιζόμενος μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ διδάσκων τοὺς δεομένους οὐ χρὴ πρὸς τὸν τοιοῦτον μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀποδέχεσθαι τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ συνείδησιν. Ἐξ ὧν γὰρ διηγήσατο ὁ ἀγαπητὸς Διάνιος, μάτην φαίνονται λυπούμενοι. Αὐτὸς μὲν γάρ, ὡς τεθάρρηκα, τοῖς ἀσθενοῦσιν ἀσθενὴς γίνεται, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήση, οἱ δὲ ἀγαπητοὶ ἡμῶν, ἀποβλέποντες εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἀληθείας αὐτοῦ, καὶ τὴν οἰκονομίαν, δοξαζέτωσαν τὸν Κύριον, τὸν δεδωκότα τῆ Καπποδοκία τοιοῦτον ἐπίσκοπον, οἶον καὶ ἑκάστη χώρα ἔχειν εὕχεται. καὶ σὰ οὖν ἀγαπητὲ θέλησον αὐτοῖς δηλῶσαι, ἵνα ὡς ἔγραψα πεισθῶσιν. Τοῦτο γὰρ καὶ αὐτοὺς συνίστησιν εὐγνώμονας πρὸς πατέρα τοῦτο καὶ τὴν εἰρήνην ταῖς Ἐκκλησίαις διαφυλάξει.

the Spirit (τὸ Πνεῦμα δὲ παρασύροντος). He contrasted with St. Basil's reticence the openness with which St. Gregory had called the Holy Spirit God, quoting his sermon (Orat. xii) lately preached at Nazianzus, in which, after saying the words καὶ τῷ 'Αγίω Πνεύματι καὶ Θεῷ, he had added μέχρι γὰρ τίνος τῷ μοδίφ τὸν λύχνον περικαλύψομεν; but of St. Basil—ὁ δὲ ύποφαίνει μεν αμυδρώς, και οίον σκιαγραφεί τον λόγον, ου παρρησιάζεται δε την αλήθειαν, πολιτικώτερον ή ευσεβέστερον την ακοήν έπικλύζων, καὶ τῆ δυνάμει τοῦ λόγου τὴν διπλόην περικαλύπτων. Gregory said that his own words were not of any public importance and did not require to be weighed, but that Basil was watched by heretics, who were seeking to catch an unmistakeable word from him to get him banished, and so quench the last spark $(\sigma \pi \iota \nu \theta \dot{\eta} \rho)$ of life and truth in the Church of Caesarea and thence involve the world in woe: and it was better to use restraint (οἰκονομηθηναι¹) in preaching the truth, while the cloud was hanging over them, than by open proclamation of it have the truth involved in ruin (καταλυθηναι). The Divinity of the Spirit could without harm be made known in terms which implied it, rather than that the Church should be injured by the truth being driven out in the person of one man. However, the company sided with the monk, and said that the reserve was out of date (εωλον), and a mockery. They cried it down as a reserve of cowardice

¹ It should be noticed also that in the De Spiritu Sancto, St. Basil, writing to convince the Pneumatomachi, not only did not use Θεός of the Spirit, but he also refrained from using δμοούσιος of the Son, in accordance with his own opinion expressed in Ep. 9, written soon after the events at Constantinople in 360 and before the Council at Alexandria in 362 : έγω δέ, εἰ χρη τοὐμὸν ἴδιον εἰπεῖν, τὸ ὅμοιον κατ' οὐσίαν, εἰ μὲν προσκείμενον έχει τὸ ἀπαραλλάκτως δέχομαι τὴν φωνήν, ώς είς ταὐτὸν τῷ ὁμοουσίω φέρουσαν, κατὰ τὴν ὑγιῆ δηλονότι τοῦ ὁμοουσίου διάνοιαν . . . εἰ δέ τις τοῦ ὁμοίου τὸ ἀπαράλλακτον ἀποτέμνοι, ὅπερ οί κατά την Κωνσταντινούπολιν πεποιήκασιν, ύποπτεύω τὸ ρημα, ώς τοῦ Μονογενούς την δόξαν κατασμικρύνον. καὶ γὰρ καὶ ἀμυδραῖς ἐμφερείαις, καὶ πλείστον των ἀρχετύπων ἀποδεούσαις, τὸ ὅμοιον πολλάκις ἐπινοείν είωθαμεν. ἐπεὶ οὖν ἦττον οἷμαι κακουργείσθαι τὸ ὁμοούσιον, οὕτω καὶ αὐτὸς τίθεμαι. But at the beginning of his Episcopate, in 370, he gives the history and full meaning of δμοούσιος, shewing why it was discountenanced at Antioch in 264 (Ep. 52).

rather than of doctrine: for it were much better to defend our own side by means of the truth, than to injure $(\partial \chi \rho \epsilon \iota \iota o \hat{\nu} \nu)$ our side and not win over the adversary by this pretended $(\delta \hat{\eta} \theta \epsilon \nu)$ reserve. Gregory grew quite angry with them, and so the company separated. He now asks his 'dear holy' friend how far they should advance in the doctrine of the Divinity of the Spirit, what terms they might use, and what reserve, for it was a miserable thing not to have proper replies to such gainsayers. In the next letter, Gregory says that he felt from Basil's reply that he was hurt by the imputation, but it is better to set the question right than to be vexed with his counsellors: and he offered himself to follow him or stand by him in contending for the truth.

Amid troubles and misunderstandings such as these, St. Basil wrote the following treatise for his 'son' Amphilochius, who was first cousin to St. Gregory, and a native of Caesarea. St. Basil, who would have welcomed him as a Bishop in his own province, had recommended him for election as Bishop of Iconium, and guided 1 him afterwards in assisting to arrange ecclesiastical matters in the neighbouring provinces of Isauria, Lycaonia, and Lycia. A letter of Amphilochius is extant, written, as it appears, to some synod of a neighbouring province, which refers to St. Basil's book, and echoes the contents of it. It condemns (as does the first Canon of 381) Anomoeans, Arians, and Pneumatomachi: and pressing on his friends the necessity of such a doxology as is defended by St. Basil, lays emphasis, like his 'father' (τὸν θαυμασιώτατον καὶ μετὰ πάσης αἰδοῦς ὀνομαζόμενον) on the futility of persons avoiding communion with Arians, if they fall into the irremissible sin by speaking against the Holy Spirit.

St. Basil lived only long enough to hear of the tragic end of his imperial enemy at Hadrianople, and to welcome the

¹ The 2nd Canon of Constantinople afterwards restrained bishops within the limits of their own exarchies, and reaffirmed the management of provincial matters by the provincial synods.

promise of calmer weather in the restoration of exiled Bishops by Gratian. He died at the age of fifty, one of the shortest lived on the roll of the saints, January 1, 379. Amphilochius lived to take part in the Council of Constantinople in 381, and to see the faith of the Nicene Fathers, for which St. Basil had fought, acknowledged in its fulness throughout the Churches, and was named, by a law of Theodosius, as one of the centres and types of Catholic Communion in the diocese of Asia.

ON THE 'ECONOMY' OF ST. BASIL.

I venture to give a short epitome of an essay, entitled Οἰκονομία Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Prudentia Basilii Magni in refutandis Haereticis, by Christian Gottlieb Wuilcknis (Leipsig, 1724), which discusses the 'economy' of St. Basil in avoiding the actual phrase 'Spiritum Sanctum esse Deum.'

- r. He remarks that an unfair judgment may arise from perversity or from an inability to see whether Aristotle's dictum τὰ κακὰ ἀγχίθυρα ταῖς ἀρεταῖς is or is not applicable to such a matter: but his chief object is to prevent the wrong following of St. Basil's example by those who would recommend their own strange and erroneous teaching as being a similar 'economy.'
- 2. He first notices the acknowledged fact of St. Basil's orthodoxy: (1) from St. Athanasius's letters to John and Antiochus, and to Palladius, and (2) from the writer's contemporary Scherzer (System. Theol. Art. ii. p. 78), 'Macedonium refutans Basilius ὀρθοδοξώτατος, cum parum commodis uteretur formulis, inter alia dicens, Πνεῦμα τὸ ἄγιόν ἐστιν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς δι' Υίοῦ aliis erroribus ansam dedit.'
- 3. St. Basil was accused at a dinner, in the presence of his friend Gregory of Nazianzus, by a hot-headed monk, who said he heard the Saint discoursing well on the Father and

the Son, but quite the reverse of well on the Holy Spirit, and that he deserved none of the praises bestowed on him by the persons present.

- 4. On St. Gregory's writing (Ep. 26) an account of this incident to St. Basil, the latter replied as if somewhat hurt with his friend for caring for it, and as if he himself cared very little for such criticism.
- 5. The three books against Eunomius were written when he was only a priest, and show that he did not shrink from the task of refuting heretics. His intercourse with such people as the heathen sophist Libanius and the heretic bishop Eustathius of Sebaste, was rather a matter of necessity than an intimacy of choice.
- 6. His peculiar caution brought on him the suspicion of heresy, for it led him to adopt new means of attacking opponents who were well versed in eluding the ordinary arguments: and the blind zeal of his age suspected his methods, as a foreigner sometimes would suspect the current coin of a country to which he had come: while his position exposed him to the judgment of all sorts of men. Some of his clergy also had reason to dislike his administration.
- 7. John of Constantinople, in his letter to Pope Constantine, tried to shelter his compliance with the Monothelite injunctions of the Emperor Bardanes by asserting that he had only used the same sort of 'economy'; but there is no resemblance between St. Basil's action and that of John, and of his predecessors Sergius and Paulus, with whom the writer classes Honorius, 'the credulous Pope'; for the Ecthesis and the Typus imposed silence on truth and error alike.
- 8. There was 'scandal' in the craft of Sergius and Honorius, but none in St. Basil; for 'scandal' is when our bad example leads another astray and makes him stumble. The aim of St. Basil's silence was to lessen the power of the enemies of the truth; that of the Ecthesis and Typus to put orthodoxy and heresy in the same position of equality. St. Athanasius at the Council of Alexandria had certainly spoken

clearly, but there had been no plain statement in the fathers preceding them, and of course no decree of a general council applying the predicate 'God' to the Holy Spirit.

9. Tamagninus, in his history of the Monothelites, points out that they and Honorius were not to be likened to St. Basil, but rather to those Arians who, after the Nicene Council had defined the δμοούσιον, wanted to have unity in the Church by the suppression of both the orthodox definition and the heretical δμοιούσιον alike.

II.

- 1. St. Gregory of Nazianzus does not appear to have delivered his Oration (xx) upon St. Basil actually at the funeral or before a mixed congregation, but to have composed it after St. Basil's death, as he did the Oration (xxi) upon St. Athanasius.
- 2. In this Oration St. Gregory plainly declares that St. Basil was watched by his enemies, who with their leader (Valens) lay in wait to banish him, with his theological tongue, if he dared to apply the word 'God' to the Holy Spirit, a term which they held to be 'impious.' But in his treatises and in public teaching, if ever he had an opportunity, and in private teaching, he always taught the doctrine; and in conversation with St. Gregory called down on his own head the curse of falling away from the Spirit Himself if he did not worship (σέβοι) Him as of one substance (ὁμοούσιον) and of one honour (ὁμότιμον) with the Father and the Son.
- 3. He used the word 'God,' e.g. in Ep. 141 to the Church of Caesarea before he was Bishop, but not in his Homily De Fide. John Veccus, patriarch of Constantinople, who wrote on the Procession of the Spirit, and who worked for the reunion of the East and West, refers to St. Basil and St. Gregory, and dwells on their agreement as to the duty of brethren to disregard differences arising from words, as long

as there is agreement in that which the words mean to express.

- 4. The Benedictine editor notices St. Basil's silence, and, while mentioning the arguments by which he proved the Divinity of the Spirit, rejects such writings as the fifth book against Eunomius, which says that the word God is applied to the Spirit in Scripture.
- 5. Nicetas dilates at great length on St. Basil's economy in his commentary on St. Gregory's Oration.
- 6. St. Gregory himself, in his 44th Oration (on Pentecost), spoke openly to the Macedonians on the propriety of continuing to do the same 'as long as by different paths we are going on to the same home.'
- 7. The writer of the essay thinks that what St. Gregory says of the Arians watching for St. Basil to apply the word 'God' to the Spirit, refers specially to the time of the visit of Valens to Caesarea, because such an accusation, however serious it might have been during the emperor's presence, would not have had the same weight after his departure and his contributions to St. Basil's charities. The cause of his silence would then have been not fear of banishment but consideration for the weakness of the faith in some ('fidelium causa, ut ego puto, sed credulorum nimis'). He refers to Ep. 203 (to the priests of Tarsus) and Ep. 204 (to the schismatics in the same city), in which St. Basil proposes for the good of the somewhat weak (τοι̂s ἀσθενεστέροις), to abide by the Nicene Creed, with the single addition of excommunicating those who say that the Holy Spirit is a creature. He thinks therefore that there were two reasons: the hostility of the Arians, denying, as they did, the Divinity of the Son and of the Holy Spirit, and the halting faith of those who were tending to Macedonianism.

III.

- I. St. Basil had led a studious and pure life from the beginning. His use of his 'economy,' lest he should be banished from his see, was not prompted by love of money, nor by ambition, nor by fear, for we see his freedom from those infirmities in his life.
- 2. It is a question whether we are not right in avoiding the mention of God in the presence of obstinate and irreconcilable heretics.
- 3. We must remember that neither truth nor heresy is in itself dependent on a single phrase; any particular phrase may be avoided or even rejected, while the heresy or the truth expressed by it is retained. Constantine's objection to the word δμοούσιος as new would not have made him a heretic, if he had not shewn that his meaning was to avoid also the doctrine; and St. Basil's avoiding the term, that had not yet been received by the Church, was far less objectionable.
- 4. When we consider the many reasons which induce people to incline to error or acquiesce in it, and the anger they shew towards those who would convict them of it, and remember the prevalence of Arianism and the imperial favour shewn to it, we should accept St. Basil's attempts to maintain the controversy without exciting resentment which would have made his opponents stop their ears.
- 5. A more open declaration of doctrine would only have proved like pouring oil on fire, and Socrates (iv. 11) speaks of the exceeding carefulness (δι' ὑπερβάλλουσαν εὐλάβειαν) of Basil and Gregory.
- 6. St. Basil preached the truth in other words, and charged St. Gregory to use the very word, which he, for the reasons already considered, thought it good to avoid.
- 7. And the true doctrine was carefully inculcated upon his brother St. Gregory of Nyssa, and upon the clergy, from

whom it would naturally come down to the lower ranks of the Church.

- 8. It must be remembered that St. Athanasius at the Council of Alexandria, in 362, was the only one who had used the term. The Arians had an argument of a most telling force with the uneducated against St. Basil if they could accuse him of going beyond the letter of Scripture and the text of the Nicene Creed and the fathers of the Church.
- 9. From that admitted fact the Arians of course went on to deny the Divinity of the Holy Spirit, and the minds of the vulgar were not intelligent enough to distinguish between these two steps. St. Basil had to meet this craftiness.
- allied that one implies the other. St. Basil preached openly that the Father is God and the Son is God, and that the Father and the Son are of the same essence and have the same attributes; he also openly declared that the Holy Spirit has the same divine attributes, and left it to be inferred that He is God.
- 11. St. Basil lived in an age in which the use of new terms was a matter, not for individual divines, but for a general Council; and uneducated people might well suspect all new terms, for heresy as well as orthodoxy might suggest them.
- attributes by the way of negation, by denying all imperfection. We do use the positive term Creator of the Universe; but that only implies the more general negative, the denial of all limits to His power. We all understand now that the Three Divine Persons are removed by the same infiniteness from the essence and attributes of the creature, and when St. Basil (Ep. 203) laid down that no one could be admitted to the communion of the Church who did not deny the Holy Spirit to be a creature, he settled the whole question, which his 'economy' is supposed to have let alone. For there is no mean between Creator and creature, Perfect and imperfect.

of the Spirit, against Arians and Macedonians, is omitted for want of contemporary evidence, and because the 5th book against Eunomius is almost certainly not St. Basil's work. Something might have been said on Vedelices' three books De prudentia veteris Ecclesiae, and illustrations might have been drawn from the Epistle of St. Hilary (of Poictiers) de Synodis fidei catholicae et de Symbolis fidei; but Cicero's saying bids him conclude: 'Qui aut tempus quid postulet, non videt, aut plura loquitur, aut se ostentat, aut eorum, quibuscum est, rationem non habet, is ineptus esse dicitur.' (De Orat. 2.)

CHRONOLOGICAL SYNOPSIS.

A. D.

- 320. Arius taught, τριάς ἐστι δύξαις οὐχ ὁμοίαις: and that the Father, Son and Holy Spirit are ἀνόμοιοι πάμπαν ἀλλήλων ταῖς τε οὐσίαις καὶ δύξαις ἐπ' ἄπειρον, the Son being ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον κτίσμα τοῦ Θεοῦ τέλειον, ἀλλὶ οὐχ ὡς ἐν τῶν κτισμάτων . . . and therefore ἐξ οὐκ ὅντων and ἦν πότε ὅτε οὐκ ἦν.
- 325. ¹COUNCIL OF NICAEA (318 Bishops): and its formula, πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα Παντοκράτορα . . . καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν . . . γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς Μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, . . . ὁμοούσιον τῷ Πατρί . . . καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.
- 329 or 330. St. Basil born.
- 335. Council of Jerusalem declared Arius to have presented an orthodox creed.
- 336. Death of Arius at Constantinople.
- 337. Constantine died; and was succeeded by Constantine II, Constant, and Constantius.
- 338. Eusebius translated from Nicomedia to Constantinople. He and his followers invent the term ὁμοιούσιον.
- 340. Constans, Emperor of the West; Constantius of the East.
- 341. Encaenia Council of Antioch (97 Bishops): whose 1st Creed omitted the δμοούσιον: 2nd (Dedication) Creed called the Son τῆς Θεότητος οὐσίας τε καὶ βουλῆς καὶ δυναμέως, καὶ δόξης τοῦ Πατρὸς ἀπαράλλακτον Εἰκόνα . . . Λόγον Θεόν . . . and spoke

¹ Orthodox Councils are in capitals; those that omitted the δμοούσιον in italics.

- of the Father, Son and Holy Spirit, as τη μεν υποστάσει Τρία.

 τη δε συμφωνίη Έν; 3rd Creed (of Theophronius of Tyana in Cappadocia) anathematized Paul of Samosata, Sabellius, and Marcellus of Ancyra, but not Arius.
- 342. 4th Antiochene Creed brought by Arian envoys to Constans in Gaul, condemning ἐξ οὖκ ὄντων, ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως καὶ μἢ ἐκ τοῦ Θεοῦ, and ἢν πότε ὅτε οὖκ ἢν, but, like the other three, omitting ὁμοούσιον.
- 344. The Macrostich, which was the 4th Antiochene Creed with additional explanations, saying of the Son, εἰ καὶ ὑποτέτακται τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Θεῷ, ἀλλ' ὅμως ... Θεὸν κατὰ φύσιν τέλειον εἶναι καὶ ἀληθῆ, and ζῆν τε καὶ ὑπάρχειν ὁμοίως τῷ πατρί, while it denied χρονικόν τι διάστημα between the Father and the Son. It was rejected by the Western Bishops at MILAN as not containing the ὁμοούσιον.
- 344. COUNCIL OF SARDICA (170 Bishops) reinstated St. Athanasius, Marcellus and Asclepas (of Gaza), and deposed and excommunicated Gregory, Basil and Quintianus as 'wolves' who had intruded into their sees; condemned Arianism and deposed the eight Arian leaders including Menophantus of Ephesus.
 - Pseudo-Council of the Arian leaders at Philippopolis denounced the reinstated bishops, and adopted a Creed founded on the Macrostich.
- 348. St. Cyril's Catechetical Lectures at Jerusalem. He called the Son ὅμοιον κατὰ πάντα and condemned those who make separation or confusion in the Holy Trinity.
- 350. Constans killed, Constantius sole Emperor.
- 351. 1st Sirmian Creed, repeating the 4th Antiochene Creed from the Macrostich, with twenty-six additional explanations.
- 355. (3rd) Council of Milan formally undid the work of Sardica.

 Dionysius of Milan banished and the Arian Auxentius intruded into his see.
- 357. St. Basil baptized by Dianius.
 Fall of Hosius and Liberius.
 - The 2nd Sirmian Creed ('Blasphemy') drawn up by Germinius of Sirmium and Potamius of Lisbon, which said that no one could doubt τὸν Πατέρα τιμῆ καὶ ἀξία καὶ Θεότητι καὶ αὐτῷ τῷ ὀνόματι τῷ πατρικῷ μειζόνα εἶναι (quoting John xiv. 28) and

- that the Son was ὑποτεταγμένον τῷ Πατρὶ μετὰ πάντων, and yet ended with ἀκέραιος δὲ καὶ τέλειός ἐστιν ὁ ἀριθμὸς τῆς Τριάδος.
- 358. Phoebadius of Agen, writing against the Arians, said that the Church holds the Spirit to be *de Deo*, distinct (alius) from the Son, as the Son is from the Father.
 - (Semiarian) Council of Ancyra, pronounced the Son to be ὅμοιον κατ' οὐσίαν.
 - St. Basil's monastic life in Pontus.
- 359. The 3rd Sirmian Creed ('Dated' May 22) put aside οὐσία (and therefore of course δμοούσιον) as a stumblingblock, and adopted ὅμοιον τῷ Πατρὶ κατὰ πάντα· ὡς καὶ αἱ ἅγιαι γραφαὶ λέγουσί τε καὶ διδάσκουσι.
 - Hilary of Poitiers wrote (in exile) his twelve books 'De Trinitate,' speaking of the Holy Spirit as ex Patre per Filium, and as receiving ex Utroque.
 - Council of Seleucia (160 Bishops) in which the Semiarians adopted the Dedication Creed, but the Acacians rejected δμοούσιον and δμοιούσιον, anathematized ἀνόμοιον and acknowledged τὸ ὅμοιον τοῦ Υίοῦ πρὸς τὸν Πατέρα κατὰ τὸν ἀπόστολον i.e. εἰκὰν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτον, Col. i. 15, professing to be in accordance with the 'Dated' Creed.
 - Council of Ariminum (400 Bishops) which (after Niké) surrendered the Nicene Creed, proscribed οὐσία and ὑπόστασις and declared the Son to be ὅμοιον τῷ Πατρί, ὡς λέγουσιν αἱ θεῖαι γραφαί.
- 360. St. Basil, with Semiarian Bishops, disputing with Aetius at Constantinople.
 - Acacian) Council of Constantinople (50 Bishops) accepted the Creed of Ariminum as revised at Niké, and deposed Aetius from the diaconate, and the Semiarian Bishops from their sees.
 - St. Basil left Caesarea because Dianius subscribed the Creed of Ariminum.
 - Eudoxius succeeded Macedonius at Constantinople. Rise of Macedonianism, which asserted the Spirit to be *κτιστόν*, and adopted the Eusebian δμοιούσιον for the Son.

Hilary returned to Gaul.

- COUNCIL OF Paris accepted the δμοούσιον in its true sense, as against the Councils of Ariminum and Seleucia.
- St. Didymus, in the Catechetical School of Alexandria, taught the Equality of the Spirit with the Father and the Son.
- St. Athanasius, in the Egyptian desert, wrote his letters to Serapion on the Divinity of the Son and the Spirit.

A.D.

361. (Anomoean) Council of Antioch under Euzoius declared the Son to be παντελως ἀνόμοιον τῷ πατρί.

Julian Emperor.

- 362. St. Basil returned to Caesarea. Dianius died. Eusebius was baptized and made Bishop of Caesarea.
 - COUNCIL OF ALEXANDRIA (21 Bishops) under St. Athanasius (after his 3rd exile) required besides the acknowledgment of the Nicene Faith, the anathematizing of the Arian heresy are of those who say that the Holy Spirit is a creature and separate from the Essence of the Son.
- 363. Julian died. Jovian Emperor.
 - St. Athanasius wrote to Jovian on the Faith accepted by the Churches: he said that the Nicene Fathers 'glorified the Holy Spirit with the Father and the Son in the one Faith of the Holy Trinity, because in the Holy Trinity there is one Godhead.'
 - Council of Antioch under Meletius, with Eusebius of Samosata and Acacius of Caesarea, explained δμοούσιος into δμοιούσιος, and asserted that it means ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς ὁ Υἰὸς ἐγεννήθη καὶ ὅτι ὅμοιος κατ' οὐσίαν τῷ Πατρί.
- 364. Jovian died. Valentinian I and Valens Emperors.
 - St. Basil was ordained priest by Eusebius: and wrote three books against Eunomius and Arianism.
 - (Semiarian) Council of Lampsacus condemned the Creed of Ariminum and the Council of Constantinople, and reasserted the Dedication Creed.
- 366. Semiarian deputies from Lampsacus satisfied Pope Liberius at ROME by subscribing the Nicene Creed, and declaring that κατὰ πάντα ὅμοιος was the same as ὁμοούσιος.

Liberius died: Damasus Pope of Rome.

- 367. COUNCIL OF TYANA accepted the letter of Liberius pronouncing the Semiarian Bishops to be orthodox.
- 368. Council in Caria (34 Bishops) of malcontent Semiarians rejected the proceedings at ROME and TYANA.
- 370. St. Basil Bishop of Caesarea.

 Letter from Italian Bishops to Illyricum declaring that the Holy

 Spirit is believed to be τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως καὶ οὐσίας.
- 371. COUNCIL IN ILLYRICUM acknowledged the Trinity of the Father, the Son and the Holy Spirit to be ὁμοούσιος in conformity with the Faith set forth at Nicaea.

A.D.

- 372. St. Basil encountered Valens at Caesarea.
- St. Epiphanius of Constantia, Metropolitan of Cyprus, wrote his 373. Ancoratus for the instruction of the Church of Suedra, in Pamphylia, a province of Asia, and in it gave as part of the πίστις delivered by the Apostles and the Nicene Bishops, καὶ είς τὸ Πνεθμα τὸ "Αγιον, Κύριον, καὶ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς έκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υίῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, το \ λησαν διὰ τῶν προφητῶν: also, in a second formula, after recounting His operations, ούτως δε πιστεύομεν έν αὐτῶ, ὅτι ἐστὶ Πνεῦμα ἄγιον, Πνεῦμα Θεοῦ, Πνεῦμα τέλειον, Πνεθμα Παράκλητον, ἄκτιστον, ἐκ τοθ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ ἐκ τοῦ Υίοῦ λαμβανόμενον καὶ πιστευόμενον, anathematizing those who said, ότι ην ποτε ότε οὐκ ην ὁ Υίὸς η τὸ άγιον Πνευμα, ή ότι έξ ουκ όντων έγένετο, ή έξ έτέρας υποστάσεως η οὐσίας φάσκοντας εἶναι τρεπτὸν η ἀλλοίωτον, τὸν Υίὸν τοῦ Θεοῦ ἢ τὸ ἄγιον Πνεῦμα.
 - St. Athanasius died and was succeeded by Peter. St. Basil made Eustathius of Sebaste subscribe the Nicene Creed, and anathematize the assertion that the Holy Spirit is κτίσμα οτ λειτουρ-γικόν, and the denial that He is φύσει ἄγιον.
- 374. St. Basil wrote his βιβλίον περὶ τοῦ Πνεύματος against the Pneumatomachi.
 - St. Ambrose succeeded the Arian Auxentius at Milan.
- 375. Valentinian I died. Gratian Emperor of the West.
- 375 or 6. (Semiarian) Council of Cyzicus proscribed the δμοούσιον, and declared for κατ' οὐσίαν ὅμοιον, and uttered 'blasphemics' about the Holy Spirit. The same thing was done at Antioch (Soc. v. 4) before Euzoius died in 376.
- 377. St. Basil wrote to Epiphanius of Constantia that he had already written to Palladius and Innocentius, monks on the Mount of Olives, that he could not venture to add anything to the Formula of Nicaea, οὐδὲ τὸ βραχύτατον, πλὴν τῆς εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον δοξολογίας, διὰ τὸ ἐν παραδρομῆ τοὺς πατέρας ἡμῶν τούτου τοῦ μέρους ἐπιμνησθῆναι, οὕπω τοῦ κατ ἀιὐτὸ ζητήματος τότε κεκινημένου.
- 378. Valens died in the battle of Hadrianople. Gratian sole Emperor.
- 379. St. Basil died. Theodosius, Emperor of the East.

 Mission of St. Gregory of Nazianzus to the Arianized Constantinople.
 - COUNCIL AT ANTIOCH under Meletius accepted the letter of

- A.D.
- Damasus, declaring 'ut Pater, Filius, Spiritusque Sanctuunius Deitatis, unius virtutis, unius figurae, unius credere oporteret substantiae.'
- 380. Theodosius was baptized at Thessalonica and issued his edict of orthodoxy in conformity with the doctrine of Damasus and Peter.
- 3°1. COUNCIL OF CONSTANTINOPLE (150 Bishops) condemned the Anomoeans, Arians and Pneumatomachi.
 - St. Ambrose wrote his De Spiritu Sancto for Gratian.
- 382. The letter of the Bishops at Constantinople to the western Bishops explained the Nicene Creed: πρεσβυτάτην τε οὖσαν. καὶ ἀκόλουθον τῷ βαπτίσματι, καὶ διδάσκουσαν ἡμᾶς πιστεύειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἰοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. δηλαδὴ Θεότητός τε καὶ δυνάμεως καὶ οὐσίας μιᾶς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἰοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος πιστευομένης, ὁμοτίμου τε τῆς ἀξίας καὶ συναϊδίου τῆς βασιλείας, ἐν τρισὶ τελείαις Υποστάσεσιν, ἤγουν τρισὶ τελείοις Προσώποις.
- Council of Chalcedon (630 Bishops) confirmed τὰ παρὰ τῶν 45I. έκατὸν πεντήκοντα άγίων πατέρων έν Κωνσταντινουπόλει όρισθέντα, πρὸς ἀναίρεσιν μὲν τῶν τότε φυεισῶν αἰρέσεων, βεβαίωσιν δε της αυτης καθολικης και αποστολικης ήμων πίστεως, and quoted, as theirs, the 'Niceno-Constantinopolitan' Creed containing (after καὶ εἰς τὸ Πνεθμα τὸ ἄγιον), τὸ Κύριον καὶ τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υίῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν π ροφητῶν, with the following comment: καὶ διὰ μὲν τοὺς τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίω μαχομένους, τὴν χρόνοις ὕστερον παρὰ τῶν έπὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως συνελθόντων έκατὸν πεντήκοντα άγίων πατέρων περί της του Πνείματος οὐσίας παραδοθείσαν διδασκαλίαν κυροί ην έκείνοι τοίς πάσιν έγνωρισαν, ούχ ως τι λείπον τοις προλαβούσιν ἐπάγοντες, ἀλλὰ τὴν περὶ τοῦ άγίου Πνεύματος αὐτῶν ἔννοιαν κατὰ τῶν τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν ἀθετείν πειρωμένων γραφικαίς μαρτυρίαις τρανώσαντες.

PROLEGOMENA

This treatise is contained in the 3rd volume of the Benedictine Edition of St. Basil's works, pp. 1-67.

The six manuscripts on which the Benedictine text was formed are still in the Paris Library, and are described in Omont's Inventaire Sommaire des MSS. Grecs, in the words quoted below.

- X cent. (1 R₂). ff. 189-217 of '506 Parch. 217 fol. (Mazarin Reg. 2293) M.' This is called by the Ben. edd. Regius secundus².
- XI cent. (C). ff. 143-215 of '965 Parch. 215 fol. (Colbert. 4529) P.' In the Ben. ed. Colbertinus.
- XI cent. (R₃). ff. 219-355 of '966 Parch. 355 fol. (Medic. Reg. 2893) P.' In the Ben. ed. Regius tertius.
- XIV cent. (R₁). ff. 51-85 of '503 Pap. 449 fol. (Fontebl. Reg. 2286) M.' In the Ben. ed. Regius primus.
- XIV cent. (R₄). ff. 221-262 of '956 Bombyc. 396 fol. (Medic. Reg. 2896) P.' In the Ben. ed. Regius quartus.
- XIV cent. (R_5). ff. 11-60 of '969 Bombyc. 320 fol. (Mazarin Reg. 3430) P.' In the Ben. ed. Regius quintus.
- ¹ This is the notation adopted in the critical notes of the present edition.
- ² These titles Reg. primus, etc. are not applied to the same MSS. throughout the three volumes of the Ben. edition.

For this edition of the text, the following manuscripts have been collated.

- X cent. (m). British Museum. ff. 52-72 of 22509, Add. MSS. 'Vellum, cursive, small 4to.' This MS. contains (1) from beginning to p. 10 ¹ fin. ἐλάττονα ἔχει (ch. vi. § 14); (2) from p. 12 init., γραφὴν μαρτυρίαι (ch. vi. § 15) to p. 18 init. τῶν λογισμῶν (ch. viii. § 20); and (3) from p. 19 med. ἀΰλου καὶ (ch. ix. § 22) to p. 26 fin. διὰ Μωϋσέως (ch. xiv. § 32).
- XI cent. (0). Bodleian Library, Oxford. ff. 167-211 of Codd. Misc. xxxvii 'Cod. Membranaceus, in 4to majori, ff. 211, sec. forsan XI excuntis [ol. 2535].' This MS. has the readings of the MS. referred to twice (pp. 38, 46) by the Ben. ed. as 'Cod. Anglicanus.' It is defective from p. 59 init. συνέσεσθαι (ch. xxviii. § 69) to p. 60 med. τοῦ θεοῦ διαζήσαντος (ch. xxiv. § 71); and from p. 64 fin. βαρυτάτοις (ch. xxix. § 75) to p. 67 med. κάθηνται (ch. xxx. § 78). Two sheets are at present misplaced: the leaves numbered 199-206 should follow 190, and 191-198 should come between 206 and 207.

The first few lines of the treatise are to be found on p. 330 of Baroc. CCXVI in a hand of the XIV or XV cent.

- XI cent. (μ). Library of the Holy Synod, Moscow. ff. 83-158 of 'xxiii cod. membran. fol. 334 ex monasterio Iberorum.' This has been collated for this edition by Dr. Alexis S. Pavlov, Professor of Canonical Law.
- XII cent. init. (V). Imperial Library at Vienna. ff. 193-223 of 'Cod. Theol. 142 (LXXV) 40 membr.' This MS. is defective from p. 46 med. πνεύματος σου καὶ ἀπὸ τοῦ (ch. xxii. § 53) to p. 48 χαρίσεται; καὶ ἐτέ- (ch. xxiv. § 57); and from p. 60 οἶμαι ἐπὶ στο- (ch. xxix. § 71) to the end. In Lambecius (t. III. p. 372) the deficiency is described as from p. 46 to the end, owing to a misplacing of the sheets: the eight leaves 216-223 ought to follow after 209, and the six leaves 210-215 to follow 223 after the

¹ The paging of the Ben. ed. is given for all references.

interval of one leaf which contained the first-mentioned deficiency (pp. 46-48). Lambecius remarked on this MS. 'dignissimus enim alioqui est iste codex ut cum impressis Opp. S. Bas. M. edd. diligenter et accurate conferatur; nec dubitandum est quin is earundem emendationi plurimum possit inservire.' V is found to agree frequently with R_2 , m, and o.

XIV cent. init. (v). Imperial Library at Vienna. ff. 136–162 of 'Cod. Theol. xviii (lxxxviii) fol. bomb.' v agrees most frequently with μ. These two MSS. have been collated for this edition by Dr. Siegfried Reitter.

Through the great kindness of D. S. Margoliouth, Esq., Laudian Professor of Arabic in the University of Oxford, two of the very ancient Syriac versions in the British Museum have been consulted in many passages. The MSS. are described as follows:

DXLVI 'vellum, prob. of V cent. (add. 17143).'

DXLVII 'vellum A.D. 509 (add. 14542).' This MS. has no divisions into chapters with distinct headings: a note on fol. 94 b states that it is one of the 250 volumes brought to the convent of S. Mary Deipara (Nitria) by the Abbat Moses of Nisibis in the year 1243 (A.D. 932). The readings of this version are indicated by S. A few paraphrases will be found in the notes, marked in the same way.

A few readings have been obtained from the following MSS.: (500) Paris Library. '500 XIs. Parch. 274 fol. (Reg. 1824, 3) G.'

(M₁) Library of St. Mark, Venice. 'Cod. LVIII in 8; membran. fol. 248, saec. circ. X.'

(M₂) Library of St. Mark, Venice. 'Cod. LXVI in fol. min. membran. fol. 195: saec. circ. XII.'

These readings have been obtained through the kind help of M. Berger, Sécrétaire de la Faculté de Théologie protestante de Paris, and of S. Castellani, Prefect of the Library of St. Mark.

(vat.) The Vatican Library, Rome. 'Codd. Regin. Suaecor. 35. Bombyc. in 4, bina scriptus manu, saec. XIV.' This

is quoted by Cardinal Pitra in his work 'Juris Eccl. Grae-corum Historia et Monumenta,' v. I. pp. 609-612.

, (as o) indicates the reading of the original scribe, where there has been a correction by a later hand: a, (as oa) the corrections of the second hand.

The critical notes of the Ben. edd. are printed in inverted commas.

Differences in the order of the words, and mistakes of a scribe are noticed occasionally, when they suggest a relationship between manuscripts, or help to indicate their value.

The references to MSS. in the critical notes are generally made in the order of their reputed dates.

S (vetus)	٠			V	cent.
S	٠			VI	~ 55
$M_1 m R_2$				X	22
$R_3 C \mu o$			•	XI	23
V M.		•		XII	,,,
$v R_1 R_4 R_5$	vat.	•	۰	XIV	22

SYNOPSIS

A. Introduction on the subject of the treatise, viz. the Catholic forms of Gloria and the doctrine implied in them.

I.

- I. The anxiety of Amphilochius that every word of a theological sentence should be investigated is much more welcome than the many captious enquiries of the day.
 - 2. Such a minute study is a part of godliness and sound knowledge.
- 3. St. Basil will therefore give a clear exposition of the doctrine contained in his forms of Gloria, to the Father, 'with $(\mu\epsilon\tau\dot{\alpha})$ the Son, and with $(\sigma\dot{\nu}\nu)$ the Spirit,' and 'by $(\delta\iota\dot{\alpha})$ the Son and in $(\dot{\epsilon}\nu)$ the Spirit,' of which some have said that they contradict each other, and that the first is an innovation.

B. The Anomoean Arguments.

II.

4. The objections contain a veiled design on the truth: they are founded on the statement of Aetius that the use of different prepositions connotes unlikeness of nature, and that Scripture always speaks of the Father as the Creator of Whom ($\xi \xi$ ov), the Son as the Assistant or Instrument by Whom ($\delta i'$ ov), and the Spirit as Time or Place in Whom (ξv $\tilde{\psi}$).

III.

5. This position is borrowed from certain philosophical statements about causes and the words used to express them, in which of $(\hat{\epsilon}\xi)$ denotes the material cause, by or through $(\delta\iota\acute{a})$ the instrumental cause, and in $(\hat{\epsilon}\nu)$ the necessary conditions.

IV.

6. This the objectors modify so far as to substitute for the material cause the supreme cause, as denoted by of $(\xi \xi)$, in accordance with the apostolic writings.

C. Refutation of them on their own grounds.

V.

- 7. Scripture does not always use these prepositions as alleged, e.g. 'of' ξ and 'by' $(\delta \iota \acute{a})$ are not to be opposed to one another, for they are both applied to the same subject (the Lord) in Rom. xi. 36.
- 8. And if, as Anomoeans allege, the text refers to the Father, 'by' (διά cannot imply inferiority.
 - 9. 'Of' (¿ξ) is often used both of the Son and the Spirit.
 - 10. 'By' (διά) is used of the Father and the Spirit.
- II. 'In' $(\hat{\epsilon}\nu)$ is used of the Father. So that the premisses of the Anomoeans suggest a conclusion directly contrary to their own.
- 12. In fact, in other connexions also, 'by' $(\delta\iota\acute{a})$ and 'of' $(\grave{\epsilon}\xi)$ are interchanged in Scripture. And there is no rational ground for the distinction they allege, nor for the conclusion they draw.

D. Anomoean phrases for the relation of the Son and the Spirit to the Father.

VI

- 13. They allege that the Son is 'after' ($\mu\epsilon\tau\dot{\alpha}$ with acc.) the Father, which is consistent with 'by' ($\delta\iota\dot{\alpha}$) the Son, but not with 'with' ($\mu\epsilon\tau\dot{\alpha}$ with gen.), and the Spirit is 'under' ($\dot{\nu}\pi\dot{\alpha}$) the Father and the Son.
- 14. Ans. (As regards the Son.) 'After' cannot be used of the Son (i) in respect of time;
- 15. (ii) nor of position; (iii) nor of dignity. The true meaning of standing or sitting at the Right Hand is not inferiority, but stability.

E. Explanation and defence of the Catholic forms of Gloria to the Son (διά, μετά).

VII.

16. 'With' ($\mu\epsilon\tau\dot{\alpha}$) the Son is not a new form of Gloria, but is both ancient and scriptural, used for giving glory, as 'by' ($\delta\iota\dot{\alpha}$) the Son is used for giving thanks.

VIII.

- 17. They do not contradict each other, for the titles in Scripture which describe His work of grace suggest the use of 'by ' $(\delta\iota\dot{\alpha})$: and 'with' $(\mu\epsilon\tau\dot{\alpha})$ is suggested by the titles which speak of His Nature.
- 18. 'Bridegroom,' 'Physician,' 'Way,' tell of our coming to the Father 'by' Him.
- 19. 'True Light,' 'Righteous Judge,' 'Resurrection,' tell of grace coming from the Father 'by' Him. He Himself refers His instantaneous and

manifold operations to the will of the Father, with Whom He is One in Essence and in Power.

- 20. Yet the communications of the Father's Will to the Son are not by time, or in measure.
- 21. 'By Him' (δι' αὐτοῦ) does not imply inferiority, but in expressing the efficient cause, suggests that there is also the primary cause, i. e. the Father.

F. On the Doctrine of the Holy Spirit.

TX

- 22. St. Basil briefly summarizes the scriptural and traditional teaching as to the Titles, Nature, and Operation of the Holy Spirit.
- 23. He describes the conditions and the results of His operations in the soul.
 - G. (a) The Baptismal Formula teaches the equality of the Spirit with the Father and the Son.

X

- 24. The Arians' position is that the Holy Spirit is inferior to, and not to be co-ordinated with the Father and the Son. This is inconsistent with the Baptismal Formula.
- 25. It is an attack not on our form of Gloria, but on the Faith itself, delivered by the Apostles, and contained in the unwritten witness of the Fathers.
- 26. We are in a state of salvation by the new birth in Baptism, through 'the Father and the Son and the Holy Spirit,' a doctrinal formula, from which we may not diminish anything.

XI.

27. Our baptismal confession is that we believe in Father, Son, and Holy Spirit. To deny the Holy Spirit or to fight against Him with subtilties, is as injurious as to deny the Father or the Son.

X11.

28. The occasional mention of only one Name in references to Baptism does not affect the vital necessity of the full formula both in Faith and Baptism.

XIII.

- 29. 1st Objection. 'Beings of a different nature (e.g. angels) are connumerated with the Father and the Son.' Ans. Only as witnesses. The Spirit is connumerated as Lord of Life.
- 30. There is a great difference between man's appeal to angels, or even inanimate things, as witnesses, and the co-ordination of the Holy Spirit with the Father and the Son by the Lord Himself.

XIV.

- 31. 2nd Objection. 'We hear of baptism into Moses in the Cloud and the Sea, and of believing (in) Moses.' Ans. Such baptism and faith were typical. Marvels at the Exodus and in the Wilderness were striking benefits at the time, and types of Christian grace.
 - 32. The relation of type to antitype is not one of equality.
- 33. Baptism and faith in Moses really mean baptism and faith in the Law, and were intended to lead up to the full light of the Gospel.

XV.

- 34. 3rd Objection. 'We are baptized into water, without its sharing the honour of the Father and the Son.'
- 35. Ans. In the true doctrine of Christian Baptism, water symbolizes our death and burial with Christ; but it is the Spirit, and not any natural power of the water, that introduces us into the Resurrection-life.
- 36. 'Baptism into water' may be used without confusion only of St. John's baptism unto repentance, which is far inferior to Christian Baptism. In the case of unbaptized martyrs alone can the water of Christian Baptism be omitted.

XVI.

- 37. That the Baptismal Formula implies the absolute inseparability of the Holy Spirit from the Father is shewn (i) by His work in Christian prophesyings, by the guilt of Sapphira, and by His distribution of gifts, ministries, and operations, with the Father and the Son;
- 38. (ii) by His work among the hosts of heaven, created by the Son at the will of the Father, and receiving from the Spirit their holiness, order, knowledge, and continuance in bliss;
- 39. (iii) by His operations in the Incarnate Life of the Son, and the ordering of the Church;
- 40. (iv) by His presence at the Second Coming to award rewards and punishments; and (v) lastly, and most clearly, by His knowledge of the things of God.
- (b) The Anomoean suggestion that it implies connumeration and subnumeration, contrasted with the Catholic Doctrine of the Holy Trinity.

XVII.

- 41. Subdivision and subnumeration cannot be applied to God.
- 42. It is impossible to distinguish the relative value of things by connumeration and subnumeration.
- 43. The symmetrical Formula of Baptism must imply the connumeration of the Son, and therefore cannot also imply the subnumeration of the Spirit.

XVIII.

- 44. The enumeration of the Persons of the Blessed Trinity must be done with reverence.
- 45. We worship 'God of God,' not implying 'second' God, but acknowledging the distinction of Persons, and holding the Monarchy or Singleness of Principle.
- 46. The Spirit too is 'of God,' and proceeds from the Father, and is the Spirit of Christ. There is a reciprocity of Glory within the Blessed Trinity.
- 47. The Father, Son, and Holy Spirit are mutually related in Essence and in the Work of Grace. The theory of subnumeration results in absurdity.
 - H. The Doctrine of the Holy Spirit, as taught elsewhere in Holy Scripture.

XIX.

- 48. The titles of the Spirit are shared by the Father and the Son.
- 49. His operations in Heaven, in the Incarnation, and in our Redemption are Divine.
- 50. His intercession for us is like that of the Son, and is no sign of inferiority.

XX.

51. 'Free' (as a mean between lord and slave) is a term of human relationship, and cannot properly be applied to spirits, blessed or fallen, still less to the Spirit, Who, if created, would be a slave, like all created things, but, being 'Uncreate,' shares the Divine Sovereignty.

XXI.

52. The Spirit is called Lord in Scripture. The Divine Indwelling and the Divine Inspiration of Scripture are both from Him.

XXII

53. Like the Father and the Son, He transcends human thought, and unlike the heavenly powers, He is uncircumscribed.

XXIII.

54. His true Glory, like that of the Father and of the Son, is the telling of His Attributes and His Mercies.

XXIV.

- 55. His Glory is above every created glory mentioned in Scripture.
- 56. His Holiness, Knowledge, and Life-giving Power prove His Divinity.
- 57. The gift of the Spirit, as the Spirit of Life and of Power, is as glorious as the gift of the Son in the mystery of the Incarnation.

(a) Explanation and defence of the Catholic forms of Gloria to the Spirit (σύν, ἐν).

XXV.

- 58. Neither 'with the Spirit' nor 'in the Spirit' is to be found as a doxology in Scripture; both of them have come to us by the custom of the Church; and the meaning of each is connected with the other.
- 59. 'With the Spirit' confutes both Sabellianism and Arianism more forcibly than the scriptural 'and.'
- 60. St. Basil is ready to give up both, and say, 'Glory to Father and Son and Spirit,' but the objectors maintain that 'in' alone is suitable for the Spirit.

(b) 'In the Spirit.'

XXVI.

- 61. There are many meanings of 'in' applicable to the Spirit's work of grace;
 - 62. and to His presence, when we worship, and when we teach.
- 63. But no meaning of 'in' is as suitable as 'with' to express His relation to the Father and the Son in giving glory.
- 64. Yet 'in the Spirit' may have a very high meaning if we bear in mind the revelation of the Father 'in the Son,' and of the Son 'in the Spirit.'

XXVII.

65. It is clear then that 'in' is not used exclusively of the Holy Spirit, and that the meaning of 'in the Spirit' in no way supports the Arian doctrine of His inferiority.

(c) 'With the Spirit.'

- 66. 'With the Spirit' has the tacit sanction of Church tradition, like many other very important words and rites in her worship.
- 67. These and especially the form of confession of faith at baptism have come down to us by a channel which is outside the letter of Scripture.
- 68. 'In the Spirit' and 'with the Spirit' have each its proper meaning, and to object to the latter is really to object to the 'and' in the baptismal formula of our Lord Himself.

XXVIII.

- 69. In Scripture, our present state of grace is 'with Christ'; how much more is the Holy Spirit 'with the Father and the Son?'
- 70. We hope to be glorified 'with Christ,' how much more must the Holy Spirit be glorified 'with Him?'

XXIX.

- 71. The use of 'with the Spirit' came by tradition; St. Basil received it from his own Bishop [Dianius].
- 72. 'With the Spirit,' or an equivalent phrase, is used by Irenaeus, Clemens Romanus, the two Dionysii, and Eusebius the historian.
- 73. It is supported by words in Origen and Africanus, and in ancient hymns.
- 74. In St. Basil's own part of the world, Gregory of Neo-Caesarea, Firmilianus, and Meletius used it, and the idioms of some languages support it.
 - 75. It is no innovation, but a form which gives due honour to the Spirit.

K. Conclusion. On the evil condition of the Church at the time of writing.

XXX.

- 76. The present state of the Church is like a battle between two fleets in a storm, with every crew separated into factions at deadly feud with each other.
- 77. But the simile fails to represent the confusions, the enmities, and the miseries that have ensued from Arianism and its brood of heresies.
- 78. Words of wisdom are well nigh lost in the general tumult of controversy.
- 79. Yet St. Basil has written, for lack of another champion, and out of regard to the love and discretion of Amphilochius, and is ready to answer any further inquiries, with the help of the same Spirit.

L. APPENDIX. (i) On the Knowledge of God. EPISTLE 233.

- 1. There are three conditions of life, corresponding to the three ways in which our minds energize, under the influence of (1) the Holy Spirit, or (2) evil spirits, or (3) in a middle way, as when exercised on mechanical arts.
- 2. Our minds should be exercised on the truth, and so be led to the knowledge of God, Who is absolute truth. As when we look up to heaven, we only see it in part, so our knowledge of God is only in part here, and will be more perfect hereafter.

EPISTLE 234.

- 1. We know What we worship, although we do not know His Essence, for we know His attributes and His works.
- 2. We know that God is, by faith; our knowledge of His Essence is our sense that He is beyond our mind's comprehension.
 - 3. The Only Begotten has declared Him, that is, His Power, not His

Essence. As in the case of Abraham, and of the Apostles, we know God's operations, from that knowledge we go on to faith, and then to worship.

EPISTLE 235.

- 1. Knowledge comes after belief in science, but before it in religion. We know God's attributes of wisdom, power, and goodness from the Creation, and as a part of Creation recognize Him as our Creator. This knowledge is followed by faith, and faith by worship.
- 2. Knowledge applies to many objects, e.g. number, size, power, mode of existence, time of production, essence. We know what can be known of God, and we do not know the rest; this is true also of the sand, of a man, and of ourselves.
- 3. What we know in part, is not the Essence of God, but His Creation of us, His marvels, His commandments, His adoption. The Lord's knowledge of them that are His is His acceptance of them.

(ii) On our Lord's ignorance of the day and hour. EPISTLE 236.

- 1. The proper explanation of the words about our Lord not knowing the day of the end is that 'no one' is not always absolutely exclusive in Scripture. The Image of God, by Whom He made the aeons, and to Whom the signs of the end were known, must have known the end also: but it is not wrong to refer the not-knowing to the dispensation by which He assumed all things human.
- 2. The words of St. Matthew and those of St. Mark are not exactly the same. The former, by 'save the Father only,' excludes the angels, but not the Son, Who said, 'All things that the Father hath are Mine.' St. Mark's meaning is that not even the Son would know, but for the Father from Whom the knowledge was given.

(iii) On the trians immercian in Patiens

(iii) On the trine immersion in Baptism.

5. The trine immersion, which symbolized the three days of our Lord's burial, necessitates a threefold emersion: but the emersion is not itself symbolical.

(iv) On ousia and hypostasis.

6. The difference between ousia and hypostasis is like the difference between the general and the particular: the confession of faith must express both, as, 'I believe in God the Father, in God the Son, and in the Divine Holy Spirit.' Those who use ousia and hypostasis as identical, fall into Sabellianism when they speak of different Persons.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

BIBAION

Καὶ Δεόμεθα καὶ παρακαλοῦμέν Σε, φιλάνθρωπε, ὰραθέ, ἐξαπόστειλον ἐξ ὕψους τοῦ ἄρίου Σου, ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου Σου, ἐκ τῶν ἀπεριγράπτων κόλπων, αὐτὸν τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεὐμα της ἀληθείας, τὸ ἄριον, τὸν Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐν νόμφ καὶ προφήταις καὶ ἀποστόλοις λαλήσαν, τὸ πανταχοῦ παρὸν καὶ τὰ πάντα πληροῦν, ἐνερροῦν τε αὐτεξουσίως, οὐ διακονικῶς, ἐφ' οῦς βούλεται, τὸν ἄριασμὸν εὐδοκία τὴ Σὴ, τὸ ἄπλοῦν τὴν φύσιν, τὸ πολυμερὲς τὴν ἐνέρρειαν, τὴν τῶν θείων χαρισμάτων πηρήν τὸ Σοὶ ὁμοούσιον τὸ ἐκ Σοῦ ἐκπορευόμενον τὸ σύνθρονον τὴς βασιλείας Σου καὶ τοῦ Μονορενοῦς Σου Υίοῦ, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Liturgy of St. Mark, Ιννος Ατιον.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις 'Αμφιλόχιον ἐπίσκοπον 'Ικονίου 1.

5

Προοίμιον ἐν ῷ ὅτι ἀναγκαῖαι αἱ περὶ τῶν μικροτάτων μερῶν τῆς θεολογίας ἔρευναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

- 10 1. Ἐπήνεσα τὸ φιλομαθές σου καὶ φιλόπονον τοῦ τρόπου, καὶ ἥσθην γε ὑπερφυῶς τῷ ἐπιστατικῷ καὶ νηφαλέῳ τῆς διανοίας, δι' ² ἢν οὐδεμίαν ἀδιερεύνητον οἴει χρῆναι κατα-λιμπάνειν φωνὴν τῶν ὅσαι περὶ Θεοῦ κατὰ πᾶσαν χρείαν Τ. ΙΙΙ. p. 2. τοῦ λόγου προφέρονται, ὧ φίλη κεφαλὴ καὶ τιμιωτάτη μοι 15 πασῶν, ³ ἀδελφὲ 'Αμφιλόχιε. καλῶς γὰρ ἀκούσας τῆς
- 15 πασων, ασελφε Αμφιλοχίε. καλως γαρ ακουσας της παραινέσεως τοῦ ⁴ Κυρίου, ὅτι 'Πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει,' τῆ περὶ τὸ αἰτεῖν ἐμμελεία καὶ τὸν ὀκνη- Luke xi. 10. ρότατόν ⁵ μοι δοκεῖς ⁶ αν ⁷ διαναστῆσαι πρὸς τὴν μετάδοσιν. ἐκεῖνο δέ σου καὶ πλέον ἄγαμαι, ὅτι οὐ πείρας ἕνεκεν κατὰ 20 τοὺς πολλοὺς τῶν νῦν τὰς ἐρωτήσεις προτείνη, ἀλλὰ ⁸ τοῦθ'

¹ add προσφωνητικῶς προσερωτήσαντος R_3 C. προσφωνητικῶς ἐπερωτήσαντος R_3 C. προσφωνητικῶς ἐπερωτήσαντος R_3 . ο has a short title περὶ θεολογίας τῆς ἁγίας τριάδος. ² txt. M_1 m μ V Baroc. fr., ὧν ο v (in rasura) ἦς R_2 R_3 C R_1 R_4 R_5 . ³ om. ἀδελφὲ M_1 m V. ⁴ $\chi \hat{v}$ V. ⁵ $\mu \epsilon$ ο. 6 om. ἀν μ v. 7 διαναστῆναι ο. 8 txt. M_1 m μ V v. τοῦ Ben. ο.

ὅπερ ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἀληθὲς ἐξευρεῖν. τῶν μὲν γὰρ ἀτακουστούντων νῦν καὶ διερωτώντων ἡμᾶς εὐθηνία πολλή, φιλομαθεῖ δὲ ψυχῆ καὶ πρὸς ἀγνοίας ἴασιν τὴν ἀλήθειαν ἐκζητούση χαλεπώτατον ἐντυχεῖν. ὡς γὰρ παγὶς θηρατῶν καὶ πολεμούντων ἐνέδρα κεκρυμμένον τὸν δόλον καὶ ἐγκατά- ξ σκευον ἔχει τὰ τῶν πολλῶν ἐρωτήματα, οἱ προβάλλουσι λόγους, οὐχ ἵνα τι χρήσιμον λάβωσιν ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως ἐὰν μὴ συμβαινούσας τῆ ἑαυτῶν ἐπιθυμία τὰς ἀποκρίσεις εὕρωσι, ταύτην ἀφορμὴν ¹ἔχειν δικαίαν δόξωσι τοῦ πολέμου.

2. Εὶ ²δὲ 'Τῷ ἀνοήτῳ ἐπερωτήσαντι σοφίαν σοφία 10 Prov. xvii. 28. λογισθήσεται, τον συνετον ακροατήν τον ύπο του προφήτου τῷ θαυμαστῷ συμβούλω παραζευχθέντα πόσου ἄξιον λογι-Is. iii. 3. σόμεθα; 3 ή που δίκαιον πάσης μεν ἀποδοχής ἀξιοῦν, 7 Tim. i. 15. προάγειν δε είς το πρόσω, συνεφαπτομένους αυτώ της σπουδής καὶ πάντα συνεκπονοθντας ἐπειγομένω πρὸς τὴν 15 τελείωσιν. τὸ γὰρ μὴ παρέργως ἀκούειν τῶν θεολογικῶν φωνών, ἀλλὰ $\pi \epsilon i \rho \hat{a} \sigma \theta a i \tau \hat{o} v \stackrel{4}{\epsilon} v \stackrel{\epsilon}{\epsilon} \kappa \acute{a} \sigma \tau \eta \lambda \acute{\epsilon} \xi \epsilon i καὶ \stackrel{5}{\epsilon} \dot{v}$ έκάστη συλλαβή κεκρυμμένου νοῦν ἐξιχνεύειν οὐκ ⁶ ἀργῶν είς εὐσέβειαν, ἀλλὰ γνωριζόντων τὸν σκοπὸν τῆς 7 κλήσεως ήμων, ότι πρόκειται ήμιν όμοιωθήναι Θεώ κατά τὸ δυνατὸν 20 άνθρώπου φύσει. δμοίωσις δε οὐκ ἄνευ γνώσεως, ή δε γυῶσις 8 ἐκ διδαγμάτων, λόγος δὲ διδασκαλίας ἀρχή, λόγου δὲ μέρη συλλαβαὶ καὶ λέξεις. ὥστε οὐκ ἔξω σκοποῦ γέγονε των συλλαβων ή εξέτασις. οὐ μὴν ὅτι μικρά, ὡς ἄν τω δόξαι, τὰ ἐρωτήματα, διὰ τοῦτο καὶ παροφθηναι ἄξια, ἀλλ' 25 έπειδή δυσθήρατος ή αλήθεια, πανταχόθεν ήμιν έξιχνευτέα. εί γαρ ωσπερ αι τέχναι ούτω και ή της ευσεβείας ανάληψις Cf. § 61. ταις κατά μικρον προσθήκαις αύξεται, οὐδενος ύπεροπτέον τοίς είς την γνώσιν είσαγομένοις ώς εί τις τών πρώτων στοιχείων ώς μικρών ύπερίδοι, 9 οὐδέποτε τών τελείων της 30 I Cor. ii. 6.

 $^{^1}$ om. ἔχειν m. 2 δὴ μ V v. 3 ἢ M_1 V v. 4 ἐφ' m. 5 ἔφ' m. om. M_1 V v 'addita praepositio ex quatuor codd. MSS.' 6 ἀργὸν μ. 7 γνώσεως R_3 μ v R_1 . 8 txt. S M_1 m V 'duo codd. MSS.' οὐκ ἐκτὸς ο 'sic duo Regii et Coll. et Regius quintus in margine.' 9 txt. M_1 μ o v 'tres Regii codd.' πότε m V.

σοφίας ἐφάψεται. τὸ Ναὶ καὶ τὸ Οὖ συλλαβαὶ δύο, ἀλλ' ὅμως τὸ κράτιστον τῶν ἀγαθῶν, ἡ ἀλήθεια, καὶ ὁ ἔσχατος ὅρος τῆς πονηρίας, τὸ ψεῦδος, τοῖς μικροῖς τούτοις ῥήμασι ¹ πολλάκις ἐμπεριέχεται. καὶ τί ταῦτα λέγω; ἤδη τις καὶ μόνον κατανεύσας τῆ κεφαλῆ ἐν τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίοις πάσης πληρωτὴς εὐσεβείας ² ἐκρίθη. εἰ ³ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, τί τῶν θεολογικῶν ῥημάτων οὕτω μικρόν, ὡς ἢ Τ. ΙΙΙ. p. 3. καλῶς ἢ ἐναντίως ἔχον μὴ μεγάλην παρέχειν τὴν ῥοπὴν ἐφ' ἑκάτερα; εἰ γὰρ 'ἐκ τοῦ νόμον ἰῶτα εν ἢ μία κεραία οὐ

10 ⁴ παρελεύσεται,' πῶς ⁵ ἂν ἡμῖν ἀσφαλὲς ὑπερβαίνειν ⁶ καὶ Matt. v. 18.
τὰ σμικρότατα ; ἄ γε μὴν αὐτὸς διευκρινηθῆναι παρ' ἡμῶν
ἐπεζήτησας, καὶ βραχέα ἐστὶ ⁷ ταῦτα καὶ μεγάλα, τῷ μὲν
συντόμῳ τῆς προφορᾶς βραχέα καὶ διὰ τοῦτο ἴσως εὐκαταφρόνητα, τῆ δὲ δυνάμει τῶν σημαινομένων μεγάλα, κατὰ Mk. iv. 31.

15 την είκόνα τοῦ σινάπεως, ὁ μικρότατον ὁν τῶν φρυγανικῶν σπερμάτων τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας ἀξιωθὲν εἰς ὕψος αὖταρκες διανίσταται, τῆς συνεσπαρμένης ⁸ ἐν αὐτῷ δυνάμεως ἀπλωθείσης. εἰ δέ τις γελᾶ, βλέπων τὴν περὶ τὰς συλλαβὰς ἡμῶν (ψαλμικῶς εἰπεῖν) 'ἀδολεσχίαν,' αὐτὸς μὲν Ps. cxix.

20 ἴστω ἀνωφελῆ καρπὸν τοῦ ⁹ γελοίου δρεπόμενος, ἡμεῖς δὲ [XX.] 85. μὴ τοῖς ὀνείδεσι τῶν ἀνθρώπων ἐνδόντες ¹⁰ μηδὲ τῷ φαυλισμῷ αὐτῶν ἡττηθέντες τὴν ἔρευναν καταλίπωμεν. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω τούτοις ὡς μικροῖς ἐπαισχύνεσθαι, ὥστε εἰ καὶ πολλοστοῦ ¹¹ μέρους τῆς ἀξίας αὐτῶν ¹² ἐφικοίμην, ἐμαυτῷ τε
25 ἂν συνησθείην ὡς μεγάλων ἀξιωθέντι, τῷ τε συνδιερευνῶντι

25 αν συνησθείην ως μεγάλων αξιωθέντι, τῷ τε συνδιερευνωντι ήμιν αδελφῷ οὐ μικρον αν φαίην ἐντεῦθεν απηντηκέναι τὸ

 $^{^1}$ om. πολλάκις μ. suspicatur in v et in o. 2 εὐρίσκεται m. ἐδείχθη 'Reg. primus, et ad marg. ἐκρίθη.' 3 δὴ m μ o v. 4 add. μὴ μ. 5 om. ἀν μ V v. 6 κἂν μ o v. 7 txt. m μ V v. τὰ αὐτὰ Ben. 8 om. ἐν μ v. 9 txt. m R_3 μ o V v R_4 R_5 . γέλωτος Ben. μ habet αὐτὸς μὲν ἀνωφελῆ καρπὸν τοῦ γελοίου δρεπέσθω. 10 txt. m μ o V v. μήτε Ben. 11 om. μέρους m V v (sed in v postea add. in marg. manu prima). 12 ἐφικόμην μ.

^{2. 19.} ἀδολεσχίαν, 'subtilty.' In Ps. exix. 85, the word translated (AV. and RV.) 'pits' is in the LXX. ἀδολεσχίας, and in the Vulg. 'fabulationes.'

κέρδος. μέγιστον οὖν ὁρῶν ἐν μικροῖς ἡήμασι τὸ ἀγώνισμα ἐλπίδι τῶν μισθῶν τὸν πόνον οὐκ ἀναδύομαι, ἐμαντῷ ¹ τε ἡγούμενος ἔγκαρπον τὸν λόγον ἔσεσθαι, τοῖς τε ἀκούουσι διαρκῆ τὴν ἀφέλειαν ὑπάρξειν. διόπερ ἤδη σὺν αὐτῷ γε ² φάναι τῷ ³ ἀγίῳ Πνεύματι βαδιοῦμαι πρὸς τὴν ἐξήγησιν. 5 καὶ εἰ βούλει ὥστε με εἰς ὁδὸν καταστῆναι τοῦ λόγον, μικρὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ προβλήματος ὑποστρέψω.

3. Προσευχομένω μοι πρώην ⁴ μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ ἀμφοτέρως τὴν δοξολογίαν ἀποπληροῦντι τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, νῦν μὲν 'Μετὰ τοῦ Υἱοῦ Σὸν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ,' νῦν δὲ 10

1 om. τε μ. 2 om. φάναι 500. 3 om. άγίφ μ v. 4 ἐπὶ m o. om. V v. μετὰ ο*.

3. 10. νῦν μὲν Μετά κ.τ.λ. The Arian Philostorgius (iii. 13) in noticing the forms of Gloria does not mention this form (μετά, σύν) and says that Flavian at Antioch (Bishop from 381) was the first to use aloud (πρῶτον åναβοησαι) the form 'to the Father and to the Son and to the Holy Spirit.' This may be true as regards public worship in the Church at Antioch (see esp. the story of Leontius quoted in Bright's Hist. p. 62; but the writer was apparently not acquainted with the Martyr. Ign. Ant. and Martyr. Polyc., or with the Apostolical Constitutions, in which these forms (μετά, σύν) (καί, καί) are found. He speaks of the form $(\delta \iota \dot{\alpha}, \dot{\epsilon} \nu)$ as the more usual; and St. Basil seems to say the same in § 72, T. iii. p. 61, Ben. (On the Apostolic Doxologies, see Westcott on Ep. to Hebrews, p. 464.) Bona on the contrary writes (Rer. Liturg. lib. II. c. iii. § 2): 'Primus qui eum (sc. Hymnum Gloria Patri) mutavit Aetius fuisse dicitur, Ecclesiae Antiochenae Diaconus, Arianismi instaurator, sic cani instituens, Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto; quae verba licet per se nullam haeresim contineant, subdole tamen ab Arianis usurpabantur, ut illorum aequivocatione suam impietatem celarent. Illis in sensu orthodoxo usus est S. Leo, serm. 1. de Nativitate dicens: Agamus, dilectissimi, gratias Deo Patri per Filium eius in Spiritu Sancto. At vero Basilius cum iisdem verbis sermonem ad populum conclusisset, Catholicis displicuit, et pro illorum defensione librum apologeticum edidit, quem de Spiritu Sancto ad Amphilochium inscripsit, sed non omnibus satisfecit.' The Cardinal is certainly wrong both in his statement about Aetius, and in his account of the occasion and contents of St. Basil's writing. Bingham gives a fuller account of the early doxologies. He says (XIV. ii. § 1) with reference to the Gloria Patri now in ordinary use, that besides the occasional omission of part of the response, 'There was another small difference, which yet made no dispute among Catholics, till the rise of the Arian heresy, and then it occasioned no small disturbance. The Catholics themselves of

Cf. § 79.

' Διὰ τοῦ Υίοῦ 'Εν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι,' ἐπέσκηψάν τινες τῶν παρόντων, ξενιζούσαις ἡμᾶς φωναῖς κεχρῆσθαι λέγοντες καὶ Acts xvii. 20.

old were wont to say, some, "Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost!" others, "Glory be to the Father, and to the Son, with the Holy Ghost!" and others, "Glory be to the Father, in or by the Son, and by the Holy Ghost!" Now these different ways of expressing were all allowed, so long as no heterodox opinion was suspected to be couched under them, as Valesius has observed in his notes upon Socrates (i. 21) and Theodoret (ii. 24), and St. Basil shows more at large in his book De Spiritu Sancto. But when Arius had broached his heresy in the world, his followers would use no other form of glorification but the last, and made it a distinguishing character of their party to say, "Glory be to the Father, in or by the Son and Holy Ghost," intending hereby to denote, that the Son and Holy Ghost were inferior to the Father in substance, and, as creatures, of a different nature from Him, as Sozomen (iii. 20 ἐδόξαζον . . . Πατέρα ἐν Υίω . . . δευτερείειν τὸν Υίὸν ἀποφαίνοντες) and other ancient writers inform us. And from this time it became scandalous, and brought any one under the suspicion of heterodoxy to use it, because the Arians had now, as it were, made it the shibboleth of their party. Philostorgius indeed says (iii. 13) that the usual form of the Catholics was a novelty, and that Flavian of Antioch was the first that brought in this form of saying, "Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost!" whereas all before him had said either, "Glory be to the Father, by the Son, in the Holy Ghost" (καὶ ταύτην μᾶλλον τὴν ἐκφώνησιν ἐπιπολάζειν), or, "Glory be to the Father, in the Son, and in the Holy Ghost." But this is no more than what one might expect from the partiality of an Arian historian, and it is abundantly confuted by the ancient testimonies which St. Basil produces in his own vindication against some who charged him with the like innovation; in answer to which he says, he did no more than what was done before by Irenaeus, Clemens Romanus, the two Dionysii of Rome and Alexandria, Eusebius of Caesarea, Origen, Africanus, Athenogenes, Gregory Thaumaturgus, Firmilian and Meletius, and what was done in the prayers of the Church, and with the consent of all the Eastern and Western Churches. Which would make a man amazed to hear Cardinal Bona charging St. Basil as blameworthy, for displeasing the Catholics in using the form of the heterodox party; when it is plain that it was the heterodox party that quarrelled with him for using the Catholic form of the Church. And yet, though he blames St. Basil without grounds, telling us, "that a Catholic doctor ought to be without rebuke, and abstain from terms that have a suspected sense, and offend pious ears," yet he has nothing to say to Pope Leo, who, if either, was more certainly liable to his censure, for using the Arian form of doxology, though in a Catholic sense, in one of his Christmas sermons, which he thus words, "Let us give thanks, beloved, to the Father, by His Son, in the Holy

ἄμα πρὸς ἀλλήλας ὑπεναντίως ἐχούσαις. σὰ δὲ μάλιστα μὲν τῆς αὐτῶν ἐκείνων ἔνεκεν ἀφελείας, εἰ δὲ ἀνιάτως ἔχουσι παντελῶς, διὰ τὸ τῶν ἐντυγχανόντων αὐτοῖς ἀσφαλές, ήξίωσάς τινα εὐκρινῆ περὶ τῆς ἐν ταῖς συλλαβαῖς ταύταις δυνάμεως διδασκαλίαν ἐκφωνηθῆναι. λεκτέον δὴ οὖν ἡμῖν διὰ 5 βραχέων, ὡς οἴόν τε ἀρχήν τινα ὁμολογουμένην τῷ λόγῳ ¹ δόντας.

Τ. ΙΙΙ. p. 4. Ποίαν ἔσχεν ἀρχὴν ἡ περὶ τὰς συλλαβὰς τῶν αἰρετικῶν παρατήρησις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

4. Ἡ περὶ τὰς συλλαβὰς καὶ τὰς λέξεις τῶν ἀνδρῶν τούτων μικρολογία οὐχ ἁπλῆ τίς ἐστιν, ὡς ἄν τῷ δόξαι, οὐδὲ εἰς μικρὸν τοῦ κακοῦ φέρουσα, ἀλλὰ βαθεῖαν ἔχει καὶ συνεσκιασμένην ² βουλὴν κατὰ τῆς εὐσεβείας. φιλονεικοῦσι γὰρ ἀνομοίαν Πατρὸς καὶ Ὑίοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος ἐπιδεικνύναι τὰ προφοράν, ὡς ἐκ τούτου ῥαδίαν ἕξοντες καὶ τῆς κατὰ τὴν φύσιν παραλλαγῆς τὴν ἀπόδειξιν. ἔστι γάρ τι αὐτοῖς παλαιὸν σόφισμα, ³ ὑπὸ ᾿Αετίου τοῦ προστάτου τῆς αἱρέσεως

¹ txt. m o C V δοῦσι μ v 'duo codd. Regii' δόντες 'unus ex Regiis codd.' διδόντας Ben. ² add. τὴν μ. ³ παρὰ μ v.

Ghost!" St. Basil never used this suspected form, though he says it might be used with an orthodox meaning, but always, "Glory be to the Father, with the Son and Holy Ghost!" For which he was charged by some heterodox men as an innovator, but there was no room for Bona's censure.'

It is somewhat strange that even Bingham here contradicts St. Basil's own statement of his practice as given in this section; and it is more strange that, before Bona, Hooker (Eccl. Pol. V. xliii. 9, 10, 11) misunderstood the intention of St. Basil's treatise, and the occasion of it.

3. ἠξίωσάς τινα εὐκρινῆ περὶ τῆς ἐν ταῖς συλλαβαῖς ταύταις δυνάμεως διδασκαλίαν. St. Basil gives the real meaning of the phrases in §§ 16, 63, 64.

4. 18. ὑπὸ ᾿Αετίου. The story is told by Theodoret (Eccl. Hist. ii. 27): Eustathius of Sebaste, one of the deputies of the Council of Seleucia, in

Ţ

ταύτης ἐξευρεθέν, δς ἔγραψέ που τῶν ἑαυτοῦ ἐπιστολῶν, λέγων 'Τὰ ἀνόμοια κατὰ τὴν φύσιν ἀνομοίως προφέρεσθαι,' καὶ ἀνάπαλιν 'Τὰ ἀνομοίως προφερόμενα ἀνόμοια εῗναι κατὰ τὴν φύσιν,' καὶ εἰς μαρτυρίαν τοῦ λόγον τὸν ἀπόστολον 5 ¹ ἐπεσπάσατο λέγοντα· 'Εἶς Θεὸς ² καὶ Πατήρ, ἐξ οῦ τὰ Theod. Eccl. πάντα, καὶ εῖς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οῦ τὰ πάντα.' τος. viii. 6. 'ὡς οῦν ἔχουσιν αἱ φωναὶ πρὸς ἀλλήλας, οῦτως ἔξουσι,' φησί, 'καὶ αἱ δι' αὐτῶν σημαινόμεναι φύσεις· ἀνόμοιον δὲ ³ τῷ "ἐξ οῦ" τὸ "δι' οῦ"· ἀνόμοιος ἄρα ⁴ καὶ τῷ Πατρὶ ὁ 1ο Υἰός.' ταύτης τοίνυν τῆς νόσου καὶ ἡ περὶ τὰς προκειμένας λέξεις ἀδολεσχία τῶν ἀνδρῶν τούτων ἤρτηται. ὅθεν τῷ μὲν Θεῷ καὶ Πατρὶ ὥσπερ τινὰ κλῆρον ἐξαίρετον προσνέμουσι τὸ 'ἐξ οῦ,' τῷ δὲ Υἱῷ καὶ Θεῷ ἀφώρισαν τὸ 'δι' οῦ,' τῷ δὲ ἀγίῳ Πνεύματι τὸ 'ἐν ῷ,' καί φασι μηδέποτε τὴν χρῆσιν ταύτην τῶν συλλαβῶν ἐπαμείβεσθαι, ἵν' ὅπερ ἔφην τῷ παρηλλαγμένω τῆς ἐκφωνήσεως καὶ ἡ τῆς φύσεως παραλ-

 1 ἐφελκύσατο v. 2 ὁ μ ο v. 3 τὸ ἐξ οῦ τῷ δι' οῦ ο. 4 κείται R_{3} . 5 συνεμφαίνηται ο* V ' duo antiqui codd.'

λαγη ⁵ συνεκφαίνηται. ἀλλὰ γὰρ οὐ λελήθασιν ἐν τῆ περὶ τὰς λέξεις λεπτολογία τῷ ἀσεβεῖ λόγφ τὴν ἰσχὺν δια-

the presence of the Emperor Constantius at Constantinople, accused Eudoxius of using these words; (in Theod. the words $\kappa a \tau \hat{\alpha} \tau \hat{\eta} \nu$ où oí av are given instead of $\kappa a \tau \hat{\alpha} \tau \hat{\eta} \nu$ o $\hat{\nu} o i \omega \nu$). Eudoxius being summoned to the Emperor pleaded that the Anomoean Aetius was the real author. Aetius, on acknowledging that he was the parent ($\gamma \epsilon \nu \nu \hat{\eta} \tau \omega \rho$), was banished to Phrygia. (Newman's Arians, ch. iv. § 4. p. 351; Bright, Hist. p. 100.) St. Basil, though not yet ordained priest, was present (see p. xxxvi).

12. ὥσπερ τινὰ κλήρον. In conformity with this assertion, the Arian formula, as put out by Eunomius in his earlier Liber Apologeticus (A. D. 365), ran thus: πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα Παντοκράτορα, ἐξ οὖ τὰ πάντα. καὶ εἰς ἕνα Μονογενῆ Υίὸν τοῦ Θεοῦ, Θεὸν Λόγον, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, δι' οὖ τὰ πάντα. καὶ εἰς ἐν Πνεῦμα ἄγιον, τὸν Παράκλητον, ἐν ῷ πάσης χάριτος διανομὴ κατὰ τὴν συμμετρίαν πρὸς τὸ συμφέρον ἐκάστῳ δίδοται τῶν ἁγίων.

15. τῷ παρηλλαγμένω τῆς ἐκφωνήσεως. So Eunomius (Lib. Apol. § 18) argues from the different names ἀγέννητος and γεννητός or, as he said, γέννημα, that the Essence was different also, παρηλλαγμένων τῶν ὀνομάτων παρηλλαγμένας ὁμολογεῖν (ἐχρῆν) καὶ τὰς οὐσίας.

σώζοντες. τὸ μὲν γὰρ 'ἐξ οῦ' τὸν Δημιουργὸν σημαίνειν βούλονται, τὸ δὲ 'δι' οῦ' τὸν ὑπουργὸν ἢ τὸ ὅργανον, τὸ δὲ 'ἐν ὧ' τὸν χρόνον δηλοῦν ἢ τὸν τόπον, ἴνα μηδὲν μὲν ὀργάνου ¹ σεμνότερος ὁ Δημιουργὸς τῶν ὅλων νοῆται, μηδὲν δὲ τῆς ἀπὸ τόπου ἢ χρόνου συνεισφορᾶς εἰς τὰ ὅντα πλεῖον 5 ² φαίνηται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παρεχόμενον.

"Ότι $\dot{\epsilon}$ κ τ $\hat{\eta}$ ς $\dot{\epsilon}$ έωθ $\dot{\epsilon}$ ν σοφίας $\dot{\eta}$ περὶ τ $\hat{\omega}$ ν συλλαβ $\hat{\omega}$ ν 3 τ $\dot{\epsilon}$ χνολογία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

5. Υπηγάγετο μέντοι αὐτοὺς 4 πρὸς τὴν ἀπάτην ταύτην το καὶ ἡ τῶν ἔξωθεν παρατήρησις, οἱ τὸ ' ἐξ οῦ ' καὶ τὸ ' δι' οῦ '

 1 σεμνότερον V. 2 ἐκφαίνηται m. φανεῖται μ. φανῆται 'unus cod. MS.' 3 θεολογία R_3 o¹ v (τεχν. o*). 4 εἰs m.

2. τὸν ὑπουργόν. Eunomius (Lib. Apol. § 27) calls the son ὑπουρ-γὸν τελειότατον.

ἄργανον. Philo (de Cher. § 35; i. 162 M.) speaks of ὅργανον δὲ λόγον Θεοῦ δι' οὖ κατεσκευάσθη (sc. ὁ κόσμος). The word was afterwards used by the Nestorians, ὅργανον καὶ ἐργαλεῖον τῆς Θεότητος καὶ ἄνθρωπος Θεοφ΄ρος (see § 12).

3. τὸν τόπον. On the right use of τόπος, see § 62. In Philo's terminology Place is another name for the Son (Bigg's Christian Platonists of Alexandria, p. 253). St. John Damasc. (De Orthod. Fid. i. 13) says, ὁ Θεὸς ἐαυτοῦ τόπος ἐστι: and Sir Isaac Newton, 'Deus durat semper et adest ubique, et, existendo semper et ubique, durationem et spatium constituit.' Dr. Pusey (Par. and Cath. Sermons, p. 503) says, 'Wherever God is, there is space; for space is the Presence of God.'

4. δ Δημιουργός τῶν ἔλων (or as in § 20 πάσης κτίσεως), i. e. the Son. The Anomoeans would give the title δημιουργός to the Father. In Neo-Platonic philosophy, δημιουργός (ἐξ ὅντων) is opposed to κτίστης (ἐξ οὐκ ὅντων), Philo i. 632. In St. Athanasius (de Inc. iii. 2), we have τεχνίτης opposed to κτίστης (εἰς τὸ εἶναι), and ποιητής and δημιουργός are equivalent to κτίστης. St. Basil (adv. Eunom. ii. 33) used κτίσμα in the higher sense and δημιούργημα in the lower, for he seems to think it worse to apply the latter term to the Holy Spirit than to apply the former. We have then (1) in the sense of creation (ἐξ οὐκ ὅντων) δημιουργός (Anom., Athan.), κτίστης (Neo-Plat., Athan., and prob. Bas.), ποιητής (Athan.); and in the sense of fashioning (ἐξ ὅντων) δημιουργός (Neo-Plat., prob. Bas.), and τεχνίτης (Athan.).

κεχωρισμένοις κατὰ τὴν φύσιν πράγμασι ¹ προσδιένειμαν.
ἐκεῖνοι γὰρ οἴονται τὸ μὲν 'ἐξ οὖ ' τὴν ὕλην δηλοῦν, τὸ δὲ Τ. ΗΙ. p. 5.
'δι' οὖ ' τὸ ὄργανον παριστῷν ἢ ὅλως τὴν ὑπουργίαν. μᾶλλον δὲ (τί γὰρ κωλύει πάντα τὸν ἐκείνων λόγον ἀναλαβόντας
5 τό τε πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀσυνάρτητον καὶ τὸ πρὸς ἐκείνους
αὐτοὺς ἀσύμφωνον τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐν βραχεῖ διελέγξαι;)
οἱ περὶ τὴν ματαίαν ² φιλοσοφίαν ἐσχολακότες τοῦ αἰτίου
τὴν φύσιν πολλαχῶς ἐξηγούμενοι καὶ τοῦτο εἰς τὰ οἰκεῖα Cf. Clem.
σημαινόμενα διαιροῦντες τὰ μὲν προκαταρκτικὰ λέγουσι τῶν νίϊί. § 9.

10 ³αἰτίων ⁴, τὰ δὲ συνεργὰ ἢ συναίτια, ⁵ τὰ δὲ ⁶ τῶν ὧν οὐκ
ἄνεν λόγον ⁷ ἐπέχειν. ἑκάστῳ μέντοι τούτων ἰδιάζονσαν Cf. § 61.
καὶ τὴν ἐκφώνησιν ἀφορίζουσιν, ὥστε ἄλλως τὸν Δημιουργὸν σημαίνεσθαι καὶ τὸ ὄργανον ἄλλως. τῶ μὲν γὰρ

¹ διένειμαν μ. ² σοφίαν m. ³ αἰτιῶν μ. ⁴ add. εἶναι Ben. om. m μ o V v. ⁵ om. τὰ δὲ μ . ⁶ τὸν ὧν m. τόπον (sic) V. ⁷ ὑπέχειν R_1 .

5. 7. οί περί τὴν ματαίαν φιλοσοφίαν ἐσχολακότες. St. Basil seems to be referring to St. Clement of Alexandria, who treats on causes in his Stromat. viii. 9 των αιτίων τὰ μεν προκαταρκτικά, τὰ δε συνεκτικά, (maintaining) τὰ δὲ συνεργά, τὰ δὲ ὧν οὖκ ἄνευ. St. Clement illustrates it in the case of a science: ὁ μὲν πατὴρ αἴτιόν ἐστι προκαταρκτικὸν τῆς μαθήσεως ὁ διδάσκαλος δὲ συνεκτικύν ἡ τοῦ μανθάνοντος φύσις συνεργύν αίτιον ό δε χρόνος των ων οὐκ άνευ λόγον ἐπέχει. He explains συνεκτικόν as a cause, ού παρόντος μένει τὸ ἀποτέλεσμα καὶ αἰρομένου, αἴρεται: and συνεργόν thus, τὸ συνεργὸν ὑπηρεσίαν σημαίνει καὶ τὴν σὶν ἐτέρω λειτουργίαν. St. Basil less definitely puts for these two συνεργά ή συναίτια. St. Basil himself speaking of the creation of the heavenly powers (c. xvi. § 38), calls the Father the primary cause (την προκαταρκτικήν αἰτίαν), the Son the fashioning cause (την δημιουργικήν, cf. § 21 τοῦ ποιητικοῦ airίου), and the Spirit the perfecting cause (την τελειωτικήν, cf. § 61). On the subject of this part of the book, the student should read Newman's Arians, c. i. § 2, 'The schools of the Sophists.'

11. λόγον ἐπέχειν: for the phrase, cf. Philopon. in (Arist.) Phys. ii. 9 ἡ ὕλη τὸν τῶν ὧν οὖκ ἄνευ λογον ἐπέχει: St. Basil Hom. 9 in Hexaem. i. 83 Ben. κακὸν δὲ πᾶν ἀρρωστία ψυχῆς ἡ δὲ ἀρετὴ λόγον ὑγιείας ἐπέχει: and [Just. Mart.] Quaest. et Resp. ad Graecos, Q. i εἰ ἡ μὲν ψυχὴ τεχνίτου λόγον ἐπέχει, τὸ δὲ σῶμα ὀργάνου. Elsewhere τόξιν οι τόπον ἐπέχειν is used in a similar sense, viz. to be in the stead of, to be analogous to. Field, Otium Norvicense, pt. iii (after Wetstein), explains in this sense Phil. ii. 16 φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμω λόγον ζωῆς ἐπέχοντες.

Δημιουργώ πρέπειν οἴονται τὸ 'ὑφ' οὖ,' κυρίως γάρ φασι λέγεσθαι ὑπὸ τοῦ τέκτονος γεγενησθαι τὸ βάθρον, τῷ δὲ όργάνω τὸ 'δι' οὖ,' διὰ γὰρ σκεπάρνου φασὶ καὶ τερέτρου καὶ τῶν λοιπῶν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ 'ἐξ οὖ' τῆς ὕλης ἴδιον έκεινοι τίθενται, έκ ξύλου γαρ είναι το δημιούργημα, το δε 5 1 'καθ' δ' τὸ ἐνθύμιον δηλοῦν ἡ τὸ ² ἐκκείμενον ὑπόδειγμα τῷ τεχνίτη. ἢ γὰρ προαναζωγραφήσας 3 τῆ διανοία τὸ κατασκεύασμα ούτως είς έργον την φαντασίαν ήγαγεν, ή προς ήδη εκκείμενον παράδειγμα αποβλέπων καθ' δμοίωσιν εκείνου την ενέργειαν κατευθύνει. το δε 'δι' δ' τώ τέλει 10 προσήκειν βούλουται, δια γαρ την χρησιν 4 την των ανθρώπων γεγονέναι τὸ βάθρον, τὸ δὲ 'ἐν ὧ' τὸν χρόνον παριστậν ἢ τὸν τόπον. πότε γὰρ γέγονεν; 5 ἐν τῷδε 6 τῷ χρόνφ. καὶ ποῦ; ἐν ⁷ τῷδε τῷ τόπφ. ταῦτα δὲ εἰ καὶ μηδεν τῷ γινομένω συμβάλλεται, ἀλλ' οὖν οὐκ ἄνευ τούτων 15 δυνατόν 8 τι 9 γενέσθαι χρεία γὰρ καὶ τόπου καὶ χρόνου τοις ένεργούσι. ταύτα μαθόντες 10 καὶ θαυμάσαντες ούτοι τὰ έκ της ματαιότητος καὶ κευης απάτης παρατηρήματα καὶ έπὶ τὴν ἁπλῆν καὶ ἀτεχνολόγητον τοῦ Πνεύματος διδασκαλίαν μετακομίζουσιν, εἰς ¹¹ ἐλάττωσιν μὲν τοῦ Θεοῦ Λόγου, 20

Col. ii. 8.

¹ καθὸ ο. ² ἐγκείμενον ν. ³ add. ἐν. μ ν 'duo codd. MSS.' ⁴ om. τὴν m μ . ⁵ om. ἐν m μ ν. ⁶ om. τῷ μ . ⁷ τῷ τόπῳ τῷδε m μ ν. ⁸ om. τι μ ν. ⁹ γίνεσθαι μ . ¹⁰ om. καὶ θαυμάσαντες μ 'desunt in nonnullis codd. MSS.' v addit in marg. manu prima post οὖτοι. ¹¹ ἀθέτησιν m V.

^{1.} τὸ 'ὑφ' οὖ.' Cf. Philopon. in (Arist.) Phys. i. I ἀρχὰς δὲ τῶν πραγμάτων Πλάτων μὲν ἕξ φησιν εἶναι, ὕλην, εἶδος, ποιητικόν αἴτιον, παραδειγματικόν, ὀργανικόν, τελικόν, καὶ καλεῖ τὴν μὲν ὕλην ἐν ῷ (=ἐξ οὖ of this passage), (μητέρα γὰρ αὐτὴν καλεῖ καὶ δεξαμένην καὶ τιθηνήν,) τὸ δὲ εἶδος δ (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἑκάστου τῶν πραγμάτων χαρακτηριστικόν, οὐχ ἡ ὕλη μία καὶ ἡ αὐτὴ οὖσα πάντων), τὸ δὲ ποιητικὸν ὑφ' οὖ, τὸ ὀργανικὸν δι' οὖ, τὸ παραδειγματικὸν πρὸς δ (=καθ' ὅ of this passage), τὸ τελικὸν δι' δ. The ἐν ῷ of St. Basil is not an ἀρχή but a sine quâ non.

^{19.} τὴν ἀπλῆν καὶ ἀτεχνολόγητον τοῦ Πνεύματος διδασκαλίαν. Cf. Euseb. Eccl. Hist. v. 28 οἱ δὲ ταῖς τῶν ἀπίστων τέχναις εἰς τὴν τῆς αἰρέσεως αὐτῶν γνώμην ἀποχρώμενοι, καὶ τῆ τῶν ἀθέων πανουργία τὴν ἀπλῆν τῶν θείων γραφῶν πίστιν καπηλεύοντες, ὅτι μηδὲ ἐγγὺς πίστεως ὑπάρχουσι, τί δεῖ καὶ λέγειν; (quoted by Eusebius from an older writer).

αθέτησιν δε τοῦ ¹ Θείου Πνεύματος, οἵ γε τὴν ἐπὶ ἀψύχων ὀργάνων ἢ τῆς ὑποχειρίου καὶ ταπεινῆς παντελῶς ὑπηρεσίας φωνὴν ἀφωρισμένην παρὰ τῶν ἔξωθεν, τὴν 'δι' οῦ 'λέγω, ταύτην ² ἐπὶ τὸν Δεσπότην τῶν ὅλων οὐκ ἄκνησαν μετα-5 θεῖναι, καὶ οὐκ αἰσχύνονται οἱ Χριστιανοὶ πρίονος ἢ σφύρας τῷ Δημιουργῷ τῆς κτίσεως φωνὴν ἀφορίζοντες.

"Οτι ἀπαρατήρητος τῆ Γραφῆ τῶν συλλαβῶν τούτων ἡ χρῆσις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ' .

- 10 6. Ἡμεῖς δὲ κεχρῆσθαι μὲν πολλαχοῦ ταῖς φωναῖς ταύταις ³ καὶ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ὁμολογοῦμεν οὐ μὴν τήν γε τοῦ Πνεύματος ἐλευθερίαν δουλεύειν πάντως φαμὲν τῆ μικροπρεπεία τῶν ἔξωθεν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀεὶ προστυγχάνον οἰκείως ταῖς χρείαις ὑπαλλάττειν τὰς ἐκφωνήσεις. οὐ γὰρ το πάντως τὸ 'ἐξ οὖ ' τὴν ὕλην σημαίνει, καθὼς ἐκείνοις δοκεῖ,
- 15 πάντως τὸ 'ἐξ οὖ 'τὴν ὕλην σημαίνει, καθως ἐκείνοις δοκεῖ, ἀλλὰ συνηθέστερον τῃ Γραφῃ ἐπὶ τῆς ἀνωτάτω Αἰτίας τὴν φωνὴν ταύτην παραλαμβάνειν, ὡς ἐπὶ τοῦ 'Εἶς Θεός, ἐξ Τ. 111. p. 6. οὖ τὰ πάντα,' καὶ πάλιν' 'τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ.' κέ- 1 Cor. viii. 6; χρηται μέντοι καὶ ὁ τῆς ἀληθείας λόγος τῃ λέξει ταύτῃ
- 20 καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης ⁴ πολλάκις, ὡς ὅταν λέγης 'ποιήσεις τὴν Εχ. χχν. 9. κιβωτὸν ἐκ ξύλων ἀσήπτων,' καὶ 'ποιήσεις τὴν λυχνίαν ἐκ Εχ. χχν. 30. χρυσίου καθαροῦ,' καὶ 'δ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός,' 1 Cor. χν. 47. καὶ 'ἐκ πηλοῦ ⁵ διήρτισαι σὰ ὡς ⁶ καὶ ἐγώ.' ἀλλ' οὖτοι, ἵνα Job χχχιϊί. 6. ὡς ἔφαμεν τῆς φύσεως τὸ διάφορον παραστήσωσι, τῷ

¹ txt. m μ o V v 'duo antiqui codd.' θ είου καὶ ἀγίου 'duo alii.' $S = \tau$ οῦ ἀγίου. ² add. καὶ m. ³ κατὰ ο. ⁴ om. πολλάκις μ v. ⁵ διήρτησαι ο. ⁶ κἀγώ ο. καγώ (sic) μ .

^{6. 20.} $\hat{\epsilon}n\hat{i}$ $\hat{\tau}\eta\hat{s}$ $\hat{i}\lambda\eta\hat{s}$. The Ben. editor notes that St. Ambrose (de Sp. S. ii. 9) seems to have read this passage hurriedly, and accuses the Pneumatomachi of applying the material meaning of $\hat{\epsilon}\xi$ ov to God.

Πατρί μόνω προσήκειν την λέξιν ταύτην ένομοθέτησαν, τας μεν άρχας της παρατηρήσεως λαβόντες παρά των έξωθεν, οὐ πάντα δὲ ἐκείνοις δι' ἀκριβείας δουλεύσαντες ἀλλὰ τῷ μέν Υίω κατά την έκείνων νομοθεσίαν την του δργάνου προσηγορίαν ἐπέθηκαν, τῷ δὲ Πνεύματι τὴν τοῦ τόπου, 'ἐν 5 Πνεύματι' γὰρ λέγουσι καὶ 'διὰ Υίοῦ' λέγουσι, τῷ δὲ Θεῷ την ' έξ οῦ,' οὐκέτι ἐνταῦθα κατακολουθοῦντες τοῖς ἀλλοτρίοις, αλλ' έπι τας αποστολικάς ως φασι μεταβαίνουτες χρήσεις, καθὰ εἴρηται ' έξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ з Сог. і. 30. ς Cor. xi. 12. Ἰησοῦ, καὶ 'τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ.' τί οὖν ἐκ τῆς 10 τεχνολογίας ταύτης τὸ συναγόμενον; 'ἄλλη φύσις αἰτίου καὶ ἄλλη ὀργάνου καὶ ἄλλη τόπου ἀλλότριος ἄρα κατὰ τὴν φύσιν ὁ Υίὸς τῷ Πατρί, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὄργανον τῷ τεχνίτη, άλλότριον δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα, καθόσον κεχώρισται τόπος ή χρόνος της των δργάνων φύσεως ή της των μεταχειριζομέ- 15 νων αὐτά.

"Ότι καὶ ἐπὶ Πατρὸς λέγεται 1 τὸ 'δι' οὖ' καὶ ἐπὶ 2 Υἱοῦ 3 τὸ 'ἐξ οὖ' καὶ ἐπὶ 4 Πνεύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

4. Τὰ μὲν δὴ ἐκείνων τοιαῦτα' ἡμεῖς δὲ δείξομεν 6 δ 20 προεθέμεθα, ὅτι οὕτε 7 ὁ Πατὴρ τὸ 'ἐξ οῦ' λαβὼν τῷ Υἰῷ προσέρριψε τὸ 'δι' οῦ,' οὕτε 8 ὁ Υἰὸς πάλιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον κατὰ τὴν 9 τούτων νομοθεσίαν εἰς τὴν τοῦ 'ἐξ οῦ' ἡ τὴν 'δι' οῦ' κοινωνίαν οὐ παραδέχεται, ὅπερ ἡ 10 καινὴ τού
1 Cor. viii. 6. των κληροδοσία διώρισεν. 'Εἶς Θεὸς 11 καὶ Πατήρ, ἐξ οῦ τὰ 25 πάντα, καὶ εἶς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οῦ τὰ πάντα.' αῦται οὐκ εἰσὶ νομοθετοῦντος φωναί, ἀλλὰ διευκρινουμένου

 $^{^1}$ τὸ δι' οῦ καὶ ἐξ οῦ καὶ ἐπὶ υἱοῦ καὶ πνεύματος V. 2 add. τοῦ v in tab. 3 om. τὸ ἐξ οῦ μ v. 4 add. τοῦ o* v in tab. et o in textu. 5 δείξωμεν m μ v. 6 ੈαμ. 7 om. m μ. 8 om. μ v. 9 ἐκείνων v. 10 txt. S m V Ben. κενὴ μ o v (ε ex αι) ' duo codd. MSS. et alius prima manu.' 11 ὁ μ R_4 .

τὰς 'Υποστάσεις. οὐ γὰρ ἵνα τὸ ἀλλότριον τῆς 1 φύσεως είσαγάγη, αλλ' ίνα ασύγχυτον Πατρός και Υίου την έννοιαν παραστήση, ούτω προήνεγκεν δ'Απόστολος. ἐπεί ὅτι γε αί φωναί άλλήλαις οὐκ ἀντιτάσσονται, οὐδ' ὥσπερ ἐν πολέμω 5 προς αυτίπαλου τάξιν αποκριθείσαι συνεκπολεμούσι τας φύσεις, αίς προσεχώρησαν, εκείθεν δήλον 2 συνήγαγεν άμφοτέρας έπὶ ένὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου ὁ μακάριος Παθλος, είπων στι έξ αθτοθ και δι' αθτοθ και είς αθτον τὰ Τ. ΙΙΙ. p. 7. πάντα.' τοῦτο δὲ προδήλως εἰς τὸν Κύριον φέρειν πᾶς τις Rom. xi. 36. το αν είποι ὁ καὶ μικρὸν τῷ βουλήματι της λέξεως ἐπιστήσας. προτάξας γὰρ ὁ ᾿Απόστολος ἐκ τῆς προφητείας τοῦ Ἡσαΐου τὸ 'τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου; ³ καὶ τίς σύμβουλος αὐτοῦ Is. xl. 13. έγένετο; ' ἐπήγαγεν' ὅτι ' ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ είς αὐτὸν τὰ πάντα. ἄπερ ὅτι περὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ Δη-15 μιουργού πάσης κτίσεως είρηται τῷ προφήτη, ἐκ τῶν κατόπιν αν μάθοις ' τίς εμέτρησε τη χειρί το ύδωρ, και τον ουρανον Is. xl. 12, 13. σπιθαμή, καὶ πάσαν την γην δρακί; τίς ἔστησε τὰ ὅρη 4 ἐν σταθμώ καὶ τὰς νάπας 4 ἐν ζυγώ; τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου; ⁵ καὶ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ' τὸ γὰρ ' τίς ' ἐνταῦθα 20 οὐχὶ τὸ ἄπορου παντελώς, ἀλλὰ τὸ σπάνιου δηλοί, ὡς ἐπὶ τοῦ 'τίς ἀναστήσεταί μοι ἐπὶ 6 πονηρευομένους;' καὶ 'τίς Ps. xciv. έστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωήν; καὶ τίς ἀναβήσεται εἰς 16.

τὸ ὅρος τοῦ Κυρίου; 'οὕτω δὴ οὖν καὶ ἐνταῦθά ἐστι' 'τίς ὁ [xxxiii. εἰδὼς τὸν νοῦν ⁷ τοῦ Κυρίου καὶ τῆς βουλῆς αὐτοῦ κοινωνός; ' _{Ps. xxiv. 25} 'ὁ γὰρ Πατὴρ ἀγαπᾳ τὸν Υίὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ.' ^{[xxiii.} LXX.] ^{3.} οὖτός ἐστιν ὁ συνέχων τὴν γῆν καὶ περιδεδραγμένος αὐτῆς, John v. 20 ὁ εἰς τάξιν πάντα καὶ διακόσμησιν ἀγαγών, ὁ καὶ ὅρεσιν

 1 ὑποστάσεως v. 2 συνήγαγε καὶ ἀμφοτέρας ο. 3 $\mathring{\eta}$ ο. 4 om. ἐν ο. 5 $\mathring{\eta}$ ο. 6 πονηρευομένοις μ ο V v 'codd. quinque.' 7 om. τοῦ ο.

ἰσορροπίαν καὶ ὕδασι μέτρα καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ τὴν

^{7.} I. τὰs Ὑποστάσειs. The word is here (and in § 45) used in its later definite sense for Persons. See Newman's Arians, Appendix, Note iv, on 'the terms usia and hypostasis as used in the early Church,' and St. Basil's Ep. 236, § 6. St. Basil seems to use πρόσωπον as the equivalent of ὑπόστασιs in § 8.

ολκείαν τάξιν 1 αποπληρώσας, δ τον οθρανον όλον μικρώ

μέρει της όλης ε ξαυτοῦ δυνάμεως περιέχων, ην σπιθαμην τροπικώς ὁ προφητικὸς ωνόμασε λόγος. ὅθεν οἰκείως ἐπήγαγεν δ ἀπόστολος τὸ ' ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ είς αὐτὸν Rom. xi. 36. τὰ πάντα.' 'έξ αὐτοῦ' γὰρ τοῖς οὖσιν ἡ αἰτία 3 τοῦ εἶναι $_5$ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς 4 γίνεται. 'δι' αὐτοῦ' Col. i. 16, 17. τοις πασιν ή διαμονή καὶ ή σύστασις, τοῦ κτίσαντος τὰ πάντα καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν ἐκάστω τῶν 5 γενομένων ἐπιμετροῦντος. διὸ δὴ καὶ 'εἰς αὐτὸν' ἐπέστραπται ⁶ τὰ σύμπαντα, Cf. § 22. ἀσχέτω τινὶ πόθω καὶ ἀρρήτω στοργή πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τής το Acts iii. 15.

ζωής καὶ χορηγὸν ἀποβλέποντα, κατὰ τὸ γεγραμμένον 'οἱ Gal. iii. 5. όφθαλμοὶ πάντων είς σε έλπίζουσι, καὶ πάλιν 'πάντα πρὸς Ps. cxlv. [cxliv. LXX.] σὲ προσδοκῶσι, καὶ 'ἀνοίγεις 'σὸ τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμ-Ps. civ. [ciii. LXX.] 27.

πιπλας παν ζώον εὐδοκίας.

Ps. cxlv. [cxliv. LXX.] 8. Εί δὲ πρὸς ταύτην ἡμῶν τὴν ἐκδοχὴν 8 ἐνίστανται, τίς 15 αὐτοὺς ἐξαιρήσεται λόγος ⁹ τοῦ μὴ οὐχὶ φανερῶς ἐαυτοῖς περιπίπτειν; εί γὰρ μὴ ἐπὶ τοῦ Κυρίου δώσουσι τὰς τρεῖς εἰρῆσθαι φωνάς, τήν τε 'έξ αὐτοῦ' καὶ 'δι' αὐτοῦ' καὶ 'εἰς 10 αὐτόν,' ἀνάγκη πᾶσα προσοικειοῦν τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. ἐκ δὲ τούτου προδήλως αὐτοῖς διαπεσεῖται τὸ παρατήρημα. 20 εύρίσκεται γάρ οὐ μόνον τὸ 'ἐξ οῦ,' ἀλλὰ καὶ τὸ 'δι' οῦ' τῷ Πατρὶ προσαγόμενον. ὅπερ εἰ μὲν οὐδὲν ταπεινὸν 11 ἐμφαίνει, τί δήποτε ώς ύποδεέστερον αφορίζουσι 12 τώ Υίώ; εί δὲ πάντως ἐστὶ διακονίας δηλωτικόν, ἀποκρινάσθωσαν ἡμίν δ Θεὸς τῆς δόξης καὶ Πατὴρ τοῦ 13 Χριστοῦ τίνος ἐστὶν ἄρ- 25 χοντος ύπηρέτης; ἐκείνοι μὲν οὖν οὕτως ὑφ' ἐαυτῶν περιτρέπονται, ήμιν δε εκατέρωθεν το Ισχυρον φυλαχθήσεται. έάν τε γὰρ νικήση περὶ τοῦ Υίοῦ είναι τὸν λόγον, εύρεθήσεται τὸ ' ἐξ οῦ' τῷ Υἱῷ προσαρμόζον' ἐάν τέ τις

Ps. xxix. [xxviii. LXX.] 3. Acts vii. 2. T. III. p. &.

16.

¹ txt. μ o V v 'quinque codd. MSS. prima manu exstitit in C.' ἀποκληρώσας Ben. 2 αὐτοῦ m μ v. 3 τὸ ϵἶναι μ v. 4 om. γίνεται m μ o V v. 5 γινομένων μ v. 6 om. τὰ V. 7 om. σὺ V. 8 ἴστανται μ (in v ἐν in ras. a manu prima). 9 τὸ μ η m μ ' cum correctore vetusto codicis 500 et codice 965 (sc. C) scripsi του pro vulgato τό. Ben. Migne. ¹⁰ add. τὰ πάντα R₂ o. ¹² ἀφορίζουσιν αὐτὸ μ o v. ¹³ κυρίου o. 1). ὑπεμφαίνει ν.

¹ φιλονεικῆ ² ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναφέρειν τοῦ προφήτου τὴν λέξιν, πάλιν τὴν 'δι' οῦ' φωνὴν τῷ Θεῷ πρέπειν δώσει, καὶ τὴν ἴσην ³ ἔξει ἀξίαν ἐκατέρα τῷ κατὰ τὸν ἴσον λόγον ἐπὶ ⁴ Θεοῦ παρειλῆφθαι. καὶ οὕτω ⁵ γε κἀκείνως δμότιμοι 5 ἀλλήλαις ἀναφανήσονται, ἐφ' ἐνὸς Προσώπου καὶ τοῦ αὐτοῦ τεταγμέναι. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

- 9. Γράφων ὁ ᾿Απόστολος πρὸς Ἐφεσίους φησίν ' ἀλη- Ερλ. iv. 15. θεύοντες δὲ ἐν ἀγάπη αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντά, ⁶ ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή. Χριστός, ἐξ οὖ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολο10 γούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἑκάστου ⁷ μέρους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιείται. καὶ πάλιν ⁸ ἐν τῆ πρὸς Κολασσαεῖς πρὸς τοὺς οὐκ ἔχοντας τὴν γνῶσιν τοῦ Μονογενοῦς εἴρηται, ὅτι 'ὁ κρατῶν τὴν κεφαλήν, τουτέστι τὸν Col. ii. 19.
 15 Χριστόν, ἐξ οὖ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον σἴξει, τὴν σἴξειστιν τοῦ Θεοῦ ΄ ὅτι γὰρο
- ἐπιχορηγούμενον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ.' ὅτι γὰρ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐτέρωθι μεμαθήκαμεν, τοῦ ᾿Αποστόλου λέγοντος καὶ 'αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ Ερh. i. 22. πάντα τῆ Ἐκκλησία,' καὶ 'ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς John i. 16. 20 πάντες ἐλάβομεν,' καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ὅτι 'ἐκ τοῦ ἐμοῦ John xvi. 15.
 - λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.' καὶ ὅλως τῷ φιλοπόνως ἀναλεγομένῳ πολύτροποι αἱ χρήσεις ἀναφανήσονται τοῦ 'ἐξ οὖ.' καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος' 'ἔγνων,' φησί, 'δύναμιν Luke viii. 46. ἐξελθοῦσαν ⁹ ἐξ ἐμοῦ.' ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος
- 25 τετηρήκαμεν πολλαχοῦ τὸ 'ἐξ οὖ' κείμενον. 'ὁ γὰρ Gal. vi. 8. σπείρων,' φησίν, 'εἰς τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον,' καὶ ὁ Ἰωάννης 'ἐκ τούτον γινώσκομεν ὅτι

 1 φιλονεικήση m o V 'unus.' 2 εἰs m. 3 δὤσεὶ μ quasi δ' ὡς εἰ vel repetitur δώσει. 4 add. τ οῦ μ v. 5 δὲ m v 'veteres aliquot libri.' 6 om. ὅς ἐστιν , . . Χριστός μ V v. 7 μ έλους m manu secunda. 8 om. ἐν τῆ m v. 9 ἀπ' m o V.

^{8. 6.} το προκείμενον, i. e. that ἐξ οὖ is not confined to the Father alone.
9. 24. ἐξελθοῦσαν ἐξ ἐμοῦ. The reading in St. Luke (viii. 46) is ἀπ' ἐμοῦ. Codex D has in the previous verse the words which are found in St. Mark (v. 30) τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐξελθοῦσαν δύναμιν.

x John iii. 24. εν ήμιν εστιν, εκ του Πνεύματος ου 1 ήμιν έδωκε, και δ άγγελος τὸ γὰρ ἐν αὐτῆ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Matt. i. 20. άγίου, καὶ ὁ Κύριός φησι 'τὸ γεγευνημένου ἐκ τοῦ Πυεύ-John iii. 6. ματος πνεθμά έστι.' τοθτο μεν δή τοιοθτον.

> 10. "Οτι 2 δε την 'δι' οῦ' φωνην όμοίως επί τε Πατρός 5 καὶ Υίου καὶ ἀγίου Πνεύματος ή Γραφή παραδέχεται, ήδη 3 δεικτέον. επὶ 4 μεν 5 δη τοῦ Υίοῦ παρέλκον αν είη μαρτυρίας κομίζειν, διά τε τὸ γνώριμον καὶ διὰ τὸ παρὰ τῶν έναντίων αὐτὸ τοῦτο κατασκενάζεσθαι ήμεῖς δὲ δείκνυμεν

ότι καὶ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς τὸ 'δι' οὖ ' τέτακται. 'πιστός,' 10 1 Cor. i. 9. φησίν, 'δ Θεός, δι' οῦ 6 ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υίοῦ

αὐτοῦ, καὶ 'Παῦλος 'Απόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελή-2 Cor. i. 1. ματος Θεοῦ, ' καὶ πάλιν' ' ώστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ Gal. iv. 7. νίος εί δε νίος, καὶ κληρονόμος διὰ Θεοῦ, καὶ τὸ ' ώσπερ

ηγέρθη Χριστὸς 8 ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός.' 15 Rom. vi. 4.

καὶ ὁ Ἡσαΐας 'οὐαί,' φησίν, 'οἱ βαθέως βουλὴν ποιοῦντες Is. xxix. 15. καὶ οὐ διὰ Κυρίου.' πολλὰς δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος τῆς

φωνής ταύτης μαρτυρίας έξεστι παραθέσθαι. 'ήμιν δέ,' T. III. p. 9. 1 Cor. ii. 10.

φησίν, 'δ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος 9,' καὶ έτέρωθι 'την καλην 10 παραθήκην φύλαξον δια Πνεύματος 20 in § 63 παρα-**κα**ταθήκην. 11 άγίου, καὶ πάλιν ' ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδοται 2 Tim. i. 14.

ι Cor. xii. 8. λόγος σοφίας.'

11. Τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τῆς 'ἐν' συλλαβῆς είπειν έχομεν, ότι και έπι του Θεού και Πατρος την χρησιν αὐτῆς ἡ Γραφὴ παραδέδεκται, 12 ώς ἐπὶ μὲν Παλαιᾶς ' ἐν 25

 1 δέδωκεν ἡμῖν μ. 2 μενοῦν m. 3 λεκτέον 'codd. tres.' 4 μενοῦν m v (sed in v suspicatur). 5 om. δη μ . 6 έκλήθημεν R_{4} . 7 om. καὶ πάλιν . . . διὰ Θεοῦ μ . 8 om. ἐκ ν εκρῶν m μ o V v. 9 add. αὐτοῦ m. 10 παρακαταθήκην o V v 'unus cod. Reg.' 11 add. τοῦ

Ben. om. m μ o V v. 12 om. $\dot{\omega}$ s μ v.

10. 10. ἐπὶ τοῦ Πατρὸς τὸ 'δι' οῦ ' τέτακται. In this sense St. Basil omits to quote Heb. ii. 10 επρεπεν γάρ αὐτῶ, δι' δν τὰ πάντα καὶ δι' οῦ τὰ πάντα, πολλούς υίους είς δύξαν άγαγώντα τον Αρχηγόν της Σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι, where the Father is described as being the final Cause and the efficient Cause of all things (see § 21). He quotes the verse in a passage in § 19, which must be translated with care.

Cf. § 65.

Ps. cviii. [cvii. LXX.] 14.

τῷ Θεῷ, ἀησί, '¹ ποιήσωμεν δύναμιν,' καὶ 'ἐν σοὶ ἡ ὕμνησις Ps. lxxi. [lxx. μου διαπαντός,' καὶ πάλιν 'ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιά- Ps. lxxxix. σομαι' παρὰ δὲ Παύλῳ 'ἐν τῷ Θεῷ,' ² φησί, 'τῷ τὰ LXX.] 17. πάντα κτίσαντι,' καὶ 'Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος Eph. iii. 9. ² Thess. i. τ. ξύοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς,' καὶ 'καυχᾶσαι,' φησίν, 'ἐν Θεῷ,' καὶ ὅσα οὐδὲ ἀριθμῆσαι Rom. ii. 17. ράδιον. ἔστι δὲ ἡμῖν οὐ πλήθους μαρτυριῶν ἐπίδειξις, ἀλλ' ἔλεγχος τοῦ μὴ ὑγιῶς ⁵ αὐτοῖς τὰς παρατηρήσεις ἔχειν. τὸ 10 γὰρ περὶ τοῦ Κυρίου ἡ περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ⁶ παρειλημμένην τὴν χρῆσιν ταύτην ἐπιδεικνύναι ὡς γνώριμον ὑπερ-βήσομαι. ἐκεῖνο δὲ ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ὅτι συνετῷ ἀκροατὴ

ἰκανὸς ἔλεγχος τῶν ⁷ προταθέντων ὁ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. εἰ γὰρ τὸ διάφορον τῆς ἐκφωνήσεως παρηλλαγμένην ἐδείκνυ
 τὴν φύσιν κατὰ τὸν τούτων λόγον, ἡ τῶν φωνῶν ταυτότης ἀπαράλλακτον νῦν τὴν οὐσίαν αὐτοὺς ὁμολογεῖν δυσωπείτω.

12. Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς θεολογίας αἱ χρήσεις τῶν φωνῶν ἐπαλλάττονται, ἀλλ' ἤδη ⁸ καὶ ⁹ πρὸς τὰ ὑπ' ἀλλήλων σημαινόμενα πολλάκις ἀντιμεθίστανται, ὅταν ἐτέρα τὴν

20 της έτέρας σημασίαν ἀντιλαμβάνη. οἶον ' ἐκτησάμην ἄνθρω- Gen. iv. 1. πον διὰ τοῦ Θεοῦ,' φησὶν ὁ 'Αδάμ, ἴσον λέγων τῷ ' ἐκ τοῦ Θεοῦ,' καὶ ἐτέρωθι· ὅσα ' ἐνετείλατο Μωϋσης τῷ 'Ισραὴλ Νυμ. xxxvi. διὰ ¹ο τοῦ προστάγματος Κυρίου,' καὶ πάλιν· ' οὐχὶ διὰ τοῦ Gen. xl. 8. Θεοῦ ἡ διασάφησις αὐτῶν ἐστιν;' ὁ 'Ιωσὴφ περὶ τῶν 25 ἐνυπνίων τοῖς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διαλεγόμενος σαφῶς ¹¹ καὶ

¹ ποιήσομεν V R₄. ² om. φησί μ v. ³ ήδη ποτè μ o v 'veteres aliquot libri.' [‡] καυχᾶσθαι μ o. καυχᾶσθε v 'nonnulli.' ⁵ αὐτοὺς m o. ⁶ om. m. π ωρηλλαγμένην v manu secunda. ⁷ txt. S m o V. προτεθέι των μ v 'in quatuor codd. MSS.' ⁸ om. καὶ μ . ⁹ om. πρὸς m μ . καὶ πρὸς additur in v supra lin. m. sec. ¹⁰ om. τοῦ m o V. ¹¹ add. γὰρ o.

^{12. 21.} δ 'Αδάμ. The words are assigned to Eve in Genesis. St. Basil frequently shews that he is quoting from memory: but, in an earlier writing (adv. Eunom. ii. 20), he also quoted these words as spoken by Adam, ὁ γὰρ εἰπών ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ κτίσας τὸν Κάϊν, ἀλλὰ γεννήσας ταύτη φαίνεται χρησάμενος τὴ φωνῆ.

αὐτὸς ἀντὶ τοῦ 'ἐκ Θεοῦ' εἰπεῖν 'διὰ 1 τοῦ Θεοῦ' εἴρηκε, καὶ ανάπαλιν τη ' έξ οδ' προθέσει αντί της 'δι' οδ' κέχρηται ² Παῦλος, ώς ὅταν λέγη ³. ΄ γενόμενος ἐκ γυναικός,' ἀντὶ τοῦ Gal. iv. 4. ' διὰ γυναικός.' τοῦτο γὰρ ἡμῖν 4 σαφως ἐτέρωθι διεστείλατο, γυναικί μεν προσήκειν λέγων το 'έκ του ανδρος' 5 γεγεν- 5 υησθαι, ανδρί δε το 'δια 6 της γυναικός,' εν οίς φησιν ότι ι Cor. xi. 12. ' ώσπερ γυνη έξ ανδρός, ούτως 7 ανηρ δια 8 της γυναικός.' άλλ' ὅμως ἐνταῦθα ὁμοῦ μὲν τὸ θ διάφορον τῆς χρήσεως ένδεικνύμενος, όμου δε και το σφάλμα τινών εν παραδρομή διορθούμενος των ολομένων πνευματικόν είναι του Κυρίου 10 τὸ σῶμα, ἵνα δείξη ὅτι ἐκ τοῦ ἀνθρωπείου φυράματος ἡ Θεοφόρος Σαρξ συνεπάγη, την 10 εμφατικωτέραν φωνήν προετίμησε (τὸ μεν γὰρ 'διὰ γυναικὸς' παροδικὴν ἔμελλε την έννοιαν της 11 γεννήσεως υποφαίνειν, το δε έκ της γυναικός' ίκανως παραδηλούν την κοινωνίαν της φύσεως 15 τοῦ τικτομένου πρὸς τὴν γεννήσασαν) οὐχ ξαυτῷ που μαχόμενος, άλλα δεικνύς ότι ραδίως άλλήλαις αντεπιχωριά (ουσιν Τ. ΙΙΙ. p. 10. αἱ φωναί. ὁπότε τοίνυν 12 καὶ ἐφ' ὧν διωρίσθη τὸ 'δι' οὖ ' κυρίως λέγεσθαι, έπὶ τῶν αὐτῶν τούτων τὸ ' ἐξ οὖ' μετελήφθη, τίνα έχει λόγον ἐπὶ συκοφαντία τῆς εὐσεβείας πάντη 20 αλλήλων αφορίζειν τας λέξεις;

 $^{^1}$ om. τοῦ m V. 2 om. Παῦλος μ o. 3 add. Παῦλος o. 4 om. σαφῶς m. 5 γεγενῆσθαι μ o V v. 6 om. τῆς m. 7 add. καὶ μ v. 8 om. τῆς m. 9 ἀδιάφορον o. 10 ἐμφαντικωτέραν m V v 'in duobus codd.' 11 txt. m μ o V v. γενέσεως Ben. 12 om. καὶ μ .

^{11.} ἡ Θεοφόρος Σάρξ. Ducaeus notes that Theodoret writing against the seventh of the Anathemas of St. Cyril misquoted this and another passage from St. Basil's writings, as $\theta \epsilon o \phi \delta \rho o s$ ανθρωπος, words which might be said to favour Nestorianism. The fifth Anathema of St. Cyril of Alexandria runs: Εἴ τις τολμᾶ λέγειν, Θεοφόρον άνθρωπον τὸν Χριστόν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν, ὡς Υἰὸν ἕνα καὶ φύσει, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ Λόγος, καὶ κεκοινώνηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκός, ἀνάθεμα ἔστω. See Later Treatises of St. Athanasius, Oxford Library of the Fathers, pp. 91, 163. But St. Basil uses the expression ἄνθρωπον Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν in Hom. Ps. xlix. (LXX. xlviii.), (t. i. p. 180).

1 'Απάντησις πρός τοὺς ἀποφαινομένους μὴ μετὰ 2 Πατρὸς εἶναι τὸν Υίόν, ἀλλὰ μετὰ 3 τὸν Πατέρα· ἐν ῷ τὰ περὶ τῆς ὁμοτίμου δόξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'.

- 5 13. Καὶ μὴν οὐδὲ πρὸς τὴν ⁴ ἐξ ἀγνοίας συγγνώμην δυνατὸν αὐτοὺς καταφυγείν, οὕτω τεχνικῶς καὶ κακοήθως του λόγου ύπολαμβάνουτας. οίγε προδήλως ήμιν χαλεπαίνουσιν, ότι μετὰ Πατρὸς ἀποπληροῦμεν τῷ Μονογενεῖ την δοξολογίαν και το άγιον Πνεθμα μη διιστώμεν άπο τοθ 10 5 Υίου. ὅθεν νεωτεροποιούς ήμας καὶ καινοτόμους καὶ ἐφενρετάς ρημάτων καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν ἐπονειδίστων ἀποκαλοῦσιν; ων τοσοῦτον ἀπέχω δυσχεραίνειν ταῖς λοιδορίαις, ώστε εί μη λύπην ημίν 6 ενεποίει και άδιάλειπτον όδύνην ή Rom. ix. 2. κατ' αὐτοὺς (ημία, μικροῦ ἂν εἶπον καὶ χάριν 7 αὐτοῖς τῆς 15 βλασφημίας έχειν ώς μακαρισμού προξένοις. 'μακάριοι γάρ ἐστε, φησίν, 'ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς ἕνεκεν ἐμοῦ. Matt. v. 11. έστι δὲ ἐφ' οἶς ἀγανακτοῦσι ταῦτα. 'οὐ "μετὰ Πατρός," 8 φασίν, ⁹ Υίός, ἀλλὰ " μετὰ τὸν Πατέρα· " διόπερ ἀκόλουθον " δι' αὐτοῦ " τὴν 10 δόξαν 11 προσάγειν τῷ Πατρί, ἀλλ' οὐχὶ 20 "μετ' αὐτοῦ." τὸ μὲν γὰρ "μετ' αὐτοῦ" τὴν ἰσοτιμίαν δηλοῖ,
 - 1 ἡ ἀντίστασις R_{3} . 2 add. τοῦ ο. 3 om. τὸν μ . 4 ἐκ τῆς ο. 5 θεοῦ R_{3} . 6 ἐνεπύει (sic) ο. 7 αὐτοὺς (sic) μ . 8 φησίν m ο V. 9 add. ὁ ο. 10 δοξολογίαν ο. 11 προσφέρειν ο (-άγειν in marg). 12 φησίν m V v.

τὸ δὲ "δι' οῦ" τὴν ὑπουργίαν παρίστησιν. οὔτε μὴν "σὺν

τῷ Πατρί, 12 φασί, καὶ τῷ Υἱῷ" τὸ Πνεῦμα τακτέον, ἀλλ' §§ 41-43.

13. 15. μακαρισμοῦ προξένοις: equivalent to μακαρισμον προξενοῦσι, 'being the means of obtaining blessedness,' with reference to the services of πρόξενοι.

18. μετὰ τὸν Πατέρα. So in the Macrostich (A.D. 344) brought by Eudoxius to Milan, the Eusebians said, § ix πανταρχούντος μὲν καθόλου πάντων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Υ.οῦ, μόνου τοῦ Πατρός, τοῦ δὲ Υἰοῦ ὑποτεταγμένου τῷ Πατρί, ἐκτὸς δὲ αὐτοῦ πάντων μετ' αὐτὸν βασιλεύοντος τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων.

" ύπὸ τὸν Υίὸν καὶ τὸν Πατέρα," 1 οὐ " συντεταγμένον," ἀλλ' ι Cor. xv. 27. " ύποτεταγμένον," οὐδὲ "συναριθμούμενον," ἀλλ' " ύπαριθμούμενον." καὶ τοιαύταις τισὶ τεχνολογίαις ἡημάτων τὸ άπλοῦν καὶ ² ἀκατάσκευον τῆς πίστεως ³ διαστρέφουσιν' ώστε τίνος αν δι' απειρίαν συγγνώμης τύχοιεν οί μηδε τοίς 5 άλλοις ἀπείρως έχειν ἐκ τῆς αὐτῶν φιλοπραγμοσύνης ἐπιτρέποντες;

> 14. Ἡμεῖς δὲ ἐκεῖνο πρώτον αὐτοὺς ἐρωτήσωμεν, τὸ 'μετὰ τὸν Πατέρα' πῶς ⁴ τὸν Υίὸν λέγουσιν; ὡς χρόνφ νεώτερον, η ώς τάξει, η ώς άξία; άλλα χρόνω μεν οὐδείς ις ούτως ἀνόητος ώς δευτερεύειν λέγειν τὸν Ποιητὴν τῶν αλώνων, οὐδενὸς διαστήματος μεσιτεύοντος τῆ φυσικῆ πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Υίοῦ συναφεία. ἀλλὰ μὴν οὕτε τῆ ἐννοία τῶν ⁵ ἀνθρωπίνων συμβαίνει νεώτερον λέγειν τοῦ πατρὸς τὸν νίόν, οὐ μόνον τῶ 6 σὺν ἀλλήλοις νοεῖσθαι κατὰ τὴν 15 σχέσιν, αλλ' ὅτι ἐκεῖνα λέγεται τῷ χρόνῳ δεύτερα, ὅσα τὴν πρὸς τὸ νῦν ἀπόστασιν ἐλάττονα ἔχει, 7 καὶ πάλιν ἐκείνα πρότερα, όσα περισσότερον ἀπέχει τοῦ νῦν. οἶον πρότερα $\tau \hat{\omega} \nu$ 8 Σοδομιτ $\hat{\omega} \nu$ τὰ κατὰ $\hat{N} \hat{\omega} \epsilon$, ὅτι τοῦ $\hat{\nu} \hat{\nu} \nu$ $\hat{\epsilon} \pi \hat{\iota}$ πλέον ἀπώκισται, καὶ ὕστερα ταῦτα ἐκείνων, ὅτι μᾶλλόν πως δοκεί 20

Τ. ΙΙΙ. p. 11. προσεγγίζειν τῷ νῦν. τῆς δὲ πάντα χρόνον καὶ πάντας αιώνας ύπερεχούσης ζωής τη πρός το νῦν ἀποστάσει τὸ

2. ὑποτεταγμένον. This word is taken from I Cor. xv. 27, 28: in the Macrostich and in the first Simian Creed (A.D. 351) it was applied to the Son; but the Semi-Arians would apply it only to the Holy Spirit.

συναριθμούμενον, ὑπαριθμούμενον. The former is a classical word (Arist. Nic. Eth. i. 7, 8) and is used by St. Athanasius, c. Arian ii. 41 (A.D. 356), of St. Matt. xxviii. 19 δια τί το πεποιημένον συναριθμείται τῷ ποιήσαντι εἰς τὴν τῶν πάντων τελείωσιν; and by St. Basil, below, § 68, τὸ γὰρ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος συναριθμηθέν. St. Gregory Naz. Orat. xxxi. 17-20 ridicules the use by heretics of συναριθμείν, προαριθμείν, ὑπαριθμείν: see the words of Eunomius quoted under § 24.

¹ οὔτε μ. 2 ἀμετάσκευον m. 3 ἐνδιαστρέφουσιν μ ν 'duo codd.' ένδιατρίβουσιν 'alius.' 4 om. τον υίον m V. 5 txt. So V v 'codd. quinque.' ἀνθρώπων Ben. m μ. 6 συναλλήλως m. 7 hic deficit m. ⁸ txt. μ 'tres codd.' σοδομητών ν. σοδομιτικών Ben. m o V.

είναι καταμετρείν, πως οὐχὶ πρὸς τῆ ἀσεβεία ἔτι καὶ πασαν ὑπερβολὴν ἀνοίας ἔχει· εἴπερ καθ' ον τρόπον τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορὰ πρότερα εἶναι ἀλλήλων λέγεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τῷ Υίῷ καὶ Θεῷ ¹ τῷ ὑπάρχοντι 5 πρὸ τῶν αἰώνων παραμετρούμενος ὑπερέχοι; ἀλλὰ γὰρ ἡ πρὸς τὸ ἄνω ὑπεροχὴ τοῦ Πατρὸς ἀθεώρητος, τῷ ἀπαξαπλῶς μήτε ἐνθύμησιν μήτε τινὰ ἔννοιαν τὴν τοῦ Κυρίου γέννησιν ὑπεραίρειν, καλῶς τοῦ Ἰωάννον διὰ δύο φωνῶν εἴσω ² περιγράπτων ὅρων τὴν διάνοιαν ἀποκλείσαντος ἐν τῷ εἰπεῖν·

10 ' ἐν ἀρχῆ ἢν ὁ Λόγος.' ἀνέκβατον μὲν γὰρ ³ διανοίαις τὸ John i. 1.
 'ἢν,' ἀνυπέρβατον δὲ φαντασίαις 'ἀρχή.' ὅσον γὰρ ἂν ἀναδράμης τῆ διανοία ἐπὶ τὸ ἄνω, οὐκ ἐκβαίνεις τὸ ἢν, καὶ ὅσον ἂν διαταθῆς ἰδεῖν τοῦ Υίοῦ τὰ ἐπέκεινα, ὑπεράνω γενέσθαι τῆς ἀρχῆς οὐ δυνήση. εὐσεβὲς οὖν κατὰ τοῦτον
15 τὸν τρόπον ἄμα νοεῖν τὸν Υίὸν τῷ Πατρί.

15. Εὶ δ' ὡς ἐν τόπῳ ὑποκειμένῳ ὑπόβασίν τινα τοῦ Υἱοῦ νοοῦσι πρὸς τὸν Πατέρα, ὥστε ὑπεράνω μὲν τὸν Πατέρα καθῆσθαι, πρὸς δὲ τὸ ἐφεξῆς εἰς τὸ κάτω τὸν Υἱὸν ἀπεῶσθαι, ὁμολογείτωσαν τοῦτο, καὶ ἡμεῖς ⁴ σιωπήσομεν, 20 τῆς ⁵ ἐναργείας αὐτόθεν τὸ ἀπεμφαῖνον ἐχούσης. οὐδὲ γὰρ τὸ ἐν τοῖς λογισμοῖς ἀκόλουθον διασώζουσιν οἱ διὰ πάντων διήκειν τῷ Πατρὶ μὴ διδόντες, τῆς τῶν ὑγιαινόντων ἐννοίας Τἰτ. i. 13. τὰ πάντα τὸν Θεὸν πεπληρωκέναι πιστενούσης, οὐδὲ μέμ- Ερh. iv. 10. νηνται τοῦ προφήτον λέγοντος ' ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρα- Ps. cxxxix. 25 νόν, σὰ ἐκεῖ εἶ ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, πάρει,' οἱ τὸ Γαχχ.] ε. ἄνω καὶ κάτω εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν διαιροῦντες. Ἱνα δὲ τῆς ἀμαθείας τὸν ἔλεγχον σιωπήσω, τόπον ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων ἀφοριζόντων, τί τὴν πρὸς τὰς Γραφὰς μάχην καὶ ἐναντίωσιν αὐτῶν οὕτως ἀναίσχυντον οῦσαν παραμυθήσεται, τὸ 'κάθου Ps. cx. [cix.] 1. ΚΧΧ.] 1. ΚΧΧ.] 1. ΚΧΧ.] 1. ΚΥΧΧ.] 1. ΚΥΧΧ.] 1. ΚΥΧΧ.] 1. ΚΥΧΧ.] 1. ΚΕΣΧ.] 1. ΚΥΧΧ.] 1. ΚΕΣΧ.] 1. ΚΥΧΧ.] 1. ΚΕΣΧ.] 1. ΚΕΣΣ.] 1. ΚΕΣΣ.] 1. ΚΕΣΧ.] 1. ΚΕΣΧ.] 1. ΚΕΣΧ.] 1. ΚΕΣΣ.] 1.

1 om. τῷ μν (in v additur supra lin. manu prima). 2 ἀπεριγράπτων V. 3 διανοίας μ 'trium scriptura.' φαντασίας 'trium scr.' 5 txt. S μν 'sic duo codices MSS.' ἐνεργείας ο V 'quatuor alii' (m defect.).

τοῦ θεοῦ; τὸ γὰρ δεξιὸν οὐ τὴν κάτω χώραν δηλοῖ (ὡς δ

1 Cor. i. 24.

Col. i. 15.

Heb. i. 3.

John v. 23.

John i. 14.

John i. 18.

τούτων λόγος), άλλα την πρός το ἴσον σχέσιν, οὐ σωματικώς τοῦ δεξιοῦ λαμβανομένου, (οὕτω γὰρ ἄν τι καὶ σκαιὸν ἐπὶ $\tau \circ \hat{v} \Theta \epsilon \circ \hat{v} = \epsilon i \eta$), $\hat{a} \lambda \lambda' \hat{\epsilon} \kappa \tau \hat{\omega} v \tau \iota \mu \iota \omega v \tau \hat{\eta} s^{-1} \pi \rho \circ \sigma \epsilon \delta \rho \epsilon \iota \alpha s \delta v \circ$ μάτων τὸ μεγαλοπρεπες της περί τὸν Υίον τιμης παριστώντος τοῦ λόγου. 2 λειπόμενον τοίνυν αὐτοὺς τὸ τῆς 5 άξίας ύποδεες διὰ της φωνής ταύτης δηλοῦσθαι λέγειν. μανθανέτωσαν τοίνυν ότι 'Χριστὸς Θεοῦ Δύναμις καὶ Θεοῦ Τ. ΗΙ. p. 12. Σοφία, καὶ ὅτι ' Εἰκὼν 3 τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου ' καὶ ' 'Απαύγασμα της δόξης, καὶ ὅτι 'τοῦτον ὁ Πατηρ ἐσφράγισεν ὁ John vi. 27. Θεός, όλου αὐτῷ ξαυτὸν ἐντυπώσας. ταύτας τοίνυν καὶ όσαι 10 ταύταις συγγενείς κατά πάσάν είσι την 4 Γραφην μαρτυρίαι, πότερον ταπεινωτικάς είναί 5 φαμεν, η ώσπερ τινάς αναρρήσεις τὸ μεγαλοπρεπες τοῦ Μονογενοῦς καὶ τὸ πρὸς τὸν Πατέρα ἴσον της δόξης ανακηρύττειν; ακουέτωσαν δε καί αὐτοῦ τοῦ Κυρίου σαφῶς ὁμότιμον ξαυτοῦ τὴν δόξαν τῷ 15 Πατρὶ παριστώντος ἐν τῷ λέγειν· 'ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε John xiv. 9. Mark viii. 38. του Πατέρα, καὶ πάλιν 'όταν έλθη ὁ Υίδς ἐν τῆ δόξη τοῦ Πατρός, καὶ τὸ 'ἴνα τιμῶσι τὸν Υἰόν, καθώς τιμῶσι τὸν Πατέρα,' καὶ τὸ ' ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, 6 δόξαν ὡς Μονογενούς παρά Πατρός, 7και το 68 ο Μονογενής 9 Θεός 20 ό ὢν 10 είς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, ὢν μηδεν ὑπολογισάμενοι

> 1 txt. S μ ' uno tantum cod.' προεδρείας ο V v ' in aliis codd.' πεται C (sed cf. cap. xxvii. § 65). 3 txt. μ o V v (m defect.). om. τοῦ Ben. 4 hic iterum incipit m. 5 φῶμεν o 'duo codd. MSS.' om. δόξαν o V v. 7 om. καὶ τὸ... πατρός V. 8 ὁ μονογενὴς θεὸς ' haec desunt in uno cod. MS. S = δ μονογενής θεοῦ δ ὢν ἐκ τοῦ κόλπου. 10 έν τοις κόλποις 'codd. duo.' έν τῷ κόλπῳ μ ν 'alius.' 9 viòs o.

^{15. 10.} ὅλον αὐτῷ ἐαυτὸν ἐντυπώσας. This interpretation of ἐσφράγισεν in St. John vi. 27 is omitted by Suicer; and the connexion between σφραγίς and εἰκών (or τύπος) should be remembered in such a passage as Eph. i. 13. St. Basil calls our Lord ή ἰσότυπος σφραγίς of the Father, below, § 64. St. Athanasius refers to this meaning of the seal in Epist. i. ad Serap. § 23 ή δὲ σφραγίς την μορφήν Χριστοῦ τοῦ σφραγίζοντος ἔχει, καὶ ταύτης οἱ σφραγιζόμενοι μετέχουσι, μορφούμενοι κατ' αὐτήν, λέγοντος τοῦ ἀποστόλου τεκνία μου, οθε πάλιν ἀδίνω, ἄχριε οδ μορφωθή Χριστός έν ύμιν (Gal. iv. 19). ούτω δὲ σφραγιζόμενοι εἰκότως καὶ κοινωνοὶ θείας φύσεως γινόμεθα, ως είπεν ὁ Πέτρος (2 Pet. i. 4), καὶ ούτω μετέχει πάσα ή κτίσις τοῦ Λόγου ἐν τῷ Πνεύματι.

την τοις έχθροις αφωρισμένην χώραν τῷ Υίῷ προστιθέασι. κόλπος μεν γαρ πατρικός Υίφ καθέδρα πρέπουσα, ή δε τοῦ ύποποδίου χώρα τοις ¹ ἐπιδεομένοις τῆς ² ὑποπτώσεως. ἡμεις Ps. cx. [cix. μεν οὖν εφ' ετερα τὴν δρμὴν έχοντες παρατρεχόντως τῶν 5 μαρτυριών έφηψάμεθα έξεστι δε σοί κατά σχολήν συναγαγόντι τὰς ἀποδείξεις τὸ τῆς δόξης τψος καὶ τὸ τῆς δυνάμεως ύπερέχου τοῦ Μουογευοῦς κατιδεῖυ. καίτοι εὐγυώμουι ἀκροατῆ οὐδὲ ταῦτα μικρά, εἰ μή τις σαρκικῶς καὶ ταπεινῶς ἐξακούοι τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ κόλπου, ώστε τόπω τε τὸν Θεὸν περι-10 γράφειν, καὶ ἀναπλάττειν σχημα καὶ τύπον καὶ ³ θέσιν σωματικήν, α παραπολύ της έννοίας του απλού και απείρου καὶ ἀσωμάτου διώρισται πλήν γε δη ὅτι τὸ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ταπεινὸν ἐπί τε Πατρὸς καὶ Υίοῦ παραπλήσιον, ὥστε οὐ καθαιρεί τοῦ Υίοῦ τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ προσλαμβάνει τὸ 15 κρίμα της είς τὸν Θεὸν βλασφημίας ὁ τὰ τοιαθτα διεξιών. έν οίς γὰρ αν κατατολμήση τοῦ Υίοῦ, ταῦτα ἀνάγκη αὐτῷ μετατιθέναι πρός του Πατέρα. δ γάρ τῷ Πατρὶ τὴν ἄνω χώραν είς προεδρίαν 4 αποδιδούς, του δε Μονογενή Υίον ύποκαθησθαι λέγων, πάντα ἀκολουθοῦντα έξει τὰ σωματικὰ 20 συμπτώματα τῷ ξαυτοῦ ἀναπλασμῷ. εἰ δὲ ταῦτα οἰνοπλήκτων καὶ ἐκ φρενίτιδος παραφόρων τὸν νοῦν τὰ φαντάσματα, πως εὐσεβες του τῆ φύσει, τῆ δόξη, τῷ ἀξιώματι συνημμένον μη μετά Πατρός προσκυνείν και δοξάζειν τους παρ' αὐτοῦ διδαχθέντας, ὅτι 'δ μὴ τιμῶν τὸν Υίὸν οὐ τιμῷ John v. 23.

 $\frac{1}{6}$ ὑποδεομένοις Ο. δεομένοις V. $\frac{2}{6}$ μ in margine glossa : ἐν ἄλλοις ὑποστάσεως. $\frac{3}{6}$ σχέσιν μ. $\frac{4}{6}$ διδούς μ. $\frac{5}{6}$ ή τίνα ο. $\frac{6}{6}$ om. δικαίαν V.

25 τὸν Πατέρα; ' τί γὰρ καὶ φήσομεν; ⁵ τίνα έξομεν ⁶ δικαίαν

9. τοῦ κόλπου . . . περιγράφειν. In the Liturgy of St. Mark at the beginning of the Invocation we have ἐκ τῶν ἀπεριγράπτων κόλπων.

^{23.} συνημμένον. This was admitted in equivalent words by the Macrostich, § ix πεπιστεύκαμεν γὰρ ἀμεσιτεύτως αὐτοὺς (sc. the Father and the Son) καὶ ἀδιαστάτως ἀλλήλοις ἐπισυνῆφθαι, καὶ ἀχωρίστους ὑπάρχειν ἑαυτῶν, ὅλου τοῦ Πατρὸς ἐνστερνισμένου τὸν Υίόν, ὅλου δὲ τοῦ Υἰοῦ ἐξηρτημένου καὶ προσπεφυκότος τῷ Πατρί, καὶ μόνου τοῖς πατρώοις κόλποις ἀναπαυομένου διηνεκῶς . . . ἐν ὁμολογοῦμεν τῆς Θεότητος ἀξίωμα.

άπολογίαν επὶ τοῦ φοβεροῦ καὶ κοινοῦ τῆς κτίσεως πάσης Matt. xvi. 27. δικαστηρίου, εί τοῦ Κυρίου σαφως επαγγελλομένου ήξειν έν τη δόξη τοῦ Πατρός, καὶ Στεφάνου θεασαμένου 1'Ιησοῦν Acts vii. 55. έστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, ² καὶ Παύλου ἐν Πνεύματι Rom. viii. 34. διαμαρτυρομένου περί Χριστοῦ, ὅτι 'ἐστὶν ἐν δεξιᾳ τοῦ Θεοῦ,' 5 καὶ τοῦ Πατρὸς λέγοντος 'κάθου ἐκ δεξιῶν μου,' καὶ τοῦ Ps. ex. (cix. LXX) I. άγίου Πνεύματος μαρτυροῦντος, ὅτι ΄ἐκάθισεν ἐν δεξιᾳ τῆς Heb. viii. 1. μεγαλωσύνης ' τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς τὸν σύνθρονον καὶ ὁμότιμον άπὸ τῆς πρὸς τὸ ἴσον σχέσεως ἐπὶ τὸ κάτω 3 καταβιβάζομεν; οίμαι γὰρ τὴν μὲν στάσιν καὶ τὴν καθίδρυσιν τὸ πάγιον τῆς 10 φύσεως καὶ πάντη στάσιμον ὑποφαίνειν, καθὸ καὶ ὁ Βαρούχ τὸ ἀκίνητον καὶ ἀμετάθετον τῆς τοῦ Θεοῦ διεξαγωγῆς Τ. ΙΙΙ. p. 14. $\epsilon v \delta \epsilon \iota κ v \psi \mu \epsilon v \sigma s$ $\epsilon \phi \eta$ το $\epsilon \sigma v$ καθήμενος $\epsilon \delta v$ αίωνα, καὶ Bar. iii. 3. ήμεις απολλύμενοι ⁵ είς του αίωνα, την δεξιαν δε χώραν δηλούν τὸ της ἀξίας ὁμότιμον. πως οὖν οὐ τολμηρὸν της 15 κατὰ τὴν δοξολογίαν κοινωνίας ἀποστερείν 6 τὸν Υίὸν ώς ἐν έλάττονι χώρα τιμης τετάχθαι ἄξιον;

Πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ ἀρμόζειν ἐπὶ ⁷ Υἰοῦ λέγεσθαι τὸ 'μεθ' οὖ, ἀλλὰ τὸ 'δι' οὖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

20

16. 'Αλλὰ τὸ 'μετ' αὐτοῦ ' λέγειν φασὶν ἀπεξενωμένον παντελῶς καὶ ἀσύνηθες, τὸ δὲ 'δι' αὐτοῦ' τῷ τε λόγῳ τῆς Γραφῆς οἰκειότατον καὶ ἐν τῆ χρήσει τῆς ἀδελφότητος τετριμμένον. τί οὖν ἡμεῖς πρὸς ταῦτα; ὅτι μακάρια τὰ ὧτα τὰ μὴ ἀκού-

¹ add. τ ον ο. ² transp. κ αὶ παύλον . . . θ εοῦ, and κ αὶ τ οῦ πατρὸς . . . μ ον μ . ³ κ αταβιβάζοι μ εν 'tres codd.' ⁴ om. εἰs m. ⁵ om. εἰs m μ v. ⁶ om. τ ὸν νἱὸν m μ o v 'e Reg. secundo addidimus.' ⁷ θῦ (sic) μ .

^{2.} εἰ τοῦ Κυρίου σαφῶς ἐπαγγελλομένου ἥξειν. St. Basil has arranged these five testimonies in an order which carries the reader from the future second Coming, through the present Session at the Right Hand, back to the Ascension in the past.

σαντα ύμων καὶ 1 καρδίαι ὅσαι ἄτρωτοι 2 ἀπὸ των ύμετέρων λόγων ³ διεφυλάχθησαν. άλλ' ύμιν λέγω τοις φιλοχρίστοις. ότι ἀμφοτέρας οἶδεν ἡ Ἐκκλησία τὰς χρήσεις, καὶ οὐδετέραν αὐτῶν παραιτείται ὡς ἀναιρετικὴν 4 τῆς ἐτέρας. ὅταν μὲν 5 γαρ τὸ 5 μεγαλείου της φύσεως τοῦ Μουογενοῦς καὶ την της άξίας ύπεροχην θεωρώμεν, 'μετά Πατρός' είναι 6 αὐτῷ την δόξαν μαρτυροθμεν, όταν δε την είς ήμας χορηγίαν των Gal. iii. 5. ἀγαθῶν ἐννοήσωμεν ἢ τὴν ἡμῶν αὐτῶν προσαγωγὴν καὶ Eph. ii. 18, οἰκείωσιν πρὸς 7 τὸν Θεόν, 'δι' αὐτοῦ' καὶ 'ἐν αὐτ $\hat{\varphi}$ ' ἐνερ- $^{19}_{\text{Cf. }\$}$ 17. 10 γείσθαι ήμιν την χάριν ταύτην δμολογούμεν. ώστε ⁸ ή μεν ίδία των δοξολογούντων έστιν ή 'μεθ' οῦ, 'ἡ δὲ 'δι' οῦ' των εὐχαριστούντων εξαίρετος. ψεῦδος δε κάκεῖνο ὅτι ἡ ' μεθ' ου φωνή της των ευλαβών χρήσεως ἀπεξένωται. ὅσοι Cf. the eviγὰρ δι' εὐστάθειαν τρόπων τὸ τῆς ἀρχαιότητος σεμνὸν τοῦ σὺν τῷ πνεύ-15 καινοπρεπούς προετίμησαν και απαραποίητον των πατέρων xxix. §§ 71-75. διεφύλαξαν την παράδοσιν, κατά τε χώραν καὶ πόλιν ταύτη κέχρηνται τη φωνή οί δε διακορείς των συνήθων καὶ των παλαιών ώς ξώλων κατεπαιρόμενοι, οὖτοί εἰσιν οἱ τὰς νεωτεροποιίας παραδεχόμενοι, ώσπερ ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος οἱ φιλό-20 κοσμοι την έξηλλαγμένην ἀεὶ της κοινης προτιμώντες. ίδοις αν οθν των μεν αγροίκων έτι και νθν αρχαιότροπον την φωνήν, των δε εντέχνων τούτων καὶ ταῖς λογομαχίαις 9 εντετριμμένων εκ της νέας σοφίας κεκαυτηριασμένα τὰ ρήματα. 10 à έλεγου τοίνυν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς λέγο-25 μεν, ὅτι ἡ δόξα κοινὴ Πατρὶ καὶ Υἰώ· διὸ 'μετὰ τοῦ νίοῦ' την δοξολογίαν προσάγομεν τῷ Πατρί. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἡμῖν

¹ αἱ καρδίαι ο. ² οm. ἀπὸ μ ' deest in nonnullis codd.' in v suspicatur. ³ ἐφυλάχθησαν μ . ⁴ om. τῆς μ . ⁵ τέλειον μ v ' duo codd. MSS.' (et v habet in marg. a man. pr. καὶ μ εγαλείον). ⁶ αὐτοῦ m. ⁷ om. τὸν V ' additus ex vett. libr. articulus.' ⁸ ἡ μ ιν μ . ⁹ ἐντεθραμμένων μ . ¹⁰ txt. μ v ' in tribus.' om. ἃ m V ' deest in duobus codd.' ὅπερ ο.

έξαρκεῖ, ὅτι πατέρων ἡ παράδοσις. κὰκεῖνοι γὰρ τῷ βουλήματι τῆς Γραφῆς ἠκολούθησαν, ἐκ τῶν μαρτυριῶν, ἃς μικρῷ § 15. πρόσθεν ὑμῖν ἐκ τῆς Γραφῆς παρεθέμεθα, τὰς ἀρχὰς λαβόντες. τὸ γὰρ ᾿Απαύγασμα μετὰ τῆς Δόξης νοεῖται καὶ ἡ Εἰκὼν μετὰ τοῦ ᾿Αρχετύπου καὶ ὁ Υἰὸς πάντως σὺν ¹τῷ Πατρί, οὐδὲ τῆς τῶν ὀνομάτων ἀκολουθίας, μήτιγε τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, ² τὸν χωρισμὸν δεχομένης.

Τ. III. p. 14. Ποσαχῶς τὸ 'δι' οὖ' καὶ ἐπὶ 3 ποίας ἐννοίας ἀρμοδιώ- 5 τερον τὸ 'μεθ' οὖ.' ἐν ῷ καὶ ἐξήγησις πῶς ἐντολὴν 4 λαμβάνει ὁ Υίὸς καὶ πῶς ἀποστέλλεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

17. "Όταν οὖν ὁ ᾿Απόστολος εὐχαριστῆ τῷ Θεῷ 'διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,' καὶ πάλιν 'δι' αὐτοῦ ᾿ λέγη τὴν χάριν 10 κοπ. i. 8, 5. εἰληφέναι καὶ τὴν ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι κοπ. v. 2. τοῖς ἔθνεσιν, ἢ καὶ 'δι' αὐτοῦ ' τὴν προσαγωγὴν ἐσχηκέναι εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ἢ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα, τὰς εἰς ἡμᾶς εὐεργεσίας αὐτοῦ παρίστησι, νῦν μὲν ἀπὸ Πατρὸς εἰς ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν τὴν χάριν διαβιβάζοντος, νῦν δὲ ἡμᾶς 15 δι' ἑαυτοῦ προσάγοντος τῷ Πατρί. ἐν μὲν γὰρ τῷ λέγειν 'δι' οὖ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολήν,' τὴν ⁵ ἐκεῖθεν τῶν ἀγαθῶν χορηγίαν ἐμφαίνει, ἐν δὲ τῷ λέγειν 'δι' οὖ τὴν

1 om. $τ\hat{\varphi}$ m. 2 τὸ χωριστὸν V. 3 ποίαις ἐννοίαις C ο v. ποίαν ἔννοιαν 'unus ex Regiis.' 4 παραλαμβάνει μ v (in titulorum conspectu λαμβάνει). (In m titulus dividitur, ποσαχῶς . . . datur capiti $\bar{\theta}$, et capitis $\bar{\tau}$, a διὰ τοῦτο . . . incipientis, titulus est ἐξηγήσεις πῶς κ.τ.λ. 'hic (sc. a διὰ τοῦτο) incipit caput octavum in Reg. tertio et Colb.') τῶν ἐκεῖθεν V.

16. 1. τὸ γὰρ ᾿Απαύγασμα κ.τ.λ. Cf. St. Athan. Ep. ii. ad Serap. § 2 εἰ πηγὴ καὶ φῶς καὶ Πατήρ ἐστιν ὁ Θεός, οὐ θέμις εἰπεῖν οὕτε τὴν πηγὴν ξηρὰν οὕτε τὸ φῶς χωρὶς αὐγῆς οὕτε τὸν Θεὸν χωρὶς Λόγον, ἵνα μὴ ἄσοφος καὶ ἄλογος καὶ ἀφεγγὴς ἡ ὁ Θεός. . . . φῶς ἐστιν ὁ Πατήρ, ἀπαύγασμα ὁ Υἱὸς καὶ φῶς ἀληθινόν . . . καὶ ὅλως οὐδέν ἐστιν ὧν ἔχει ὁ Πατήρ. ὁ μὴ τοῦ Υἱοῦ ἐστι ὁιὰ τοῦτο γὰρ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ, (John xiv. 10) ἐπειδὴ τὰ τοῦ Πατρὸς ταῦτα ἐν τῷ Τἱῷ ἐστι καὶ πάλιν ταῦτα ἐν τῷ Πατρὶ νοεῖται : and again in Or. ii. c. Arian. § 42 δεῖ γὰρ τὸ φῶς εἶναι μετὰ τῆς αὐγῆς, καὶ τὸ ἀπαύγασμα συνορᾶσθαι μετὰ τοῦ ἰδίου φωτός.

προσαγωγην έσχήκαμεν, την ήμετέραν πρόσληψιν καὶ οἰκείωσιν διὰ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν 1 γινομένην παρίστησιν. 2 ἄρ' οὖν ἡ ὁμολογία τῆς ἐνεργουμένης παρ' αὐτοῦ 3 πρὸς ήμας χάριτος ὑφαίρεσίς ἐστι της δόξης; η μαλλον Cf. ch. xxiii. ς εἰπεῖν ἀληθέστερον ὅτι πρέπουσα δοξολογίας ὑπόθεσις ἡ τῶν εὐεργετημάτων διήγησις; διὰ τοῦτο 4 εὕρομεν τὴν Γραφὴν οὐκ ἐξ ἐνὸς ὀνόματος 5 τὸν Κύριον ἡμῖν παραδιδοῦσαν οὐδὲ ἐκ των όσα της Θεότητός έστιν αὐτοῦ μόνον καὶ τοῦ μεγέθους δηλωτικά, άλλα νῦν μεν τοῖς τῆς φύσεως χαρακτηριστικοῖς κεχ-

το ρημένην, οίδε γὰρ 'τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα' τοῦ ⁶ Υίοῦ, καὶ Phil. ii. 9. Υίον άληθινον λέγειν καὶ Μονογενή Θεον καὶ Δύναμιν Θεοῦ καὶ Σοφίαν καὶ Λόγον. 7 καὶ πάλιν μέντοι διὰ τὸ πολύτροπον της είς ημώς χάριτος, ην διὰ τὸν πλοῦτον της ἀγαθότητος κατά την πολυποίκιλον αὐτοῦ σοφίαν τοῖς δεομένοις παρέ-

15 χεται, μυρίαις αὐτὸν ἐτέραις προσηγορίαις ἀποσημαίνει, ποτὲ μεν Ποιμένα λέγουσα, ποτε δε Βασιλέα, καὶ πάλιν Ἰατρόν, καὶ τὸν αὐτὸν Νυμφίον καὶ 'Οδὸν καὶ Θύραν, καὶ Πηγὴν καὶ Αρτον καὶ Αξίνην καὶ Πέτραν. ταῦτα γὰρ οὐ τὴν φύσιν παρίστησιν, άλλ' ὅπερ ἔφην τὸ τῆς ἐνεργείας παντοδαπόν,

20 ην έκ της περί τὸ ἴδιον πλάσμα εὐσπλαγχνίας κατὰ τὸ της χρείας ιδίωμα τοις δεομένοις παρέχεται. τους μεν γάρ 8 προσπεφευγότας τῆ ἐπιστασία αὐτοῦ καὶ τὸ 9 εὐμετάδοτον Cf. 1 Tim. vi

18; 2 Tim. ii

22. καὶ τὸ εὐμετάδοτον, κ.τ.λ. The Ben. Ed. tries to solve the dif-

 $^{^1}$ γιγνομένην ο V. 2 ἄρα m ο V v. 3 εἰs V. 4 εὕροιμεν ἂν v. 24 · 5 τὸ ὁ κύριος m. 6 ἰησοῦ m V. quod est Filius et Filius genuinus Dei Unigenitus (Qui (est) e sinu Patris Sui S. 7 πάλαι μέντοι m. 8 προσφεύγοντας μ v 'codd. nonnulli.' 9 εὐμετάβολον R_2 V. eos qui ad Illum confugiunt, et Illi consentiunt in iis quae iussi sunt observare, et perfectionem amoris sui erga veritatem Illius ostendunt, oves Suas appellavit S.

^{17. 10.} Yioù. That St. Basil refers to the name of Son, and not to the Ἰησοῦ of m and V, is clear from Ep. 210, § 4 εἰδέναι δέ, ὅτι ἔστι τὸ όνομα τοῦ Χριστοῦ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, αὐτὸ τὸ καλεῖσθαι αὐτὸν Υίὸν τοῦ Θεοῦ.

^{15.} ποτε μεν Ποιμένα. In the second Antiochene Creed, known as the Creed of the Dedication (A.D. 341) many names are given to the Son, σοφίαν, ζωήν, φως άληθινόν, δδον άληθείας, άνάστασιν, ποιμένα, θύραν. See Bright's Hist., pp. 47, 48.

John x. 4, xx. δι' ἀνεξικακίας κατωρθωκότας πρόβατα λέγει, καὶ Ποιμήν είναι των τοιούτων όμολογεί των κατακουόντων αὐτοῦ τῆς φωνής καὶ μὴ προσεχόντων διδαχαίς ξενιζούσαις. 'τὰ γὰρ έμὰ πρόβατα,' φησί, 'της έμης φωνής ἀκούει.' Βασιλεύς John x. 27. T. III. p. 15. δὲ τῶν ὑπεραναβεβηκότων ἤδη καὶ τῆς ἐννόμου δεομένων 5 John x. 7. 1 έπιστασίας. καὶ Θύρα δὲ τῷ ἐπὶ τὰς σπουδαίας πράξεις διὰ τῆς ὀρθότητος τῶν προσταγμάτων ² ἐξάγειν καὶ 3 πάλιν ασφαλώς αὐλίζειν τοὺς ἐπὶ τὸ τῆς γνώσεως ἀγαθὸν διὰ τῆς είς αὐτὸν πίστεως καταφεύγοντας, 4 ὅθεν 'δι' ἐμοῦ ἐάν τις είσέλθη, 5 καὶ είσελεύσεται καὶ εξελεύσεται καὶ νομήν 10 John x. 9. Matt. vii. 24; εύρήσει.' Πέτρα δὲ διὰ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἄσειστον καὶ ἐρύxvi. 18.

 1 βασιλείας R_3 μ v. 2 διεξάγειν μ . 3 om. πάλιν m. 4 κατὰ τὸ m. 5 add. σωθήσεται m.

ficult question of the meaning of this passage by changing the εὐμετάβολον of R₂ into ἀμετάβολον, and translating it, qui per patientiam animam immutabilem praebuerunt. The reading of R2 may be translated, who have corrected their fickleness by endurance of ill; cf. § 35 άοργησίας καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ μακροθυμίας, and τὸ ἀόργητον, τὸ ανεξίκακον, τὸ φιληδονίας άρρύπωτον, τὸ ἀφιλάργυρον τοῦ τρόπου, which are his marks of the Gospel character. In Ep. 244 he speaks of 70 εὐμετάβολον τοῦ τρόπου in reference to the varying faiths of Eustathius. The text which has the best support of MSS., may be translated, who have perfected their readiness to distribute by endurance of ill. The Syriac paraphrase does not give any equivalent for δι' ἀνεξικακίαs, and seems to render τὸ εὐμετάδοτον by amoris sui. The clause τοὺς προσπεφευγότας τη έπιστασία αὐτοῦ seems to be parallel to τῶν κατακουόντων αὐτοῦ τῆς φωνῆς, and τὸ εὐμετάδοτον δι' ἀνεξικακίας κατωρθωκότας to μη προσεχόντων διδαχαις ξενιζούσαις. Much of this section is similar to Origen's words on the names of our Lord. He speaks of 'sheep' as applicable to christians only when in a very imperfect state, as if he remembered only St. Luke xv. 4, and not St. John x. 14: φιλάνθρωπος δὲ ὤν, καὶ τὴν ὅπως ποτὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀποδεχόμενος τῶν ψυχῶν ῥοπήν, των έπὶ τὸν Λόγον μὴ σπευδόντων, ἀλλὰ δίκην προβάτων, οὐκ ἐξητασμένον άλλα άλογον τὸ ήμερον καὶ πραον ἐχόντων, ποιμήν γίνεται... ποιμαινόμενοι ύπο Χριστού διά το σφών αὐτών, ώς προειρήκαμεν, πράον μεν καί εὐσταθές, ἀλογώτερον δέ. This is consistent with his words at the end of the same section: καὶ μακάριοί γε, ὅσοι δεόμενοι τοῦ Υίοῦ τοῦ Θεοῦ τοιοῦτοι γεγόνασιν, ώς μηκέτι αὐτοῦ χρήζειν ἰατροῦ τοὺς κακῶς έχοντας θεραπεύοντος, μηδέ ποιμένος, μηδέ ἀπολυτρώσεως, ἀλλὰ σοφίας, καὶ λόγου, καὶ δικαιοσύνης η εί τι άλλο τοις διὰ τελειύτητα χωρείν αὐτοῦ τὰ κάλλιστα δυναμένοις.

ματος παντός ἀρραγέστερον είναι φυλακτήριον τοῖς πιστοῖς.

ἐν τούτοις ¹ τὸ 'δι' αὐτοῦ ' τὴν χρῆσιν ² ἀρμοδιωτάτην καὶ

εἴσημον ἀποδίδωσιν, ὅταν ὡς Θύρα ³ καὶ ὡς 'Οδὸς λέγηται. John xiv. 6.

ὡς μέντοι Θεὸς καὶ Υἱὸς 'μετὰ Πατρὸς ' καὶ 'σὰν Πατρὶ'

5 τὴν ⁴ δόξαν ἔχει, ὅτι 'ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει

ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα

ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ

Πατρός.' διόπερ ἀμφοτέραις κεχρήμεθα ταῖς φωναῖς, τῷ Phil. ii. 10,

μὲν τὴν οἰκείαν αὐτοῦ ἀξίαν, τῷ δὲ τὴν χάριν τὴν πρὸς ἡμᾶς

10 διαγγέλλοντες.

- 18. ' Δι' αὐτοῦ ' γὰρ πᾶσα ⁵ βοήθεια τῶν ψυχῶν, καὶ καθ' ἔκαστον εἶδος ἐπιμελείας ἰδιάζουσά τις ⁶ προσηγορία ἐπινενόηται. ὅταν μὲν γὰρ τὴν ἄμωμον ψυχήν, τὴν μὴ ἔχουσαν Ερh. v. 27. σπίλον ἢ ῥυτίδα ὡς ἁγνὴν παρθένον ἐαυτῷ παραστήσηται,
- 15 Νυμφίος προσαγορεύεται, ὅταν δὲ κεκακωμένην ὑπὸ τῶν πονηρῶν πληγῶν τοῦ διαβόλου λάβῃ, βαρέως ⁷ ἐνασθενοῦσαν ταῖς ἄμαρτίαις αὐτὴν ἐξιώμενος, Ἰατρὸς ὀνομάζεται.

 8 ῗρ' οὖν αἱ τοιαῦται ἡμῶν ἐπιμέλειαι εἰς τὸ ταπεινὸν τοὺς

 9 λογισμοὺς κατάγουσιν; ἢ τὸ ἐναντίον 10 ἔκπληξιν τῆς με- Τὶς ;;;. 4.
- 20 γάλης ¹¹ δυνάμεως δμοῦ καὶ φιλανθρωπίας τοῦ σώζοντος ἐμποιοῦσιν, ὅτι καὶ ἠνέσχετο συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, καὶ ¹² ἐδυνήθη πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀσθενὲς καταβῆναι; οὐ γὰρ τοσοῦτον οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ τὰ μεγέθη τῶν πελαγῶν καὶ τὰ ἐν ὕδασι διαιτώμενα καὶ τὰ χερσαῖα τῶν ζώων καὶ
- ²⁵ ¹³ τὰ φυτὰ καὶ ἀστέρες καὶ ἀὴρ καὶ ὡραι ¹⁴ καὶ ἡ ποικίλη τοῦ παντὸς διακόσμησις τὸ ὑπερέχον τῆς ἰσχύος συνίστησιν, Cf. St. Ath. ὅσον τὸ δυνηθῆναι τὸν Θεὸν τὸν ἀχώρητον ἀπαθῶς διὰ ἐν τῆς ἑαυτοῦ

 1 om. τ ò μ . 2 ἀρμονιωτάτην V. 3 add. καὶ ὡς ποιμὴν ο. 4 δοξολογίαν μ ο 6 . 5 ἡ βοήθεια ο. 6 add. καὶ m μ ο V (in μ notatur quasi supervacua). 7 ἐνασθενήσασαν m. 8 ἄρα m ο. 9 λόγους v. 10 ἐκπλήξεις m. 11 add. αὐτοῦ m. 12 ἡδυνήθη ο. 13 om. τ à ο. 14 add. καὶ ἡμέραι m.

18. 23. οὐ γὰρ τοσοῦτον οὐρανός . . . Cf. Hom. in Ps. xlv. (LXX. xliv.) § 5, where he uses a similar contrast, οὐ γὰρ τοσοῦτον . . . τὴν δύναμιν παρίστησι τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὅσον ἡ περὶ τὴν ἐνανθρώπησιν οἰκονομία, καὶ ἡ πρὸς τὸ ταπεινὸν καὶ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπότητος συγκατάβασις.

σαρκός συμπλακήναι τῷ θανάτω, ἵνα ἡμῖν τῷ ἰδίω πάθει Rom. viii. 37. την ἀπάθειαν χαρίσηται. καν λέγη δε δ 'Απόστολος, 1 ότι ' έν τούτοις πάσιν ύπερνικωμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμας.' ούχὶ ταπεινήν τινα ύπηρεσίαν έκ της τοιαύτης φωνής ύπο-Ερh. vi. 10. βάλλει, άλλὰ τὴν ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος ἐνεργουμένην 5 Matt. xii. 29. βοήθειαν. αὐτὸς γὰρ δήσας τὸν ἰσχυρὸν διήρπασεν αὐτοῦ τὰ σκεύη, ἡμᾶς, οίς είς πᾶσαν ἐνέργειαν πονηρὰν 2 κατεκέ-2 Tim. ii. 21. χρητο, καὶ ἐποίησε σκεύη εὔχρηστα τῷ Δ εσπότη 3 τοὺς κατηρτισμένους είς παν έργον αγαθον εκ της ετοιμασίας 4 τοῦ $\dot{\epsilon}$ φ' ἡμῖν. οὕτω τὴν 'δι' αὐτοῦ' προσαγωγὴν $\dot{\epsilon}$ σχή- 10 Col. i. 12, 13. καμεν πρός τὸν Πατέρα, μεταστάντες 'ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους είς την μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν 5 τῷ φωτί. μη τοίνυν έκ δουλικής ταπεινότητος ήναγκασμένην 6 ύπηρεσίαν νοωμεν την 'διά Υίοῦ' οἰκονομίαν, ἀλλὰ την έκούσιον έπιμέλειαν ἀγαθότητι καὶ εὐσπλαγχνία κατὰ τὸ θέλημα τοῦ 15 Θεοῦ καὶ Πατρὸς περὶ τὸ ἴδιον πλάσμα ἐνεργουμένην. οὕτω Τ. ΙΙΙ. p. 16. γὰρ 7 εὐσεβήσομεν, 8 εν πᾶσι τοῖς επιτελουμένοις καὶ τελείαν αὐτῷ μαρτυροῦντες 9 τὴν δύναμιν καὶ οὐδαμοῦ τοῦ βου-

 1 om. ὅτι μ v. 2 παρεκέχρητο μ v. 3 om. τοὺς V. 4 αὐτοῦ m. τῆς V. arbitrio Suo S. 5 om. τῷ μ . 6 om. ὑπηρεσίαν μ . 7 εὐσεβήσωμεν m. 8 ἐν πᾶσι τοῖς ἐπιτελουμένοις sequitur οὐδαμοῦ m. 9 om. τὴν μ .

^{9.} ἐκ τῆς ἐτοιμασίας τοῦ ἐφ' ἡμῖν. This is a more carefully guarded expression than the reading of V, $\tau \hat{\eta} s \epsilon \phi' \hat{\eta} \mu \hat{\nu}$. St. Basil speaks of the effects of the Fall in two ways: (1) πασα ανθρωπίνη ψυχη ὑπέκυψε τω πονηρώ της δουλείας ζυγώ τοῦ κοινοῦ πάντων έχθροῦ. καὶ τὴν παρὰ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθείσα, αἰχμάλωτος ἤχθη διὰ τῆς ἁμαρτίας. Hom. Ps. xlix. (LXX. xlviii.) § 3, t. i. p. 180; but (2) ἐκάστου ἡμῶν ἐν τῷ κρυπτῷ ζυγός τις ἐστὶ παρὰ τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς ἐγκατασκευασθεὶς ἐφ' οῦ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων δυνατόν ἐστι διακρίνεσθαι, Hom. Ps. lxii. (LXX. lxi.) § 4, t. i. p. 197. Here κατηρτισμένους έκ της έτοιμασίας contains the ητοιμασμένου of the passage directly quoted (2 Tim. ii. 21) and the κατηρτισμένα of Rom. ix. 22. In his Commentary on Is. vi. 8, Ίδοὺ ἐγώ εἰμι, ἀπόστειλόν με, St. Basil says : οὐκέτι προσέθηκεν' καὶ ἐγὼ πορείσομαι. τὸ μὲν γὰρ δέξασθαι τὴν ἀποστολήν, ἐφ' ἡμῖν' τὸ δὲ δυναμωθηναι πρὸς την πορείαν, τοῦ διδόντος την χάριν ἐκ τοῦ ἐνισχύοντος Θεοῦ. "Ωστε δ μεν της προαιρέσεως ην, είπεν 'Ιδού εγώ είμι, απόστειλόν με δ δε της χάριτος ην, τώ Κυρίω κατέλιπεν: t. i. p. 518.

λήματος τοῦ πατρικοῦ ¹ διιστώντες. ὥσπερ οὖν καὶ ὅταν 'Οδὸς ὁ Κύριος ² λέγηται, πρὸς ὑψηλοτέραν ἔννοιαν, ἀλλ' John xiv. ὁ. οὐχὶ πρὸς τὴν ἐκ τοῦ προχείρου λαμβανομένην ὑποφερόμεθα. τὴν γὰρ εἰρμῷ καὶ τάξει διὰ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης καὶ Acts x. 35.

την γάρ ετρμφ και ταζεί στα των εργων της στκαισσύνης και 2 Cor. iv. 6. 5 τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ἐπὶ τὸ τέλειον προκοπὴν 'Οδὸν Phil. iii. 13. Εξακούομεν, ἀεὶ τοῦ πρόσω 3 ἐπορεγόμενοι, καὶ τοῖς λειπο-

εξακουομεν, αει του προσω επορεγομενοι, και τοις Λειπομένοις ξαυτούς ξπεκτείνοντες, ξως αν φθάσωμεν ξπὶ τὸ μακάριον τέλος, την Θεοῦ κατανόησιν, ην ὁ Κύριος δι' ξαυτοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσι χαρίζεται. ἀγαθη γὰρ ὄντως

10 'Οδός, ἀπαρεξόδευτος καὶ ἀπλανής, ὁ Κύριος ἡμῶν, πρὸς

⁵ τὸ ὅντως ᾿Αγαθόν, τὸν Πατέρα, φέρων. ⁶ 'οὐδεὶς γὰρ ἔρ- John xiv. 6

χεται, ˙ φησί, ' πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.' τοιαύτη

μὲν οὖν ἡ ἡμετέρα πρὸς ⁷ Θεὸν ἄνοδος 'διὰ τοῦ Υἰοῦ.'

19. 'Οποία δὲ πάλιν καὶ ἡ ⁸ παρὰ ⁹ τοῦ Πατρὸς εἰς ἡμᾶς ¹⁵ ¹⁰ 'δι' αὐτοῦ ' χορηγία τῶν ἀγαθῶν, ἑξῆς ἃν εἴη λέγειν. ὅτι πάσης τῆς φύσεως τῆς ἐν τῆ κτίσει τῆ ¹¹ τε ¹² ὁρωμένη ταύτη καὶ τῆ νοουμένη ἐπιμελείας ἐκ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ συνέχεσθαι δεομένης ¹³ ὁ Δημιουργὸς Λόγος, ὁ Μονογενὴς Θεός, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἑκάστου χρείας τὴν βοήθειαν ἐπινέμων, ποικίλας

20 μεν καὶ παντοδαπὰς διὰ τὸ τῶν εὐεργετουμένων πολυειδές, συμμέτρους γε μὴν ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον τῆς χρείας, τὰς χορηγίας ἐπιμετρεῖ. ¹⁴ τοὺς ἐν τῷ σκότῳ τῆς ἀγνοίας ¹⁵ κατεχομένους ¹⁶ φωτίζει διὰ τοῦτο Φῶς ¹⁷ τὸ ἀληθινόν. John i. 9. ¹⁸ κρίνει, κατὰ τὴν τῶν ἔργων ἀξίαν ἀντιμετρῶν τὴν ἀντίδο-

25 σιν' διὰ τοῦτο Κριτὴς ¹⁹ δίκαιος. 'δ γὰρ Πατὴρ κρίνει ² Tim. iv. 8 οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἰῷ.' ἀνίστησιν ^{John v. 22.} ἐκ τοῦ πτώματος τοὺς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ζωῆς ²⁰ πρὸς ἁμαρτίαν ²¹ ὑπολισθήσαντας διὰ τοῦτο 'Ανάστασις. πάντα δὲ John xi. 25

of. Phil. iii.

1 διιστάντες μ. 2 add. ήμῶν μ. 3 ὀρεγόμενοι μ ν 'quidam codd.' 4 add. τοῦ m. 5 τὸν m ο V. m habet τὸν πατέρα, τὸν ὅντως ἀγαθόν ad finem Patris S. 6 om. οὐδεὶς . . . ἐμοῦ μ. 7 add. τὸν ο. 8 περὶ 'in omnibus fere codd. MSS.' 9 om. τοῦ m ο V. 10 add. καὶ ο. 11 om. τε m. 12 ὁρατῆ ν. 13 Sermo enim Unigenitus Dei est, Conditor omnium S. 11 add. καὶ V. 15 καθεζομένους V. 16 φωτίζων ο. 17 om. τὸ m. 18 κρινεῖ ' plerique codd. MSS.' 19 om. δίκαιος V. 20 εἰς m. 21 ὀλισθήσαντας V.

Cf. ev mia

Heb. i. 3.

John vi. 57.

John v. 19.

ποιεί τη έπαφη της δυνάμεως και τω βουλήματι της αγαθότητος ενεργών. ποιμαίνει, φωτίζει, τρέφει, όδηγεί, λατρεύει, ἀνίστησιν, οὐσιοῖ τὰ μὴ ὄντα, ¹ τὰ κτισθέντα συνέχει. ούτω 2 τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ 'διὰ τοῦ Υίοῦ' πρὸς ἡμᾶς άφικνείται, πλείονι τάχει τὰ καθ' έκαστον ἐνεργοῦντος ἡ ὡς 5 αν λόγος εξίκοιτο. οὕτε γαρ ἀστραπαὶ ³οὕτε φωτὸς ⁴ ἐν αέρι ούτω ταχεία διαδρομή, ούκ όφθαλμών δξείαι ⁵ ροπαί, ροπη Ep. 233, p. 162. οὐκ αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου νοήματος αἱ κινήσεις, ἀλλὰ πλέον τούτων έκαστον 6 της θείας ενεργείας κατά τὸ τάχος λείπεται, ἢ καθόσον τὰ νωθρότατα τῶν παρ' ἡμῖν ζώων, οὐκ 10 αν είποιμι πτηνών οὐδε ανέμων η της των οὐρανίων φορας, άλλ' αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου νοῦ, κατὰ τὴν 7 κίνησιν ὑστερεῖ. τίνος γὰρ αν καὶ παρατάσεως δέοιτο χρονικής ὁ ' φέρων τὰ σύμπαντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ μὴ σωματικῶς ένεργων μηδε 8 χειρουργίας είς την δημιουργίαν επιδεόμενος, 15 άλλα βουλήματι αβιάστω ακολουθούσαν έχων την φύσιν των γινομένων; ως 9 ή 'Ιονδίθ' ' ένόησας,' 10 φησί, ' καὶ Judith ix. 5, 6 (4, 5, Vulg.). παρέστησάν σοι πάντα όσα ένόησας. όμως μέντοι ίνα μή ποτε έκ τοῦ μεγέθους τῶν ἐνεργουμένων περισπασθῶμεν εἰς τὸ φαντασθηναι ἄναρχον είναι τὸν Κύριον, τί φησιν ή Αὐ- 20 το ζωή; ' έγω ζω δια του πατέρα,' και ή του Θεου Δύναμις' T. III. p. 17. ' οὐ δύναται 11 ὁ Υίὸς ποιείν ἀφ' ξαυτοῦ οὐδέν, καὶ ἡ Αὐτοτελης Σοφία ' έντολην έλαβον τί είπω καὶ τί λαλήσω,' διά John xii. 49. πάντων τούτων προς την τοῦ Πατρος σύνεσιν ημας όδηγων

καὶ τὸ θαθμα τῶν γινομένων ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρων, ἵνα 'δι' 25

¹ om. τà m. 2 $\tau\epsilon$ $\stackrel{?}{\epsilon}\kappa$ $\theta\epsilon$ $\stackrel{?}{0}\hat{v}$ $\tau\grave{a}$ $\stackrel{?}{a}\gamma a\theta\grave{a}$ V. 3 $\stackrel{?}{0}\tilde{v}$ μ $\stackrel{?}{0}$ $\stackrel{?}{V}$ $\stackrel{?}{v}$. αερίου ο V. 5 txt. S m μ ο v 'quinque' $\delta \iota \pi \alpha \iota$ (twinklings) R_2 V. 6 κατὰ τὸ τάχος τῆς θείας ἐνεργείας m. 7 add. ἡμετέραν V. 8 χειρῶν ἐργασίας ο. 9 om. ἡ m. 10 add. γὰρ m. 11 add. φησι m.

^{19. 20.} Τί φησιν ή Αὐτοζωή; . . . καὶ ή τοῦ Θεοῦ Δύναμις. These texts were used by Eunomius (Lib. Apol. § 26) to support his Anomoeanism; he there writes of the Son, ὑποτεταγμένον οὐσία καὶ γνώμη (ξην τε γάρ διὰ τὸν Πατέρα καὶ μηδὲν ἀφ' ἐαυτοῦ ποιείν αὐτὸς ὁμολογεί) μήτε μην όμοούσιον μηδε όμοιούσιον, επείπερ το μεν γενεσιν καὶ μερισμόν σημαίνει της οὐσίας, τὸ δὲ ἰσότητα.

αὐτοῦ' τὸν Πατέρα γνῶμεν. οὐ γὰρ ἐκ τῆς τῶν ἔργων ¹ διαφορᾶς ὁ Πατὴρ θεωρεῖται ² τῷ ἰδιάζουσαν καὶ ³ κατακεχωρισμένην ἐνέργειαν ἐπιδείκνυσθαι (' ὅσα γὰρ βλέπει τὸν John v. 19. Πατέρα ποιοῦντα, ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ,') ἀλλ' ἐκ τῆς προσαγομένης αὐτῷ παρὰ τοῦ Μονογενοῦς δόξης τὸ θαῦμα τῶν γινομένων καρποῦται, πρὸς τῷ μεγέθει τῶν ποιημάτων καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ Ποιητῆ ἀγαλλόμενος ⁴ καὶ ὑψούμενος παρὰ τῶν ἐπιγινωσκόντων αὐτὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 'δι' οὖ τὰ πάντα καὶ ⁵ δι' ὃν τὰ πάντα.' Heb. ii. 10. 10 διὰ τοῦτό φησιν ὁ Κύριος 'τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιν,' ὡς ἐπ' αὐτὸν τῆς ἀρχῆς τῶν δημιουργημάτων ἀναγομένης, 'καὶ τὰ σὰ John xvii. 10.

10 διὰ τοῦτό φησιν ὁ Κύριος. 'τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιν,' ὡς ἐπ΄ αὐτὸν τῆς ἀρχῆς τῶν δημιουργημάτων ἀναγομένης, 'καὶ τὰ σὰ ἐμά,' ὡς ἐκεῖθεν αὐτῷ τῆς αἰτίας τοῦ δημιουργεῖν καθηκούσης, οὐ ⁶ βοηθείας χρωμένῳ πρὸς τὴν ἐνέργειαν οὐδὲ ταῖς κατὰ μέρος ἐπιτροπαῖς τὴν ἐκάστου ἔργου διακονίαν πιστευομένῳ, 15 λειτουργικὸν γὰρ τοῦτό ⁷ γε καὶ τῆς θείας ἀξίας παμπληθὲς

ἀποδέου, ⁸ ἀλλὰ πλήρης γὰρ ⁹ ὁ Λόγος τῶυ πατρικῶυ ἀγαθῶυ, τοῦ Πατρὸς ἀπολάμψας, πάυτα ποιεῖ κατὰ τὴυ τοῦ Γευνή-

¹ add. τούτων m. ² τὸ m. om. τῷ ἰδιάζουσαν . . . ἐπιδείκνυσθαι V. ³ κατακεχωρημένην m. ⁴ om. καὶ ὑψούμενος m μ o v. ⁵ εἰς R_2 V. ⁶ βοηθείαις μ o V v (cf. Acts xxvii. 17). ⁷ om. γ ε m. ⁸ om. ἀλλὰ V. ⁹ pro ὁ λόγος, o habet ὅλων, V ὅλος.

^{9.} δι' οὖ τὰ πάντα, κ.τ.λ. These words refer to the Father: the substitution of εἰς ὅν for δι' ὅν in the second clause (in R_2 V) arises from the inclination to refer the sentence to τ οῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ and so make it seem a quotation of part of the phrase in Rom. xi. 36, with τ ἀ πάντα inserted in the first member.

^{10.} τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιν, κ.τ.λ. These words are used by St. Athanasius in a far higher sense. ἀιδίου τοιγαροῦν ὅντος τοῦ Πατρὸς ἀνάγκη καὶ τὸν Υἱὸν ἀιδιον εἶναι· ἃ γὰρ ἂν ἐν τῷ Πατρὶ νοήσωμεν, ταῦτα καὶ ἐν τῷ Υἱῷ εἶναι οὐκ ἀμφίβολον, λέγοντος αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμά ἐστι, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα τοῦ Πατρός ἐστιν (Ερ. ii. ad Serap. § 2), and καὶ τὸ παράδοξον, ὥσπερ ὁ Υιὸς λέγει· τὰ ἐμὰ τοῦ Πατρός ἐστιν οὕτως τοῦ Πατρός ἐστι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ὅπερ τοῦ Υἰοῦ εἴρηται (Ερ. iii. ad Serap. § 1). St. Cyril of Alexandria definitely applied the parallel passage (St. John xvi. 14, 15) to the procession of the Holy Spirit: εἰπὼν περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται (λαμβάνει), καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

σαντος δμοιότητα. εὶ γὰρ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀπαραλλάκτως ἔχει, ἀπαραλλάκτως ἔξει καὶ κατὰ τὴν δύναμιν. ὧν δὲ ἡ ¹ Cor. i. 24. δύναμις ἴση, ἴση ¹ που ² πάντως καὶ ἡ ἐνέργεια. Χριστὸς John i. 3. γὰρ Θεοῦ Δύναμις καὶ Θεοῦ Σοφία. καὶ οὕτω 'πάντα δι' col. i. 16. αὐτοῦ ἐγένετο,' καὶ '³ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτι- 5 σται,' οὐκ ὀργανικήν τινα ⁴ οὐδὲ δουλικὴν ὑπηρεσίαν πληροῦντος, ἀλλὰ δημιουργικῶς τὸ πατρικὸν ἐπιτελοῦντος θέλημα.

John xii. 49, 50. John xiv. 24, 31.

20. "Όταν οὖν λέγη" 'ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα,' καὶ πάλιν 'καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ,' καὶ 'ὁ 10 λόγος, ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με,' καὶ ἑτέρωθι 'καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ Πατήρ, οὕτω ποιῶ,' οὐκ ἀπροαίρετος ὢν οὐδὲ ἀνόρμητος οὐδὲ τὸ ἐκ τῶν συνθημάτων ἐνδόσιμον ἀναμένων ταῖς τοιαύταις ⁵χρῆται φωναῖς, ἀλλὰ δηλῶν τὴν οἰκείαν γνώμην ἡνωμένως καὶ 15 ἀδιαστάτως τοῦ Πατρὸς ἐχομένην. ⁶ ἄρα οὖν καὶ τὴν λεγομένην 'ἐντολὴν' ⁷ μὴ λόγον προστακτικὸν διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ἐξαγγελλόμενον ⁸ ἐκδεχώμεθα περὶ τῶν ποιητέων ⁹τῷ Υἱῷ ὡς ὑπηκόῳ νομοθετοῦντα, ἀλλὰ θεοπρεπῶς νοῶμεν θελήματος διάδοσιν οῖόν τινος μορφῆς ¹⁰ ἔμφασιν ἐν ²⁰

 $^{^1}$ τούτων V. 2 παντελώς m. 3 add. τὰ m. 4 οὔτε μ v. 5 κέχρηται μ v 'duo codd.' 6 ἄρα ο. 7 om. μὴ λόγον προστακτικὸν διὰ m. 8 ἐπιδεχώμεθα μ v 'unus codex ' ἐπιδεχόμεθα 'alius ' ἐκδεχόμεθα V 'duo alii.' 9 om. τῷ V. 10 ἔνδοσιν 'tres codd.'

^{2, 3.} εἰ γὰρ κατὰ τὴν οὐσίαν, κ.τ.λ. St. Basil is again arguing with the Semiarians from the acknowledgements made in the Creed of the Dedication (see § 15), τὴν τῆς θεότητος, οὐσίας τε καὶ δυνάμεως, καὶ βουλῆς καὶ δόξης τοῦ Πατρὸς ἀπαράλλακτον εἰκόνα. He uses the phrase κατὰ τὴν οὐσίαν ἀπαραλλάκτως ἔχει as the equivalent to ὁμοούσιός ἐστι. St. Athanasius shows in his letter on the decrees of the Nicene Council (§ 20) that the bishops at first used the words that 'the Word is the true Power and Image of the Father, Like and Unvarying (ἀπαράλλακτον) in all things (κατὰ πάντα) with respect to the Father': but that finding such words were liable to Arian quibbles, they went on to say that the Son is of the Same Substance with the Father (ὁμοούσιον τῷ Πατρί); but see De Syn. § 41 and St. Basil's Ep. 9.

κατόπτρφ ἐκ Πατρὸς εἰς Υἱὸν ἀχρόνως διικνουμένην. 'ὁ γὰρ John v. 20. Πατὴρ ἀγαπῷ τὸν Υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ,' ὅστε 'πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ' τοῦ Υἱοῦ ἐστιν, οὐ κατὰ μικρὸν John xvi. 15 προσγινόμενα, ἀλλ' ἀθρόως παρόντα. οὐ γὰρ δήπου ἐν μὲν ἀνθρώποις ὁ τὴν τέχνην ἐκδιδαχθεὶς καὶ παγίαν αὐτῆς διὰ τῆς χρονίας μελέτης ἔχων τὴν ἕξιν ἐνιδρυμένην δύναται λοιπὸν κατὰ τοὺς ἐναποκειμένους αὐτῷ τῆς ἐπιστήμης λόγους καθ' ἑαυτὸν ἐνεργεῖν ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ Σοφία, ὁ Δημιουργὸς ¹ πάσης κτίσεως, ὁ ἀεὶ τέλειος, ὁ ² ἀδιδάκτως Σοφός,

10 ἡ τοῦ Θεοῦ Δύναμις, ' ἐν ῷ πάντες οἱ θησαυροὶ ³ τῆς σοφίας Τ. ΙΙΙ. p. 18 καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι,' τῆς κατὰ μέρος ἐπιστασίας Col. ii. 3. προσδεῖται τὸν τρόπον αὐτῷ καὶ τὸ μέτρον τῶν ἐνεργειῶν ὁριζούσης. ⁴ ἦπου σύ γε καὶ παιδαγωγεῖον ἀνοίξεις ἐν τῆ ματαιότητί σου τῶν λογισμῶν, 5 καὶ τὸν μὲν προκαθῆσθαι

15 ποιήσεις εν διδασκάλου τάξει, τον δε 6 παρεστάναι εν μαθητοῦ ἀπειρία, εἶτα ταῖς κατὰ μικρον προσθήκαις τῶν διδαγμάτων εκμανθάνοντα τὴν σοφίαν καὶ προβιβαζόμενον εἰς τὸ τέλειον. ἐκ δε τούτου, εὰν ἄρα εἰδῆς τὸ εν λογισμοῖς ἀκόλουθον διασώζειν, εὐρήσεις ἀεὶ μεν τὸν Υίὸν διδασκό-

20 μενον, οὐδέ ποτε δὲ πρὸς τὸ ⁷ τέλειον φθάσαι δυνάμενον, διὰ τὸ ἄπειρου ⁸ μὲν εῗναι τοῦ Πατρὸς τὴν σοφίαν, ἀπείρου δὲ τέλος καταληφθῆναι μὴ δύνασθαι. ὥστε ὁ μὴ διδοὺς πάντα ἔχειν ἐξ ἀρχῆς τὸν Υίὸν οὐδέποτε δώσει πρὸς τὸ τέλειον ἥξειν. ἀλλὰ γὰρ αἰσχύνομαι τὸ ταπεινὸν τῆς ἐννοίας, εἰς ἡν ἐκ τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας ὑπήχθην. ἐπὶ οὖν τὰ ὑψηλὰ τοῦ λόγου πάλιν ⁹ ἐπανέλθωμεν.

21. ' Ο έωρακως έμε εώρακε του Πατέρα,' ου του χαρακ- John xiv. 9.

20. 9. δ ἀδιδάκτως Σοφός. ή ἀδίδακτος σοφία is applied to the Father in Ap. Const. viii. 12.

 $^{^1}$ ἀπάσης μ ν 'tres MSS.' 2 ἀδίδακτος m V. 3 τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας ο V. 4 εἴπουγε σὺ m. ἤπου σύ γε μ ο V v. 5 hic deficit m. 6 παρεστᾶναι μ ο v. 7 τέλος V. 8 om. μὲν μ. 9 ἀνέλθωμεν v 'vett. quatuor libri.'

^{21. 1.} οὐ τὸν χαρακτῆρα, κ.τ.λ., 'not the Impress, nor even the Form (i. e. essential Attributes), for the Divine Nature is unsullied by Compo-

τῆρα οὐδὲ τὴν μορφήν, καθαρὰ γὰρ συνθέσεως ἡ θεία φύσις, άλλα το άγαθον του θελήματος, ὅπερ σύνδρομον ον τη οὐσία ὅμοιον καὶ ἴσον, μᾶλλον δὲ ταὐτὸν ἐν Πατρὶ καὶ Υίώ θεωρείται. τί οὖν τὸ 'γενόμενος ὑπήκοος,' καὶ τὸ 'ὑπὲρ Phil. ii. 8. Rom. viii. 32. ήμων πάντων παρέδωκεν 1 αὐτόν; ' ὅτι ἐκ τοῦ Πατρὸς τῷς Υίφ τὸ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐνεργῆσαι ² κατ' ἀγαθότητα. σὰ δὲ Eph. i. 11. κάκείνων ἄκουε, ὅτι ΄ Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατά-Gal. iii. 13. ρας τοῦ νόμου, ³ καὶ ὅτι 'ἔτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Rom. v. 8. Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.' 4 πρόσεχε δὲ ἀκριβῶς καὶ ταῖς φωναίς τοῦ Κυρίου, ὅτι ὅταν ἡμᾶς περὶ τοῦ Πατρὸς 5 ἐκπαι- 10 δεύση, οίδε ταίς αὐθεντικαίς καὶ δεσποτικαίς κεχρήσθαι φωναίς, λέγων 'θέλω, καθαρίσθητι,' καὶ 'σιώπα, πεφίμωσο,' Matt. viii. 3. Mark iv. 39. καὶ 6 ' ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,' καὶ ' τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν δαι-Matt. v. 22. μόνιον, εγώ σοι επιτάσσω' καὶ όσα τοιαῦτα, ΐνα διὰ τούτων et al. Mark ix. 25. μεν του Δεσπότην ήμων και Ποιητήν γνωρίσωμεν, δί 15 έκείνων δὲ τὸν Πατέρα τοῦ Δεσπότου ἡμῶν καὶ Ποιητοῦ διδαχθώμεν. ούτω πανταχόθεν ό λόγος άληθης επιδείκνυται, ότι τὸ 'διὰ τοῦ Υίοῦ' δημιουργείν τὸν Πατέρα οὕτε ἀτελή τοῦ Πατρὸς τὴν δημιουργίαν συνίστησιν οὔτε ἄτονον τοῦ Cf. § 38. Υίου παραδηλοί την ενέργειαν, αλλά το ήνωμένον του θελή- 20 ματος παριστά. ωστε ή 'δι' οδ' φωνή δμολογίαν της προκαταρκτικής αἰτίας ἔχει, 8 οὐκ ἐπὶ 9 κατηγορία τοῦ ποιητικοῦ 10 αἰτίου παραλαμβάνεται.

sition (cf. Plato, Rep. p. 611), but the goodness of the Will, which being concurrent with the Essence is beheld Like and Equal, nay, rather the Same in the Father and the Son.' See Lightfoot, on Philipp. ii. 6, note on the synonyms $\mu\rho\rho\phi\dot{\eta}$ and $\sigma\chi\hat{\eta}\mu\alpha$; and below, Ep. 233.

'Αφοριστικαὶ ἔννοιαι περὶ τοῦ Πνεύματος τῆ τῶν Γρα- Τ. ΗΙ. p. 19. φῶν ἀκολουθοῦσαι διδασκαλί<math>αι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

22. "Ήδη δὲ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος τὰς κοινὰς ἡμῶν
5 ἐννοίας ὁποῖαί τινές εἰσιν ἐξετάσωμεν, τάς τε ἐκ τῶν Cf. § 66 on
δόγματα and
Γραφῶν περὶ αὐτοῦ συναχθείσας ἡμῖν καὶ ἃς ἐκ τῆς ἀγράφου κηρύγματα.
παραδόσεως τῶν πατέρων διεδεξάμεθα. πρῶτον μὲν οὖν τίς

¹ add. καὶ ὅτι δεσπότης τὸ Πνεθμα o, sed non in tabula 'absunt a quinque codd. MSS.'

22. Fialon (Étude littéraire sur Saint Basile, p. 244), says that this chapter, and the short treatise, t. I. pp. 320-322, περὶ τοῦ Πνεύματος, 'ne sont que des centons du philosophe alexandrin' (i. e. Plotinus), and he gives a single reference viz. Ennead. v. 1, 52. The statement comes from a tract, Basilius Magnus Plotinizans, by Alb. Jahn (Berne, 1838), who acknowledges that he was intoxicated with the discovery. The foundation of it is that the treatise, περί τοῦ Πνεύματος, which is almost certainly spurious, contains doctrinal statements combined with a number of sentences taken almost word for word from Plotinus, which Jahn puts in parallel columns with the original. The connexion of this chapter of St. Basil's undoubted work with the works of Plotinus is however entirely different: and the parallel phrases have to be picked out of much longer sentences, and are only such imitations, or rather echoes, as would be natural to St. Basil. It would be on the face of it an extraordinary thing, if such a chapter as this could be composed out of the phrases of a heathen philosopher. The following is a specimen of the parallelism alleged by Jahn.

St. Basil : πρὸς ὁ πάντα ἐπέστραπται τὰ ἁγιασμοῦ προσδεύμενα, οὖ πάντα

έφίεται τὰ κατ' ἀρετὴν ζῶντα.

Plotinus, Ennead. i. 6, p. 55 F: ἀναβατέον . . . ἐπὶ τὸ ἀγαθόν, οὖ ὀρέγεται πᾶσα ψυχή. i. 7. I, p. 61 D: τοῦτο δεῖ τἀγαθὸν τίθεσθαι, εἰς δ πάντα ἀνήρτηται, αὐτὸ δὲ εἰς μηδέν. οὕτω γὰρ καὶ ἀληθὲς τὸ οὖ πάντα ἐφίεται. δεῖ οὖν μένειν αὐτό, πρὸς αὐτὸ δὲ ἐπιστρέφειν πάντα. i. 8. 2, p. 72 D (τἀγαθὸν) ἔστι . . . εἰς δ πάντα ἀνήρτηται, καὶ οὖ πάντα τὰ ὄντα ἐφίεται, ἀρχὴν ἔχοντα αὐτὸ κἀκείνου δεύμενα. v. 5. I2, p. 530 B: πάντα ὀρέγεται ἐκείνου (boni) καὶ ἐφίεται αὐτοῦ φύσεως ἀνάγκη, ὥσπερ ἀπομεμαντευμένα, ὡς ἄνευ αὐτοῦ οὐ δύναται εἶναι. Bishop Lightfoot's words on alleged parallelisms between Seneca and St. Paul are applicable in this case. The phrases of Plotinus have 'no strictly theological value.' Lightfoot's Galatians, St. Paul and Seneca (p. 294, Ist ed.).

ἀκούσας τῶν προσηγοριῶν τοῦ Πνεύματος οὐ διανίσταται τῆ ψυχῆ καὶ πρὸς τὴν ἀνωτάτω φύσιν τὴν ἔννοιαν ὑπεραίρει;

It is well to compare this section with the cautious statements of St. Cyril of Jerusalem in his Catechetical Lectures (about A. D. 348), and with the triumphant Oratio (xxxi) of St. Gregory of Nazianzus at Constantinople, A.D. 380.

St. Cyril, in his fourth lecture περὶ τῶν δέκα δογμάτων, gives as the fifth δύγμα; ἔν ἐστι τοῦτο τὸ ἄγιον Πνεῦμα, ἀδιαίρετον πολυδύναμον πολλὰ μὲν ἐνεργοῦν, αὐτὸ δὲ μὴ μεριζύμενον τὸ γινῶσκον τὰ μυστήρια, τὸ ἐρευνῶν πάντα, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ· τὸ ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν εἴδει περιστερᾶς κατελθύν τὸ ἐν νύμω καὶ προφήταις ἐνεργῆσαν τὸ καὶ νῦν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ βαπτίσματος σφραγίζον σου τὴν ψυχήν οὖ καὶ πᾶσα νοητὴ φύσις χρείαν ἔχει τῆς ἁγιότητος εἰς δ βλασφημῆσαί τις ἐὰν τολμήση, οὐκ ἔχει ἄφεσιν, οὕτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὕτε ἐν τῷ μέλλοντι ὅπερ [σὰν Πατρὶ καὶ Ἰίῷ τῆ τῆς Θεότητος δύξη] (al. μετὰ Πατρὸς καὶ Ἰίοῦ τῆ τῆς ἀξιάς τιμῆ) τετίμηται οὖ καὶ χρείαν ἔχουσι θρόνοι καὶ κιριότητες, ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι εἶς γάρ ἐστι Θεός, ὁ τοῦ Χριστοῦ Πατήρ, καὶ εἶς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τοῦ μόνου Θεοῦ μονογενὴς Ἰίος καὶ ἐν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τὸ πάντων ἁγιαστικὸν καὶ ¹ [θεοποιόν,] τὸ ἐν νόμω καὶ προφήταις, παλαιᾳ τε καὶ καινῆ Διαθήκη λαλῆσαν.

When he begins his lectures on the subject (the sixteenth and seventeenth), he reminds himself and his hearers of the danger of saying a word against the Spirit, and cautiously resolves to speak only what had been spoken by the Holy Spirit about Himself. He adds to the titles given in the fourth lecture 'the Paraclete,' and says, He is μεγίστη δύναμις, θείδν τι καὶ ἀνεξιχνίαστον ζη γάρ καὶ λογικόν ἐστιν, ἁγιαστικὸν τῶν ὑπὸ Θεοῦ διὰ Χριστοῦ γενομένων ἀπάντων.

He warns against those who separate the working of the Holy Spirit (χωρίζειν τολμωντες την του άγίου Πνεύματος ένέργειαν): it was One Holy Spirit who preached about the Christ by the Prophets, and when the Christ came, descended, and manifested Him: no one may separate the Old Covenant from the New, nor say, the Spirit in one is different from the Spirit in the other. For so a man falls against (προσκρούει) the Holy Spirit, Who is honoured with the Father and the Son (70) μετά Πατρί και Υίφ τετιμημένω), and in the time of Holy Baptism is received (with Them) in the Holy Trinity (ἐν τῆ ἀγία Τριάδι συμπεριλαμβανομένω): and after quoting our Lord's words in St. Matt. xxviii. 19, he adds: Our hope is in (eis) Father, Son, and Holy Spirit: we do not preach three gods; let the Marcionists be dumb; but we preach One God, through One Son with the Holy Spirit (ἀλλὰ σὺν άγίφ Πνεύματι, δι' ένος Υίου, ένα Θεον καταγγέλλομεν). 'Αδιαίρετος ή πίστις άχώριστος ή εὐσέβεια οὕτε χωρίζομεν τὴν ἁγίαν Τριάδα, ὥς τινες οὕτε συναλοιφήν, ὡς Σαβέλλιος, ἐργαζόμεθα.

St. Gregory, Naz. Or. xxxi. § 29, says: πνεθμα Θεοθ (Matt. xii. 28)

¹ Omitted in Codd. A, Roe and Casaub.

Πνεθμα γὰρ Θεοθ εἴρηται, καὶ Πνεθμα τῆς ἀληθείας, ὁ παρὰ Matt. xii. 28: τοθ Πατρὸς ἐκπορεθεται, Πνεθμα εὐθές, Πνεθμα ἡγεμονι- John xv. 26. κόν. Πνεθμα ἄγιον ἡ κυρία αὐτοθ καὶ ἰδιάζουσα κλῆσις Ps. li. [l. LXX.] 12, 14 ὅπερ δὴ μάλιστα παντὸς τοθ ἀσωμάτον καὶ καθαρῶς ¹ ἀθλου Matt. i. 18; et passim. 5 καὶ ἀμεροθς ὄνομά ἐστι. διὸ καὶ ὁ Κύριος τὴν ἐν τόπῳ προσκυνείσθαι τὸν Θεὸν ἡγουμένην διδάσκων ὅτι ἀπερίληπτον τὸ ἀσώματον, 'Πνεθμα,' φησίν, 'ὁ Θεός.' οὐ τοίνυν John iv. 24. δυνατὸν ² Πνεθμα ἀκούσαντα περιγεγραμμένην φύσιν ἐντυπῶσαι τῆ διανοία ἡ τροπαῖς καὶ ἀλλοιώσεσιν ὑποκειμένην

¹ hic iterum incipit m.

² πνεύματος m.

λέγεται, πνεθμα Χριστοθ (Rom. viii. 9), νοθς Χριστοθ (1 Cor. ii. 16), πνεθμα Κυρίου (2 Cor. iii. 17), αὐτὸ Κύριος (2 Cor. iii. 18) πνεθμα υἱοθεσίας (Rom. viii. 15), άληθείας (John xiv. 17) έλευθερίας (2 Cor. iii. 17), πνεῦμα σοφίας, συνέσεως, βουλής, ισχύος, γνώσεως, εὐσεβείας, φόβου Θεοῦ (Is. xi. 2, 3), καὶ γάρ ποιητικόν τούτων άπάντων, πάντα τη οὐσία πληροῦν, πάντα συνέχον, πληρωτικόν κόσμου (Wisd. i. 7) κατά την οὐσίαν, ἀχώρητον κόσμω κατά την δύναμιν, άγαθόν (Ps. exliii. 10) εὐθές (Ps. li. 12), ήγεμονικόν (Ps. li. 14), φύσει οὐ θέσει άγιάζον (I Cor. vi. II), οὐχ άγιαζόμενον, μετροῦν, οὐ μετρούμενον, μετεχόμενον (Heb. vi. 4), οὐ μετέχον, πληροῦν (Acts ii. 4), οὐ πληρούμενον, συνέχον (Wisd. i. 7), οὐ συνεχόμενον, κληρονούμενον (Eph. i. 14), δοξαζόμενον, συναριθμούμενον (Matt. xxviii. 19), ἐπαπειλούμενον, δάκτυλος Θεοῦ (Luke xi. 20; Matt. xii. 28) πῦρ (Matt. iii. 11) ὡς Θεός (Heb. xii. 29), είς έμφασιν οίμαι τοῦ όμοουσίου, πνεῦμα τὸ ποιῆσαν (Job xxxiii. 4), τὸ ἀνακτίζον διὰ βαπτίσματος (Tit. iii. 5), δι' ἀναστάσεως (Rom. i. 4), πνεθμα τὸ γιγνῶσκον ἄπαντα (Ι Cor. ii. 10, 11), τὸ διδάσκον (John xiv. 26), τὸ πνέον ὅπου θέλει (John iii. 8), καὶ ὅσον, ὁδηγοῦν (Ps. cxliii. 10), λαλοῦν (Matt. x. 20) ἀποστέλλον (Luke iv. 18), ἀφορίζον (Acts xiii. 2), παροξυνόμενον (Is. lxiii. 10), πειραζόμενον (Acts v. 9), αποκαλυπτικόν (John xvi. 13), φωτιστικόν (Heb. vi. 4), ζωτικόν (Wisd. xv. 11), μαλλον δὲ αὐτοφῶς καὶ ζωή, ναοποιοῦν (1 Cor. vi. 19), θεοποιοῦν, τελειοῦν, ώστε καὶ προλαμβάνειν τὸ βάπτισμα (Acts x. 47), ἐπιζητείσθαι μετὰ τὸ βάπτισμα (Acts viii. 15), ενεργούν όσα Θεός (I Cor. xii. 11, 6), μεριζόμενον έν γλώσσαις πυρίναις (Acts ii. 3), διαιρούν χαρίσματα (1 Cor. xii. 11), ποιούν ἀποστόλους, προφήτας, εὐαγγελιστάς, ποιμένας καὶ διδασκάλους (Eph. iv. 11), νοερόν, πολυμερές, σαφές, τρανόν, αμόλυντον, ακώλυτον, (Wisd. vii. 22) (όπερ ἴσον δύναται τὸ σοφώτατον καὶ πολύτροπον ταις ἐνεργείαις καὶ σαφηνιστικών πάντων καὶ τρανωτικών καὶ αὐτεξούσιον καὶ ἀναλλοίωτον) παντοδύναμον, παντεπίσκοπον, διά πάντων χωρούν πνευμάτων νοερων καθαρών λεπτοτάτων (Wisd. vii. 23), άγγελικών οίμαι δυνάμεων, ώσπερ καὶ προφητικών καὶ ἀποστολικών, κατὰ ταὐτόν, καὶ οὐκ ἐν τοῖς αύτοις τόποις, άλλων δε άλλαχοῦ νενεμημένων, ώ δηλοῦται τὸ ἀπερίγραπτον.

Son).

ILXX.

η όλως δμοίαν τη κτίσει, άλλα πρὸς ¹ τὸ ἀνωτάτω ταῖς έννοίαις χωρούντα νοεράν Οὐσίαν ἐπάναγκες ἐννοείν, ἄπειρον κατὰ δύναμιν, μεγέθει ἀπεριόριστον, χρόνοις ἡ αίωσιν ἀμέ-Cf. § 7 (of the τρητον, ² ἄφθονον ὧν ἔχει καλῶν, πρὸς ὁ πάντα ἐπέστραπται τὰ ἁγιασμοῦ 3 προσδεόμενα, οὖ πάντα ἐφίεται τὰ κατ' ἀρετὴν 5 ζωντα οδον ἐπαρδόμενα τῆ ἐπιπνοία καὶ βοηθούμενα 4 πρὸς τὸ οἰκεῖον ⁵ ξαυτοῖς καὶ κατὰ φύσιν ⁶ τέλος, τελειωτικὸν τῶν ἄλλων, ⁷ αὐτὸ ⁸ δὲ οὐδαμοῦ ἐλλεῖπον, οὐκ ἐπισκεναστῶς ζῶν, άλλα ζωής χορηγόν, οὐ προσθήκαις θαὐξανόμενον, άλλα πληρες 10 εὐθύς, εν ξαυτώ ίδρυμένου, καὶ παυταχού ὄν, άγιασ- 10 μοῦ γένεσις, φως νοητόν, πάση δυνάμει λογική πρὸς την της αληθείας ευρεσιν οδόν τινα καταφάνειαν δι' ξαυτοῦ 11 παρεχόμενον, ἀπρόσιτον τῆ φύσει, 12 χωρητὸν δι' ἀγαθότητα, πάντα μεν πληρούν τη δυνάμει, μόνοις δε ου μεθεκτον τοίς Wisd. i. 7. Ps. cxxxix. 13 άξίοις, 14 οὐκ ἐνὶ μέτρω μετεχόμενον, ἀλλὰ 15 κατ' ἀναλογίαν 15 της πίστεως διαιρούν την ενέργειαν, άπλούν τη Ούσία, ποιcxxxviii.] 7. Heb. vi. 4. κίλου ταις δυνάμεσιν, όλου έκάστω παρον και όλου άπαν-Rom. xii. 6. ταχοῦ ὄν, ἀπαθῶς μεριζόμενον καὶ ὁλοσχερῶς μετεχόμενον, κατά την είκονα της ήλιακης ακτίνος, ης ή χάρις τω απολαύοντι ώς μόνφ παρούσα καὶ γῆν ἐπιλάμπει καὶ θάλασσαν 20

Τ. ΙΙΙ. p. 20. καὶ τῷ ἀέρι ἐγκέκραται, οὕτω δὴ καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκάστῳ τῶν δεκτικών ώς μόνω παρόν, διαρκή τοίς πάσι την χάριν καὶ ύλόκληρου ἐπαφίησιυ, οὖ ἀπολαύει τὰ μετέχουτα ὅσου αὐτὰ πέφυκεν, ούχ ὅσον ἐκεῖνο δύναται.

^{14.} πάντα μέν πληροῦν τῆ δυνάμει. Cf. St. Ath. Ep. de Dec. Nic. Syn. § ΙΙ ἐν πᾶσι μέν ἐστιν (ὁ Θεός) κατὰ τὴν Ἑαυτοῦ ἀγαθότητα καὶ δύναμιν, έξω δὲ τῶν πάντων πάλιν ἐστὶ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν.

^{18.} μεριζόμενον. St. Clem. Alex. Strom. vi. 16, § 138 (p. 810) τὸ γὰρ φως της άληθείας, φως άληθές, άσκιον, άμερως μεριζόμενον Πνεθμα Κυρίου είς τους δια πίστεως ήγιασμένους, λαμπτήρος έπεχον τάξιν είς την των όντων ἐπίγνωσιν.

23. Οἰκείωσις δὲ 1 Πνεύματος πρὸς ψυχὴν οὐχ ὁ διὰ ²τόπου προσεγγισμός, (πως γαρ αν ³πλησιάσαι τω ασωμάτω σωματικώς;) αλλ' ὁ χωρισμὸς των παθών, απερ από της προς την σάρκα φιλίας ύστερον επιγινόμενα τη ψυχη της 5 ἀπὸ τοῦ Θεοῦ οἰκειότητος ηλλοτρίωσε. καθαρθέντα δη οῦν ἀπὸ τοῦ αἴσχους, 4 ὁ ἀνεμάξατο διὰ τῆς κακίας, καὶ πρὸς τὸ έκ φύσεως κάλλος ⁵ επανελθόντα καὶ οἷον εἰκόνι βασιλική Cf. § 35. την άρχαίου 6 μορφην διὰ καθαρότητος ἀποδόντα, ούτως ἔστι μόνως προσεγγίσαι τω Παρακλήτω. 7 δ δ' ωσπερ ήλιος 10 κεκαθαρμένον όμμα 8 παραλαβών δείξει σοι έν ξαντώ την Εἰκόνα τοῦ ἀοράτου, ἐν δὲ τῷ μακαρίφ τῆς Εἰκόνος θεάματι τὸ ἄρρητον ὄψει τοῦ ᾿Αρχετύπου κάλλος. διὰ τούτου καρδιῶν θ ἀνάβασις, 10 χειραγωγία τῶν ἀσθενούντων, τῶν προκοπτόντων τελείωσις. τοῦτο τοῖς ἀπὸ πάσης κηλίδος κεκα-15 θαρμένοις ¹¹ ἐλλάμπον τῆ πρὸς ¹² ἐαυτὸ κοινωνία πνευματικοὺς ἀποδείκνυσι, καὶ ὥσπερ τὰ λαμπρὰ καὶ διαφανή τῶν σωμάτων ακτίνος αὐτοίς ¹³ έμπεσούσης αὐτά ¹⁴ τε γίνεται περιλαμπή καὶ έτέραν αὐγὴν ἀφ' έαυτῶν ἀποστίλβει, οὕτως αἱ πνευματοφόροι ψυχαὶ ἐλλαμφθεῖσαι παρὰ τοῦ Πνεύματος 15 αὐταί 20 τε ἀποτελοθνται πνευματικαί και είς ετέρους την χάριν έξαποστέλλουσιν. έντεθθεν μελλόντων 16 πρόγνωσις, μυσ- John xvi. 13.

John xvi. 13. 1 Cor. xiii. 2.

23. 10. δείξει σοι ἐν ἑαυτῷ. κ.τ.λ. Cf. Ep. 236, § 3 (t. iii. p. 348) ὁ γὰρ νοῦς ἡμῶν φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ Πνεύματος πρὸς Υίὸν ἀποβλέπει, καὶ ἐν αὐτῷ ὡς ἐν εἰκόνι θεωρεῖ τὸν Πατέρα. Ep. 38, § 8 (t. iii. p. 121) οὐκοῦν ὁ τὸ τῆς Εἰκόνος κατανοήσας κάλλος ἐν περινοία τοῦ ἀρχετύπου γίνεται. See Lightfoot on Col. i. 15 (p. 143, 9th ed.).

20. ἀποτελοῦνται πνευματικαί. Orig. Princ. IV. 1, § 32: 'sicut autem participatione Filii Dei quis in filium adoptatur, et participatione sapientiae in Deo sapiens efficitur, ita et participatione Spiritus Sancti sanctus et spiritalis efficitur.' Cf. St. Iren. *Haer.* v. 631: 'cum autem Spiritus hic commixtus animae unitur plasmati, propter effusionem

τηρίων σύνεσις, κεκρυμμένων κατάληψις, χαρισμάτων διανο-Matt. xiii. rr-13. μαί, τὸ οὐράνιον πολίτευμα, ἡ μετὰ ἀγγέλων χορεία, ἡ r Cor. xii. 4. 1 ἀτελεύτητος εὐφροσύιη, ἡ 2 ἐν Θεῷ διαμονή, ἡ πρὸς Θεὸν Phil. iii. 20. Heb. xii. 23. 3 δμοίωσις, τὸ ἀκρότατον τῶν ὀρεκτῶν θεὸν γενέσθαι. αἰ Luke xv. 10, μεν 4 οὖν περί τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἔννοιαι ἡμῶν, ὰς περί 5 Rom. xiv. 17. 1 John ii. 24; τοῦ μεγέθους αὐτοῦ 5 καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῶν ἐνεργημάτων iii. 2. 6 ύπ' αὐτῶν τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος φρονεῖν ἐδιδάχθημεν, 2 Pet. i. 4. ώς ολίγα ἀπὸ πολλών παραθέσθαι, τοιαῦται.

 1 ἀτέλεστος m o V 'duo Regii codd.' 2 ἔνθεος διανομή 'antiqui tres libri.' 3 οἰκείωσις m. 4 om, οὖν m v. 5 om. καὶ τῆς ἀξίας m. 6 ἀπ' m.

Spiritus spiritalis et perfectus homo factus est : et hic est qui secundum imaginem et similitudinem factus est Dei. Si autem defuerit animae Spiritus, animalis est vere qui est talis, et carnalis derelictus imperfectus erit : imaginem quidem habens in plasmate, similitudinem vero non assumens per Spiritum.

2. ἡ μετὰ ἀγγέλων χορεία. Cf. St. Basil's Praevia Instit. Ascetica, § 3 (t. ii. p. 201) χορεύσεις δὲ τὰς αἰωνίους χορείας, καὶ μεταξὺ τῶν ἀγ-

γέλων στεφανηφορήσεις.

4. θεον γενέσθαι. St. Basil adv. Eunom. ii. 4 says ἐπειδη οί κατ' άρετην τέλειοι της του θεου προσηγορίας ηξίωνται, . . Ibid. iii. 5 καὶ εί θεούς ὀνομάζομεν τούς κατ' ἀρετήν τελείους, ή δὲ τελείωσις διὰ τοῦ Πνεύματος, πως τὸ έτέρους θεοποιούν Αὐτὸ τῆς Θεύτητος ἀπολείπεται; St. Greg. Naz. Or. xxx. § 14 εως αν έμε ποιήση θεών τη δυνάμει της ένανθρωπήσεως. Ibid. § 21 ίνα γένη θεός κάτωθεν άνελθών δια τὸν κατελθόντα δι' ήμας άνωθεν. Cf. Westcott, Epistles of St. John, The Gospel of Creation, end of § ii. (p. 306, note 1, 1st ed.), who refers to Newman, note on The Second Discourse against the Arians, § 21, p. 380. Comp. the use of θεοποιείν, θεοῦν, e.g. St. Ath. De decr. Nic. Syn. § 14 ὁ γὰρ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἵνα καὶ προσενέγκη τοῦτο ὑπὲρ πάντων, καὶ ἡμεῖς ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ μεταλαβόντες θεοποιηθήναι δυνηθωμεν, άλλως οὐκ ἂν τούτου τυχύντες, εἰ μὴ τὸ κτιστὸν ἡμῶν αὐτὸς ἐνεδύσατο σώμα ούτω γάρ καὶ ἄνθρωποι Θεοῦ λοίπον καὶ ἐν Χριστῷ ἄνθρωποι χρηματίζειν ήρξάμεθα. άλλ' ώσπερ ήμεις το Πνευμα λαμβάνοντες οὐκ ἀπόλλυμεν την ιδίαν έαυτων οὐσίαν· οὕτως ὁ Κύριος γενόμενος δι' ήμας άνθρωπος καὶ σῶμα φορέσας οὐδὲν ἦττον ἦν Θεός οὐ γὰρ ήλαττοῦτο τῆ περιβολή τοῦ σώματος, άλλὰ καὶ μᾶλλον ἐθεοποιείτο τοῦτο καὶ ἀθάνατον ἀπετέλει.

Πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ χρῆναι συντάσσειν Πατρὶ καὶ Υίῷ τὸ ἄγιον Πνεῦμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ¹ I'.

24. "Ηδη δὲ πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς χωρητέον, πειρω-5 μένους ἐλέγχειν τὰς ἀντιθέσεις τὰς ἐκ τῆς ψευδωνύμου ^{1 Tim. vi. 2}

1 iβ m.

24. 4. ἀντιλογικούς. In his Liber Apologeticus (to confute which St. Basil wrote three books Adversus Eunomium), the Anomoean Eunomius (who called Aetius διδάσκαλον καὶ Θεοῦ ἄνθρωπον), wrote of the Holy Spirit as follows: τρίτον αὐτὸ ἀξιώματι καὶ τάξει τρίτον είναι καὶ τη φύσει πεπιστεύκαμεν, οὐκ ἐπαμειβομένων ταῖς φύσεσι τῶν ἀξιωμάτων ἐκ πολιτείας μεταβολήν, οὔτ' ἐνηλλαγμένης τῆς τάξεως κατὰ τὴν δημιουργίαν έναντίως ταις οὐσίαις, άλλ' εὐαρμόστως έγούσης πρὸς τὴν φύσιν, ώς μήτε τὸ πρώτον τη τάξει δεύτερον είναι την φύσιν, μήτε μέν τὸ φύσει πρώτον δευτέρας ή τρίτης λαχείν τάξεως. οὐκοῦν εἴπερ ήδε τῆς τῶν νοητῶν δημιουργίας ἀρίστη τάξις, τρίτον ὂν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὴν τάξιν οὐκ ἂν πρῶτον είη την φύσιν, ὅπερ ἐστὶν ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ. ἢ γὰρ ἂν εὔηθες καὶ περιττὸν τὸν αὐτὸν ποτὲ μὲν πρώτην, ποτὲ δὲ τρίτην ἔχειν χώραν, ἕν τε ἄμφω εἶναι, τό τε προσκυνούμενον καὶ ἐν ῷ προσκυνεῖται, καθ' ἄ φησιν ὁ Κύριος Πνεθμα δ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοθντας αὐτὸν ἐν πνεθματι καὶ ἀληθεία δεῖ προσκυνείν (John iv. 24). οὐδὲ μὴν ταὐτὸν τῷ Μονογενεί. οὐ γὰρ αν ύπηριθμήθη (see §§ 41-43) τούτφ ώς ίδίαν έχων υπόστασιν, άρκούσης καὶ πρό τούτων της του Σωτήρος φωνής, δι' ής έτερον έφη σαφως τον άποσταλησόμενον (John xv. 26) είναι πρός ὑπόμνησιν καὶ διδασκαλίαν τῶν άποστόλων, οὐδέτερον μεν ἀριθμῷ παρὰ τὸν Θεόν, ἀγέννητον δέ, εἶς γὰρ καὶ μόνος 'Αγέννητος, έξ οὖ τὰ πάντα γέγονεν, ἢ ἄλλο μὲν παρὰ τὸν Υίόν, γέννημα δέ, είς γὰρ Μονογενής, ὁ Κύριος ἡμῶν, δι' οὖ τὰ πάντα, κατὰ τὸν ἀπόστολον, ἀλλὰ καὶ τρίτον καὶ φύσει καὶ τάξει προστάγματι τοῦ Πατρός, ένεργεία δε του Υίου γενόμενον, τρίτη χώρα τιμώμενον ώς πρώτον καὶ μείζον πάντων καὶ μόνον τοιοῦτο τοῦ Μονογενοῦς ποίημα, θεότητος μεν καὶ δημιουργικής δυνάμεως ἀπολειπόμενον, άγιαστικής δε και διδασκαλικής πεπληρωμένον. τους γάρ τοι πεπιστευκότας ένέργειαν είναί τινα του Θεου τὸν Παράκλητον, εἶτα ταῖς οὐσίαις ὑπαριθμοῦντας, ὡς λίαν εὐήθεις καὶ πολὺ της άληθείας άπεσχοινισμένους νῦν διελέγχειν μακρας αν είη σχολης. Ης goes on to assert that God, begat and made before all, the Only Begotten God, our Lord Jesus Christ, through Whom all things were made, Image and Seal of His own Power and Operation, neither to be reckoned as to His Essence with (συγκρινόμενον) Him that begat, nor with the Holy Spirit Who was made through Him, for He is less than the One as being Creature (ποίημα) and greater than the Other as being Creator

γνώσεως ημίν προβαλλομένας. ' Οὐ χρή,' 1 φασί, '2 Πατρὶ

1 φησί m o V v.

2 add. σùν m.

(ποιητής). To prove (1) that the Son was made, he quotes St. Peter, as having his knowledge from God (Matt. xvi. 17) and saying (Acts ii. 36), God made (ἐποίησε) Him Lord and Christ, and the Proverbs, speaking in the person of the Lord, He established (ἔκτισε) Me as the beginning of His ways: and (2) that the Son made the Holy Spirit, he quotes I Cor. viii. 6 and John i. 3. Later on he says, that the Son uses the Paraclete as a servant $(\dot{\nu}\pi\eta\rho\dot{\epsilon}\tau\eta)$ for the work of sanctifying: and that the Holy Spirit has been put under Christ, and the Son Himself under the Father according to I Cor. xv. 28. In a final summary, he says, And through Him (the Son), He made the Holy Spirit first of all and greater than all by His own authority and command, and by the operation and power of the Son.

In all this Eunomius said he was holding to the things that had been demonstrated long ago by the saints. His assertions were somewhat modified in the later confession which he submitted to the Emperor Theodosius A. D. 383 (Socr. v. 10): in which he got as far as 'Like with a peculiar Likeness' for the Son: but he speaks thus of the Holy Spirit; 'And after Him (the Son) we believe in the Paraclete, the Spirit of truth, the Teacher of true religion (της εὐσεβείας), made (γενύμενον) by the Only God through the Only Begotten, and to Him once for all subordinated (καὶ τοίτω καθάπαξ ὑποτεταγμένον), neither according to the Father, nor with the Father connumerated (οὕτε κατὰ τὸν Πατέρα οὕτε τῷ Πατρὶ συναριθμούμενον), (for there is One only Father, Who is God over all,) nor made equal to the Son (for the Son is Only Begotten, having no brother begotten with Him), nor yet coordinated with any other, for He transcends all the works made through the Son, in origin, and nature, and glory, and knowledge, as first, and best, and greatest, and fairest, of the works of the Only Begotten; and He is One and First and Alone, superior to $(\pi\rho\sigma\dot{\nu}\chi\omega\nu)$ all the works of the Son in Essence and in natural Dignity, perfecting every operation, and teaching according to the good pleasure of the Son, being sent by Him, and receiving from Him, informing those who learn and instructing them in the truth, sanctifying the holy, initiating those who approach the Mystery (i. e. of Baptism), distributing every gift at the will of Him Who gives grace, working with the faithful to the vision and contemplation of the things that are commanded, sounding in them when they pray, guiding to that which is profitable, strengthening them for true religion (πρὸς εὐσέβειαν), enlightening souls with the light of knowledge, pulling down reasonings, keeping off daemons, and curing the sick, healing the weak, turning back the wanderers, comforting the afflicted, raising the stumblers, refreshing the distressed, cheering the strugglers, emboldening the timid, caring for all, and bringing in all

καὶ Υἰῷ συντετάχθαι τὸ ¹ἄγιον Πνεῦμα διά τε τὸ τῆς φύσεως ἀλλότριον καὶ τὸ τῆς ἀξίας καταδεές.' πρὸς οῦς δίκαιον τὴν τῶν ἀποστόλων φωνὴν ²ἀποκρίνασθαι, ³ὅτι 'πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.' ⁴ εἰ γὰρ ὁ μὲν Acts v. 29. 5 Κύριος σαφῶς ἐν τῆ παραδόσει τοῦ σωτηρίον βαπτίσματος Τὶτ. iii. 5. Μακ κνί. 10

πνεῦμα τὸ ἄγιον m ο V.
 ἀποκρίνεσθαι v 'codd. nonnulli.'
 οm. ὅτι μ v.
 ϵὶ μὲν γὰρ ὁ μ.
 ϵὶ μὴ γὰρ ὁ v.

thought and providence to lead onward the good and to guard the faithful.'

St. Basil in the formula presented by him to Eustathius of Sebaste (Ep. 125, A.D. 373) gives a summary of the heresies on the subject of the Holy Spirit: which he attributes to Arius and his followers: 'We must anathematize those who say or think (τοὺς λέγοντας . . . καὶ τοὺς νοοῦντας οὕτω) that the Holy Spirit is a creature (κτίσμα), and those who do not confess Him to be holy by nature (φύσει άγιον) as the Father and the Son are, but place Him outside the Divine Nature (ἀλλ' ἀποξενοῦντας αὐτὸ τῆς θείας καὶ μακαρίας φύσεως). A sign of an orthodox mind is not to separate (χωρίζειν) Him from the Father and the Son, for we must be baptized as we received (παρελάβομεν I Cor xi. 23; xv. 1) and believe as we are baptized, and give glory as we have believed, but to withdraw ourselves from the communion of those who say that He is a creature, as being manifestly blasphemers. Then we neither call Him Unbegotten (ἀγέννητον) nor Begotten (γεννητόν), but we confess Him to be of God, uncreate (ἐκ τοῦ Θεοῦ είναι ἀκτίστως); for we have been taught that the Spirit of Truth proceeds from the Father (ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεσθαι). We must further anathematize those who say that the Holy Spirit is a ministering spirit (λειτουργικόν), and we must shun those who invert the order of the names delivered by our Lord in the baptismal formula.' The true doctrine implied in the baptismal formula is the subject of the following nine chapters (x-xviii. \$\$ 24-47).

1. συντετάχθαι. This is the word used by St. Athanasius (ad Serap. iii. § 6) for the collocation in St. Matt. xxviii. 19 κτίσμα δὲ εἰ ἦν τὸ Πνεῦμα, οὐκ ἀν συνέταξεν αὐτὸ τῷ Πατρί, ἴνα μὴ ἢ ἀνόμοιος ἑαυτῆ ἡ Τριάς, ξένου τινὸς καὶ ἀλλοτρίου συντασσομένου αὐτῆ. In the second Sirmian Creed (the 'Blasphemy,' A. D. 357) the text was used to maintain a Τριάς, while the context of the Creed denied that the Persons were Co-equal.

5. ἐν τῆ παραδόσει τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος. The orthodox sense of the Baptismal formula is (in St. Basil's words) that in the mentioning of the Son and the Holy Spirit with (συγκατονομάζεσθαι) the Father (μιὰ καὶ τὴ αὐτῆ συστοιχία [see Lightfoot on Gal. iv. 25] κατατεταγμένων τῶν ὀνομάτων) there is a connumeration (συναρίθμησις) and a

Ματτ. ΧΧΥΙΙΙ. προσέταξε τοις μαθηταις βαπτίζειν πάντα τὰ ἔθνη εἰς ὅνομα
Πατρὸς καὶ Υίοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος, οὐκ ἀπαξιῶν τὴν
Τ. ΗΙ. p. 21. πρὸς ¹ αὐτὸ κοινωνίαν, οὖτοι δὲ μὴ χρῆναι αὐτὸ Πατρὶ καὶ
Υίῷ συντάσσειν λέγουσι' πῶς οὐχὶ τῆ τοῦ Θεοῦ διαταγῆ προδήλως ἀνθίστανται; εἰ μὲν γὰρ οὐκ εἶναί φασι τὴν 5 τοιαύτην σύνταξιν κοινωνίας τινὸς καὶ συναφείας δηλωτικήν, εἰπάτωσαν τί μὲν νομίζειν τοῦτο προσήκει. τίνα δὲ ἔτερον συναφείας τρόπον οἰκειότερον ἔχουσι; καίτοιγε εἰ μὴ συν- ῆψεν ὁ Κύριος ἑαυτῷ καὶ τῷ Πατρὶ τὸ Πνεῦμα κατὰ τὸ βάπτισμα, ² μηδὲ ἡμῖν τὴν συνάφειαν ἐγκαλείτωσαν, οὐδὲν 10 γὰρ ἡμεῖς ἀλλοιότερον οὕτε φρονοῦμεν οὕτε φθεγγόμεθα. εἰ δὲ συνῆπται ἐκεῖ ³ τῷ Πατρὶ καὶ ³ τῷ Υίῷ, καὶ οὐδεὶς οὕτως ἀναιδὴς ὥστε ἄλλο τι φῆσαι, μηδ' οὕτως ἡμῖν ἐγ-

καλείτωσαν, εί τοῖς γεγραμμένοις ἀκολουθοῦμεν.

25. 'Αλλ' ἡ μὲν παρασκευὴ τοῦ πολέμου καθ' ἡμῶν 15
⁴ ἐξήρτυται, καὶ πᾶσα διάνοια πρὸς ἡμᾶς τέταται, καὶ γλῶσσαι
βλασφήμων ὧδε τοξεύουσι σφοδρότερον βάλλουσαι, ἡ τὸν
Στέφανον τότε ⁵ τοῖς ⁶ λίθοις οἱ Χριστοφόνοι. μὴ λανθανέτωσαν δέ, ὅτι πρόσχημα μὲν ἡμᾶς ὁ πόλεμος ἔχει, ἡ δὲ
ἀλήθεια τῶν γινομένων πρὸς τὸ τψος βλέπει. ὥστε ἐφ' 20
ἡμᾶς ⁷ μὲν δῆθεν τὰς μηχανὰς καὶ τὰς ἐνέδρας διασκευάζον-

Cf. letter of Eastern Bishops to Rome, A.D. 382, Theod. v. 9.

 1 αὐτὸν m. 2 τότε μ 'in quatuor MSS.' 3 om. τῷ m. 4 txt. o 'Colb. et duo codd. a Combefisio citati.' ἐξήρτηται m μ v. ἐπῆρται R_2 V. 5 om. τοῖs m V. 6 om. λίθοις V. 7 om. μὲν m.

coordination (σύνταξις), shewing a fellowship and conjunction (κοινωνίας τινὸς καὶ ξυναφείας δηλωτική), and that absolutely without interval (ἀδιάστατος παντελῶς), inseparable (ἀχώριστος), and indivisible (ἀδιαίρετος). The formula is called ἡ γνῶσιν Θεοῦ χαρισαμένη παράδοσις in § 26, and ἡ παράδοσις τῆς θεογνωσίας in § 35.

ται καὶ ἀλλήλοις ἐγκελεύονται ἐπιβοηθεῖν, ὡς ἕκαστος ἔχει Cf. Acts **
ἐμπειρίας ἢ ρωμης, πίστις δέ ἐστι τὸ πολεμούμενον, καὶ ²⁸
κοινὸς σκοπὸς ἄπασι ¹ τοῖς ἐναντίοις καὶ ἐχθροῖς τῆς ὑγιαι- τ Tim. i. το νούσης διδασκαλίας τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως

5 κατασείσαι εκ ² τοῦ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν εδαφισθείσαν ^{2 Thess. iii.} ἀφανισθῆναι. διὰ τοῦτο ὡς τῶν χρεωφειλετῶν οἱ δῆθεν Luke xiv. εὐγνώμονες τὰς ἐκ τῶν ³ ἐγγράφων ἀποδείξεις ἐπιβοῶνται, ^{6, 7.} τὴν ἄγραφον τῶν πατέρων μαρτυρίαν ὡς οὐδενὸς ἀξίαν

την ἄγραφον των πατέρων μαρτυρίαν ως οὐδενὸς ἀξίαν ἀποπεμπόμενοι. ἀλλ' οὐ γὰρ ὑφησόμεθα τῆς ἀληθείας, 10 οὐδὲ δειλία την συμμαχίαν προδώσομεν. εἰ γὰρ ὁ μὲν

Κύριος ως ἀναγκαῖον καὶ σωτήριον δόγμα τὴν μετὰ Πατρὸς σύνταξιν ⁴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ⁵ παραδέδωκε, τοῖς δὲ οὐχ οὕτω δοκεῖ, ἀλλὰ διαιρεῖν καὶ διασπᾶν καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν τὴν λειτουργικὴν ⁶ μετοικίζειν πῶς οὐκ ἀληθὲς ὅτι τὴν 15 ἑαυτῶν βλασφημίαν κυριωτέραν ποιοῦνται τῆς τοῦ Δεσπότου νομοθεσίας; φέρε ⁷ δὴ οῦν πᾶσαν φιλονεικίαν καταβαλόν-

τες ούτω περί των έν χερσί πρός αλλήλους διασκεψώμεθα.

26. Χριστιανοὶ πόθεν ἡμεῖς; διὰ τῆς πίστεως, πᾶς τις ἂν εἴποι. σωζόμεθα δὲ τίνα τρόπον; ἀναγεννηθέντες δηλονότι

20 διὰ τῆς ἐν τῷ βαπτίσματι χάριτος. πόθεν γὰρ ἄλλοθεν; εἶτα τὴν σωτηρίαν ταύτην διὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος βεβαιουμένην γνωρίσαντες ὃν παρελάβομεν τύπον διδα- Rom. vi. τχῆς προησόμεθα; ἢ μεγάλων ἂν εἴη στεναγμῶν ἄξιον, εἴπερ

om. τοι̂ς ἐναντίοις . . . διδασκαλίας m V.
 γραφῶν m V.
 ά add. καὶ τοῦ υἱοῦ m.
 παρέδωκε m v.
 μετακομίζειν μ v 'nonnulli codd.'
 σοπ. δὴ μ v.

^{25. 6.} τῶν χρεωφειλετῶν. There seems to be a reference here to the fictitious 'bills' in the Parable of the Unjust Steward. St. Gregory Naz. (Orat. xxxi. § 3), says of heretics' use of Scripture, ἔνδυμα τῆς ἀσεβείας ἐστὶν αὐτοῖς ἡ φιλία τοῦ γράμματος; Dr. Newman sarcastically calls the Homoeans, the 'Scriptural' party.

^{14.} τὴν λειτουργικήν. See note on § 24; St. Athanasius, at the beginning of his first Epistle to Serapion, mentions the assertion of heretics that the Holy Spirit is not only a creature, but one of the ministering spirits, and higher than the Angels only in degree.

Rom. xiii. 11. εύρισκόμεθα νῦν μακρυνόμενοι μᾶλλον ἀπὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν, εἴπερ ¹ ἃ τότε προσεδεξάμεθα νῦν Τ. III. p. 22. ἀπαρνούμεθα. ἴση ² ἐστὶν ἡ ζημία ἢ ἄμοιρόν τινα τοῦ βαπτίσ-sc. Mati. ματος ἀπελθεῖν, ἢ ἕν ³ τι τῶν ἐκ ⁴ τῆς παραδόσεως ἐλλεῖπον χχνiii. 19.

 1 $\delta \nu$ m. 2 om. $\epsilon \sigma \tau i \nu$ m. 3 om. τi V 'nonnulli codd.' om. $\tau \hat{\eta}s$ V.

26. 4. ή έν τι των έκ της παραδόσεως έλλειπον δέξασθαι. Τhe παράδοσιs here refers to the Baptismal formula and the faith in the Blessed Trinity implied in it, and not to any mere traditional accompaniments; this is plain from the original reference to the παράδοσις in § 24, and from the whole argument of the sections 27-47, which is in support of the Catholic doctrine of the Blessed Trinity as involved in the formula. Cf. especially § 28 την έν τη ζωοποιώ χάριτι δεδομένην παράδοσιν. Ιτ is equivalent to the question in our own Prayer-book, 'With what words was this Child baptized?' which is to be asked, when a child baptized privately is 'brought into the Church.' The statement in § 66, as to δόγματα and κηρύγματα, 'άπερ ἀμφότερα την αὐτην ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν' is not to be reckoned as identical with the present passage. St. Athanasius maintained the emptiness of Arian Baptism, because in their teaching they evacuated the true meaning of the words used : εί γὰρ είς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υίοῦ δίδοται ή τελείωσις, οὐ λέγουσι δὲ Πατέρα ἀληθινὸν διὰ τὸ ἀρνεῖσθαι τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ ὅμοιον της οὐσίας, ἀρνοῦνται δὲ καὶ τὸν ἀληθινὸν Υίόν, καὶ ἄλλον ἐαυτοῖς ἐξ οὐκ οντων κτιστον άναπλάττοντες ονομάζουσι πως ου παντελως κενον καί άλυσιτελές τὸ παρ' αὐτῶν διδύμενον ἐστι, προσποίησιν μὲν ἔχον, τῆ δὲ άληθεία μηδεν έχου, πρὸς εὐσεβείας βοήθημα; οὐ γὰρ εἰς Πατέρα καὶ Υίὸν διδόασιν οἱ ᾿Αρειανοί, ἀλλ᾽ εἰς κτίστην καὶ κτίσμα καὶ εἰς ποιήτην καὶ ποίημα. ὥσπερ δὲ ἄλλο ἐστὶ κτίσμα παρὰ τὸν Υίόν, οὕτως ἄλλο ἂν είη τῆς άληθείας τὸ παρ' αὐτῶν νομιζόμενον δίδοσθαι, κᾶν τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υίοῦ διὰ τὸ γεγραμμένον ὀνομάζειν προσποιῶνται οὐ γὰρ ὁ λέγων άπλως, 'Κύριε,' ούτος καὶ δίδωσιν, άλλ' ὁ μετὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τὴν πίστιν έχων ὀρθήν. Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Σωτὴρ οὐχ ἁπλῶς ἐνετείλατο βαπτίζειν, άλλα πρωτύν φησι, 'Μαθητεύσατε' είθ' ούτω 'βαπτίσατε είς όνομα Πατρός, καὶ Υίοῦ, καὶ ἀγίου Πνεύματος ' ϊν' ἐκ τῆς μαθήσεως ἡ πίστις ὀρθὴ γένηται, καὶ μετὰ πίστεως ή τοῦ βαπτίσματος τελείωσις προστεθή. St. Ath. c. Arian. ii. 42; cf. St. Basil adv. Eunom. iii. 5 ἔστι γὰρ τὸ βάπτισμα σφραγίς της πίστεως, ή δὲ πίστις Θεότητος συγκατάθεσις πιστεῦσαι γάρ δεί πρότερον, είτα τῷ βαπτίσματι ἐπισφραγίσασθαι, τὸ δὲ βάπτισμα ήμων έστι κατά την του Κυρίου ποράδοσιν είς όνομα Πατρός καὶ Υίου και άγίου Πνεύματος, οὐδενὸς κτίσματος οὐδε δούλου Πατρί, και Υίω συντεταγμένον, ως της Θεότητος έν Τριάδι συμπληρουμένης.

The necessity of right faith as well as the right form of Baptism is further discussed in Dr. Bright's note on Canon XIX of the Council of Nicaea.

δέξασθαι. τήν τε δμολογίαν, ην έπλ της πρώτης είσαγωγης κατεθέμεθα, ότε ρυσθέντες από των είδωλων προσήλθομεν i Thess. Lo Θεώ ζωντι, δ μη έπι παντός φυλάσσων καιρού και δια πάσης 1 ξαυτοῦ τῆς (ωῆς ὡς ἀσφαλοῦς φυλακτηρίου περιεχόμενος 5 ξένον ξαυτὸν καθίστησι των ξπαγγελιών τοῦ Θεοῦ, τῷ ιδίω Eph. ii. 12. χειρογράφω μαχόμενος, 2 ο έπι της κατά την πίστιν δμολογίας κατέθετο. εὶ γὰρ ³ ἀρχή μοι ζωῆς τὸ βάπτισμα καὶ πρώτη ήμερων εκείνη 4 ή της παλιγγενεσίας ήμερα, 5 δήλον ότι καὶ φωνή τιμιωτάτη 6 πασών ή έν τη χάριτι της νίο-10 θεσίας εκφωνηθείσα. την οθν είσαγουσάν με είς ⁷ τὸ φως, την γιώσιν 8 Θεού μοι χαρισαμένην παράδοσιν, δι' ής τέκνον 1 John iii. 1. ἀπεδείχθην 8 Θεοῦ ὁ τέως διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐχθρός, ταύτην Rom, viji, 10 9 προδώ, ταις τούτων πιθανολογίαις παρατραπείς; αλλά και Col. i. 21. έμαυτω συνεύχομαι μετά της δμολογίας ταύτης απελθείν 15 πρὸς τὸν Κύριον, καὶ αὐτοῖς παραινῶ ἄσυλον διατηρήσαι τὴν πίστιν εἰς ἡμέραν Χριστοῦ καὶ ἀχώριστον ἀπὸ Πατρὸς καὶ Υίου φυλάξαι τὸ Πνεθμα, τὴν 10 ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος 11 διδα-

"Οτι παραβάται οἱ τὸ Πνεῦμα ἀρνούμενοι.

σκαλίαν έν τε τη δμολογία της πίστεως διατηρούντας καὶ έν

τη της 12 δόξης ἀποπληρώσει.

20

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ¹³ IA'.

27. Τίνι οὐαί ; τίνι ¹⁴ θλῖψις ; τίνι ¹⁵ ἀπορία καὶ σκότος ; Prov. *xiii.
τίνι αἰωνία κατάκρισις ; οὐ τοῖς παραβάταις ; οὐ τοῖς τὴν
πίστιν ἀρνησαμένοις ; τίς δὲ τῆς ἀρνήσεως ἔλεγχος ; ¹⁶ οὐχ
²⁵ ὅτι τὰς οἰκείας ὁμολογίας ἠθέτησαν ; ὡμολόγησαν δὲ τί ¹⁷ ἢ

(1. \$\$ 66, 67. πότε; πιστεύειν είς Πατέρα καὶ Υίὸν καὶ ἄγιον Πνεθμα, ὅτε αποταξάμενοι τῷ διαβόλω καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ τὴν σωτήριου εκείνην αφήκαν φωνήν. τίς οθν πρέπουσα τούτοις προσηγορία παρά των τέκνων του φωτός έξευρέθη; Eph. v. 8. οὐχὶ παραβάται προσαγορεύονται ώς 1 εἰς τὰς τῆς 2 σωτηρίας 5 3 αὐτῶν συνθήκας παρασπονδήσαντες; 4 τί οὖν εἴπω τὸν άρνησίθεον; τί δὲ τὸν άρνησίχριστον; τί ἄλλο γε ἡ παραβάτην; τῷ δὲ τὸ Πνεθμα ἀρνησάμενω τίνα με βούλει $\theta \in \sigma \theta$ αι προσηγορίαν; οὐ τὴν αὐτὴν 5 ταύτην ώς τὰς πρὸς Θεον 6 παραβάντι συνθήκας; οὐκοῦν ὁπότε καὶ ἡ ὁμολογία 19 της είς ταὐτὸ πίστεως τὸν της εὐσεβείας μακαρισμὸν προξενεί, καὶ ἡ ἄρνησις 8 τῆ κατακρίσει τῆς ἀθεότητος ὑποβάλλει, πῶς οὐ φοβερὸν τοῦτο 9 νῦν ἀθετῆσαι, οὐ πῦρ, οὐ ξίφος, οὐ σταυρόν, οὐ μάστιγας, οὐ τροχόν, οὐ στρεβλωτήρια φοβηθέντας, άλλα σοφίσμασι μόνοις και παραγωγαίς 15 των Πνευματομάχων παρακρουσθέντας; μαρτύρομαι παντί ανθρώπω Χριστον δμολογοῦντι καὶ τὸν Θεὸν αρνουμένω, ότι Χριστὸς αὐτὸν οὐδὲν ὡφελήσει, 10 ἢ Θεὸν ἐπικα-Gal. v. 2. ι Cor. xv. 17. λουμένω, τὸν δὲ Υίὸν ἀθετοῦντι, ὅτι ματαία ἐστὶν ἡ πίστις αὐτοῦ, καὶ τῷ τὸ Πνεῦμα παραιτουμένω, ὅτι ἡ εἰς Πατέρα 20 Τ. ΙΙΙ. p. 23. καὶ Υίὸν πίστις εἰς κενὸν ἀποβήσεται αὐτῷ, ἡν οὐδὲ ἔχειν δύναται μη συμπαρόντος τοῦ 11 Πνεύματος. οὐ πιστεύει μὲν γαρ είς Υίον ὁ μὴ πιστεύων τῷ Πνεύματι, οὐ πιστεύει δὲ είς ι Cor. xii. 3. Πατέρα δ μ $\mathring{\eta}$ 12 πιστεύσας τ $\mathring{\varphi}$ Υί $\mathring{\varphi}$. 13 οὕτε γ $\mathring{\alpha}$ ρ ' ε $\mathring{\iota}$ πε $\mathring{\iota}$ ν δύναται Κύριον Ίησοῦν εί μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίω, καὶ Θεον οὐ- 25 John i. 18. δείς έώρακε πώποτε, άλλ' ὁ Μουογενης 14 Θεὸς ὁ ὢν 15 ἐν τοῖς

κόλποις τοῦ Πατρός. 16 οὖτος ἡμιν ἐξηγήσατο. 17 ἄμοιρός ἐστι

John iv. 23. καὶ τῆς ἀληθινῆς προσκυνήσεως 18 ὁ τοιοῦτος. οὔτε γὰρ Υίὸν

1 δυνατον προσκυνήσαι 2 εί μη έν Πνεύματι 3 άγίω, ούτε έπικαλέσασθαι τὸν Πατέρα 4 δυνατὸν 5 εἰ μὴ ἐν τῷ τῆς νίοθεσίας Πνεύματι.

Rom. viii. 15.

Πρός τους λέγοντας έξαρκεῖν καὶ μόνον τὸ είς τὸν Κύριον βάπτισμα.

5

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

28. Καὶ μηδένα παρακρουέσθω τὸ τοῦ ἀποστόλου ώς τὸ ονομα τοῦ Πατρὸς 6 καὶ τοῦ άγίου Πνεύματος ἐπὶ τῆς τοῦ βαπτίσματος μυήμης πολλάκις 7 παραλιμπάνοντος, μηδέ 10 διὰ τοῦτο ἀπαρατήρητον οἰέσθω τὴν ἐπίκλησιν εἶναι τῶν ουομάτων. 'σσοι,' 8 φησίν, 'είς Χριστον έβαπτίσθητε, Χρι- Gal. iii. 27. στον ένεδύσασθε, καὶ πάλιν 'όσοι είς Χριστον έβαπτί- Rom. vi. 3. σθητε, είς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθητε. ἡ γὰρ τοῦ 'Χριστοῦ' προσηγορία τοῦ παντός ἐστιν ὁμολογία δηλοῖ γὰρ

15 τόν τε χρίσαντα ⁹ Θεὸν καὶ τὸν χρισθέντα Υίὸν καὶ τὸ Iren. Adv. χρίσμα τὸ Πνεθμα, ώς παρὰ Πέτρου ἐν ταῖς πράξεσι μεμαθήκαμεν ' Ιησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς τῷ Acts x. 38. Πνεύματι τῷ ἀγίω, καὶ ἐν τῷ 'Ησατα· 'Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' Is. lxi. 1. έμέ, οὖ εἴνεκεν ἔχρισέ με,' καὶ ὁ 10 ψαλμφδός· 'διὰ τοῦτο ἔχρισέ Ps. xlv. [xliv. 20 σε, ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιου ἀγαλλιάσεως '11. φαίνεται μέν- LXX.] 8.

τοι ποτέ καὶ μόνου τοῦ Πνεύματος ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος μνημονεύσας. 'πάντες γάρ,' φησίν, ' εν ενί σώματι είς εν Πνεθμα 1 Cor. xii. 13

 1 δίναται ο V. 2 om. $\epsilon \hat{i}$ ο V. 3 add. $\tau \hat{\varphi}$ m ο V. 4 om. quoted). δυνατόν m ο. 5 om. $\epsilon \hat{i}$ ο V. 6 add. $\kappa \alpha \hat{i}$ τοῦ νίοῦ μ ' tres codd. addunt καὶ τοῦ νἱοῦ quae voces in Colb. deletae.' ⁷ μὴ ποραλαμβά-νοντος m. ⁸ add. γὰρ m. ⁹ πατέρα m. Deum Patrem S. 10 ψαλμός ο V 'codd. nonnulli' in psalmo S. 11 add. παρὰ τοὺς μετόχους σου Ben. om. S o μ v 'desunt in tribus codd.'

22. ἐν ἐνὶ σώματι, κ.τ.λ. The words of St. Paul (I Cor. xii. 13) are καὶ

^{28. 13.} είς τὸν θάνατον αὐτοῦ. The Eunomians (i.e. Anomoeans) only used one immersion: Conc. Const. Canon VII. Εὐνομιανούς τούς είς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους. It seems (Soc. v. 24, Sozom. vi. 26) that this meant είς τον τοῦ Χριστοῦ θάνατον.

έβαπτίσθημεν.' συμφωνεί δε τούτω καὶ τὸ 'ύμεις δε βαπτι-Acts i. 5. σθήσεσθε εν Πνεύματι άγίω, '1 καὶ τὸ ' αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει Luke iii. 16. έν Πνεύματι άγίω.' άλλ' οὐ παρά τοῦτο τέλειον ἄν τις εἴποι βάπτισμα, ῷ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Πνεύματος ἐπεκλήθη. χρη γαρ απαράβατον μένειν 2 αεί την έν τη ζωοποιώ χάριτι 5 Ps. ciii. [cii. δεδομένην παράδοσιν. ό γάρ λυτρωσάμενος έκ φθοράς την LXX.] 4. ζωην ημών έδωκε δύναμιν ημίν 3 ανακαινώσεως, άρρητον μεν έχουσαν την αιτίαν και εν μυστηρίω κατεχομένην, μεγάλην δε ταις ψυχαις ⁴ την σωτηρίαν φέρουσαν, ⁵ ώστε Deut. iv. 2. Rev. xxi. 18, τὸ προσθείναι τι η ἀφελείν ζωής ἐστι τής ἀιδίου προδήλως 10 19. έκπτωσις. εί τοίνυν εν τώ βαπτίσματι δ χωρισμός τοῦ Πνεύματος ἀπὸ Πατρὸς καὶ Υίοῦ ἐπικίνδυνος μὲν τῷ βαπτί-Cf. Hooker, Eccl. Pol. v. (οντι, ανωφελής δε τώ δεχομένω, πως ήμιν ασφαλές από 62, 10. Cf. § 67. Πατρὸς καὶ Υίοῦ διασπậν τὸ Πνεῦμα; πίστις 6 δὲ καὶ βάπτισμα δύο τρόποι της σωτηρίας συμφυείς άλληλοις καὶ άδιαί- 15 Heb. vi. 1, 2. ρετοι. πίστις μεν γάρ τελειοῦται διὰ βαπτίσματος, βάπ-T. III. p. 24. τισμα δὲ 7 θεμελιοῦται διὰ τῆς πίστεως, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν Eph. v. 26. ονομάτων έκάτερα πληρούται. 8 ώς γαρ πιστεύομεν είς Πατέρα καὶ Υίὸν καὶ ἄγιον Πνεθμα, οὕτω 9 καὶ βαπτιζόμεθα είς τὸ ὄνομα 10 τοῦ Πατρὸς καὶ 10 τοῦ Υίοῦ καὶ 10 τοῦ ἀγίου 20

 1 om. καὶ τὸ . . . άγίω v. 2 om. ἀεὶ m o V 'ex tribus MSS. codd. hanc vocem addidimus.' 3 ἀνακαινήσεως V. 4 om. τὴν μ v. 5 (pro ωστε τὸ) ῷ m o V. ἢ μ v. 6 om. δὲ m o V. 7 τελειοῦται μ 'quatuor codd.' S 'fundatio et perfectio' quae voces respondent vocibus $\theta \epsilon \mu \epsilon \lambda \iota ο \hat{\nu} \tau \alpha \iota$ et πληροῦται. 8 ωσπερ m. οὕτως o. 9 om. καὶ μ . 10 om. τοῦ m.

γὰρ ἐν ἑνὶ Πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, ..., καὶ πάντες [εἰς] ἐν πνεῦμα ἐποτίσθημεν: St. Basil both here and in § 61 quotes them ἐν ἑνὶ σώματι εἰς ἐν Πνεῦμα ἐβαπτίσθημεν.

14. διασπᾶν τὸ Πνεῦμα. The Syrian paraphrase is suggestive. 'Non enim levis est res separari Spiritum Sanctum a Patre et Filio. Quod si dicunt; "non separamus Spiritum a Patre et Filio, sed his tribus nominibus damus baptismum": quomodo dant Eum, si ὁμοούσιον Divinitati Spiritum non ponunt?' See note and reference on § 26. Most of the Arians used the formula, but Socrates (v. 24) says of some, apparently the Eunomio-theophronians and the Eunomio-eutychians, ὅτι τὸ βάπτισμα παρεχάραξαν, οὐ γὰρ εἰς τὴν Τριάδα, ἀλλ' εἰς τὸν τοῦ Χριστοῦ βαπτίζουσι θάνατον.

Πνεύματος, καὶ προάγει μὲν ἡ δμολογία πρὸς τὴν σωτηρίαν εἰσάγουσα, ἐπακολουθεῖ δὲ τὸ βάπτισμα ¹ ἐπισφραγίζον ἡμῶν τὴν συγκατάθεσιν.

² Αἰτίας ἀπόδοσις διὰ τί οἱ ἄγγελοι Πατρὶ καὶ Υίῷ παρὰ τῷ ³Παύλῳ συμπαρελήφθησαν.

5

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4 ΙΓ'.

29. ' 'Αλλά καὶ έτερα,' φησί, ' συναριθμούμενα Πατρὶ καὶ Υίῷ οὐχὶ καὶ συνδοξά(εται πάντως, ώς δ ἀπόστολος αγγέλους συμπαρελάβετο, είς την 5 διαμαρτυρίαν την έπὶ 10 Τιμοθέου λέγων· "διαμαρτύρομαί σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ 1 Tim. v. 21. 6 Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ⁷ αὐτοῦ ἀγγέλων'' οὑs ούτε άλλοτριοθμεν της λοιπης κτίσεως, ούτε Πατρί και Υίω συναριθμεῖν ἀνεχόμεθα.' ἐγὼ δέ, εἰ καὶ μηδεμιᾶς ἀποκρίσεως άξιος ὁ λόγος, ούτω πρόχειρου την ατοπίαν έχων, όμως 15 ἐκεῖνο λέγω, ὅτι 8 μάρτυρα μὲν καὶ ὁμόδουλον ἄν τις τυχὸν 9 παραστήσαιτο πράφ κριτή καὶ ἡμέρφ, καὶ μάλιστα 10 δὴ ἐν τη προς τους κρινομένους έπιεικεία το αναντίρρητον της των 1) κριμάτων δικαιοσύνης ἐπιδεικνύντι' ἐλεύθερος δὲ εἶναι ἀπὸ Rom. viii. 2. δούλου, καὶ υίὸς κληθηναι Θεού, καὶ ζωοποιηθηναι ἀπὸ I John iii. I. 20 θανάτου, παρ' οὐδενὸς ετέρου δύναται, ἢ παρὰ τοῦ τὴν κατὰ Rom. viii. 11. φύσιν οἰκειότητα κεκτημένου καὶ της δουλικης άξίας άπηλλαγμένου. $\pi \hat{\omega}$ s γὰρ οἰκειώσει Θε $\hat{\omega}$ ¹² δ ἀλλότριος; $\pi \hat{\omega}$ s δὲ Eph. ii. 19. έλευθερώσει, αὐτὸς ἔνοχος ὢν τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας; ὥστε

 1 σφραγίζον μ v. 2 add. π ερὶ v (sub titulorum conspectu). 3 add. 3 add. 5 μαρτυρίαν m. 6 add. κυρίου μ v. 7 ἀγγέλων αὐτοῦ μ v. 8 μαρτυρεῖ m. 9 παραστήσαι τ $\hat{\omega}$ (sic) m. προστήσαιτο v. 10 δὲ v. om. δὴ ἐν m. 11 κρινομένων μ . 12 om. δ μ .

καὶ προάγει μἐν κ.τ.λ. St. Basil also says in adv. Eunom. iii.
 ξ ἔστι γὰρ τὸ βάπτισμα σφραγὶς τῆς πίστεως, ἡ δὲ πίστις θεύτητος συγκατάθεσις.

ούκ 1 έφ' όμοίοις Πνεύματός έστι καὶ ἀγγέλων ή μνήμη, άλλα τὸ μὲν Πνεθμα ώς ζωής ε Κύριον, οἱ δ' ἄγγελοι ώς βοηθοὶ Rev. xix. 10; των όμοδούλων καὶ πιστοὶ μάρτυρες της άληθείας παραxxii. 9. λαμβάνονται. ἔθος γὰρ τοῖς άγίοις τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ έπὶ μαρτύρων διδόναι, ώς καὶ αὐτὸς ³οῦτός φησι Τιμοθέω 5 2 Tim. ii. 2. ' α παρέλαβες παρ' έμου έπὶ πολλων μαρτύρων, ταυτα παράθου πιστοίς ἀνθρώποις.' καὶ νῦν τοὺς ἀγγέλους ἐπιμαρτύρεται οίδε γάρ ὅτι συμπαρέσονται ἄγγελοι τῷ Κριτῆ, Matt. xvi. 27. ὅταν ἔλθη ἐν τῆ δόξη τοῦ Πατρὸς κρίναι τὴν οἰκουμένην ἐν Acts xvii. 31. δικαιοσύνη. 'δς γὰρ ἄν,' φησίν, 'δμολογήση ἐν ἐμοὶ ἔμπρο- 10 Lukexii. 8, 9. σθεν των ανθρώπων, καὶ ὁ Υίὸς τοῦ ανθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. 4 ὁ δὲ ἀπαρνησάμενός με 5 ενώπιον των ανθρώπων απαρνηθήσεται ενώπιον 2 Thess. i. 7. των αγγέλων τοῦ Θεοῦ. καὶ Παῦλος ετέρωθί φησιν ' εν τη αποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ απ' 6 οὐρανοῦ 15

μετ' ἀγγέλων.' τούτου χάριν ἐντεῦθεν ἤδη διαμαρτύρεται ἐπὶ τῶν ἀγγέλων, εἰς τὸ μέγα κριτήριον ⁷ εὐπρεπεῖς ἑαυτῷ τὰς ἀποδείξεις παρασκευάζων.

30. Καὶ οὐχ οῦτος ⁸ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἁπλῶς οἱ

9 λόγου τινὰ διακονίαν πεπιστευμένοι 10 οὐδένα 11 χρόνον δια- 20 Τ. ΙΙΙ. p. 25. μαρτυρόμενοι παύονται, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐπιβοῶνται, ὡς καὶ νῦν πάσης πράξεως εἴσω αὐτῶν τελου-μένης, καὶ ἐν τῆ ἐξετάσει τῶν βεβιωμένων συνεσομένων Ps. l. [xlix. LXX.] 4.

12 τοῖς κρινομένοις. 'προσκαλέσεται γάρ,' φησί, 'τὸν οὐ-ρανὸν ἄνω καὶ τὴν γῆν τοῦ διακρίναι τὸν λαὸν αὐτοῦ.' 25

ὅθεν Μωϋσῆς 13 παρατίθεσθαι μέλλων τὰ λόγια τῷ λαῷ 13 Deut. iv. 26. 'διαμαρτύρομαι 14 ὑμῖν,' φησί, 'σήμερον τόν 15 τε οὐρανὸν καὶ

^{29. 6.} ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων. In 2 Tim. ii. 2, the reading is διὰ πολλῶν μαρτύρων. Vulg. ' per multos testes.'

την γην, καὶ πάλιν την ώδην λέγων 'πρόσεχε, οὐρανέ, καὶ Deut. xxxii. λαλήσω, καὶ ἀκουέτω γη ρήματα ἐκ στόματός μου, καὶ Ις; 'Hoaias' 'άκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ 1.' 'Ιερεμίας δὲ καὶ ἔκστασίν τινα τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆ ἀκοῆ τῶν ἀνοσίων 5 ξργων τοῦ λαοῦ διηγείται ' εξέστη ² ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτω, Jer. ii. 12, 13. καὶ ἔφριξεν ἐπὶ πλείον σφόδρα, ὅτι δύο καὶ πονηρὰ ἐποίησεν ό λαός 3 μου, καὶ ὁ ἀπόστολος τοίνυν, ὥσπερ παιδαγωνούς τινας 4 ή παιδονόμους επιτεταγμένους τοις ανθρώποις τους άγγέλους είδώς, είς μαρτυρίαν ἐπεκαλέσατο. Ίησοῦς δὲ 10 δ τοῦ Navη καὶ λίθον μάρτυρα τῶν λόγων ⁵ ἔστησεν (ἤδη δέ που καὶ βουνὸς μάρτυς παρὰ τοῦ Ἰακὼβ ώνομάσθη). Gen. xxxi. 47. ' ἔσται γάρ,' φησίν, ' ὁ λίθος 6 ἐν ὑμῖν σήμερον εἰς μαρτύριον Jos. xxiv. 27. έπ' ⁷ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ἡνίκα ἃν ψεύσησθε Κυρίω τῷ Θεώ 8 ήμων, τάχα μέν που πιστεύων τῆ δυνάμει τοῦ Θεοῦ 15 καὶ τοὺς λίθους φωνην ἀφήσειν εἰς ἔλεγχον τῶν παραβεβη- Luke xix. 40. κότων, εί δὲ μή, ἀλλὰ τό γε ἐκάστου συνειδὸς τῆ θἐνεργεία Hab. ii. 11. της ύπομνήσεως πάντως κατατρωθήσεσθαι. ούτω μέν ούν τους μάρτυρας, οίτινές ποτ' αν ωσιν, ωστε είς υστερον 10 αὐτοὺς 11 παραστήσεσθαι, οἱ τὴν οἰκονομίαν τῶν ψυχῶν 20 πεπιστευμένοι 12 προετοιμά(ονται το δε Πνεθμα οὐ διὰ την έπὶ καιροῦ 13 χρείαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκ φύσεως κοινωνίαν συντέτακται τῶ Θεῶ, οὐχ ὑφ' ἡμῶν ἐλκυσθέν, ἀλλ' 14 ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραληφθέν.

¹ add. ὅτι κύριος ἐλάλησεν m. ² add. γὰρ μ. ³ om. μου μ v. ⁴ καὶ μ v 'tres codd.' ⁵ ἐνέστησεν v 'ἐν in rasura a manu prima). ⁶ add. οὖτος m. ⁷ ἐσχάτου o. ἔσχατον V. ⁸ ὑμῶν m μ o v (LXX. μου et ἡμῶν). ⁹ ἐναργεία 'nonnulli codd.' ¹⁰ αὐτοῖς o. ¹¹ ἐλθεῖν καὶ m. txt. m μ o V. παραστήσασθαι v Ben. ¹² προετρεπίζονται (sic) m. ¹³ μαρτυρίαν m. ¹⁴ παρὰ m.

*Ενστασις ὅτι ¹ καὶ εἰς Μωϋσῆν τινες ἐβαπτίσθησαν καὶ ἐπίστευσαν ² εἰς αὐτόν, ³ καὶ πρὸς ταύτην ἀπάντησις • ἐν οἷς 4 καὶ τὰ περὶ τύπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5 ΙΔ'.

31. ''Αλλ' οὐδὲ εἰ βαπτιζόμεθα,' φησίν, ' εἰς αὐτό, ⁶ οὐδ' 5 οὕτω δίκαιον μετὰ Θεοῦ τετάχθαι. καὶ γὰρ ⁷ καὶ " εἰς τὸν ¹ Cor. x. 2. Μωϋσῆν" τινες " ἐβαπτίσθησαν ἐν τῆ νεφέλη καὶ ἐν τῆ θαλάσση." ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πίστις ὁμολογεῖται ἤδη καὶ εἰς Εx. xiv. 31. ἀνθρώπους γεγενῆσθαι. " ἐπίστευσε γὰρ ὁ λαὸς τῷ θεῷ καὶ Μωϋσεῖ τῷ θεράποντι αὐτοῦ." τί οὖν,' ⁸ φησίν, ' ἐκ τῆς 10 πίστεως καὶ τοῦ βαπτίσματος τὸ ἄγιον Πνεῦμα τοσοῦτον ἀνυψοῖς καὶ μεγαλύνεις ὑπὲρ τὴν κτίσιν, ὁπότε τὰ αὐτὰ καὶ ἀνθρώποις ἤδη προσμεμαρτύρηται;' τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ⁹ εἰς μὲν τὸ Πνεῦμα ἡ πίστις ὡς εἰς τὸν Πατέρα καὶ ¹⁰ εἰς τὸν Υιόν, ὁμοίως ¹¹ δὲ καὶ ¹² τὸ βάπτισμα· ¹³ ἡ δὲ εἰς τὸν 15 Τ. III. p. 26. Μωϋσῆν καὶ ¹⁴ τὴν νεφέλην, ὡς εἰς σκιὰν καὶ ¹⁵ τύπον. οὐ

¹ om. καὶ o v. ² Μωσϵὶ μ. Μωσῆ o V v (et in his quatuor codd. saepius omittitur v). ³ om. καὶ . . . ἀπάντησις o (in tabula) V. ⁴ om. καὶ V. ⁵ $\overline{\iota\epsilon}$ m. ⁶ $o\dot{v}$ θ' o V. ⁷ om. καὶ μ v. ⁸ ϕ ασίν v. ⁹ add. ϵ i V. ¹⁰ om. ϵ is m V. ¹¹ om. δ è m. ¹² add. ϵ is o. ¹³ txt. m μ o v. ϵ i Ben, 'ex duobus veteribus libris.' ¹⁴ add. ϵ is m. ¹⁵ add. ϵ is o.

31. 13. ὅτι εἰς μὲν τὸ Πνεῦμα. That faith 'in the Spirit,' and in the same way baptism 'in the Spirit,' are solemn things (τὸ σεμνόν, § 32) on a level with faith and baptism in the Father and in the Son: but faith in Moses, and baptism into him and the cloud, are on the level of a foreshadowing and a type. St. Basil in this section confines himself to the types that are declared to be types in the New Testament. The true typical event is defined towards the end of this section, in the description of the sea and the cloud: $\pi ρ i s μὲν τὸ παρόν$, εἰς πίστιν ἐνῆγε διὰ τῆς καταπλήξεως (Syr. 'ut crederent in Deum propter hoc miraculum'), $\pi ρ i s δ τὸ μέλλον$, ώς τύπος τὴν ἐσομένην χάριν προϊπεσήμαινε: it can thus be distinguished from the allegorical application (Gal. iv. 24). This distinction is not observed always: e.g. in St. Cyril Hier. Catech. Lect. xiii. 17–23 on the Old Testament types of our Lord's death and the figures applicable to it.

δήπου 1 δε επειδή μικροίς καὶ ανθρωπίνοις 2 προδιαμορφοῦται τὰ θεῖα, μικρά τίς ἐστι καὶ ἡ τῶν θείων φύσις, 3 ἡν ή των τύπων σκιαγραφία πολλάκις 4 προαπεσήμηνεν. έστι γάρ ὁ τύπος προσδοκωμένων δήλωσις, διὰ μιμήσεως ἐνδει-5 κτικώς τὸ μέλλου προϋποφαίνων, ώς δ 'Αδὰμ ⁵ τύπος τοῦ Rom. v. 14. μέλλουτος, καὶ ἡ πέτρα τυπικώς ὁ Χριστός, καὶ τὸ τῆς 1 Cor. x. 4. πέτρας ύδωρ 6 της ζωτικής τοῦ λόγου δυνάμεως (' εἴ τις ' γάρ, Εχ. χνίι. 6. φησί, 'διψᾶ, ἐρχέσθω πρὸς μὲ καὶ πινέτω'), καὶ τὸ μάννα John vii. 17 τοῦ (ῶντος ἄρτου τοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντος, καὶ ὁ ἐπὶ John vi. 46-10 σημείου κείμενος ὄφις τοῦ σωτηρίου πάθους τοῦ διὰ ⁷ τοῦ Num. xxi. c σταυροῦ τελεσθέντος, διὸ καὶ οἱ ἀποβλέποντες εἰς αὐτὸν John iii. 14. διεσώζοντο. ούτω δη καὶ τὰ περὶ της 8 εξαγωγης τοῦ 'Ισραήλ είς ένδειξιν των διά του βαπτίσματος σωζομένων ίστόρηται. διεσώθη γὰρ τῶν Ἰσραηλιτῶν τὰ πρωτότοκα, 15 ώς καὶ τῶν βαπτιζομένων τὰ σώματα, 9 διδομένης τῆς χάριτος τοις σημειωθείσιν ύπὸ τοῦ αξματος. τὸ μὲν γὰρ αίμα τοῦ προβάτου τύπος τοῦ αίματος τοῦ Χριστοῦ, τὰ δὲ πρωτότοκα τύπος του πρωτοπλάστου, δε ἐπειδη ἀναγκαίως ήμιν ένυπάρχει τη ἀκολουθία της διαδοχής μέχρι τέλους 20 παραπεμπόμενος, διὰ τοῦτο ἐν τῷ ᾿Αδὰμ πάντες ἀποθνή- 1 Cor. xv. s σκομεν, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος 10 μέχρι τῆς τοῦ νόμου Rom. v. 17. πληρώσεως καὶ τῆς 11 τοῦ Χριστοῦ παρουσίας. 12 διετηρήθη

δε ¹³ ύπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ πρωτότοκα τοῦ μὴ θίγειν τὸν όλοθρεύοντα εἰς ἔνδειξιν τοῦ μηκέτι ἡμᾶς ἀποθνήσκειν ἐν τῶ

 $^{^{1}}$ δη m. 2 προσδιαμορφοῦται m μ (littera σ a posteriore manu erasa est, sed mansit perspicabilis), 'quidam codd.' 3 ὧν m. 4 προ ἀπεσήμανεν m. ἀπεσήμηνεν μ . προαπεσήμαινεν V. προαπεσαίμηνεν v. προαπεσήμηνεν 'alii.' ἀπεσήμαινεν 'alii.' 5 add. ην o. 6 om. της v. 7 om. τοῦ μ . 8 διεξαγωγης v. 9 διαδιδομένης R_{1} . 10 add. ἀπὸ 'Αδὰμ m. 11 om. τοῦ ο V. 12 καὶ ἐσώζετο μ v 'tres codd.' (pro διετηρήθη δὲ). 13 om. ὑπὸ τοῦ θεοῦ V.

^{15.} τὰ σώματα. Cf. Heb. x. 21 καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ. 'Corpora enim nostra per lavacrum, illam quae est ad incorruptionem unitatem acceperunt; animae autem per Spiritum,' Iren. i. 17, quoted by Waterland on Justification, vol. ix. p. 440.

ι Cor. xv. 22. 'Αδάμ, τοὺς ζωοποιηθέντας ἐν ¹ τῷ Χριστῷ. ἡ δὲ θάλασσα καὶ ἡ νεφέλη, πρὸς μὲν τὸ παρόν, εἰς πίστιν ² ἐνῆγε διὰ τῆς καταπλήξεως, πρὸς δὲ τὸ μέλλον, ὡς τύπος τὴν ἐσομένην Hos. xiv. 10. χάριν ⁴ προϋπεσήμαινε. 'τίς σοφὸς καὶ συνήσει ταῦτα;' πῶς ἡ θάλασσα βάπτισμα τυπικῶς, χωρισμὸν ποιοῦσα τοῦ τοραώ, ὡς καὶ τὸ λουτρὸν τοῦτο, τῆς τυραννίδος τοῦ διαβόλου. ἀπέκτεινεν τοῦτο, τῆς τον ἐχθρόν ἀποθυήσει δε καὶ ὧδε ἡ ἔχθρα ἡμῶν ἡ εἰς Θεόν. ἐξῆλθεν ἀπ'

ἐκείνης ἀπαθὴς ὁ λαός ἀναβαίνομεν καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκ νεκρῶν
Ερh. ii. 5, 8. ζῶντες ἀπὸ τοῦ ὕδατος, χάριτι σωθέντες τῆ τοῦ καλέσαντος 10
Wisd. xix. 7. ἡμᾶς. ἡ δὲ νεφέλη σκιὰ τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος δωρεᾶς τοῦ
Is. iv. 6.
Col. iii. 5.

νύχοντος.

32. Τί οὖν; ἐπειδὴ τυπικῶς εἰς Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν, διὰ τοῦτο ⁷ μικρὰ ἡ τοῦ βαπτίσματος χάρις; οὕτω μὲν οὖν οὖδ ⁸ ἃν ἄλλο τι ⁹ μέγα εἴη τῶν ἡμετέρων, εἴπερ τὸ ἐν ἑκάστῳ σεμνὸν τοῖς τύποις προδιαβάλλοιμεν. οὔτε γὰρ ἡ εἰς ἀνθρώπους ¹⁰ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη μέγα τι καὶ ὑπερφυές, δς τὸν Μονογενῆ Υίὸν ¹¹ ἔδῶκεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐπειδὴ ¹² καὶ ᾿Αβραὰμ ¹³ τοῦ ἰδίου νίοῦ οὐκ ἐφείσατο, ¹⁴ οὐδὲ τὸ πάθος ²⁰

Gen. xxii. 16. LXX. Rom. viii. 30.

Κ. Rom. τοῦ Κυρίου ἔνδοξου, ἐπειδὴ πρόβατου ἀντὶ Ἰσαὰκ τὸυ τύπου ἐπλήρου τῆς προσφορᾶς, οὔτε ἡ εἰς ἄδου ¹⁵ φοβερὰ κάθοδος,

Matt. xii. 40. ἐπειδὴ Ἰωνᾶς ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ τοσαύταις νυξὶ τοῦ θανάτου τὸν τύπον προεξεπλήρου. ταὐτὸν τοίνυν ποιεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος ὁ τῇ σκιᾳ συγκρίνων τὴν ἀλήθειαν, 25 καὶ τοῖς τύποις παραβάλλων τὰ παρ' αὐτῶν σημαινόμενα,

Τ. ΙΙΙ. p. 27. καὶ διὰ Μωϋσέως 16 καὶ τῆς θαλάσσης πᾶσαν δμοῦ 17 διασύρειν $^{\text{Eph. i. 7}}$. τὴν εὐαγγελικὴν οἰκονομίαν ἐπιχειρῶν. ποία γὰρ ἄφεσις

1 om. $\tau \hat{\varphi}$ o V. 2 $\hat{\eta} \gamma \epsilon \nu$ m. $\nu \epsilon \nu$ m. 5 add. $\mu \hat{\epsilon} \nu$ m. res codd.' 8 om. $\hat{a} \nu$ V. 3 add. διά m. 4 προϋπεσή-⁷ μικρὸν μ ν ¹⁰ ἀγάπη τοῦ 6 δὲ ὧδε καὶ m. μανεν m. 'tres codd.' 9 εἴη μέγα m v. ¹² om. каї m. 11 δέδωκεν m o V. ¹³ οὐκ ἐφείσατο $\theta \epsilon o \hat{v} \mu v$. τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὔτε τὸ τοῦ κυρίου πάθος μ v. 14 οὔτε μ ο V v neque vero S. 15 txt. μ v. κάθοδος φοβερά Ben. m o V. 17 την εὐαγγελικήν οἰκονομίαν διασύρειν ἐπιχειρῶν ο V. sinit m.

παραπτωμάτων; ποία ζωῆς ἀνανέωσις ἐν θαλάσση; ποῖον Ερh. iv. 23. χάρισμα πνευματικὸν διὰ Μωϋσέως; ποία νέκρωσις ¹ ἁμαρ- 1 Cor. xii. 4 τημάτων ἐκεῖ; οὐ συναπέθανον ἐκεῖνοι Χριστῷ, διόπερ οὐδὲ Rom. viii. 12 τυνηγέρθησαν. οὐκ ἐφόρεσαν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου, Col. ii. 12. 5 οὐ τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιήνεγκαν, οὐκ ² Cor. xv. 40 ἀπεδύσαντο τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἐνεδύσαντο τὸν νέον Col. iii. 9, 10 τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν, ² κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ³ αὐτόν. τί οὖν ⁴ βαπτίσματα συγκρίνεις, ὧν ἡ προσηγορία μόνη κοινή, ἡ δὲ τῶν πραγμάτων διαφορὰ τοσαύτη, 10 ὅση ἃν γένοιτο ἀνείρου πρὸς ⁵ τὴν ἀλήθειαν, καὶ σκιᾶς καὶ εἰκόνων πρὸς τὰ κατ' οὐσίαν ὑφεστηκότα;

33. 'Αλλὰ καὶ ἡ εἰς τὸν Μωϋσέα πίστις οὐ τὴν εἰς τὸ Πνεῦμα πίστιν ὀλίγου τινὸς ἀξίαν δείκνυσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν τούτων λόγον μᾶλλον τὴν εἰς τὸν Θεὸν τῶν ὅλων ὁμολογίαν

15 κατασμικρύνει. '6 ἐπίστευσε' ⁷ γάρ, φησίν, 'δ λαδς ⁸ τῷ Εχ. xiv. 31. Θεῷ καὶ Μωϋσεῖ τῷ θεράποντι αὐτοῦ.' Θεῷ τοίνυν συνέ- ζευκται, οὐχὶ τῷ Πι εύματι, καὶ τύπος ἢν οὐχὶ τοῦ Πν εύματος, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ. τὸν ⁹ γὰρ μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων δι' ¹ Tim. ii. 5. ἑαυτοῦ τότε ¹⁰ προαπετύπου ἐν τῆ τοῦ νόμου διακονία. οὐ γὰρ ²⁰ τοῦ Πν εύματος ¹¹ τύπος ἢν Μωϋσῆς, τὰ πρὸς τὸν Θεὸν τῷ

λαφ μεσιτεύων. ἐδόθη γὰρ νόμος 'διαταγεὶς δι' ἀγγέλων, ἐν Gal. iii. 19. χειρὶ μεσίτου,' δηλαδὴ τοῦ Μωϋσέως, κατὰ τὴν ¹² πρόκλησιν τοῦ λαοῦ λέγοντος ' λάλησον σύ,' φησί, ' πρὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ Εχ. ΧΧ. 19. λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός.' ὥστε ἡ εἰς αὐτὸν πίστις ἐπὶ

25 τὸν Κύριον ἀναφέρεται τὸν μεσίτην ¹³ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, 1 Tim. ii. 5.
 τὸν εἰπόντα ' εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί.' John v. 46.
 ¹⁴ ἄρα οὖν ¹⁵ μικρὸν ἡ εἰς ¹⁶ τὸν Κύριον πίστις, ἐπειδὴ διὰ Μωϋσέως προεσημάνθη; οὕτως οὐδὲ εἴ τις εἰς Μωϋσῆν

¹ txt. μ v 'quidam cold.' peccatorum S. άμαρτίαs o V Ben. ² καὶ μ . ³ om. αὐτόν ο V. ⁴ txt. v. baptismorum S. βάπτισμα (sic) συγκρίνεις ὧν μ . συγκρίνεις βάπτισμα ὧ R_3 . ⁵ om. τὴν v. ⁶ ἐπίστευσαν (om. ὁ λαὸς ο V 'codd. duo 'crediderunt S. ⁻ om. γὰρ V. ፄ om. τῷ 'codd. duo.' ⁰ add. μὲν V. ¹⁰ προϋπετύπου v. ¹¹ ἦν τύπος ο V v. ¹² πρόσκλησιν 'cum uno cod.' πρόβλησιν v. ¹³ add. τοῦ v. ¹¹ ἄρα v. ¹⁵ add. ὥσπερ οὐ V. non fuit ergo exiguum S. ¹⁵ om. τὸν V.

έβαπτίσθη, μικρὰ ἡ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος ἐπὶ τὸ βάπτισμα χάρις. καίτοιγε ἔχω λέγειν 1 ὅτι Μωϋσῆν καὶ τὸν νόμον τῆ Luke xvi. 29. Γραφῆ λέγειν σύνηθες, ὡς τὸ 'ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς 1 Cor. x. 2. προφήτας.' τὸ οὖν νομικὸν βάπτισμα λέγων, 'ἐβαπτί-Heb. iii. 6. σθησαν,' εἶπεν, 'εἶς τὸν Μωϋσῆν.' τί οὖν τὸ καύχημα τῆς 5 Cf. Tit. iii. 5, ἐλπίδος ἡμῶν καὶ τὴν πλουσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν 6 6, 7. Ps. ciii. (cii. δωρεάν, τοῦ διὰ τῆς παλιγγενεσίας ἀνακαινίζοντος ἡμῶν ὡς LXX.) 5. ἀετοῦ τὴν νεότητα, 2 εὐκαταφρόνητον δεικνύουσιν οἱ ἀπὸ τῆς σκιᾶς καὶ τῶν τύπων τὴν ἀλήθειαν διαβάλλοντες; 3 ἤπον νηπίας φρενὸς παντελῶς 4 τοῦτο καὶ παιδός 5 τινος ὡς ἀλη- 10

Heb. v. 12. θῶς γάλακτος δεομένου, ἀγνοεῖν τὸ μέγα τῆς σωτηρίας ἡμῶν ¹ Tim. iii. 16. μυστήριον, ὅτι κατὰ τὸν εἰσαγωγικὸν τῆς διδασκαλίας τρόπου

1 Tim. iv. 7. ἐν τῆ κατὰ τὴν εὐσέβειαν γυμνασία πρὸς τὴν τελείωσιν ἐναγόμενοι τοῖς εὐληπτοτέροις πρῶτον καὶ συμμέτροις ἡμῖν κατὰ
τὴν γνῶσιν ἐστοιχειώθημεν, τοῦ οἰκονομοῦντος τὰ ἡμέτερα, 15
ὥσπερ ὀφθαλμοὺς ἐν σκότῳ τραφέντας τῷ κατ' ὀλίγον
ἐθισμῷ πρὸς τὸ μέγα φῶς τῆς ἀληθείας ἀνάγοντος. φειδοῖ

Rom. xi. 33. γὰρ τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, ἐν τῷ βάθει ⁶ τοῦ πλούτου τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τοῖς ἀνεξιχνιάστοις ⁷ κρίμασι τῆς συνέσεως,

Τ. III. p. 28. τὴν προσηνῆ ταύτην καὶ εὐάρμοστον ἡμῖν ὑπέδειξεν ἀγωγήν, 20 τὰς σκιὰς πρότερον ὁρᾶν τῶν σωμάτων καὶ ἐν ὕδατι βλέπειν τὸν ἥλιον προεθίζων, ὡς μὴ εὐθὺς τῆ θέᾳ τοῦ ἀκράτου φωτὸς ⁸ προσβαλόντας ἀμαυρωθῆναι. κατὰ γὰρ τὸν ἴσον λόγον ὅ

Heb. x. τ. $au\epsilon$ νόμος σκιὰν ἔχων τῶν μελλόντων καὶ ἡ διὰ τῶν προφητῶν 9 προτύπωσις αἴνιγμα οὖσα τῆς ἀληθείας γυμνα- 25

Ερh. i. 18. στήρια των ὀφθαλμων της καρδίας 10 ἐπινενόηται, ως ἀπὸ τος. ii. 7. τούτων ῥαδίας της μεταβάσεως ἡμιν 11 πρὸς την ἀποκεκρυμμένην ἐν μυστηρίω σοφίαν γενησομένης. 12 τὰ μὲν οὖν περὶ τύπων ἐπὶ τοσοῦτον, καὶ γὰρ οὐδὲ δυνατὸν ἐπὶ πλέον προσ-

 $^{^1}$ om. ὅτι V. 2 εὐκαταφρόνητα R_2 o V. δείκνυτε (om. οί) o V v. δείκνύουσι ' plerique codd.' 3 ηπου μ o. 4 om. τοῦτο o V ' ex tribus codd. addimus.' 5 om. τινος V. 6 om. τοῦ πλούτου V. 7 ρήμασι V. 8 προσβάλλοντας μ o. 9 txt. ' sic quatuor codd.' τύπωσις o V 'alii.' 10 add. ήμῶν V. 11 ἐπὶ μ v. 12 τὸ μ .

διατρίψαι τῷ ¹ τόπῳ, ἢ οὕτω γ' αν τὸ ἐπεισόδιον πολλαπλάσιον εἴη τοῦ κεφαλαίου.

' $Aπάντησις πρὸς ἀνθυποφορὰν ὅτι <math>^2$ καὶ εἰς ὕδωρ βαπτιζόμεθα' ἐν ῷ 3 καὶ τὰ περὶ 4 βαπτίσματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

5

34. Τί οὖν πρὸς τούτοις ἔτι; πολλῶν γὰρ δὴ τῶν ⁵ διαλύσεων εὐποροῦσιν. 'καὶ εἰς ὕδωρ' ⁶ φασὶ 'βαπτιζόμεθα, καὶ οὐ δήπου τὸ ὕδωρ πάσης ὁμοῦ τῆς κτίσεως προτιμήσομεν, ἢ καὶ ⁷ αὐτῷ τῆς ⁸ Πατρὸς καὶ Υἰοῦ τιμῆς μεταδώσομεν.' οἱ μὲν οὖν ἐκείνων λόγοι τοιοῦτοι, ὁποῖοι ἂν γένοιντο ἀνθρώπων ἀργισμένων, καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ πάθους τῶν λογισμῶν ἐπισκότησιν, ⁹ μηδενὸς φειδομένων πρὸς τὴν τοῦ λελυπηκότος ἄμυναν' ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τὸν περὶ τούτων κατοκνήσομεν λόγον. ἢ γὰρ ἀγνοοῦντας διδάξομεν, ἢ κακουργοῦσιν τοῦ κἐπιτρέψομεν. μικρὸν δὲ ἄνωθεν.

35. Ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ ¹ο Σωτῆρος ἡμῶν περὶ τὸν ἄνθρωπον οἰκονομία ἀνάκλησίς ἐστιν ἀπὸ τῆς ἐκπτώσεως καὶ ἐπάνοδος εἰς οἰκείωσιν Θεοῦ ἀπὸ τῆς διὰ τὴν παρακοὴν ¹¹ γενομένης Cf. § 23. ἀλλοτριώσεως. διὰ τοῦτο ἡ μετὰ σαρκὸς ¹² ἐπιδημία Χρι- Ερh. ii. 19. Rom. v. 19 στοῦ, αἱ τῶν εὐαγγελικῶν πολιτευμάτων ὑποτυπώσεις, τὰ (διὰτῆς παρα πάθη, ὁ σταυρός, ἡ ταφή, ἡ ἀνάστασις, ὥστε τὸν σωζόμενον ἄνθρωπον διὰ μιμήσεως Χριστοῦ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην υἱο- 1 Pet. ii. 21. θεσίαν ἀπολαβεῖν. ἀναγκαία τοίνυν ἐστὶ πρὸς τελείωσιν ζωῆς ἡ Χριστοῦ μίμησις, οὐ μόνον ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον 25 ὑποδείγμασιν ἀοργησίας καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ μακροθν- John xiii. 15

25 ὑποδείγμασιν ἀοργησίας καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ μακροθυ- John xiii. 15 μίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου, ὡς Παῦλός φησιν ὁ μι- 1 Cor. xi. 1.

 $^{^1}$ τύπφ v 'plerique codd.' 2 om. καὶ o V. 3 om. καὶ V. 4 add. τοῦ o (in tabula) V. 5 ἀντιρρημάτων V. 6 txt. μ o V v. dicunt enim S. om. φασὶ Ben. 7 αὐτὸ μ V v 'tres codd.' 8 add. τοῦ V. 9 μὴ V. neque parcunt quin ulciscantur S. 10 πατρὸs 'quatuor codd.' 11 γενομένην (sic) μ. 12 οἰκονομία R_2 o* V. adventus S. ἐπιδημία o*.

Phil. iii. 10, μητὴς τοῦ Χριστοῦ 'συμμορφούμενος τῷ θανάτῷ αὐτοῦ, εἴ $\pi \omega$ ς καταντήσω εἰς τὴν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν.' $\pi \omega$ ς οὖν

Rom. vi. 4, 5. γινόμεθα ἐν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ; συνταφέντες αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος. τίς οὖν ὁ τρόπος τῆς ταφῆς; καὶ τί τὸ ἐκ τῆς μιμήσεως χρήσιμον; πρῶτον μὲν ἀναγκαῖον 5 τὴν ἀκολουθίαν τοῦ προτέρου βίου διακοπῆναι. τοῦτο δὲ

John iii. 3. ἀδύνατον, μὴ ἄνωθεν γεννηθέντα κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, ἡ γὰρ παλιγγενεσία, ὡς καὶ αὐτὸ δηλοῖ τὸ ὄνομα, δευτέρου βίου ἐστὶν ἀρχή. ὥστε ¹δὲ ἄρξασθαι τοῦ δευτέρου

Τ. III. p. 29. ² πέρας χρη δοῦναι τῷ προλαβόντι. ὡς γὰρ ³ ἐπὶ τῶν τὸν 10 δίαυλου ἀνακαμπτόντων στάσις τις καὶ ἐπηρέμησις τὰς ἐναντίας κινήσεις διαλαμβάνει, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τῶν βίων μεταβολῆς ἀναγκαῖου ἐφάνη θάνατου ἀμφοτέροις μεσιτεῦσαι τοῖς βίοις, περατοῦντα μὲν τὰ προάγοντα, ἀρχην δὲ διδόντα τοῖς ἐφεξῆς. πῶς οὖν κατορθοῦμεν τὴν εἰς ἄδου ⁴ κατάβασιν; 15 μιμούμενοι τὴν ταφὴν τοῦ Χριστοῦ ⁵ διὰ τοῦ βαπτίσματος. οἱονεὶ γὰρ ἐνθάπτεται τῷ ὕδατι τῶν βαπτίζομένων τὰ σώματα. ἀπόθεσιν οὖν τῶν ἔργων τῆς σαρκὸς συμβολικῶς ὑποφαίνει τὸ βάπτισμα, κατὰ τὸν ᾿Απόστολον ⁶ λέγοντα,

Col. ii. 11, 12. ὅτι ΄ περιετμήθητε περιτομῆ ἀχειροποιήτω, ἐν τῆ ἀπεκδύσει 20

⁷ τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῆ περιτομῆ τοῦ Χριστοῦ,
συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ ⁸ βαπτίσματι,' καὶ ⁹ οἱονεὶ καθάρσιόν
ἐστι ψυχῆς τοῦ ἀπὸ τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος αὐτῆ προσPs. li. (l.
LXX.) 9.

γενομένου ρύπου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι ΄ πλυνεῖς με
καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι.' διὰ τοῦτο οὐχὶ Ἰονδαϊκῶς 25

καὶ ὑπέρ χιόνα λευκανθήσομαι. διὰ τουτο οὐχὶ Ἰουδαϊκως Eph. iv. 5. ἐφ' ἐκάστῳ μολύσματι ἀπολουόμεθα, ἀλλ' ἐν οἴδαμεν τὸ 1 Pet. iii. 21. σωτήριον βάπτισμα, ἐπειδὴ εἶς ἐστιν ὁ ὑπὲρ τοῦ κόσμου Tit. iii. 5. Ματκ xvi. 16. θάνατος καὶ μία ἡ ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασις, ὧν τύπος ἐστὶ τὸ

βάπτισμα. τούτου χάριν ὁ τὴν ζωὴν ἡμῶν οἰκονομῶν Κύριος τὴν τοῦ βαπτίσματος ἡμῖν ἔθετο διαθήκην, θανάτου 3°

 $^{^1}$ txt. μ o V v S favet. $\pi\rho \imath \nu$ Ben. ex R_1 . 2 add. βίου ' in uno tantum.' 3 τῶν ἐπὶ R_2 V. 4 txt. R_3 μ o C v. κάθοδον Ben. V. 5 om, διὰ τοῦ βαπτίσματος μ o V v. 6 add. τὸν V. 7 om. τοῦ σώματος μ v. exutione carnis S. 8 βαπτισμῷ μ . 9 οἷον ο V.

τύπον καὶ ζωῆς περιέχουσαν, τὴν μὲν τοῦ θανάτου εἰκόνα τοῦ ὕδατος ἐκπληροῦντος, τὸν δὲ τῆς ζωῆς ἀρραβῶνα παρε- Ερh. i. 14. χομένου τοῦ Πνεύματος. ὤστε σαφὲς ἡμῖν ἐντεῦθεν γέγονε τὸ ζητούμενον, διὰ τί τῷ Πνεύματι τὸ ὕδωρ συμπαρελήφθη,

5 ὅτι δύο σκοπῶν ἐν τῷ βαπτίσματι προκειμένων, καταργῆσαι Rom. vi. 6. μὲν τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας τοῦ μηκέτι αὐτὸ καρποφορεῖν τῷ Rom. vii. 5. θανάτῳ, ¹ ζῆν δὲ τῷ Πνεύματι καὶ ² τὸν καρπὸν ἔχειν ἐν Gal. v. 25. ἁγιασμῷ, τὸ μὲν ὕδωρ τοῦ θανάτον τὴν εἰκόνα παρέχει, Rom. vi. 22. ὅσπερ ἐν ταφῆ τὸ σῶμα παραδεχόμενον, τὸ δὲ Πνεῦμα

10 ³ τὴν ζωοποιὸν ⁴ ἐνίησι δύναμιν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἁμαρτίαν νεκρότητος εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ζωὴν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀνακαινίζον. τοῦτο οὖν ἐστι τὸ ἄνωθεν γεννηθῆναι ἐξ ὕδατος John iii. 3, 5. καὶ Πνεύματος, ὡς τῆς μὲν νεκρώσεως ἐν τῷ ὕδατι τελουμένης, τῆς δὲ ζωῆς ἡμῶν ἐνεργουμένης διὰ τοῦ Πνεύματος.

15 ἐν τρισὶν οὖν καταδύσεσι καὶ ἰσαρίθμοις ταῖς ἐπικλήσεσι τὸ Cf. § 66. μέγα μυστήριον τοῦ βαπτίσματος τελειοῦται, ἵνα καὶ ὁ τοῦ θανάτου τύπος ἐξεικονισθῆ καὶ τῆ παραδόσει τῆς θεογνωσίας τὰς ψυχὰς φωτισθῶσιν οἱ βαπτιζόμενοι, ὥστε εἴ τίς ἐστιν ἐν τῷ ὕδατι χάρις, οὖκ ἐκ τῆς φύσεώς ἐστι τοῦ ὕδατος, ἀλλ'

20 ἐκ τῆς τοῦ Πνεύματος παρουσίας. 'οὐ γάρ ἐστι τὸ βάπ- 1 Pet. iii. 21. τισμα ρύπου σαρκὸς ἀπόθεσις, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς
 ⁵ ἐπερώτημα εἰς Θεόν.' πρὸς οὖν τὸν ἐξ ἀναστάσεως βίον καταρτίζων ἡμᾶς ὁ Κύριος τὴν εὐαγγελικὴν πᾶσαν ἐκτίθεται πολιτείαν, τὸ ἀόργητον, τὸ ἀνεξίκακον, τὸ ⁶ φιληδονίας Matt. v. 22,
 ²⁵ ⁷ἀρρύπωτον, τὸ ἀφιλάργυρον τοῦ τρόπου νομοθετῶν, ὥστε Luke viii. 14.

¹ ζωὴν V. ² om. τὸν μ v. ³ τὸ o. ⁴ ἴσχει V. ⁵ εἰς θεὸν ἐπερώτημα μ v. ⁶ φιληδονίαις ο. ⁷ ἄρρυπον μ ' duo codd.

MSS.' ἀρύπωτον V.

35. 20. οὐ γάρ ἐστι τὸ βάπτισμα. The Syriac paraphrase is 'Non enim est baptismus lavatio sordium corporis nostri, sed confessio, quae confirmat in Deo signum Suum, et perdurat in amore Eius cum animo veritatis.' St. Basil uses the clause ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν to connect ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Πνεύματος παρουσίας with the effects of His operation as described in § 36. The connexion of the text with Heb. x. 21 βεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς should be remembered.

άπερ ὁ αίων ἐκείνος κατὰ 1 τὴν φύσιν κέκτηται, ταῦτα 2 προλαβόντας ήμας έκ προαιρέσεως κατορθούν. εί τοίνυν τις δριζόμενος είποι 3 το εὐαγγέλιον είναι τοῦ εξ αναστάσεως βίου προδιατύπωσιν, οὐκ ἄν μοι ⁴δοκῆ τοῦ προσήκοντος άμαρτείν. ἐπὶ οὖν τὸν σκοπὸν ἐπανέλθωμεν. Τ. ΗΙ. p. 30. 36. Διὰ Πνεύματος άγίου ή εἰς παράδεισον ἀποκατάστασις, Rev. ii. 7. ή είς βασιλείαν οὐρανων ἄνοδος, ή είς νίοθεσίαν ἐπάνοδος, ή Acts i. 3, 5. Rom. viii. 15, παρρησία τοῦ καλεῖν 5 ξαυτῶν πατέρα τὸν Θεόν, 6 κοινωνὸν γενέσθαι της 7 χάριτος τοῦ Χριστοῦ, 8 τέκνον φωτὸς χρη-Eph. v. 8. ματίζειν, 6 δόξης ἀιδίου μετέχειν, καὶ ἀπαξαπλως 6 ἐν παντὶ 10 Rom. xv. 29. πληρώματι εὐλογίας γενέσθαι ἔν τε τῷ αἰῶνι τούτω καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένων ἡμῖν ἀγαθῶν, Cf. Rom. viii. δv διὰ πίστεως ἀπεκδεχόμεθα τὴν ἀπόλαυσιν, ώς ἤδη πα-Cf. 2 Cor. iii. ρόντων την χάριν ἐνοπτριζόμενοι. εἰ γὰρ ὁ ἀρραβὼν τοιοῦ- $^{18.}$ Rom, viii. $^{23.}$ τος, ἡλίκον τὸ τέλειον; καὶ εἰ ἡ ἀπαρχὴ 9 τοσαύτη, τίς ἡ 15 τοῦ ὅλου πλήρωσις; ἔτι κἀκεῖθεν τῆς ἀπὸ τοῦ Πνεύματος χάριτος πρός τὸ ἐν ὕδατι βάπτισμα γνώριμον τὸ διάφορον,

Matt. iii. 11. ὅτι Ἰωάννης μὲν 10 ἐβάπτισεν 11 ἐν ὕδατι, 12 ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς 13 Χριστὸς ἐν 14 τῷ Πνεύματι 14 τῷ ἁγίῳ. ' ἐγὼ μὲν 15 γὰρ ὑμᾶς,' 16 φησί, ' βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ 20

5. ἐπὶ οὖν τὸν σκοπὸν ἐπανέλθωμεν. St. Basil resumes his subject, after the short digression, beginning with πρὸς οὖν τὸν ἐξ ἀναστάσεως, and in § 36 explains the presence of the Holy Spirit.

36. 17. τὸ διάφορον. The contrast between St. John's Baptism and Christian Baptism is more fully drawn out in Hom. xiii, in Sanctum Baptisma, § 1, T. ii. p. 114: Ἰωάννης ἐκήρυσσε βάπτισμα μετανοίας, καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία· Κύριος κηρύσσει βάπτισμα υἰοθεσίας· καὶ τίς τῶν εἰς αὐτὸν ἠλπικότων οὐχ ὑπακούσεται; Ἐκεῖνο εἰσαγωγικὸν τὸ βάπτισμα· τοῦτο τελειωτικόν. Ἐκεῖνο ἁμαρτίας ἀναχώρησις· τοῦτο οἰκείωσις πρὸς Θεόν.

 $^{^1}$ om. τὴν ο (eras. a manu prima in v). 2 προσλαβόντας V. 3 om. τὸ μ ο. inseritur a manu sec. s. l. in v. $^{'4}$ δοκεῖ ο 500 V. 5 πατέρα ἐαυτῶν ο v. 6 add. τὸ V. 7 χαρᾶς R_4 . 8 τὸ τέκνα V. filii S. 9 txt. μ ο V v 'sic quatuor codd.' τοιαύτη 'alii.' 10 ἐβάπτιζεν μ . 11 om. ἐν V v. 12 add. εἰς μ ετάνοιαν Ben. 'addidimus ex tribus codd.' 13 add. ὁ v. 14 om. τῷ μ v. 15 om. γὰρ v. 16 βαπτίζω φησί μ ο v.

οπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μού ἐστιν, οὖ οὐκ εἰμὶ
ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα ¹ βαστάσαι αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν
Πνεύματι ἁγίφ καὶ πυρί,' τὸ τοῦ πυρὸς βάπτισμα τὴν ἐν τῆ
κρίσει δοκιμασίαν λέγων, καθά φησιν ὁ ᾿Απόστολος ' ἑκάσ- ι Cor. iii. 13.
5 του τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ ² δοκιμάσει,' καὶ πάλιν ' ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ³ ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται.' ἤδη
δέ τινες ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσιν ἀληθεία καὶ οὐ
μιμήσει τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον ὑποστάντες οὐδὲν τῶν ἐκ
τοῦ ὕδατος συμβόλων εἰς ⁴ τὴν σωτηρίαν ἐπεδεήθησαν, ἐν
10 τῷ ἰδίῳ αἵματι βαπτισθέντες. καὶ οὐκ ἀθετῶν τὸ ἐν τῷ
ὕδατι βάπτισμα ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τοὺς λογισμοὺς καθαιρῶν ² Cor. x. 4.
τῶν ἐπαιρομένων κατὰ τοῦ Πνεύματος καὶ μιγνύντων τὰ
ἄμικτα καὶ παρισαζόντων τὰ ⁵ ἀσυνείκαστα.

Οτι άχώριστον έπὶ πάσης έννοίας Πατρὸς καὶ Υίοῦ τὸ άγιον Πνεῦμα έπί τε τῆς τῶν ⁶νοητῶν δημιουργίας καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἀνθρωπίνων οἰκονομίας καὶ ἐπὶ τῆς προσδοκωμένης κρίσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι5'.

37. Ἐπὶ οὖν τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπανίωμεν, ὅπως ⁷ ἐν πᾶσιν § 26. 20 ἀχώριστόν ἐστι καὶ ἀδιάστατον παντελῶς Πατρὸς καὶ Υίοῦ

 1 add. αὐτοῦ V. 2 add. αὐτὸ Ben. 'legitur ea vox in cod. Colb. et Reg. quinto, abest ab aliis.' 3 om. 2 V. 4 om. την v. 5 ἀντών V. 7 ἀχώριστόν ἐστιν ἐν πᾶσι V.

^{9.} ἐν τῷ ἰδίῳ αἵματι. On the baptism of martyrs in their own blood, see St. Cyril Hier. Catech. Lect. iii. § 10: Εἴ τις μὴ λάβοι τὸ βάπτισμα, σωτηρίαν οὐκ ἔχει πλὴν μόνων μαρτύρων, οὶ καὶ χωρὶς τοῦ ὕδατος λαμβάνουσι τὴν βασιλείαν. Λυτρούμενος γὰρ τὴν οἰκουμένην ὁ Σωτὴρ διὰ τοῦ σταυροῦ, καὶ τὴν πλευρὰν νυγείς, ἐξήγαγεν αἶμα καὶ ὕδωρ ἵνα οἱ μὲν ἐν καιροῖς εἰρήνης ἐν ὕδατι βαπτισθῶσιν, οἱ δὲ ἐν καιροῖς διωγμῶν ἐν οἰκείοις αἵμασι βαπτισθῶσι. The same statement with the same allegorical application is given in Lect. xiii. § 21. In St. Basil's Hom. in XL. Martyr. (t. ii. p. 155), we have ἐβαπτίσθη εἰς αὐτόν, οὐχ ὑπὸ ἄλλου, ἀλλ' ὑπὸ τῆς οἰκείας πίστεως οὐκ ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἐν τῷ ἰδίφ αἵματι.

τὸ ἄγιον Πνεθμα. ἐν τῶ περὶ τοῦ χαρίσματος τῶν γλωσσῶν 's Cor. xiv. 24, τόπω Κορινθίοις ἐπιστέλλων ὁ Παῦλος 'ἐὰν πάντες,' φησί, 'προφητεύητε, εἰσέλθη δέ ¹τις ἄπιστος ἡ ιδιώτης, ἐλέγχεται ύπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, ² τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται καὶ οὕτω πεσών ἐπὶ πρόσωπον 5 προσκυνήσει τῷ Θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ Θεὸς ὄντως ἐν ύμιν έστιν.' εί τοίνυν έκ της προφητείας της κατά 3 την διαίρεσιν των χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος ένεργουμένης έπι-Τ. ΙΙΙ. p. 31. γινώσκεται ὁ Θεὸς ἐν τοῖς προφήταις εἶναι, βουλευσάσθωσαν οὖτοι ποίαν χώραν ἀποδώσουσι τῷ Πνεύματι τῷ ἀχίω. 10 πότερον μετά 4 Θεοῦ τάσσειν ἢ πρὸς τὴν κτίσιν ἐξωθεῖν δικαιότερου. καὶ τὸ πρὸς Σαπφείραν 5 ὑπὸ Πέτρου ' τί ὅτι Acts v. 9, 4 (ἐψεύσω). συνεφωνήθη δμίν πειράσαι τὸ Πνεθμα τὸ ἄγιον; οὐκ έψεύσασθε ἀνθρώποις, ἀλλὰ ⁶ Θεώ, δείκνυσιν ὅτι ⁷ τὰ αὐτὰ είς τὸ Πνεθμα τὸ ἄγιον καὶ είς Θεόν 8 ἐστι 9 τὰ ἄμαρτή- 15 ματα. καὶ ούτω δ' αν τὸ συναφες καὶ ἀδιαίρετον κατα πάσαν ενέργειαν από Πατρός και Υίου 9 του 10 Πνεύματος 11 διδαχθείης. Ενεργούντος του Θεου τας διαιρέσεις των ένεργημάτων, καὶ τοῦ Κυρίου τὰς διαιρέσεις τῶν διακονιῶν, συμπάρεστι τὸ Πνεθμα τὸ ἄγιον, τὴν διανομὴν τῶν χαρισ- 20 μάτων 12 προς την άξιαν έκάστου αὐτεξουσίως οἰκονομοῦν. ι Cor. xii. 4- 'διαιρέσεις' γάρ, φησί, 'χαρισμάτων είσί, τὸ δὲ αὐτὸ 6, 11. Πνεθμα, καὶ διαιρέσεις διακονιών είσιν, ὁ δὲ αὐτὸς Κύριος, καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς Θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι.' 'ταῦτα δὲ πάντα,' φησίν, 'ἐνεργεῖ τὸ 25 εν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεθμα, διαιροθν ιδία εκάστω καθώς βούλεται.' οὐ μὴν ἐπειδὴ πρῶτον ἐνταῦθα τοῦ Πνεύματος ὁ 'Απόστολος ἐπεμνήσθη καὶ δεύτερον τοῦ Υίοῦ καὶ τρίτον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ήδη χρη καθόλου νομίζειν ἀντεστράφ-

 $^{^1}$ om. τις ο V 'ex tribus codd. addidimus.' 2 add. καὶ οὕτως μ v 'tres alii.' (om. καὶ οὕτως in loco cit. A B γ). 3 om. τὴν v (additur s. l. manu sec.). 4 add. τοῦ ο V. 5 δὲ ὑπὸ μ v. τοῦ ο V. 6 add. τῷ ο V. 7 τὸ αὐτὸ . . . τὸ ἁμάρτημα ο. 8 om. ἐστι V. 9 πρὸς τὸ ἄγιον πνεῦμα V. 10 add. ἀγίον ο. 11 διδαχθήση ο. 12 om. πρὸς τὴν ἀξίαν ἑκάστον μ.

θαι την τάξιν. ἀπὸ γὰρ της ημετέρας σχέσεως την ἀρχην έλαβεν, έπειδη ύποδεχόμενοι τὰ δώρα, 1 πρώτον έντυγχάνομεν τω διανέμοντι, είτα έννοοθμεν τον αποστείλαντα, είτα ανάγομεν την ενθύμησιν επί την πηγήν και αίτίαν των 5 ἀγαθῶν.

38. Μάθοις 2 δ' αν την πρός Πατέρα καὶ Υίον τοῦ Πνεύματος κοινωνίαν καὶ ἐκ τῶν δημιουργημάτων τῶν ἐξ ἀρχῆς. αί γὰρ καθαραὶ καὶ νοεραὶ ³ καὶ ὑπερκόσμιοι δυνάμεις ἄγιαι 4 καὶ εἰσὶ καὶ ὀνομάζονται, ἐκ τῆς παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύ-10 ματος 5 ενδοθείσης χάριτος τον άγιασμον κεκτημέναι. ώστε ἀποσεσιώπηται μέν ὁ τρόπος τῆς κτίσεως τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἀπὸ γὰρ τῶν αἰσθητῶν 6 μόνον τὸν Δημιουργὸν ημίν ό την ⁷ κοσμογονίαν συγγραψάμενος ἀπεκάλυψε σύ δε έχων δύναμιν έκ των δρατων αναλογίζεσθαι τὰ αόρατα δό- Cf. Rom. i. 15 ξαζε τὸν Ποιητήν, ἐν ῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, εἴτε ὁρατά, εἴτε Col. i. 16.

άόρατα, είτε άρχαί, είτε έξουσίαι, είτε δυνάμεις, είτε θρόνοι, είτε κυριότητες, καὶ εί τινές είσιν έτεραι λογικαὶ φύσεις 8 ἀκατονόμαστοι. $\dot{\epsilon}v$ 9 δ $\dot{\epsilon}$ τ $\hat{\eta}$ τούτων κτίσει 10 $\dot{\epsilon}ννόησόν$ μοι την προκαταρκτικήν αίτίαν των γινομένων, τον Πατέρα, την

20 δημιουργικήν, τὸν Υίόν, τὴν τελειωτικήν, τὸ Πνεῦμα, ὅστε βουλήματι μεν 11 τοῦ Πατρὸς 12 τὰ λειτουργικὰ πνεύματα ύπάρχειν, ενεργεία δε 13 του Υίου είς το είναι παράγεσθαι, παρουσία δὲ 14 τοῦ Πνεύματος τελειοῦσθαι. τελείωσις δὲ αγγέλων άγιασμός καὶ ή ἐν τούτω διαμονή. καὶ μηδεὶς

25 ολέσθω με η τρείς είναι λέγειν αρχικάς ύποστάσεις η ατελή φάσκειν τοῦ Υίοῦ τὴν ἐνέργειαν. ἀρχὴ γὰρ τῶν ὄντων μία, Cf. § 21. δι' Υίου δημιουργούσα καὶ τελειούσα ἐν Πνεύματι. καὶ

πρώτω V.
 οm. δ' V.
 οm. καὶ V.
 δοθείσης V ' ἐκδοθείσης in uno tantum cod. alii ἐνδοθείσης vel δοθείσης.' ⁶ μόνων μ ο V. ⁷ κοσμογένειαν μ 'Colb. et unus Reg.' κοσμοποιίαν ο V 'alius Reg.' In cod. V, fol. 209 b desinit in vocem κοσμο-, fol. 210 incipit a -ρωθι ίνα είδωμεν (cap. xxiv. § 57) usque ad fol. 215 b quod desinit ἐπὶ στό- cap. xxix. § 71); deinde fol. 216 incipit a -ποιΐαν usque ad fol. 223 b πνεύματός σου καὶ ἀπὸ τοῦ (cap. xxii. § 53). Illuc unum folium excidit, viz. usque ad χαρίσεται καὶ έτέ- (cap. xxiv. § 57). 8 ἀκατωνόμαστοι ο C. 9 δὴ v. 10 νόησον V. 11 οm. τοῦ v. 12 τὸ λειτουργικὸν πνεῦμα V. 13 οm. τοῦ Ben. 14 οm. τοῦ V.

r Cor. xii. 6. οὖτε 1 Πατὴρ ὁ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργῶν ἀτελῆ ἔχει την ενέργειαν, ούτε 1 Υίος ελλιπη την δημιουργίαν μη τελειουμένην παρά τοῦ Πνεύματος. οὕτω γὰρ αν οὕτε Τ. ΙΙΙ. p. 32. Πατήρ προσδεηθείη Υίου, μόνω τώ θέλειν δημιουργών. άλλ' ὅμως θέλει διὰ Υίοῦ, οὕτ' αν Υίος ³ συνεργίας 5 προσδεηθείη, καθ' δμοιότητα τοῦ Πατρὸς ἐνεργῶν, ἀλλὰ John v. 19. Cf. § 19. καὶ Υίὸς θέλει διὰ τοῦ Πνεύματος τελειοῦν 'τῷ Λόγω Ps. xxxiii. [xxxii. LXX.] 6. γὰρ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ 4 πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.' οὕτε οὖν Λόγος άέρος τύπωσις σημαντική διά φωνητικών δργάνων 10 έκφερομένη, ούτε ⁵ Πνεθμα στόματος άτμὸς έκ των άναπνευστικών μερών έξωθούμενος, αλλα Λόγος μεν ο προς Θεον John i. 1. ων έν άρχη καὶ Θεὸς ων, Πνεθμα δὲ στόματος 6 Θεοθ τὸ John xv. 26. Πνεθμα της άληθείας, δ παρά του Πατρός έκπορεύεται. τρία τοίνυν νοείς, τον προστάσσοντα Κύριον, τον δημιουρ- 15 γοῦντα Λόγον, ⁷ τὸν στερεοῦντα ⁸ τὸ Πνεῦμα. τί δ' αν άλλο είη στερέωσις ή ή κατά τὸν ἁγιασμὸν τελείωσις, τὸ ανένδοτον καὶ ἄτρεπτον καὶ παγίως ἐρηρεισμένον 9 ἐν ἀγαθῷ της στερεώσεως εμφαινούσης; άγιασμός δε οὐκ ἄνεν Πνεύματος. οὐ γὰρ φύσει άγιαι αἱ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις, ἢ 20 ούτω γ' αν οὐδεμίαν πρὸς τὸ άγιον Πνεῦμα τὴν διαφοραν έχοιεν άλλα κατα αναλογίαν της προς άλληλας ύπεροχης, τοῦ ἀγιασμοῦ τὸ μέτρον παρὰ τοῦ Πνεύματος 10 ἔχουσαι. ώς

 $^{^1}$ add. δ o. 2 add. δ μ v. 3 txt. V v 'in tribus codd. MSS.' δημιουργίας R_3 μ . $\pi\nu\epsilon\dot{\nu}\mu\alpha\tau$ os C 'alia manu sed tamen antiqua.' 4 $\pi\hat{a}$ -σαι αἰ δυνάμεις V. 5 add. $\tau\dot{o}$ V. 6 add. $\dot{\epsilon}\sigma\tau$ ì V. 7 txt. μ o 'tres codd.' $\tau\dot{o}$ στερεοῦν R_2 V v R_4 . 8 om. $\tau\dot{o}$ V v. 9 ἀγα-θὸν V. 10 ἔχουσιν R_2 V.

^{38. 11.} ἀτμός. St. Irenaeus (v. 12) on Is. lvii. 16 (LXX. $\pi \nu \epsilon \hat{\nu} \mu \alpha \gamma \hat{\alpha} \rho$ $\pi \alpha \rho^{2} \hat{\epsilon} \mu \alpha \hat{\nu} \hat{\epsilon} \hat{\epsilon} \lambda \epsilon \hat{\nu} \sigma \epsilon \tau \alpha \iota \kappa \alpha \iota \pi \nu \alpha \hat{\nu} \nu \alpha \hat{\epsilon} \gamma \hat{\omega} \hat{\epsilon} \pi \delta i \tau \hat{\sigma} \alpha \alpha \beta \sin \tau \hat{\sigma} \alpha \hat{\epsilon} \gamma \hat{\omega} \hat{\epsilon} \pi \hat{\iota} \tau \hat{\sigma} \alpha \alpha \beta \sin \tau \hat{\sigma} \alpha \hat{\epsilon} \alpha \hat{\epsilon}$

^{15.} τρία τοίνυν νοείs. Hippolytus says (c. Noet. c. 14): ὁ γὰρ κελεύων Πατήρ, ὁ δὲ ὑπακούων Υίός, τὸ δὲ συνετίζον ἄγιον Πνεῦμα . . . Πατήρ γὰρ ἡθέλησεν, Υίὸς ἐποίησεν, Πνεῦμα ἐφανέρωσεν.

γάρ ὁ καυτήρ μετὰ τοῦ πυρὸς νοεῖται, 1 καὶ ἄλλο μέντοι ή ύποκειμένη ύλη καὶ ἄλλο τὸ πῦρ' οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων ή μεν οὐσία αὐτῶν 2 ἀέριον πνεῦμα, εἰ τύχοι, ἡ πῦρ ἄϋλον (κατὰ τὸ γεγραμμένον 'ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ Ps. civ. [ciii. LXX.] 4. 5 πυεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ ³ πυρὸς φλόγα· 'διὸ και έν τόπω είσι και δρατοί γίνονται, έν τω είδει των οικείων αὐτῶν σωμάτων τοῖς ἀξίοις ἐμφανιζόμενοι), ὁ μέντοι ἀγιασμὸς ἔξωθεν 4 ών της οὐσίας την τελείωσιν αὐτοῖς ἐπάγει διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ Πνεύματος. φυλάσσουσι δὲ τὴν το άξίαν τη έπιμονη τοῦ καλοῦ, ἔχουσαι μεν ἐν προαιρέσει τὸ αὐτεξούσιον, οὐδέποτε δὲ ἐκ τῆς τοῦ 5 ὄντως ἀγαθοῦ 6 προσεδρείας έκπίπτουσαι. ως έαν ύφέλης τῷ λόγω τὸ Πνεθμα, λέλυνται μεν άγγέλων χορείαι, ανήρηνται δε άρχαγγέλων έπιστασίαι, συγκέχυται δὲ τὰ πάντα, ἀνομοθέτητος, ἄτακτος, 15 αόριστος αὐτῶν ἡ ζωή. πῶς μὲν γὰρ εἴπωσιν ἄγγελοι. ' δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ,' μὴ δυναμωθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ; Luke ii. 14. ' οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι 1 Cor. xii. 3. άγίω, καὶ οὐδεὶς ἐν Πνεύματι Θεοῦ λαλών λέγει ἀνάθεμα 'Ιησοῦν'' ὅπερ 7 εἴποι αν τὰ πονηρὰ καὶ ἀντικείμενα πνεύματα, 20 ων ή ἀπόπτωσις συνίστησι ⁸ τὸν λόγον τοῦ αὐτεξουσίους είναι τὰς θάοράτους δυνάμεις, ἰσορρόπως έχούσας πρὸς 10 ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ διὰ τοῦτο δεομένας τῆς βοηθείας τοῦ Πυεύματος. ἐγὼ καὶ τὸυ Γαβριὴλ προλέγειν 11 τὰ μέλ- Luke i. 11 ff

λουτα οὐδαμῶς ἄλλως φημὶ ἡ τῆ προγνώσει τοῦ Πνεύματος, 25 διότι εν των έκ της διαιρέσεως του Πνεύματος χαρισμάτων 12 έστιν ή προφητεία. δ δε τὰ μνστήρια της όπτασίας τῶ Dan. x. 11. ανδρί των ἐπιθυμιων ἐπιταχθείς διαγγείλαι πόθεν σοφισθείς 13 είχε διδάσκειν τὰ κεκρυμμένα εί μὴ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ; της ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων ιδίως τῷ Πνεύματι προσ- Τ. ΗΙ. ρ. ;

30 ηκούσης, κατά τὸ γεγραμμένου, ὅτι ' ἡμῖν 14 ἀπεκάλυψεν ὁ 1 Cor. ii. 10.

 $^{^{1}}$ om. καὶ V v. 2 om. ἀέριον πνεῦμα, εἰ τύχοι, ἢ V. 3 πῦρ φλέγον ο V 'unus.' 4 om. ἀν V. 5 ὄντος v. 6 προεδρίας V. προεδρείας v (σ s. l. m. sec.). 7 εἴποιεν $_{0}$. 8 τοῦ λόγου $_{\mu}$. 9 οὐρανίους $_{\mu}$ v $_{1}$ $_{2}$ $_{3}$ εσχε $_{\mu}$ v. 10 add. $_{4}$ $_{2}$ $_{3}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{5}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{5}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{4}$ $_{5}$ $_{4}$ $_$

Θεός διὰ τοῦ Πνεύματος.' Ορόνοι 1 δὲ καὶ κυριότητες καὶ Col. i. 16. άρχαὶ καὶ έξουσίαι πῶς αν την μακαρίαν 2 διεξηγον ζωήν, εἰ μή 'διὰ παντὸς ἔβλεπον τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν Matt. xviii. IO. οὐρανοῖς; ' τὸ δὲ βλέπειν οὐκ ἄνεν τοῦ Πνεύματος. ὥσπερ γάρ εν νυκτί, εάν ύφελης το φως από της οικίας, τυφλαί μεν 5 αί όψεις, ανενέργητοι δε καταλείπονται αί δυνάμεις, ανεπίγνωστοι δε αί άξίαι, καὶ χρυσοῦ καὶ σιδήρου όμοίως πατουμένων διὰ τὴν ἄγνοιαν οὕτως ἐπὶ τῆς νοητῆς διακοσμήσεως άμήχανον την ένθεσμον εκείνην διαμείναι ζωήν άνευ τοῦ Πνεύματος, οὐ μᾶλλόν γε ἢ στρατοπέδου τὴν εὐταξίαν τοῦ 10 ταξιάρχου μη 3 παρόντος, η χορού την συμφωνίαν τού κορυφαίου μη συναρμόζοντος. πως είπη τὰ Σεραφίμ ' άγιος, Is. vi. 3. άγιος, άγιος, μη διδαχθέντα παρά τοῦ Πνεύματος ποσάκις 4 έστιν εύσεβες την δοξολογίαν ταύτην αναφωνείν; είτε οθν

Ps. exlviii. 2. ' αἰνοῦσι τὸν Θεὸν πάντες 5 οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ αἰνοῦσιν 15 αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, ' διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος 6 συνερ-

Dan. vii. 10. γείας ττε ταρεστήκασι χίλιαι χιλιάδες ἀγγέλων καὶ μύριαι μυριάδες λειτουργούντων, ἐν τῆ δυνάμει τοῦ Πνεύματος τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀμώμως ἐπιτελοῦσι. πᾶσαν οὖν δτὴν ύπερουράνιον 10 ἐκείνην καὶ ἄρρητον ἁρμονίαν ἔν τε 11 τῆ 20 λειτουργία 12 Θεοῦ καὶ τῆ πρὸς ἀλλήλας τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων συμφωνία ἀδύνατον φυλαχθῆναι μὴ τῆ ἐπιστασία τοῦ Πνεύματος. οὕτω μὲν οὖν ἐν 13 δημιουργία πάρεστι τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον τοῖς οὐκ ἐκ προκοπῆς τελειουμένοις, ἀλλ' 14 ἀπ' αὐτῆς τῆς κτίσεως εὐθὺς τελείοις, εἰς τὸν ἀπαρτισμὸν 25 καὶ συμπλήρωσιν τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν τὴν παρ' ἑαυτοῦ χάριν συνεισφερόμενον.

 $^{^1}$ τε ο V. 2 add. ἐκείνην ο V. 'abest a quinque codd.' 3 παρέχοντος μ ο 'duo Reg. codd. cum Colb.' συμπαρόντος R_4 . 4 ἐστὶ τὴν (om. εὐσεβὲς) μ. 5 om. οἱ v. 6 txt. 'sex. cod.' μ V v. ἐνεργείας ο. 7 add. ἀρχαγγέλων 'unus habet.' 8 add. ἐκείνην V. 6 ὑπεράρρητον V. ἐπουράνιον v. 10 om. ἐκείνην καὶ ἄρρητον V. 11 om. τῆ μ. 12 add. τοῦ ο V. 13 δημουργίαις ο. 14 ὑπ' v.

^{13.} ποσάκις. Cf. (on the same subject) τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τελείας δεικνύντα, St. Athan. de Verbis Domini, t. i. p. 108.

39. Τὰς δὲ περὶ τὸν ἄνθρωπον οἰκονομίας τὰς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν Tit. ii. 13. άγαθότητα τοῦ Θεοῦ γενομένας, τίς άντερεῖ μη οὐχὶ διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος πεπληρώσθαι; εἴτε βούλει τὰ παλαιὰ 5 σκοπείν, τὰς τῶν πατριαρχῶν εὐλογίας, τὴν ἐκ τῆς νομοθεσίας δεδομένην βοήθειαν, τους τύπους, τὰς προφητείας, τὰ έν πολέμοις ανδραγαθήματα, τὰ διὰ τῶν δικαίων σημεῖα, εἴτε τὰ περὶ τὴν ἔνσαρκον τοῦ Κυρίου παρουσίαν οἰκονομηθέντα, Cf. § 49. διὰ τοῦ Πνεύματος. πρώτον μεν ¹γὰρ αὐτῆ τῆ σαρκὶ τοῦ Cf. § 28.

10 Κυρίου συνήν, ² χρίσμα γενόμενον καὶ ἀχωρίστως παρόν, κατὰ τὸ γεγραμμένου ' ἐφ' ον 3 αν ἴδης τὸ Πνεθμα καταβαίνου John i. 33; καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὖτός ἐστιν ὁ Υίός μου ὁ ἀγαπητός. καὶ ' Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς τῷ Πνεύ- Acts x. 38. ματι τῷ ἀγίω. ἔπειτα πᾶσα ἐνέργεια συμπαρόντος τοῦ

15 Πνεύματος ενηργείτο. τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ διαβόλου 4 πειραζομένω παρην. ' ἀνήχθη' γάρ, φησίν, ' δ 'Ιησοῦς 5 ἀπὸ τοῦ Matt. iv. I. Πυεύματος είς την έρημον τοῦ πειρασθήναι. καὶ ἐνεργοῦντι τὰς δυνάμεις ἀχωρίστως συνην. 'εὶ γὰρ ἐγώ,' φησίν, 'ἐν Matt. xii. 2 Πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια. καὶ ἐκ νεκρῶν ἀνα-

20 στάντος οὐκ ⁶ ἀπελείπετο. ἀνακαινίζων γὰρ τὸν ἄνθρωπον ό Κύριος, καὶ ἣν ἀπώλεσε χάριν ἐκ τοῦ ἐμφυσήματος τοῦ Τ. ΗΙ. p. s Θεοῦ, ταύτην πάλιν ἀποδιδούς, ἐμφυσήσας ⁷ εἰς τὸ πρόσωπον Hier Cated τῶν μαθητῶν τί φησι ; 'λάβετε Πνεῦμα ἄγιον. ἄν τινων 12, quoting Nah. ii. 1.

² χρίσμα ο V v. ³ add. δ' μ v. ²3. ⁵ ὑπὸ ο V v. ⁶ ἀπελίπετο V. ⁷ S. in ¹ om. $\gamma a \rho V$. * πειραζομένου V. faciem.

39. 22. είς τὸ πρόσωπον. This addition to the text, which interprets John xx. 22 by Gen. ii. 7 (LXX), is found in the Prayer at the Little Entrance in the Liturgy of St. Mark: καὶ ἐμφυσήσας εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Didymus in his treatise on the Holy Spirit, which we have only in St. Jerome's Latin version, twice uses 'insufflans in faciem eorum,' §§ 6, 33. The text is quoted in this form by Epiphanius, Adv. Haeres. Ιχχίν, Ι 3: καὶ πάλιν ώς οὐκ άλλοτρίου τοῦ Πνεύματος τυγχάνοντος τῆς τοῦ Θεοῦ Θεότητος, ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν μαθητῶν, καὶ εἶπε 'λάβετε Πνεθμα ἄγιον,' and by St. Augustine, De Trinit. iv. 20 'sufflans in faciem discipulorum.'

ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται, ¹ ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.' ἡ δὲ τῆς Ἐκκλησίας διακόσμησις οὐχὶ σαφῶς καὶ

ι Cor. xii. 28. ἀναντιρρήτως διὰ τοῦ Πνεύματος ἐνεργεῖται; 'αὐτὸς γὰρ
ἔδωκε,' φησί, ² 'τῆ Ἐκκλησία πρῶτον ᾿Αποστόλους, δεύτερον
προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ³ ἔπειτα 5
χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.' αὕτη γὰρ ἡ τάξις κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν ἐκ τοῦ

ι Cor. xii. 11. Πνεύματος δωρεῶν ⁴ διατέτακται.

40. Εύροι δ' ἄν τις ἀκριβῶς λογιζόμενος καὶ ἐπὶ τοῦ καιροῦ τῆς προσδοκωμένης ἐπιφανείας τῆς ἐξ οὐρανῶν τοῦ 10 Κυρίου μὴ ἀσυντελὲς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, ὥς τινες οἴονται, ἀλλὰ συμπαρέσται καὶ ἐν τῆ ἡμέρα τῆς ἀποκαλύψεως αὐτοῦ,

Acts xvii. 31. καθ' ἢν κρινεῖ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ ὁ μακάριος καὶ τ Tim. vi. 15. μόνος Δυνάστης. τίς γὰρ οὕτως ἀνήκοος τῶν ἡτοιμασμένων παρὰ Θεοῦ ἀγαθῶν τοῖς ἀξίοις, ὡς ἀγνοεῖν ὅτι καὶ τῶν 15

2 Tim. iv. 8. δικαίων δ στέφανος ή τοῦ Πνεύματός ἐστι χάρις, δαψιλεστέρα δτέρα ⁵ τότε καὶ τελειοτέρα παρεχομένη κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀνδραγαθημάτων τῆς πνευματικῆς δόξης διανεμομένης

John xiv. 2. ἐκάστῳ; ἐν γὰρ ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων 'πολλαὶ μοναὶ'

¹ Cor. xv. 41, παρὰ τῷ Πατρί, τουτέστιν ἀξιωμάτων διαφοραί. ὡς γὰρ ²⁰

^{42.} 'ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξη, οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν

Eph. iv. 30. νεκρων.' οἱ τοίνυν 'σφραγισθέντες τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ Rom. viii. 23. εἰς ἡμέραν ⁶ ἀπολυτρώσεως,' καὶ ἡν ἐλαβον ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος ⁷ ἀκέραιον καὶ ⁸ ἀμείωτον ⁹ διασώσαντες, ¹⁰ οὖτοί

Ματτ. καν. εἰσιν 11 οἱ 12 ἀκούσοντες· 'εν, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ 25 ολίγα ἢς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω.' ὁμοίως δὲ καὶ οἱ λυπήσαντες τὸ Πνενμα τὸ ἄγιον τῃ πονηρία τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν ἢ οἱ μὴ ἐπεργασάμενοι τῷ δοθέντι ἀφαιρεθήσονται 5 13 εἰλήφασιν, εἰς ἑτέρους μετατιθεμένης τῆς

¹ add. αὐτοῖς ' duo codd.' add. καὶ ο² V Ben. sed deest in μ ο* v et ' in plerisque codd.' ² add. ἐν μ v. ³ εἶτα μ . ⁴ τέτακται V. ⁵ τε V. ⁶ add. τῆς ο V. ΄ ἀκεραίαν μ v ' quidam habent.' ጾ ἀμίαντον C. ໑ διασώζοντες R_2 ο V. ¹⁰ pro οὖτοί εἰσιν οἱ ἀκούσοντες, ἀκούσονται ο. ¹¹ οἱ ἀκούσονται v. ¹² in μ scriptura ambigua est, quae sicut ἀκούσοντες, ita ἀκούσαντες legi potest. ¹³ add. καὶ V.

χάριτος, η κατά τινα των εθαγγελιστών καὶ διχοτομηθήσονται Matt. xxiv. παντελώς, της διχοτομίας νοουμένης κατά την είς το παντε-51. λες ἀπὸ τοῦ Πνεύματος ἀλλοτρίωσιν. οὕτε γὰρ σῶμα διαιρείται, ως τὸ μὲν παραδίδοσθαι τῆ κολάσει, τὸ δὲ ἀφίεσθαι, 5 μυθικου γὰρ τοῦτό γε καὶ οὐ κατὰ 1 δίκαιου κριτήυ, ὅλου ήμαρτηκότος εξ ήμισείας είναι την κόλασιν, οὖτε ψυχή ² διχη ³ τέμνεται, όλη δι' όλου τὸ ἁμαρτωλὸν φρόνημα κεκτημένη 4 καὶ συγκατεργαζομένη τῷ σώματι τὸ κακόν άλλὰ διχοτομία, ώσπερ έφην, ή από τοῦ Πνεύματος είς τὸ διη-10 νεκες της ψυχης αλλοτρίωσις. νῦν μεν γάρ, εἰ καὶ μη ανακέκραται τοῖς ἀναξίοις, ἀλλ' οὖν παρεῖναι δοκεῖ πως τοῖς άπαξ ἐσφραγισμένοις, τὴν 5 ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς σωτηρίαν αὐτῶν 6 ἀναμένον τότε δὲ 7 ἐξ ὅλον τῆς βεβηλωσάσης αὐτοῦ την χάριν ψυχης ἀποτμηθήσεται. διὰ τοῦτο ' ἐν τῷ ἄδη οὐκ Ps. vi. 6. 15 έστιν ο εξομολογούμενος, οὐδε εν τῷ θανάτο ο μνημονεύων Θεοῦ, οὐκέτι τῆς βοηθείας τοῦ Πνεύματος συμπαρούσης. πως οθυ δυνατόν νοήσαι χωρίς του άγίου Πνεύματος έπιτελείσθαι την κρίσιν, όπου γε δ λόγος δείκνυσιν ότι αὐτό Τ. III. p. 3 έστι καὶ τὸ τῶν δικαίων βραβείον, 8 ὅταν ἀντὶ τοῦ ἀρραβῶνος Phil. iii. 14. 20 παρασχ $\epsilon\theta\hat{\eta}$ τὸ τέλειον, καὶ ἡ πρώτη τῶν ἁμαρτωλῶν κατα- $\frac{2 \text{ Cor. i. 22}}{v. 5.}$ δίκη, ὅταν καὶ ὁ δοκοῦσιν ἔχειν ἀφαιρεθῶσι ; τὸ δὲ μέγιστον Luke viii. 18 τεκμήριου ⁹ της πρὸς ¹⁰ Πατέρα καὶ Υίὸν ¹¹ τοῦ Πνεύματος συναφείας, ὅτι οὕτως ἔχειν λέγεται πρὸς 12 Θεὸν ὡς πρὸς

1 add. $τ \partial ν V$. 2 διχᾶ V. δίχα 'quidam codd. om. ν. τέμνεται ν. 4 om. καὶ συγκατεργαζομένη . . . κακόν V. 5 ἐπιστροφὴν τῆς σωτηρίας μ ν. 6 ἀναμένων 'vitiose quidam codd.' τελείως V. 8 om. ὅταν . . . τέλειον μ. 9 ἡ V. 10 add. τὸν ο. 11 συναφεία (om. τοῦ πνεύματος) V. 12 add. τὸν μ ν.

ξκαστον έχει τὸ πνεῦμα τὸ ἐν ἡμῖν. 'τίς γὰρ οἶδε,' φησίν, 1 Cor. ii. 11.

^{40. 11.} δοκεί. The word comes from the words of our Lord in Luke viii. 18, quoted a little lower down, δ δοκεί έχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. The presence of the Spirit in Baptism is described in § 35.

^{24.} τίς γὰρ οίδε, κ.τ.λ. Epiphanius (Ancoratus, § 118) explains the preceding verse by applying to the Holy Spirit the words which in the Nicene Creed are applied to the Son: ὁ δὲ ἀπόστολος οἶδεν, ὡς καὶ

' ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ.' καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον.

Πρὸς τοὺς λέγοντας μὴ συναριθμεῖσθαι Πατρὶ καὶ Υίῷ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ὑπαριθμεῖσθαι ἐν ῷ καὶ 5 ¹περὶ τῆς εὐσεβοῦς ²συναριθμήσεως ³κεφαλαιώδης ἐπιδρομὴ ⁴τῆς πίστεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

41. Τὴν δὲ ὑπαρίθμησιν ὅ τι καὶ λέγουσι, καὶ κατὰ τίνος σημαινομένου τὴν φωνὴν ταύτην ἄγουσιν, οὐδὲ ἐπινοῆσαι 10 1 Cor. i. 20. ῥάδιον. ὅτι μὲν γὰρ ἐκ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας καὶ ⁵ αὐτὴ ἡμῖν ⁶ ἐπεισήχθη, παντὶ γνώριμον. ⁷ εἰ δὲ ἔχει τινὰ οἰκεῖον λόγον πρὸς τὰ προκείμενα, τοῦτο ἐπισκεψώμεθα. φασὶ Cf. §§ 4, 5 as τοίνυν οἱ δεινοὶ τὰ μάταια, τὰ μὲν κοινὰ εἶναι τῶν ὀνομάτων to prepositions and causes. καὶ ἐπὶ πολὺ διήκειν ταῖς σημασίαις, τὰ δὲ ⁸ ἰδικώτερα, καὶ 15 ἄλλα ἄλλων μερικωτέραν ⁹ ἔχειν τὴν δύναμιν. οἷον κοινὸν μὲν ὄνομα ἡ οὐσία, πᾶσιν ἐπιλεγομένη καὶ ἀψύχοις καὶ ἐμψύχοις ὁμοίως, ⁸ ἰδικώτερον δὲ τὸ ζῷον, ἐπ' ἔλαττον μὲν

 1 add, τὰ ο v. 2 ὑπαριθμήσεωs V. 8 om. κεφαλαιώδηs. 4 om. της πίστεως μ. 5 αὕτη μ v. 6 ὑπεισήχθη R_3 C. 7 ὅτι δὲ εἰ ἔχει V. 8 εἰδικώτερα μ. 9 ἐχει v.

πολλάκις εἴπομεν, τὸ Πνεῦμα μὴ ἀλλότριον εἶναι τοῦ Θεοῦ λέγων ἐρευνᾳ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ τὸ δὲ μὴ ὂν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ ἀδύνατόν ἐστι τοῦ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ ἐρευνᾳν. See below, $\S\S$ 50, 56.

41. 1. ὑπαρίθμησιν. The word was used as a quasi philosophical term to express the Anomoean doctrine quoted by St. Basil in § 13: ὑπὸ τὸν Υίὸν καὶ τὸν Πατέρα (τὸ Πνεῦμα τακτέον) οὐ συντεταγμένον, ἀλλὶ ὑποτεταγμένον (1 Cor. xv. 27), οὐδὲ συναριθμούμενον, ἀλλὶ ὑπαριθμούμενον: it does not occur in the confession of Eunomius, which was prepared after this book, A.D. 382; but it was used by him in his Liber Apologeticus (before A.D. 365), against which St. Basil wrote his three (or as some think five) books, Adversus Eunomium.

τοῦ προτέρου λεγόμενου, ἐπὶ πλέον δὲ τῶν ὑπ' 1 αὐτὸ θεωρούμενον, καὶ γὰρ 2 καὶ λογικῶν αὐτῷ καὶ ἀλόγων φύσις ἐμπεριέχεται. πάλιν ³ ίδικώτερον ⁴ έστι τοῦ ζώου δ ἄνθρωπος, καὶ τούτου ὁ ἀνήρ, καὶ τοῦ ἀνδρὸς ὁ καθ' ἔκαστον, Πέτρος 5 ἢ 5 Παθλος ή Ἰωάννης. άρα οθν τοθτο νοοθσι την υπαρίθμησιν, την τοῦ 6 κοινοῦ εἰς τὰ ὑπεσταλμένα διαίρεσιν; ἀλλ' οὐκ αν πιστεύσαιμι είς τοσούτον αὐτούς παραπληξίας ελαύνειν, ώστε φάναι τὸν Θεὸν τῶν ὅλων ὥσπερ κοινότητα τινα λόγω μόνω θεωρητήν, εν οδδεμια δε δπεστάσει το είναι έχουσαν, είς τα 10 ύποκείμενα διαιρείσθαι, είτα την ⁷ ύποδιαίρεσιν ταύτην καὶ ύπαρίθμησιν λέγεσθαι. ἢ τοῦτο 8 μὲν οὐδ' αν μελαγχολωντες είποιεν, πρὸς γὰρ τῆ ἀσεβεία καὶ τὸν ἐναντίον λόγον τῆς οἰκείας ξαυτών προαιρέσεως κατασκευάζουσι, τὰ γὰρ ύπο-

διαιρούμενα της αὐτης έστιν έκείνοις οὐσίας θάφ' ὧν διήρην-15 ται. αλλ' ἐοίκαμεν διὰ πολλην της ἀτοπίας 10 ἐνάργειαν

άπορείν λόγων, καὶ οὐκ ἔχειν πῶς τῆς ἀλογίας αὐτῶν καθαψόμεθα ωστε δοκοῦσί μοί τι κερδαίνειν παρά την 11 ἄνοιαν. ώς γὰρ πρὸς τὰ μαλακὰ καὶ ὑπείκοντα 12 τῶν σωμάτων τῷ Τ. III. p.

μή έχειν αντέρεισιν οὐκ έστι γενναίαν τὴν πληγὴν ἐνεγκεῖν, 20 ούτως οὐδὲ τῶν προδήλων εἰς ἄνοιαν δυνατὸν ἐλέγχω

13 νεανικώ καθικέσθαι. λείπεται οὖν σιωπή τὸ βδελυκτὸν αὐτῶν τῆς ἀσεβείας παραδραμεῖν. ἀλλ' οὐκ ἐᾳ τὴν ἡσυχίαν

των άδελφων ή άγάπη 14 καὶ ή βαρύτης των έναντίων.

42. Τί γὰρ λέγουσιν ; δρᾶτε 15 αὐτῶν τῆς ἀλαζονείας τὰ 25 ρήματα. ' ήμεις 16 τοις μεν δμοτίμοις φαμεν την συναρίθμησιν πρέπειν, τοις δε πρός το χείρον παρηλλαγμένοις την ύπαρίθμησιν. καὶ τοῦτο τίποτε λέγετε; οὐ γὰρ συνίημι ὑμῶν της αλλοκότου σοφίας 17. 18 πότερου ὅτι χρυσὸς μὲν χρυσώ συναριθμείται, δ δε μόλυβδος οὐκέτι της συναριθμήσεως άξιος,

 $^{^1}$ αὐτοῦ V. 2 om. καὶ v. 3 εἰδικώτερα μ 5 καὶ v. 6 δμοίου R_3 μ v. 7 διαίρεσιν V. 9 έφ' μ. 10 ἐνέργειαν V ' in duobus antiquis codd.' 3 είδικώτερα μ. 4 ἐπὶ V. ⁸ om. $\mu \hat{\epsilon} \nu \mu$. 11 ἄγνοιαν ο. 12 om. τῶν σωμάτων μ V v 'desunt in plerisque codd.' 13 : 14 καὶ βραδυτὴς μ . 15 om. αὐτῶν V. 16 μὲν τοῖς μ v. τὴν δύνα μ ν V. 18 om. πότερον μ v. 13 νεανικώς V. 17 add.

άλλα δια το της ύλης εύωνον 1 ύπαριθμηθήσεται τω χρυσω;

καὶ τοσαύτην δύναμιν τῶ ἀριθμῷ μαρτυρεῖτε, ὡς ἡ τῶν εὐτελων την άξιαν ύπεραίρειν ή των 2 πολυτιμήτων το σεμνον καταβάλλειν; οὐκοῦν πάλιν καὶ τὸν χρυσὸν τοῖς βαρυτίμοις των λίθων ύπαριθμήσεις, 3 κάκείνων τοῖς εὐανθεστέροις καὶ 5 μείζοσι τους άλαμπεστέρους και μικροτέρους. άλλα τί ούκ Acts xvii. 21. αν είποιεν οί είς μηδεν άλλο εύκαιροθντες η λέγειν τι καί ακούειν καινότερον; ονομαζέσθωσαν λοιπον μετά ⁴ Στωικών καὶ Ἐπικουρείων 5 οἱ διαψηφισταὶ τῆς ἀσεβείας. τίς γὰρ αν καὶ γένοιτο πρὸς τὰ πολύτιμα τῶν ἀτιμοτέρων ἡ ὑπαρίθμη- 10 σις; δ 6 χαλκοθς δβολὸς τῷ χρυσῷ στατῆρι πῶς ὑπαριθμηθήσεται; ὅτι 7 οὐ λέγομεν, φησί, δύο κεκτῆσθαι νομίσματα, άλλ' εν καὶ εν. 8 πότερου 9 οὖν τούτων ποτέρω ὑπαριθμεῖται; έκφωνείται μεν γαρ όμοίως εκάτερον. εαν μεν οθν καθ' εαντο έκαστον 10 ἀριθμήσης, δμοτιμίαν ποιείς έν τῷ 11 δμοίφ τρόπφ 15 τ η̂ς 12 ἀριθμήσεως εὰν δὲ συνάψης αὐτά, πάλιν 13 ενοῖς την άξίαν συναριθμών άλλήλοις άμφότερα. εί δε ὅπερ αν δεύτερον 14 αριθμηθή, τοῦτο έξει την ύπαρίθμησιν, έν τω αριθμοῦντί ἐστιν ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ νομίσματος τῆς 15 ἀριθμήσεως ἄρξασθαι. άλλὰ της ἀμαθίας τὸν ἔλεγχον ὑπερθέμενοι ἐπὶ 20 τὰ συνέχοντα τὸν λόγον τρέψωμεν.

43. Καὶ τὸν Υἱὸν ὑπαριθμεῖσθαι τῷ Πατρὶ λέγετε καὶ τὸ Πνεῦμα τῷ Υἱῷ, ἢ τῷ Πνεύματι μόνῳ τὴν ὑπαρίθμησιν ἀφορίζετε; εἰ μὲν γὰρ καὶ τὸν Υἱὸν ὑπαριθμεῖτε, πάλιν τὸν αὐτὸν λόγον τῆς ἀσεβείας ἀνακαινίζετε, τὸ ἀνόμοιον τῆς 25 οὐσίας, τὴν τοῦ ἀξιώματος ταπεινότητα, τὴν ἐν ὑστέρῳ γένεσιν, καὶ ἀπαξαπλῶς πάσας ὁμοῦ τὰς εἰς τὸν Μονογενῆ βλασφημίας δι' ἐνὸς τούτον ῥήματος ἀνακυκλοῦντες 16 ἐπιδειχθήσεσθε· οἶς ἀντιλέγειν 17 μακρότερον ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν

όρμήν, ἄλλως τε καὶ ἐν ἄλλοις κατὰ δύναμιν ὑφ' ἡμῶν τῆς Sc. in lib. ii. ἀσεβείας διελεγχθείσης. εἰ δὲ τῷ Πνεύματι πρέπειν οἴονται μόνῳ τὴν ὑπαρίθμησιν, μανθανέτωσαν ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συνεκφωνεῖται τῷ ¹ Κυρίῳ τὸ Πνεῦμα, καθ' δν καὶ ὁ

5 Υίδς τῷ Πατρί. 'τὸ ' γὰρ ' ὅνομα Πατρὸς καὶ Υίοῦ καὶ ἁγίου Matt. xxviii. Πνεύματος ' ὁμοίως ἐκδέδοται. ὡς τοίνυν ἔχει ὁ Υίὸς πρὸς ^{19.}

² τὸν Πατέρα, οὕτω ³ πρὸς τὸν Υίὸν τὸ Πνεῦμα κατὰ τὴν ἐν τῷ βαπτίσματι παραδεδομένην τοῦ λόγου σύνταξιν. εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τῷ Υίῷ συντέτακται, ὁ δὲ Υίὸς τῷ Πατρί, καὶ τὸ Τ. III. p. 37.

10 Πνεθμα τῷ Πατρὶ 4 δηλονότι. τίνα οθν ἔχει χώραν τὸ μὲν συναριθμεῖσθαι, τὸ δὲ ὑπαριθμεῖσθαι λέγειν, ἐν μιᾳ καὶ τῃ αὐτῇ ⁵ συστοιχίᾳ κατατεταγμένων τῶν ὀνομάτων; ὅλως δὲ τί τῶν πάντων ἐξέστη ποτὲ τῆς ἑαυτοθ φύσεως ἀριθμούμενον; ἀλλ' οὐχὶ τὰ μὲν ἀριθμητὰ διαμένει οἷα πέφυκεν ἐξ ἀρχῆς, ὁ

15 δὲ ἀριθμὸς σημεῖον γνωριστικὸν τοῦ πλήθους τῶν ὑποκειμένων παρ' ἡμῶν ἐφαρμόζεται; τῶν γὰρ σωμάτων τὰ μὲν Wisd. xi. 20.
ἀριθμοῦμεν, τὰ δὲ μετροῦμεν, τὰ δὲ σταθμώμεθα καὶ ὧν μὲν
συνεχὴς ἡ φύσις, μέτρφ καταλαμβάνομεν, ὧν δὲ διωρισμένη,
τῷ ἀριθμῷ ὑποβάλλομεν, πλὴν ὅσα διὰ λεπτότητα καὶ αὐτὰ
20 πάλιν μετρητὰ γίνεται, τὰ δὲ βάρη ταῖς ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ ροπαῖς

διακρίνομεν. οὐ τοίνυν ἐπειδὴ ἑαυτοῖς σημεῖα πρὸς τὴν τοῦ ποσοῦ γνῶσιν ἐπενοήσαμεν, ἤδη καὶ τὴν φύσιν τῶν σημειωθέντων ἠλλάξαμεν. ὥσπερ οὖν οὐχ ὑποσταθμώμεθα ἀλλήλοις τὰ σταθμητά, κἂν τὸ μὲν χρυσός, τὸ δὲ ⁶ κασσίτερος ἦ,

25 οὐδὲ ὑπομετροῦμεν τὰ μετρητά, οὕτως οὐδὲ τὰ ἀριθμητὰ πάντως ὑπαριθμήσομεν. εἰ δὲ οὐδὲν τῶν ἄλλων τὴν ὑπαριθμησιν δέχεται, πῶς τῷ Πνεύματί φασι προσήκειν ὑπαριθμεῖσθαι; ἀλλὰ τὰ Ἑλληνικὰ νοσοῦντες οἴονται τὰ κατὰ βαθμὸν αξιωμάτων ἢ κατὰ οὐσίας ὕφεσιν ὑποβαίνοντα,

30 ταῦτα προσήκειν ὑπαριθμεῖσθαι.

Πῶς ἐν τῆ ὁμολογία τῶν τριῶν Ὑποστάσεων τὸ ¹ εὐσεβὲς τῆς Μοναρχίας δόγμα ² διατηροῦμεν ' ³ ἐν ῷ καὶ ὁ κατὰ τῶν τὸ Πνεῦμα ὑπαριθμεῖσθαι φασκόντων ἔλεγχος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Matt. xxviii.

44. Πατέρα καὶ Υίὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα παραδιδοὺς ὁ 5 Κύριος οὐ μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ συνεξέδωκεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ⁴ ὅτι εἰς πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, οὐδὲ εἰς ⁵ ἐν καὶ δύο καὶ τρία, ἀλλὰ δι' ὀνομάτων ἁγίων τὴν γνῶσιν τῆς πρὸς σωτηρίαν ἀγούσης πίστεως ἐχαρίσατο. ὥστε τὸ μὲν σῶζον ἡμᾶς ἡ πίστις ἐστίν, ὁ δὲ ἀριθμὸς σημεῖον γνωριστικὸν τοῦ ποσοῦ το τῶν ὑποκειμένων ἐπινενόηται. ἀλλ' οἱ πανταχόθεν ἑαντοῖς τὰς βλάβας ⁶ ἐπισυνάγοντες καὶ τῆ τοῦ ἀριθμεῖν δυνάμει κατὰ τῆς πίστεως κέχρηνται, οἵγε οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐκ τῆς τοῦ τὰριθμοῦ προσθήκης ἀλλοιονμένον, οῦτοι ἐπὶ τῆς θείας

44. 7. τρίτον. Justin Martyr (Apol. i. 13) says, Πνεθμά τε προφητικόν έν τρίτη τάξει . . . μετὰ λόγου τιμῶμεν, and Tertullian (in Prax. 8) interprets the word, 'sicut tertius a radice fructus ex frutice, et tertius a fonte rivus ex flumine, et tertius a sole apex ex radio.' Eunomius (Lib. Apol. § 25) had said that, 'observing the teaching of the saints, we learnt from them that the Holy Spirit is third in dignity and order (τρίτον ἀξιώματι καὶ τάξει), and so have believed Him to be third in nature also' (τρίτον είναι καὶ τῆ φύσει πεπιστεύκαμεν). In the beginning of his Second Book against Eunomius, St. Basil replied (in a passage which was the occasion of a fierce dispute at the Council of Florence): ἀξιώματι μεν γαρ δευτερεύειν τοῦ Υίοῦ παραδίδωσιν ἴσως ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος . . . εἰ καὶ ὑποβέβηκε τὸν Υίὸν τῆ τε τάξει καὶ τῷ ἀξιώματι (ἵνα καὶ ὅλως συγχωρήσωμεν), οὐκέτ' αν εἰκότως ως άλλοτρίας ὑπάρχον φύσεως ἀκολουθεῖν ἐκεῖθεν δῆλον. The dispute was about the word ἴσως, which the Greeks had in their copies, and the Latins had not. The Bened. ed. allows its genuineness, and it is found in a Syriac paraphrase of the eighth or ninth century (Brit. Mus. Add. MS. 17145), which gives word for word: 'in gloria quidem enim secundum esse a Filio verbum pietatis fortasse concedit.'

φύσεως εὐλαβοῦνται τὸν ἀριθμόν, μὴ δι' αὐτοῦ τῆς ὀφειλομένης τῷ Παρακλήτῳ τιμῆς ¹ ὑπερβῶσι τὸ μέτρον. ἀλλ', ὧ
σοφώτατοι, μάλιστα μὲν ὑπὲρ ἀριθμὸν ἔστω τὰ ἀνέφικτα, ὡς
ἡ παλαιὰ τῶν Ἑβραίων εὐλάβεια ἰδίοις σημείοις τὸ ἀνεκφώ5 νητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ ² διεχάρασσε, καὶ ἐκ ³ τούτον τὴν κατὰ
πάντων ὑπεροχὴν παριστῶσα. εἰ δὲ ἄρα δεῖ καὶ ἀριθμεῖν,
⁴ μήτοιγε καὶ ἐν τούτῳ κακουργεῖν τὴν ἀλήθειαν. ἢ γὰρ
σιωπῆ τιμάσθω τὰ ⁵ ἄρρητα, ἢ εὐσεβῶς ἀριθμείσθω τὰ ἄγια. Τ. ΙΙΙ. p. 38.
Εῖς Θεὸς ⁶ καὶ Πατὴρ καὶ εῖς Μονογενὴς Ἦὸς καὶ 怜Εν
10 Πνεῦμα ἄγιον. ἑκάστην τῶν Ὑποστάσεων μοναχῶς ἐξαγγέλλομεν, ἐπειδὰν δὲ συναριθμῆσαι δέῃ, οὐχὶ ἀπαιδεύτῳ ἀριθμήσει πρὸς πολυθεΐας ἔννοιαν ἐκφερόμεθα.

45. Οὐ γὰρ κατὰ σύνθεσιν ἀριθμοῦμεν, ἀφ' ένὸς εἰς πλῆθος ποιούμενοι τὴν παραύξησιν, ἐν καὶ δύο καὶ τρία λέγοντες,
15 οὐδὲ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον. 'ἐγὼ γὰρ Θεὸς πρῶτος Is. xliv. 6.
καὶ ἐγὼ ⁸ μετὰ ταῦτα.' δεύτερον δὲ θεὸν οὐδέπω καὶ τήμερον
ἀκηκόαμεν' Θεὸν γὰρ ἐκ Θεοῦ προσκυνοῦντες, καὶ τὸ ἰδιάζον

χίας, εἰς πληθος ἀπεσχισμένον την θεολογίαν μη σκεδαν20 νύντες, διὰ τὸ μίαν ἐν Θεῷ Πατρὶ καὶ Θεῷ Μονογενεῖ την
9 οἱονεὶ μορφην θεωρεῖσθαι τῷ ἀπαραλλάκτω τῆς Θεότητος

των Υποστάσεων δμολογούμεν, καὶ μένομεν έπὶ τῆς Μοναρ-

 $^{^1}$ ὑπὲρ v (ερ s. l. m. sec.). 2 διεχάραξε μ. 3 τούτων v. 4 μήτιγε ο V. 5 ἀπόρρητα μ ο v. 6 δ ο V. 7 om. viòs ο V v. et unus est Unigenitus Filius qui est ab Eo S. 8 S. ultimus. 9 δμοίαν V.

^{8.} εὐσεβῶς ἀριθμείσθω. So St. Athan. Ep. i. ad Serap. § 20 : ἡ γὰρ Θεότης οὐκ ἐν ἀποδείξει λόγων, ὥσπερ εἴρηται, παραδίδοται, ἀλλ' ἐν πίστει καὶ εὐσεβεῖ λογισμῷ μετ' εὐλαβείας.

^{45.} In this section, St. Basil's careful statements of the doctrine of the Blessed Trinity correct the Arian expressions; and yet he avoids the word ὁμοούσιος in accordance with his words in Ep. 9 to Maximus (A.D. 361). See above, p. 46. In his Liber Apologeticus, Eunomius attributed πρῶτος, δεύτερος, τῆς ἐαυτοῦ ὑποστάσεως μεταδοὺς τῷ γεννηθέντι, ἴσον τῷ Πατρὶ τὸν Υίόν, to the doctrine of the Church: and used μόνος, as referring to the Father, in such a way as to exclude even the likeness of nature, but not so as to exclude His Wisdom or His 'having Immortality' (1 Tim. vi. 15, 16).

1 ένιζομένην. Υίὸς γὰρ ἐν ² τῷ Πατρὶ καὶ 3 Πατὴρ ἐν τῳ Υίφ, $\epsilon \pi \epsilon \iota \delta \dot{\eta}$ καὶ ούτος τοιούτος οίος $\epsilon \delta \epsilon \epsilon \dot{\nu}$ ος, κάκ $\epsilon \dot{\nu}$ ος οίος περ ούτος, καὶ έν τούτω τὸ Έν. ωστε κατὰ μὲν 5 τὴν ιδιότητα των Προσώπων Είς καὶ Είς, κατά δὲ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως Εν οἱ ᾿Αμφότεροι. πῶς οὖν, εἴπερ Εἰς καὶ Εἰς, οὐχὶ δύο 5 θεοί; ὅτι βασιλεὺς λέγεται καὶ ἡ τοῦ βασιλέως εἰκών, 6 καὶ οὐ δύο βασιλείς. οὕτε γὰρ τὸ κράτος σχίζεται οὕτε ἡ δόξα ⁷ διαμερίζεται. ώς γὰρ ἡ κρατοῦσα ⁸ ἡμῶν ἀρχὴ καὶ ⁹ ἡ εξουσία μία, ούτω καὶ ἡ παρ' ἡμῶν δοξολογία μία καὶ οὐ πολλαί διότι ή της Εἰκόνος τιμή ἐπὶ τὸ Πρωτότυπον 10 δια- 10 βαίνει. δ οθν έστιν ένταθθα μιμητικώς ή ελκών, τοθτο έκεί φυσικώς δ Υίός, καὶ ώσπερ ἐπὶ τῶν 11 τεχνικών κατὰ τὴν μορφην η δμοίωσις, ούτως έπὶ της θείας καὶ ἀσυνθέτου φύσεως εν τη κοινωνία της Θεότητός εστιν ή "Ενωσις. "Εν δὲ καὶ τὸ ἄγιου Πυεθμα, καὶ αὐτὸ μουαδικῶς ἐξαγγελλόμενου, 15 δι' Ένδς Υίου τώ Ενὶ Πατρί συναπτόμενον καὶ δι' έαυτου συμπληροῦν τὴν πολυύμνητον καὶ 12 μακαρίαν Τριάδα 13 οῦ την προς Πατέρα και Υίον οικείωσιν ίκανως εμφαίνει το μή έν τῷ πλήθει τῆς κτίσεως τετάχθαι, ἀλλὰ μοναχῶς ἐκφωνεῖσθαι. οὐ γὰρ ἐν τῶν πολλῶν ἐστιν, ἀλλ' Εν ἐστιν. ὡς 14 γὰρ 20 Είς Πατήρ καὶ Είς Υίός, οὕτω καὶ Εν Πνεθμα άγιον. τῆς μεν οθν κτιστής φύσεως τοσοθτον αποκεχώρηκεν, όσον είκος 15 τὸ Μοναδικὸν τῶν συστηματικῶν καὶ πληθυσμὸν ἐχόντων, Πατρί δὲ καὶ Υίῷ 16 κατὰ τοσοῦτον ήνωται, καθόσον ἔχει

Cf. Col. i. 15 (Lightfoot's note).

25

Μονάς πρός Μονάδα την οἰκειότητα.

¹ txt. (i.e. unitam) R_2 o* C^a v. ἐνιζομένην (i.e. insidentem) V. ἐνεικονιζομένην (i.e. inimaginatam) μ o marg. 'sic quatuor codd.' Ben. om. Syr. ² om. $\tau \hat{\mu}$ o V. ³ add. δ o V. ⁴ add. καὶ μ v. ⁵ om. $\tau \hat{\eta} \nu$ V. 6 καὶ οἱ δύο v (forsan interrogative). 7 μερίζεται μ v 'tres codd.' 8 om. ἡμῶν ο V. 9 om. ἡ ο V. 10 txt. μ o V v. 'observat Ducaeus cod. Anglicanum habere διαβαίνει.' ἀναβαίνει 'in tribus Reg. codd.' 11 txt. R_3 μ v. $\tau \epsilon \chi \nu \eta \tau \hat{\omega} \nu$ o V. 12 ἀγίαν ο V. 13 δ ο. 14 om. γὰρ ο V v. 'Vocula γὰρ addita ex vet. libris.' $\tau \hat{\omega} \nu$ $\mu \nu \nu \alpha \delta \iota \kappa \hat{\omega} \nu$ καὶ συστηματικῶν V. 16 om. τ additur s. 1. manu sec.

^{9.} δοξολογία μία: cf. the Embolismus, as in Lit. of St. James, ὅτι Σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἰοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί.

46. Καὶ οὐκ ἐντεῦθεν μόνον τῆς κατὰ ¹τὴν φύσιν κοινωνίας αἱ ἀποδείξεις, ἀλλ' ὅτι καὶ 'ἐκ τοῦ Θεοῦ' εἶναι _{1 Cor. ii. 12.} λέγεται οὐχ ὡς 'τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ,' ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ _{1 Cor. xi. 12. Θεοῦ προελθόν, οὐ γεννητῶς ὡς ² ὁ Υἱός, ἀλλ' ὡς Πνεῦμα στόματος αὐτοῦ. πάντως δὲ οὕτε τὸ στόμα μέλος, οὕτε}

5 στόματος αὐτοῦ. πάντως δὲ οὕτε τὸ στόμα μέλος, οὕτε πνοὴ λυομένη τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα θεοπρεπῶς, καὶ τὸ Πνεῦμα οὐσία ζῶσα, ἁγιασμοῦ κυρία, τῆς μὲν ³ οἰκειό-τητος δηλουμένης ἐντεῦθεν, τοῦ δὲ τρόπου τῆς ὑπάρξεως ⁴ ἀρρήτου φυλασσομένου. ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα Χριστοῦ λέγεται, Τ. ΗΙ. p. 39

10 ώς ⁵ ຜູ້κειωμένον κατά την φύσιν αὐτῷ. διὰ τοῦτο 'εἴ τις Rom. viii. 9. Πνεῦμα Χριστοῦ οὐχ ἔχει, οῦτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.' ὅθεν μόνον ἀξίως δοξάζει τὸν Κύριον, 'ἐκεῖνος ⁶ γὰρ ἐμὲ John xvi. 14 δοξάσει,' φησίν, οὐχ ὡς ἡ κτίσις, ἀλλ' ὡς 'Πνεῦμα ⁷ τῆς John xiv. 17

15 Πνεθμα σοφίας τον Χριστον την τοθ Θεοθ Δύναμιν καὶ την τοθ Θεοθ Σοφίαν ἐν τῷ ἐαυτοθ μεγέθει 8 ἀποκαλύπτον. καὶ ὡς Παράκλητος δὲ ἐν 9 ἑαυτῷ χαρακτηρίζει τοθ ἀποστείλαντος αὐτον Παρακλήτου την ἀγαθότητα, καὶ ἐν τῷ ἑαυτοθ ἀξιώματι την μεγαλωσύνην ἐμφαίνει την τοθ ὅθεν προηλθεν.

άληθείας' τρανώς εκφαίνου εν έαυτώ την άλήθειαν, καί ώς

46. 2. ἐκ τοῦ Θεοῦ εἶναι. The ἔκθεσις πίστεως of St. Gregory Thaumaturgus points to the sense in which even in his time (A.D. 240–270) these words were understood; ἐν Πνεῦμα ἄγιον ἐκ Θεοῦ ὕπαρξιν ἔχον, see Introduction, p. xiv.

3. οὐχ ὡς τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. This was first applied to the Son by Georgius of Laodicea (Syria), Athan. de Synodis, § 17.

ἐκ τοῦ Θεοῦ προελθόν, οὐ γεννητῶs. St. Gregory Naz. Or. xxxvi. t. i. p. 590, says: ἴδιον τοῦ μὲν ἀνάρχου Πατήρ' τοῦ δὲ ἀνάρχως γεννηθέντος Υίός τοῦ δὲ ἀγεννήτως προελθύντος, ἢ προϊόντος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. St. Gregory elsewhere uses ἐκπορευτῶς, and τὸ ἐκπορευτόν.

7. οὐσία ζώσα κ.τ.λ. St. Gregory's ἔκθεσις has εἰκὼν τοῦ Υίοῦ, τελείου τελεία, ζωὴ ζώντων αἰτία, ἀγιότης ἀγιασμοῦ χορηγός, ἐν ῷ φανεροῦται Θεὸς

ό Πατήρ καὶ Θεὸς ὁ Υίός.

19. τοῦ ὅθεν προῆλθεν: i.e. of the Father. ἐκ τοῦ Θεοῦ προελθόν occurs just above; but this passage is wrongly translated by the editor of Keble's Studia Sacra (p. 176), as referring to the Son.

ἔστιν οὖν δόξα ἡ μέν τις φυσική, ὡς δόξα ἡλίου τὸ φῶς, ἡ δέ τις ἔξωθεν ἡ ἐκ προαιρέσεως ¹ κεκριμένως τοῖς ² ἀξίοις μαι. i.6. προσαγομένη. διπλῆ δὲ καὶ ³ αὕτη. 'υἱὸς' γάρ, ψησί, 'δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν κύριον αὐτοῦ.' τούτων τοίνυν ἡ μὲν δουλικὴ ⁴ παρὰ τῆς κτίσεως προσάγεται, ἡ δὲ 5 ἴν' οὕτως εἴπω 5 οἰκειακὴ παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐκπληροῦται.

John xvii. 4. ώς γὰρ περὶ 6 ξαυτοῦ ἔλεγεν· ' ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὁ ἔδωκάς μοι ἵνα ποιήσω,' οὕτω καὶ

John xvi. 14. περὶ τοῦ Παρακλήτου· ' ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ
⁷ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.' καὶ ὡς δοξάζεται ⁸ Υἰὸς 10

John xii. 28. παρὰ τοῦ Πατρὸς λέγοντος 'καὶ ⁹ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω,' οὕτω δοξάζεται τὸ Πνεῦμα διὰ τῆς πρὸς Πατέρα καὶ Υἱὸν κοινωνίας, καὶ διὰ τῆς τοῦ Μονογενοῦς μαρτυρίας Ματτ. xii. 31. λέγοντος 'πᾶσα ἀμαρτία καὶ βλασφανία ἀφεθάσεται ἀμῶν

Ματτ. xii. 31. λέγοντος 'πασα αμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται ὑμιντοις ἀνθρώποις, ἡ δὲ 10 τοῦ Πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφε- 15 θήσεται.'

Cf. § 64. 47. Επειδη δὲ διὰ <math>11 δυνάμεως φωτιστικης τῷ κάλλει της

 1 add. ώs R_3 . 2 άγίοις R_3 V. 3 αὐτή V. 4 add. καὶ v. 5 οἰκεία καὶ παρὰ v. 6 αὐτοῦ o. 7 txt. μ V v 'tres Reg. codd. cum Colb.' λήψεται o. 8 add. δ V. 9 εγὰ ἐδόξασά σε μ v 'unus ex Reg. cum Colb.' 10 εἰς τὸ πνεῦμα o. 11 add. ἀοράτον R_2 V.

11. καὶ ἐδόξασα. The reading of four MSS. ἐδόξασά σε is found also in the parallel passage in Homilia xxiv, Contra Sabellianos et Arium et Anomoeos, § 7: ἀλλ' ὡς ὁ εἰπών, Πάτερ, ἐδόξασά σε, τὸ ἔργον ὁ ἔδωκας ἐτελείωσα, καὶ ὡς ὁ Πατὴρ δοξάζει τὸν Υἱόν, λέγων καὶ ἐδόξασά σε, καὶ πάλιν δοξάσω οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς τὸ Πνεῦμα εἰς τὴν ἑαντοῦ καὶ Πατρὸς κοινωνίαν παραλαμβάνει. This reading suggests the interpretation intended by St. Basil: 'I both glorified and will glorify My Name as the Father, in glorifying Thee as the Son.' Westcott refers the words 'perhaps more especially to the great crises in His ministry, the Baptism (Matt. iii. 17) and the Transfiguration (Matt. xvii. 5), in which His Sonship, and so the Father's character, was revealed.'

47. 1. διὰ δυνάμεως φωτιστικῆς, κ.τ.λ. Cf. Ep. 226 (monachis suis t. iii. p. 348 'Ο γὰρ νοῦς ἡμῶν φωτιζόμενος ὑπὸ Πνεύματος πρὸς Υἱὸν ἀνα-βλέπει, καὶ ἐν Αὐτῷ ὡς ἐν εἰκόνι θεωρεῖ τὸν Πατέρα: and Irenaeus v. 36 'per huiusmodi gradus proficere et per Spiritum quidem [ad] Filium, per Filium autem adscendere ad Patrem.' On the subject of this section, cf. Westcott's Epp. of St. John, Add. Note (2) on 1 John v. 20.

τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου Εἰκόνος ἐνατενίζομεν, καὶ δι' αὐτῆς

ἀναγόμεθα ἐπὶ τὸ ¹ ὑπέρκαλον τοῦ ᾿Αρχετύπου θέαμα, αὐτοῦ που πάρεστιν άχωρίστως τὸ τῆς 2 γνώσεως Πνεθμα, τὴν έποπτικήν της Εἰκόνος δύναμιν έν ξαυτώ παρεχόμενον τοις 5 της άληθείας 3 φιλοθεάμοσιν, οὐκ έξωθεν την δείξιν ποιούμενον, άλλ' εν έαυτω είσάγον πρός την επίγνωσιν. ως γάρ 'οὐδεὶς οἶδε τὸν Πατέρα εἰ μὴ ὁ Υίος,' οὕτως 'οὐδεὶς Matt. xi. 27. δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίω.' οὐ ¹ Cor. xii. 3. γαρ δια Πνεύματος είρηται, αλλ' εν Πνεύματι, 4 καὶ 10 ' Πνεθμα ο Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοθντας αὐτὸν ἐν Πνεθματι John iv. 24. καὶ ᾿Αληθεία δεῖ προσκυνεῖν,᾽ 5 καθώς γέγραπται᾽ ΄ ἐν τῷ Ps. xxxvi. Φωτί σου δψόμεθα Φως, τουτέστιν εν τῷ φωτισμῷ τοῦ LXX.] 9. Πνεύματος, 'Φως τὸ ἀληθινόν, ὁ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον John i. c.

- έρχόμενου είς του κόσμου.' ώστε ευ 6 ξαυτώ δείκυυσι την 15 δόξαν του Μονογενούς, καὶ τοῖς ἀληθινοῖς προσκυνηταῖς ἐν έαυτω την του Θεού γνωσιν παρέχεται. ή τοίνυν όδὸς της θεογνωσίας έστιν ἀπὸ Ενὸς Πνεύματος διὰ τοῦ Ενὸς Υίοῦ έπὶ τὸν Ενα Πατέρα, καὶ ἀνάπαλιν ἡ φυσικὴ ἀγαθότης καὶ ό κατὰ φύσιν 'Αγιασμὸς καὶ τὸ βασιλικὸν 'Αξίωμα ἐκ τοῦ
- 20 Πατρὸς διὰ τοῦ Μονογενοῦς ἐπὶ τὸ Πνεῦμα διήκει. οὕτω καὶ αἱ Ὑποστάσεις ὁμολογοῦνται, καὶ τὸ εὐσεβὲς δόγμα τῆς Μοναρχίας οὐ διαπίπτει. οἱ δὲ τὴν ὑπαρίθμησιν ἐν τῷ πρώτου καὶ δεύτερου καὶ τρίτου λέγειυ τιθέμευοι γυωριζέσθωσαν τὸ πολύθεον τῆς Ελληνικῆς πλάνης τῆ ἀχράντω Τ. ΙΙΙ. p. 40

25 Θεολογία των Χριστιανών ἐπεισάγοντες. είς οὐδὲν γὰρ

 $^{^{1}}$ ὑπέρκαλλον μ V v. 2 χάριτος ο C. 3 φιλομαθέσιν ο V. φιλοθεα μ (sic) ο marg. manu prima. 4 om. καὶ V. 5 καθὰ v. 6 αὐτῶ μ.

^{21.} τὸ εὐσεβὲς δόγμα τῆς Movaρχίας. St. Basil here applies the term δόγμα to the Μοναρχία in accordance with the definition which he gives of δόγμα, and κήρυγμα in § 66. The usage of St. Dionysius of Rome quoted by St. Athanasius (De Decr. Nic. Syn. § 26) was different: he wrote of τὸ ἄγιον κήρυγμα τῆς Μοναρχίας: the term κήρυγμα, according to St. Basil's usage, could apply to the word 'Ομοούσιον (Ep. 90 τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο κήρυγμα τῶν Πατέρων), but not to the Μοναρχία.

έτερου φέρει της ύπαριθμήσεως το κακούργημα, ή ώστε πρώτου καὶ δεύτερου θεὸυ καὶ τρίτου ὁμολογεῖυ. ἀλλ' ἡμῖυ 1 ἀρκοῦσα ἡ παρὰ τοῦ Κυρίου ἐπιτεθεῖσα ἀκολουθία, ἡυ ὁ συγχέων οὐκ ἔλαττον τῆς τούτων ἀσεβείας παρανομήσει. ότι μεν οθν οθδέν, ώς οθτοι πεπλάνηνται, ή κατά την φύσιν 5 κοινωνία τῷ τρόπω τῆς ὑπαριθμήσεως ² παραλύεται, ἱκανῶς είρηται. ἀλλὰ συνέλθωμεν τῷ φιλονείκω καὶ ματαιόφρονι, καὶ δώμεν τὸ δεύτερον τινος καθ' ύπαρίθμησιν ἐκείνου λέγεσθαι. ἴδωμεν τοίνυν τί τὸ ἐκβαῖνον ἀπὸ τοῦ λόγου. ι Cor. xv. 47. ' δ πρώτος,' φησίν, ' ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος 10 I Cor. xv. 46. 'Ανθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ,' καὶ ἐν ἄλλοις 'οὐ πρῶτου,' φησί, 'τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.' εἰ τοίνυν 4 τῷ πρώτῳ ὑπαριθμεῖται 5 τὸ δεύτερον, τὸ δὲ ὑπαριθμούμενον ἀτιμότερόν ἐστι τοῦ πρὸς δ έχει την ύπαρίθμησιν, άτιμότερος 6 καθ' ύμας του ψυχικού ό 15 πνευματικός καὶ τοῦ χοϊκοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐπουράνιος.

Πρός τοὺς λέγοντας μη είναι δοξαστὸν τὸ Πνεῦμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

 $^{^1}$ ἀρκέσει R_3 μ v. 2 παραλυμαίνεται V. 3 ἀποδέδεικται $R_4.$ 4 add. δ μ v. 5 τοῦτο δεύτερόν ἐστι μ v. 6 txt. μ o V v. Ben. add. οὖν. 7 ἐστὶν ὀφειλομένη ο V. 8 om. ầv V.

^{48. 23.} εἴπερ ἡ Πατρὸς καὶ Υίοῦ κοινωνία: i.e. since the doctrine implied in Matt. xxviii. 19 is disputed by them, let us consider what is involved in the teaching of Scripture on the titles of the Holy Spirit, His Operations, and His Majesty and Power. This part of the treatise follows the same lines as his earlier writing, adv. Eunom. iii. §§ 3, 4.

προς μαρτυρίαν αξιώματος ενομίσθη; έξεστί γε μην πρός τε τὰ ἐκ τῶν ὀνομάτων 1 ἀποβλέψαντας σημαινόμενα καὶ πρὸς τὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ μεγέθη καὶ 2 πρὸς τὰς εἰς ἡμᾶς, μάλλον δε είς πάσαν την κτίσιν, χορηγουμένας εὐεργεσίας, 5 της μεγαλοφυίας αὐτοῦ καὶ της ἀνεφίκτου δυνάμεως ἐπὶ ³ ποσόν γ' οὖν ἐν περινοία γενέσθαι. Πνεῦμα ἀνόμασται, ώς 'Πνεθμα ὁ Θεός,' καὶ 'Πνεθμα τοθ προσώπου ἡμῶν John iv. 24. Χριστὸς Κύριος.' ἄγιον, ὡς ἄγιος ὁ Πατηρ καὶ ἄγιος ὁ Lam. iv. 20. Υίός, τη μεν γαρ κτίσει ετέρωθεν επεισήχθη δ άγιασμός, τώ John xvii. 11 10 δὲ Πνεύματι συμπληρωτικὴ τῆς φύσεώς ἐστιν ἡ ἁγιότης. Acts iv. 27; Rev. iii. 7. διόπερ οὐχὶ ἀγιαζόμενόν ἐστιν, ἀλλ' ἀγιάζον. ἀγαθόν, ὡς Cf. § 47. ἀγαθὸς ὁ Πατὴρ καὶ ἀγαθὸς ὁ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Γεννηθείς, Matt. xix. 17 οὐσίαν 4 έχου την ἀγαθότητα. εὐθές, ὡς 5 ' εὐθης Κύριος ὁ τ John v. 18. Θ εός, $^{\prime}$ 6 τ $\hat{\omega}$ 7 α $\dot{\nu}$ τ $\dot{\sigma}$ εἶναι ἀλήθεια καὶ 8 α $\dot{\nu}$ τ $\dot{\sigma}$ εἶναι δικαιοσύνη. Ps. xcii. [cxi

LXX.] 16. John xiv. 17

1 John ii. 20.

Ps. cxliii. 10.

Ps. li. 10.

8. Χριστός Κύριος. In adv. Eunom. iii. 3 St. Basil adds to these two passages: καὶ ὁ ἀπόστολος τὴν τοῦ πνεύματος προσηγορίαν ἐπὶ τὸν Κύριον ἀναφέρει, λέγων: 'Ο δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. This was written during St. Basil's presbyterate, at least ten years earlier. In § 52, he explains them of the Holy Spirit.

14. αὐτὸ είναι ἀλήθεια. Some MSS. give αὐτοείναι, a word which is once used by St. Basil, and apparently with an apologetic explanation for coining it, adv. Eunom. i. 18, of the Son, εἰκὼν ζῶσα, μᾶλλον δὲ αὐτοοῦσα ζωή, οὐκ ἐν σχήματος δμοιότητι, ἀλλ' ἐν αὐτῆ τῆ οὐσία τὸ ἀπαράλλακτον ἀεὶ διασώζουσα. As regards the reading of two MSS. αὐτοαλήθεια it may be noted that there is a writing printed by Montfaucon among the doubtful works of St. Athanasius ('Testimonia ex sacra Scriptura De Communi Essentia Patris et Filii et Spiritus Sancti') and suspected by him to be the commonplace book of some ancient student; §§ 22-25 of it are evidently notes of this portion of St. Basil: and this passage is copied out in a confused way (T. iv. p. 11): εὐθὲς Πνεθμα ώς εθθύς Κύριος ὁ Θεὸς (ἡμῶν) τῷ εἶναι αὐτοαλήθεια δικαιοσύνη διὰ τὸ ἄτρεπτον τῆς οὐσίας. But though St. Basil wrote (Ep. 233, § 2, to

 $^{^{1}}$ ἀποβλέψαντα V. 2 τὰς πρὸς ἡμᾶς V. 3 txt. μ ο ποσὸν γοῦν V. xv. 26; xvi. ποσὸν γοῦν v. ποσὸν οὖν Ben. 4 ἔχων V v. 5 εὐθὺς 'cum uno 13 ; I John v tantum cod.' 6 txt. R_{2} M_{1}^{α} R_{3} μ ο 500 C M_{2} V R_{1} . τὸ M_{1} 500° v R_{4} R_{5} . 8, 9. 7 txt. M_1 500° C M_2 R_4 R_5 . είναι αὐτοαλήθεια R_2 V Ben. αὐτοείναι ἀλήθεια R_3 μ ο R_1 . αὐτὸ εἶναι ἀλήθειαν 500* v. 8 txt. 500° C M_2 . om. εἶναι Μ1. αὐτο είναι (sic) δικαιοσύνη R3. αὐτοείναι δικαιοσύνη μ. αὐτὸ είναι δικαιοσύνην 500* v. αὐτοδικαιοσύνη (om. είναι) R2 o V R1 R4 R5 Ben.

παρεκτροπάς 1 έπὶ θάτερα καὶ ἐκκλίσεις οὐκ ἔχου, διὰ τὸ

ἄτρεπτου της οὐσίας. Παράκλητος, ώς ὁ Μουογενής, καθώς John xiv. 16. 2 αὐτός φησιν, ὅτι 3 ' ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα μου, καὶ δώσει ύμιν άλλον Παράκλητον.' ούτω κοινά τὰ ὀνόματα πρὸς Πατέρα καὶ Υίὸν 4 τῷ Πνεύματι ἐκ τῆς κατὰ 5 τὴν Φύσιν οἰκειότητος τῶν προσηγοριῶν τούτων τυχόντι. πόθεν γὰρ άλλοθεν; πάλιν ήγεμονικον καὶ Πνεθμα της άληθείας 6 καὶ Ps. li. [1. LXX.] 14. Πνεθμα σοφίας ωνόμασται. 'Πνεθμα Θείον τὸ ποιῆσάν John xv. 26. Is. xi. T. με,' καὶ 'τὸν Βεσελεὴλ δέ,' φησίν, 'ἐνέπλησεν ὁ Θεὸς Job xxxiii. 4. Πνεθμα Θείον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης. τὰ μὲν: Ex. xxxi. 3. T. III. p. 41. οὖν ὀνόματα τοιαῦτα ὑπερφυῆ καὶ μεγάλα, οὔμενουν ἔχοντά 7 τινα είς δόξαν ύπερβολήν.

Cf. Adv. Eunom. iii. 4. 49. Αἱ δὲ ἐνέργειαι τίνες; ἄρρητοι μὲν διὰ τὸ μέγεθος, ἀνεξαρίθμητοι δὲ διὰ τὸ πλῆθος. πῶς μὲν γὰρ 8 νοήσομεν τὰ τῶν αἰώνων ἐπέκεινα; τίνες ἦσαν πρὸ τῆς νοητῆς κτίσεως αὐτοῦ αἱ ἐνέργειαι; πόσαι 9 δ' ἀπ' αὐτοῦ περὶ τὴν κτίσιν χάριτες; τίς δὲ ἡ πρὸς τοὺς αἰῶνας τοὺς ἐπερχομένους δύναμις; ἢν μὲν γὰρ καὶ 10 προῆν, καὶ συμπαρῆν 11 τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ πρὸ τῶν αἰώνων. ὥστε κἄν τι νοήσης τῶν αἰώνων ἐπέκεινα, τοῦτο εὐρήσεις τοῦ Πνεύματος κατωτέρω. ἐάν 12 τε τὴν κτίσιν ἐνθυμηθῆς, ἐστερεώθησαν αἱ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις παρὰ τοῦ Πνεύματος, τῆς στερεώσεως δηλονότι ἐπὶ τὸ δυσμετάπτωτον τῆς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἔξεως νοουμένης ἡ γὰρ πρὸς Θεὸν οἰκείωσις καὶ τὸ πρὸς κακίαν ἄτρεπτον καὶ τὸ ἐν μακαριότητι

Ps. xxxiii. [xxxii.LXX.] 6.

> Amphilochius) ἔστι δὲ ἡ αὐτοαλήθεια ὁ Θεὸς ἡμῶν, he would not have used αὐτοαλήθεια of the Spirit in an argument intended to convince or refute the Pneumatomachi. St. Ambrose paraphrases the passage thus (de Sp. S. i. 13, § 139): 'Veritas Christus; veritas Spiritus; habes enim in epistola Ioannis: Quoniam Spiritus est veritas (1 Joan. v. 6)... sicut et Filius praedicatur, qui ait: Ego sum via et veritas et vita (Joan. xiv. 6).'

διαρκές παρὰ τοῦ Πνεύματος ταῖς δυνάμεσι 1. Χριστοῦ ἐπι- Matt. i. 18; Luke i. 35; δημία, καὶ τὸ Πνεῦμα προτρέχει. ἔνσαρκος παρουσία, καὶ τὸ John i. 33. Πνεῦμα ἀχώριστον. ἐνεργήματα δυνάμεων, χαρίσματα ἰαμά- ^{Cf. § 39.} των διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου. δαίμονες ἀπηλαύνοντο Matt. xii. 28. Ε ἐν τῶ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ. διάβολος κατηργεῖτο συμπα- 1 Cor. ii. 5, 6.

ρόντος τοῦ Πνεύματος. ἁμαρτιῶν ἀπολύτρωσις ἐν τῆ χάριτι τοῦ Πνεύματος, 'ἀπελούσασθε' 2 γὰρ 'καὶ ἡγιάσθητε ἐν τῷ 1 Cor. vi. 11. ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ 3 .' οἰκείωσις πρὸς Θεὸν διὰ τοῦ Πνεύματος,

10 ' ἐξαπέστειλε ² γὰρ ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα ⁴ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἐν ^{Gal. iv. 6.}
ταῖς καρδίαις ⁵ ἡμῶν, κρᾶζον ἀββᾶ ὁ Πατήρ.' ἡ ἐκ νεκρῶν
ἐξανάστασις τῆ ἐνεργεία τοῦ Πνεύματος, ' ἐξαποστελεῖς ' γὰρ Ps. civ. [ciii.
' τὸ Πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.' εἴτε ⁶ τὴν κτίσιν τις ἐκλαμβάνοι ἐπὶ τῆς

15 τῶν διαλυθέντων ἀναβιώσεως, πῶς οὐ μεγάλη ἡ τοῦ Πνεύματος ἐνέργεια τοῦ οἰκονομοῦντος ἡμῖν τὸν τ ἐξ ἀναστάσεως
βίον καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν εἰκείνην ζωὴν τὰς ψυχὰς
ἡμῶν μεταρυθμίζοντος; εἴτε λέγοιτο κτίσις ἡ ἐνταῦθα τῶν
ἐξ ἁμαρτίας διαπεπτωκότων ἐπὶ τὸ βέλτιον μετακόσμησις

20 (λέγεται γὰρ καὶ οὕτω κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Γραφῆς,
ώς ὅταν Παῦλος λέγη ' εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις '), 2 Cor. v. 17.
καὶ ὁ ἐνταῦθα τοίνυν ἀνακαινισμὸς καὶ ἡ ἀπὸ τῆς γηΐνης
καὶ ἐμπαθοῦς ζωῆς ἐπὶ τὴν οὐράνιον πολιτείαν μετα-
βολὴ διὰ τοῦ Πνεύματος ἡμῖν γινομένη ἐπὶ πᾶσαν ὑπερ-

25 βολην θαύματος τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀνάγει. ἐπὶ τούτοις πότερου φοβηθῶμεν μὴ τὴν ἀξίαν ὑπερβῶμεν ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν τιμῶν; ἢ τὸ ἐναντίον μὴ εἰς ⁹ ταπεινότητα καταγάγωμεν τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, κἂν τὰ μέγιστα δόξωμεν

^{49. 1.} Χριστοῦ ἐπιδημία: cf. ch. xvi. § 39 and St. Greg. Naz. Or. xxxi. 29 γεννᾶται Χριστός, προτρέχει βαπτίζεται, μαρτυρεῖ πειράζεται, ἀνάγει δυνάμεις ἐπιτελεῖ, συμπαρομαρτεῖ ἀνέρχεται, διαδέχεται.

 $\epsilon \pi$ 1 αὐτ $\hat{\omega}$ τ $\hat{\omega}$ ν $\epsilon \xi$ ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ 2 γλώττης 3 προφερομένων φθέγγεσθαι; 'τάδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον,' ώς Acts xxi. 11. τάδε λέγει Κύριος ' κατάβηθι καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν Acts x. 20. διακρινόμενος, διότι έγω αὐτοὺς ἀπέσταλκα. μὴ ταπεινοῦ Cf. § 21, of the Son. ταθτα καὶ κατεπτηχότος τὰ ρήματα; 'άφορίσατε δή μοι τὸν 5 Acts xiii. 2. Βαρνάβαν καὶ 4 τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, ὁ προσκέκλημαι αὐτούς. μη δοῦλος οὕτω φθέγγεται; καὶ ὁ Ἡσαΐας 'Κύ-T. III. p. 42. Is. xlviii. 16; ριος ἀπέσταλκέ με καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ κατέβη Πνεῦlxiii. 14. μα 5 παρά Κυρίου καὶ ώδήγησεν αὐτούς. καὶ μή μοι τὴν όδηγίαν πάλιν είς ταπεινήν διακονίαν έκλάβης, τοῦτο γὰρ το Ps. lxxvii. [lxxvi.LXX.] καὶ Θεοῦ ἔργον είναι ὁ λόγος διαμαρτύρεται. ' ώδήγησας,' φησίν, 'ώς πρόβατα τὸν λαόν σου,' καὶ 'ὁ ὁδηγῶν ώσεὶ 21. Ps. lxxx. [lxxix. LXX.] πρόβατον τὸν 'lωσήφ,' καὶ ' ώδήγησεν αὐτοὺς ἐπ' ἐλπίδι καὶ οὐκ ἐδειλίασαν. ωστε σταν ἀκούσης, στι 'σταν ἔλθη δ Ps. lxxviii. [lxxvii. Παράκλητος, ἐκείνος ὑμᾶς ἀναμνήσει καὶ ὁδηγήσει πρὸς πᾶσαν 15 LXX.] 53. John xiv. 26; 6 την ἀλήθειαν, την δδηγίαν ως ἐδιδάχθης νόει, 7 μη συκοφάνxvi. 13. τει την έννοιαν.

> 8. καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ. In Is. xlviii. 16, St. Didymus, as translated by St. Jerome, gives 'Spiritum suum'; the Targum has the same; St. Ambrose writes: 'Quis est qui dicit; Misit me Dominus Deus et Spiritus Eius; nisi Qui venit a Patre, ut salvos faceret peccatores? Quem ut audis, Et Spiritus misit; ne cum legis quia Filius Spiritum mittit, inferioris esse Spiritum crederes potestatis,' De Sp. S. iii. 1, § 7. The passage is quoted by St. Athanasius, St. Basil, St. Cyril Hieros., and, as far as the editor is aware, without any comment, which would help to determine their way of understanding the case of τὸ πνεῦμα; but Origen, on the words 'Whosoever shall humble himself as this little child' (Comm. in Evang. Matth. tom. xiii. 18), says: ἔστι δὲ τὸ ταπεινῶσαι ἑαυτὸν ώς τὸ παιδίον ἐκείνο, τὸ μιμήσασθαι τὸ ὑπὲρ σωτηρίας ἀνθρώπων ταπεινώσαν έαυτὸ Πνεθμα άγιον. ὅτι δὲ ὁ Σωτήρ, καὶ τὸ άγιον Πνεθμα, ἐξαπεστάλη ύπὸ τοῦ Πατρὸς ἐπὶ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, δεδήλωται ἐν τῷ Ἡσαία ἐκ προσώπου τοῦ Σωτήρος, λέγοντος, 'καὶ νῦν Κύριος ἀπέστειλέ με, καὶ τὸ Πνεθμα αὐτοθ.' ἰστέον μέντοι, ὅτι ἀμφίβολός ἐστιν ἡ λέξις ἡ γὰρ ὁ Θεὸς άπέστειλεν, ἀπέστειλε δὲ καὶ τὸ Πνεθμα τὸ ἄγιον τὸν Σωτῆρα ή, ὡς έξειλήφαμεν, ἀμφότερα ἀπέστειλε ὁ Πατήρ, τὸν Σωτῆρα καὶ τὸ ἄγιον Πνεθμα.

His Intercession and His Knowledge Divine. 101

50. 'Αλλά καὶ 'ἐντυγχάνει,' φησίν, 'ὑπὲρ ἡμῶν,' ὥστε Rom. viii. 26 όσον ίκέτης του εὐεργέτου λείπεται, τοσούτον τὸ Πνεύμα κατά την άξιαν αποπέπτωκε τοῦ Θεοῦ. σὸ δὲ οὕπω ήκουσας περί τοῦ Μονογενοῦς, ὅτι ' ἐστὶν ἐν δεξιᾶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐντυγ- Rom. viii. 34 5 χάνει ύπερ ήμων; ' μη οθν ότι το Πνεθμα εν σοί (είπερ δη όλως έν σοί), μηδ' ότι ἀποτυφλωθέντας ήμας πρός την έκλογην τοῦ συμφέροντος διδάσκει καὶ όδηγεῖ, τούτου ένεκεν την εὐσεβη καὶ δσίαν περὶ αὐτοῦ δόξαν ζημιωθης. ὑπερβολη γαρ αγνωμοσύνης τοῦτό γε την φιλανθρωπίαν τοῦ εὐεργέτου το ἀφορμὴν ἀχαριστίας ποιείσθαι. 'μὴ ¹ οὖν λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα Eph. iv. 30. τὸ ἄγιον. ἀκούσατε τί φησιν ἡ ἀπαρχὴ τῶν μαρτύρων Στέφανος, τὸ δυσπειθες καὶ ἀνυπότακτον τῷ λαῷ ὀνειδίζων ' ύμεις,' φησίν, ' ἀεὶ τῶ Πνεύματι τῶ ἁγίω ἀντιπίπτετε,' καὶ Acts vii. 51. πάλιν δ 'Ησαΐας' 'παρώξυναν τὸ Πνεθμα τὸ ἄγιον, καὶ Is. Ιχίϊ. 10. 15 ἐστράφη αὐτοῖς εἰς ἔχθραν, καὶ ἐτέρωθι· '² ὁ οἶκος τοῦ Ἰακωβ Mic. ii. 7. 3 παρώργισε τὸ Πνεῦμα Κυρίου ' εἰ μὴ ἐξουσιαστικῆς δυνάμεως παραστατικά τὰ τοιαῦτα. τῆ τῶν ἐντυγχανόντων κρίσει παρίημι, ταθτα ἀκούοντας ὁποίας τινὰς χρη τὰς ὑπολήψεις έχειν, 4 ώς περί δργάνου καὶ ύπηκόου καὶ δμοτίμου τῆ κτίσει 20 καὶ ἡμῖν ὁμοδούλου, ἡ βαρύτατον καὶ ῥήματι μόνω τὴν βλασφημίαν ταύτην 5 ύποδυναι τοις εὐσεβέσι. δουλον 6 λέγεις τὸ Πνεθμα; αλλ' ό δοθλος, φησίν, οθκ οίδε τί ποιεί ό John xv. 15.

τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου 7 τὰ ἐν αὐτῷ.

κύριος αὐτοῦ, τὸ δὲ Πνεῦμα οὕτως 'οἶδε τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ Cf. § 40.

 $^{^{1}}$ om. οὖν μ o V v. 2 om. ὁ μ v. 3 παρώξυνε o. παρώργησε v. 4 ὤσπερ μ . 5 ἀποδοῦναι V. 6 add. δὲ μ . 7 τὸ 'codd. nonnulli.'

⁵⁰. 4. τοῦ **Movoγενο**ῦs. S. 'Filio vero.' ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν : S. 'factus est oratio pro nobis.'

^{21.} δοῦλον. The earliest excuse for such an expression is found in Tatian, who calls the Holy Spirit τὸν διάκονον τοῦ πεπονθότος Θεοῦ (adv. Graec. 13).

Προς τους λέγοντας μήτε έν δουλική τάξει μήτε έν δεσποτική είναι τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ἐν τή τῶν ἐλευθέρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

51. 'Οὔτε δοῦλον,' φησίν, 'οὔτε δεσπότην, ἀλλ' ἐλεύθερου.' ἃ της δεινης ἀναλγησίας, ἃ της ἐλεεινης ἀφοβίας τῶν 5 ταῦτα λεγόντων! τί πλέον αὐτῶν ¹οδύρωμαι, τὸ ²ἀμαθὲς ἢ τὸ βλάσφημον; οί γε τὰ τῆς Θεολογίας δόγματα ἀνθρωπίνοις παραδείγμασι καθυβρίζουσι, και την ώδε συνήθειαν παρηλλαγμένην έχουσαν των άξιωμάτων την διαφοράν τη θεία καὶ άρρήτω φύσει προσαρμόζειν έπιχειροθσιν, οὐκ έννοοθντες ὅτι 10

Τ. ΙΙΙ. p. 43. παρὰ μὲν ἀνθρώποις τῆ φύσει δοῦλος οὐδείς. ἡ γὰρ καταδυναστευθέντες ύπὸ ζυγὸν δουλείας ήχθησαν ώς έν αίχμα-

Gen. xlvii. 25. λωσίαις, η δια πενίαν κατεδουλώθησαν 3 ώς οι Αλγύπτιοι τώ Φαραώ, ή κατά τινα σοφήν καὶ 4 ἀπόρρητον οἰκονομίαν οἱ χείρους τῶν παίδων ἐκ τῆς τῶν πατέρων φωνῆς τοῖς φρονι- 15

μωτέροις καὶ βελτίοσι δουλεύειν κατεδικάσθησαν, 5 ην οὐδε Gen. ix. 25. καταδίκην, άλλ' εὐεργεσίαν εἴποι τις αν δίκαιος των γινομένων έξεταστής. τὸν γὰρ δι' ἔνδειαν τοῦ φρονεῖν οὐκ ἔχοντα έν έαυτώ τὸ κατὰ φύσιν ἄρχον, τοῦτον έτέρου κτημα γενέσθαι λυσιτελέστερον, ΐνα τῷ τοῦ κρατοῦντος λογισμῷ διευθυνό- 20 μενος όμοιος ή άρματι ήνίοχον αναλαβόντι και πλοίφ κυβερνήτην έχοντι έπὶ οἰάκων καθήμενον. διὰ τοῦτο Ἰακωβ Gen. xxvii. 29. κύριος τοῦ Ἡσαῦ ἐκ τῆς εὐλογίας τοῦ πατρός, ἵνα καὶ μὴ

βουλόμενος παρά τοῦ φρονίμου εὐεργετήται ὁ ἄφρων, οὐκ

 $^{^1}$ ὀδύρομαι ο. 2 ἀπειθὲs R_4 . 3 add. $\mathring{\eta}$ V. 'quidam MSS. codd.' 5 $\mathring{\eta}\nu\pi\epsilon\rho$ ο V. 4 άρρητον γ

^{51. 7.} οι γε τὰ τῆς Θεολογίας δόγματα. ' Seeing that they try to bring contempt on the truths concerning God by comparing them to human matters, and though the practice of this world involves a difference in degrees of dignity, they undertake to apply it to the Ineffable Nature of God, not considering that among men no one is a slave by his nature.

έχων του οικείου κηδεμόνα του νούν, και Χαναάν παίς Gen. ix. 25. οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς, ἐπειδη ἀδίδακτος ην της ἀρετης, ασύνετον έχων του ξαυτού πατέρα του Χάμ. ώδε μεν 1 οθν ούτως οί δούλοι, ελεύθεροι δε οί διαφυγόντες πενίαν ή πόλεμον 5 ή της έτέρων κηδεμονίας απροσδεείς. ωστε καν ο μεν δεσπότης, δ δε οἰκέτης λέγηται, ² άλλ' οὖν πάντες ³καὶ κατὰ τὴν προς άλλήλους δμοτιμίαν καὶ ώς 4κτήματα τοῦ πεποιηκότος ήμας ομόδουλοι. ἐκεῖ δὲ τί 5 δύνασαι τῆς δουλείας ὑπεξ- Εχ. χχ. 2. αγαγείν; όμου τε γαρ εκτίσθη, καὶ 6 τὸ δουλον είναι συγτο κατεσκεύασται. άλλήλων μεν γάρ οὐ κατάρχουσιν, ἐπειδὴ πλεονεξίας ἄμοιρα τὰ οὐράνια, Θεώ δὲ πάντα ὑποκύπτει, καὶ ώς Δεσπότη τὸν ὀφειλόμενου φόβου καὶ ὡς Δημιουργῷ τὴν επιβάλλουσαν δόξαν ἀποδιδόντα. 'νίδς γὰρ δοξάζει πατέρα, Malib καὶ δοῦλος τὸν κύριον 7 αὐτοῦ 8. καὶ ἀπαιτεῖ πάντως τῶν δύο 15 τὸ ἔτερον ὁ Θεός, ' εἰ γὰρ Πατήρ εἰμι ἐγώ, ποῦ θέστι, φησίν, ή δόξα μου; καὶ εἰ Κύριός εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστιν ὁ φόβος μου; $\mathring{\eta}^{10}$ πάντων \mathring{a} ν εἴη έλεεινοτάτη ζω $\mathring{\eta}^{11}$ μ $\mathring{\eta}$ ὑπὸ τ $\mathring{\eta}$ ν $\mathring{\iota}^{12}$ έπισκοπ $\mathring{\eta}$ ν τοῦ Δεσπότου κειμένη δποῖαί είσιν αἱ ἀποστατικαὶ δυνάμεις αί διὰ τὸ τραχηλιάσαι κατὰ Θεοῦ Παντοκράτορος ἀφηνιά-20 ζουσαι της δουλείας, οὐ τῷ ἐτέρως πεφυκέναι, ἀλλὰ τῷ άνυποτάκτως έχειν πρὸς τὸν Ποιήσαντα. τίνα οὖν λέγεις έλεύθερον; τὸν ἀβασίλευτον; τὸν μήτε ἄρχειν ἐτέρου δύναμιν έχοντα μήτε ἄρχεσθαι καταδεχόμενον; άλλ' οὖτε έστι τις ¹³ τοιαύτη φύσις έν τοις οὖσι, καὶ ¹⁴ τοῦτο έννοῆσαι 25 κατά του Πνεύματος ἀσέβεια περιφανής. ώστε εί μεν 15 έκτισται, δουλεύει δηλαδή μετά πάντων, 'τὰ γὰρ σύμπαντα,' Ps. cxix. φησί, '16 δούλα σά,' εί δε ύπερ την κτίσιν έστί, της βασιλείας LXX.] 91.

έστὶ κοινωνόν.

Matt. vi. 13.

1 Chron. xxix. 11, 12.

¹ om. οὖν μ v. ² ἀλλὰ (om. οὖν) V. ⁸ om. καὶ ο V ⁴ κτῆμα ο V. ⁵ δύνασθε R_2 V. ⁶ τῷ δούλῳ μ 'δοῦλον ita MSS. duo, quibus favent plures alii in quibus legitur δούλῳ: alius habet δοῦλος.' ⁷ ἐαυτοῦ ο V. ⁸ add. φοβεῖται μ v 'Colb. et duo alii Combefisio citati.' ⁹ ἐστιν (om. φησὶν) v. ¹⁰ πάντως v. ¹¹ add. ἡ V. ¹² σκεπὴν R_3 C. ¹³ om. τοιαύτη μ . ¹⁴ txt. R_2 V. τὸ μ o v 'in aliis MSS.' ¹⁵ ἐκτίσθη ο V. ¹⁶ δοῦλά σον μ .

Μαρτυρίαι ἐκ τῆς γραφῆς 1 τοῦ κυριολογεῖσθαι τὸ Πνεῦμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

52. Καὶ τί δεῖ ἐκ τῶν ταπεινῶν ἀπομαχομένους αἰσχρῶς Τ. ΙΙΙ. p. 44. τὴν νίκην κατακτᾶσθαι τῷ λόγῳ, ἐξὸν τῆ παραθέσει τῶν 5 σεμνοτέρων αναντίρρητον την ύπερβολην της δόξης έπιδεικνύναι; εί 2 δε λέγοιμεν à παρά της Γραφης εδιδάχθημεν, τάχα που μέγα καὶ σφοδρον ἀνακράξονται, καὶ συσχόντες τὰ Acts vii. 57, ὧτα ἀράμενοι λίθους, ἢ ὅ τι ἂν ³ τύχοι παραφανέν τοῦτο τῶν Πνευματομάχων έκαστος ὅπλον ποιησάμενος, ἐφ' ἡμᾶς 10 ήξουσιν. οὐ μὴν πρό γε τῆς ἀληθείας τιμητέα ἡμῖν ἡ 2 Thess. iii. 5. ἀσφάλεια. εύρομεν τοίνυν παρὰ τῷ 'Αποστόλω' 'ὁ δὲ Κύριος κατευθύναι 4 ύμων τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ ' 5 ὑπὲρ τῶν θλίψεων. τίς ὁ κατευθύνων Κύριος είς την τοῦ Θεοῦ ἀγάπην καὶ είς 15 την ύπερ των θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ύπομονήν; 6 ἀποκρινάσθωσαν ήμιν οί τὸ Πνεθμα καταδουλούμενοι. εἴτε γὰρ περί τοῦ 7 Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ λόγος, πάντως αν είρητο ὁ δὲ Κύριος ύμας κατευθύναι είς την ξαυτοῦ αγάπην, είτε περί τοῦ 8 Υίοῦ, προσέκειτο ἄν' εἰς τὴν ξαυτοῦ ὑπομονήν. (ητεί- 20 τωσαν οθν τί έστιν ἄλλο Πρόσωπον, δ τῆ προσηγορία τοθ Κυρίου τιμάσθαι ἄξιου. παραπλήσιου δὲ τούτω καὶ 9 τὸ

¹ add. $\pi\epsilon\rho i$ μ oⁿ (in tabula). ² δη ο (in ras.) v. $\gamma a \rho$ $\mu η$ V. ³ $\tau \dot{\nu} \chi \eta$ (sic) μ . ⁴ $\eta \mu \hat{\omega} \nu$ V. ⁵ om. $\dot{\nu} \pi \dot{\epsilon} \rho$ $\tau \hat{\omega} \nu$ θλίψεων V 'in tribus MSS. codd. deesse.' ad patientiam afflictionis propter Christum S. ⁶ ἀποκρινέσθωσαν v. ⁷ om. $\theta \epsilon o \hat{\nu}$ καὶ μ V v. ⁸ Χριστο $\hat{\nu}$ μ v 'duo codd.' ⁹ om. $\tau \dot{\nu}$ V.

^{52. 14.} ὑπὲρ τῶν θλίψεων. 'Fatendum est haec verba in sacro contextu non legi... Sed tamen cum paulo post a Basilio repetantur ut e sacro contextu desumta, nolim ea delere; ac verisimilius est ex codicibus, in quibus desunt, ob eam causam fuisse sublata, quia non legebantur apud Apostolum, quam sine causa in alios codices, in quibus occurrunt, iniecta.' Ben.

έτέρωθι κείμενον, τὸ ' ὑμᾶς δὲ ὁ Κύριος πλεονάσαι καὶ πε- 1 Thess. iii.

ρισσεύσαι 1 εν άγάπη είς άλλήλους και είς πάντας, καθάπερ 12, 13. ² καὶ ³ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας 4 ἀμέμπτους ἐν ⁵ ἀγιασμῷ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς 5 ήμων έν τη παρουσία τοῦ Κυρίου ήμων Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων των άγίων αὐτοῦ. ποῖον Κύριον εὔχεται 6 ξμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ 7 Πατρὸς ἡμῶν ἐν τῆ παρουσία τοῦ Κυρίου ημων αμέμπτους τας καρδίας 8 έστηριγμένας έν αγιωσύνη των εν Θεσσαλονίκη πιστων στηρίξαι; 9 αποκρινάσθωσαν 10 ήμιν οί μετά των λειτουργικών πνευμάτων των πρός διακο- Heb. i. 14. νίαν ἀποστελλομένων τὸ ἅγιον Πνεθμα τιθέντες. ἀλλ' οὐκ

έχουσι. διόπερ ακουέτωσαν καὶ έτέρας μαρτυρίας διαρρήδην καὶ αὐτῆς κυριολογούσης τὸ Πνεῦμα. 'ὁ 10 δὲ Κύριος,' φησί, 2 Cor. iii. 17, 'τὸ Πνεῦμά ἐστι,' καὶ πάλιν· 11 ' καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύ- 18.

15 ματος.' ώστε δὲ 12 μηδεμίαν ἀντιλογίας ἀφορμὴν 13 καταλιπείν, αὐτὴν παραθήσομαι τοῦ 'Αποστόλου τὴν λέξιν' 'ἄχρι 2 Cor. iii. 14, γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῆ ἀναγνώσει τῆς 16, 17. Παλαιᾶς Διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον ὅτι ἐν Χριστῶ καταργείται. ὅταν δὲ ἐπιστρέψη πρὸς Κύριον, 14 περι-

20 αιρείται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστι.' τί τοῦτο λέγων; ὅτι ὁ 15 ψιλῆ τῆ διανοία τοῦ γράμματος προσκαθήμενος καὶ αὐτοῦ που περὶ τὰ νομικὰ 16 παρατηρήματα διατρίβων οδόν τινι παραπετάσματι τη 'Ιουδαϊκή του γράμματος έκδοχη την καρδίαν έαυτοῦ συγκεκάλυπται, καὶ τοῦτο

25 πάσχει παρά τὸ ἀγνοεῖν ὅτι ἡ σωματικὴ τοῦ νόμου τήρησις έν τη έπιδημία τοῦ 17 Χριστοῦ καταργείται, τῶν τύπων λοιπὸν μεταληφθέντων είς την αλήθειαν. αργούσι γαρ λύχνοι τή

17 κυρίου V.

^{13. &#}x27;δ δε Κύριος,' φησί, 'τὸ Πνεῦμά έστι': see note § 48.

τοῦ ἡλίου παρουσία, καὶ σχολάζει ὁ νόμος καὶ 1 προφητείαι Τ. ΙΙΙ. p. 45. κατασιγάζονται της άληθείας άναφανείσης. δ μέντοι δυνηθείς έπι το βάθος διακύψαι της νομικής εννοίας και την έκ τοῦ γράμματος ἀσάφειαν οἶόν τι καταπέτασμα διασχών εἴσω γενέσθαι των απορρήτων, οῦτος ἐμιμήσατο τὸν Μωϋσῆν ἐν 5 τῷ διαλέγεσθαι τῷ Θεῷ περιαιροῦντα τὸ κάλυμμα, ἐπιστρέφων Ex. xxxiv. 34. καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ γράμματος πρὸς τὸ πνεῦμα, ὥστε ἀναλογεῖν τῶ μὲν ἐπὶ τοῦ προσώπου 2 Μωϋσέως καλύμματι τὴν τῶν νομικῶν διδαγμάτων ἀσάφειαν, τῆ δὲ ἐπιστροφῆ τῆ πρὸς ³τον Κύριον την πνευματικήν θεωρίαν. δουν εν τη αναγνώσει του 10 νόμου ⁴ περιελών τὸ γράμμα ἐπιστρέφει πρὸς ⁵ τὸν Κύριον (δ δὲ Κύριος νῦν τὸ Πνεῦμα λέγεται), καὶ ὅμοιος γίνεται Μωϋσεῖ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπον δεδοξασμένον έχοντι. ως γάρ τὰ τοῖς ἀνθηροῖς χρώμασι παρακείμενα ἐκ τῆς περιρρεούσης αὐγῆς καὶ αὐτὰ καταχρώννυται, 15 ούτως δ εναργώς ενατενίσας τώ Πνεύματι εκ της εκείνου δόξης μεταμορφοῦταί πως πρὸς τὸ 6 φανότερον, οἶόν τινι φωτί τη έκ τοῦ Πνεύματος άληθεία την καρδίαν καταλαμπό-2 Cor. iii. 18. μενος. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μεταμορφοῦσθαι ἀπὸ τῆς δόξης

2 Cor. iii. 18. μενος. καὶ τοῦτό έστι τὸ μεταμορφοῦσθαι άπὸ της δόξης
τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν οἰκείαν δόξαν, οὐ μικρολόγως οὐδὲ 20
ἀμυδρῶς, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον, ⁷ ἐφ' ὅσον ἐστὶν εἰκὸς τὸν ἀπὸ
τοῦ Πνεύματος φωτιζόμενον. οὐ δυσωπῆ, ἄνθρωπε, τὸν

τ Cor. iii. 16. 'Απόστολον λέγοντα, ὅτι ' ναὸς Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;' δαρα τὸ δουλικὸν οἰκητήριον κατεδέξατο ἄν ποτε τῆ τοῦ ναοῦ προσηγορία τιμῆσαι; τί δὲ 25

2 Tim. iii. 16. δ θεόπνευστον τὴν Γραφὴν ὀνομάζων διὰ τῆς ἐπιπνοίας τοῦ ἀγίου Πνεύματος συγγραφεῖσαν μὴ τοῖς τοῦ καθυβρίζοντος καὶ κατασμικρύνοντος αὐτὸ προσρήμασι κέχρηται;

 $^{^1}$ txt. μ v 'in duodus tantum codd. MSS. et in alio quodam secunda manu.' οἱ προφήται ο V. 2 om. $\mu\omega\ddot{v}\sigma\dot{\epsilon}\omega s$ V. 3 om. τὸν ο V. 4 περιαιρῶν ο. 5 om. τὸν V. 6 φανερώτερον μ V v. 7 om. $\dot{\epsilon}\phi$ V. $\dot{\epsilon}\phi\dot{\sigma}\sigma$ ον ο. 8 ἄρα V v.

Σύστασις της κατά την φύσιν κοινωνίας 1 τοῦ Πνεύματος έκ τοῦ ὁμοίως εἶναι Πατρὶ καὶ Υίῷ πρὸς θεωρίαν δυσέφικτον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

- 5 53. Οὐ μόνον δὲ ἐξ ὧν τὰς αὐτὰς προσηγορίας ἔχει καὶ 2 κοινωνόν έστι των ένεργειων Πατρί και Υίω, το ύπερέχον αὐτοῦ τῆς φύσεως γνώριμον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ὁμοίως ἐστὶ πρὸς θεωρίαν δυσέφικτον. α γαρ 3 περί τοῦ Πατρός φησιν ώς ἐπέκεινα ὄντος ἀνθρωπίνης 4 ἐννοίας, καὶ α περὶ τοῦ 10 Υίου, 5 ταυτά ὁ Κύριος καὶ περὶ τοῦ 6 άγίου Πνεύματος λέγει· ' Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω,' ⁷ τὸν κόσμον John xvii. λέγων νῦν οὐχὶ τὸ ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς σύστημα, ἀλλὰ τὴν 25-8 ἐπίκηρον ταύτην καὶ μυρίαις μεταβολαῖς ὑποκειμένην ζωήν. καὶ περὶ ξαυτοῦ διαλεγόμενος, 'ἔτι μικρόν,' φησί, 'καὶ ὁ John xiv. 19.
 - κόσμος με οὐκέτι θεωρεί, ὑμείς δὲ θεωρείτέ με,' πάλιν ένταθθα τους τη ύλικη και σαρκική προσδεδεμένους (ωή και μόνοις όφθαλμοις την αλήθειαν 9 επιτρέποντας κόσμον προσαγορεύων, οι τη απιστία της αναστάσεως οὐκέτι ἔμελλον τοις όφθαλμοις της καρδίας τὸν Κύριον 10 ἡμῶν ὄψεσθαι. τὰ Eph. i. 18.
- 20 δε αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος εἶπε. 'τὸ Πνεῦμα,' φησί, John xiv. 17. 'της άληθείας, ὁ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ Τ. ΙΙΙ. p. 46. αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρὸ ύμιν μένει. ' δ μεν 11 γαρ 12 σαρκινος ανθρωπος αγύμναστον έχων πρὸς θεωρίαν τὸν νοῦν, μᾶλλον δὲ 13 ὅλον ώσπερ ἐν
- 25 βορβόρω τῷ φρονήματι τῆς σαρκὸς κατορωρυγμένον 14 φέρων, Rom. viii. 6. 15 αδυνατεί πρὸς τὸ πνευματικὸν φῶς τῆς ἀληθείας ἀναβλέψαι. διὸ 16 ὁ κόσμος, 17 τουτέστιν ἡ τοῖς πάθεσι τῆς σαρκὸς

δεδουλωμένη ζωή, οίον οφθαλμός ασθενής φως ήλιακής

John xv. 3.

Is. xlii. 5.

άκτίνος, την του Πνεύματος χάριν ουχ υποδέχεται. τοις μέντοι μαθηταίς ξαυτοῦ καθαρότητα ζωής ἐκ τῶν 1 διδαγμάτων αὐτοῦ μαρτυρήσας ὁ Κύριος τὸ καὶ ἐποπτικοῖς ἤδη εἶναι καὶ θεωρητικοῖς τοῦ Πυεύματος ἀποδίδωσιν. 'ἤδη γάρ,' 5 φησίν, ' ύμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ύμιν. ὅθεν 'ὁ μὲν κόσμος οὐ δύναται ² λαβείν, οὐ γὰρ θεωρεί αὐτό ύμεις δε γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ ὑμιν μένει. 3 ταὐτὰ λέγει καὶ 'Hσαΐας· ' ὁ στερεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῆ, καὶ 4 δοὺς πυοὴν 5 τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς καὶ 6 Πνεῦμα 10 τοις πατούσιν αὐτήν.' οι γὰρ καταπατούντες τὰ γήϊνα καὶ ύπεράνω αὐτῶν γενόμενοι ἄξιοι τῆς δωρεᾶς τοῦ ἀγίου Πνεύματος μεμαρτύρηνται. τὸ οὖν ἀχώρητον μὲν τῷ κόσμῳ, τοις άγίοις δε μόνοις δια καθαρότητα της καρδίας θεωρητόν, τί χρη νομίζεσθαι ή 8 τὰς ποταπὰς τιμὰς συμμέτρους ὑπάρ- 15 χειν αὐτῶ; τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἐκάστη δυνάμεων ἐν περιγραπτῷ τόπῳ τυγχάνειν πεπίστευται, ὁ γὰρ τῷ Κορνηλίῳ έπιστας άγγελος οὐκ ην ἐν ταὐτῷ καὶ παρὰ τῷ Φιλίππῳ, οὐδὲ ὁ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου τῶ Ζαχαρία διαλεγόμενος κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἐν οὐρανῷ τὴν οἰκείαν στάσιν ἐπλήρου 20

Acts x. 3; viii. 26. Luke i. 11.

34 (Dan. xiv. 33. Vulg.). Jer. xx. 2. Ezek. i. 1. Wisd. i. 7. Ps. cxxxix. [cxxxviii. LXX.] 7.

τὸ μέντοι Πνεθμα δμοθ 9 τε ἐν ᾿Αββακοὺμ ἐνεργείν καὶ 10 ἐν BelandDrag. Δανιήλ έπὶ της Βαβυλωνίας πεπίστευται, καὶ έν τώ καταρράκτη 11 είναι μετὰ Ἱερεμίου καὶ μετὰ Ἱεζεκιὴλ ἐπὶ τοῦ Χοβάρ. ' Πνεθμα γὰρ Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην.' καὶ 'ποῦ πορευθώ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ 25

> 1 διαταγμάτων R4. 2 add. τοῦτο V. 3 ταῦτα V v. μ V v (in o a stain which only covers space for δούs) 'tres codd.' διδούs Ben. ⁵ add. παντὶ 'totidem,' sc. tres codd. ⁶ add. τὸ μ v. ⁷ γινόμενοι V. ⁸ txt. μ V v. τὰs παντοδαπὰs o. τὰs ποδαπὰs 'non-10 έπὶ τῆς Βαβυλωνίας nulli.' ποταπάς (om. τάς) Ben. ⁹ τὸ V. ¹⁰ ἐπ τῷ Δανιὴλ θαῦμα πεπίστευται V. ¹¹ om. εἶναι μ v.

^{53. 16.} των μέν οὖν ἄλλων έκάστη δυνάμεων. This paragraph on the Spirit's Omnipresence appears to belong to the chapter and section on His transcending the mental powers of man: and is placed with it in the majority of MSS.

His Attributes and Mercies tell of His Glory. 109

1 προσώπου σου 2 ποῦ φύγω; καὶ ὁ προφήτης 'διότι ἐγὼ Hag. ii. 4, 5. μεθ' ὑμῶν εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ τὸ Πνεῦμά μου ἐφέστηκεν ἐν μέσῳ ὑμῶν. τὸ δὲ πανταχοῦ ὂν καὶ Θεῷ συμπαρὸν τῆς ποίας προσήκει νομίζειν φύσεως; τῆς πάντα περιεχούσης, ἢ 5 τῆς μερικοῖς ἐμπεριειλημμένης χωρίοις, ὁποίαν τὴν τῶν ἀγγέλων ὁ λόγος ἔδειξεν; ἀλλ' οὐκ ἄν τις εἴποι. τὸ οὖν Θεῖον τῆ φύσει, τὸ ἀχώρητον τῷ μεγέθει, τὸ δυνατὸν ἐν ταῖς ἐνεργείαις, τὸ ἀγαθὸν ἐν ταῖς εὐεργεσίαις μὴ ³ ὑπερυψώσομεν; μὴ ⁴ δοξάσομεν;

10 $^{\prime\prime}$ Οτι δοξολογία Π νεύματός έστιν ή τῶν προσόντων αὐτῷ 5 ἀπαρίθμησις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ΄.

54. 'Εγω δὲ ⁶ οὐδὲ ἄλλο τι τὴν δόξαν τίθεμαι ἢ τῶν πρόσον- Τ. III. p. 47.
των αὐτῷ θαυμάτων τὴν ἐξαρίθμησιν. ὥστε ἢ οὐδὲ μεμνῆσθαι

15 ἡμᾶς τῶν παρ' αὐτοῦ ἀγαθῶν ἐπιτάξουσιν οὖτοι, ἢ πάντως ἡ
τῶν προσόντων διέξοδος τῆς μεγίστης ⁷ δοξολογίας ἐστὶ
πλήρωσις. οὐδὲ γὰρ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Cf. § 17 (of
'Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν Μονογενῆ αὐτοῦ Υἰὸν ἄλλως δοξάζειν

¹ V deficit usque ad § 57 -ρωθι ἵνα εἴδωμεν. ² om. ποῦ ο. ³ ὑπερυψώσωμεν μὴ ὑπερδοξάσωμεν v 'duo MSS.' ⁴ ὑπερδοξάσομεν ο. 'non male in cod. Anglicano μὴ ὑπερδοξάσομεν ' Ben. referring apparently to o. ⁵ ἀνταρίθμησις μ. ⁶ οὐδὲν R_2 . ' ἐστὶ δοξολογίας ο v.

^{3.} τὸ δὲ πανταχοῦ ὅν. Cf. St. Cyril Hier. Cat. Lect. xvi. 23: μὴ μείνης ἐπὶ γῆς, ἀνάβηθι λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω. ἀνάβηθι μοι τῷ διανοία καὶ εἰς πρῶτον οὐρανὸν καὶ βλέπε μοι τοσαύτας ἐκεῖ μυριάδας ἀναριθμητοὺς ἀγγέλων. ὑπερανάβηθι τοῖς λογισμοῖς, εἰ δύνασαι, καὶ ἀνωτέρω. βλέπε μοι καὶ ἀρχαγγέλους, βλέπε μοι καὶ πνεύματα, βλέπε δυνάμεις, βλέπε ἀρχάς, βλέπε ἐξουσίας. βλέπε θρόνους, βλέπε κυριότητας, τούτων πάντων ἐπιστάτης παρὰ Θεοῦ, καὶ διδάσκαλος, καὶ ἀγιοποιὸς ὁ Παράκλητος. τούτου χρείαν ἔχει Ἡλίας καὶ Ἑλισσαῖος καὶ Ἡσαΐας ἐν ἀνθρώποις, τούτου χρείαν ἔχει Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ ἐν ἀγγέλοις.

110 His Glory is above every created Glory,

ἔχομεν ἢ τῷ κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν διεξιέναι αὐτοῦ τὰ θαύματα.

"Ελεγχος της ατοπίας των μη δοξαζόντων το Πνεθμα ἐκ της προς τὰ ἐν τῆ κτίσει δοξαστὰ παραθέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

5

55. Είτα δόξη μεν καὶ τιμή ἐστεφάνωται ὁ κοινὸς ἄν-Ps. viii. 5. θρωπος, καὶ 'δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ποιοῦντι τὸ Rom. ii. 10. άγαθου εν επαγγελίαις απόκειται' έστι δε τις καὶ ίδίως τοῦ Ἰσραὴλ δόξα, 'ών ἡ νίοθεσία,' φησί, 'καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ Rom. ix. 4. λατρεία, καὶ ξαυτοῦ τινα δόξαν ὁ ψαλμφδὸς λέγει '1 ὅταν 10 Ps. xxx. [xxix. LXX.] 2 ψάλη σοι ή δόξα μου, καὶ πάλιν ' έξεγέρθητι ή δόξα μου' 13. Ps. lvii. [lvi. ἔστι ³δέ ⁴τις δύξα ἡλίου καὶ ⁵σελήνης καὶ ⁶ἀστέρων, κατὰ LXX.]9. ¹ Cor. xv. 41. 7 του 'Απόστολου' καὶ 'ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως διὰ δόξης.' 2 Cor. iii. 9. τοσούτων οθν δοξαζομένων τὸ Πνεθμα μόνον των πάντων άδόξαστον είναι βούλει; καίτοιγε 'ή διακονία,' φησίν, 'τοῦ 15 2 Cor. iii. 8. Πνεύματος έστιν εν δόξη. πως οθν αθτό ανάξιον τοθ δοξάζεσθαι; καὶ μεγάλη μεν ή δόξα τοῦ δικαίου κατὰ τὸν Ps. xxi. [xx. LXX.] 5. ψαλμωδόν, δόξα δὲ ⁸τοῦ Πνεύματος κατὰ σὲ οὐδεμία. πῶς οθυ οὐ πρόδηλος δ κίνδυνος ἐκ τῶν τοιούτων λόγων τὴν ἄφυκτον ἁμαρτίαν ἐφ' ἑαυτοὺς 9 ἐπισπᾶσθαι; 10 εὶ ὁ σωζό- 20 Ps. xv. 1, 2, μενος έκ των της δικαιοσύνης έργων ἄνθρωπος 11 καὶ τοὺς

4.

φοβουμένους τὸν κύριον δοξάζει, 12 τοσούτου αν δέοι τὸ

 $^{^1}$ ὅπως ἃν R_4 . 2 ψάλη R_4 . ψάλη 'quidam codd.' 3 om. δέ μ ο. 4 om. τις μ ο ν 'addita ex duobus MSS.' 5 om. σελήνης καὶ μ ν. 6 add. ἔστι δόξα μ ο. ἔτι δόξα ν. 7 add. δὲ V Ben. 8 om. τοῦ μ ο ν. 9 ἐπισπάσασθαι ν. 10 txt. R_2 -μ. om. εἰ ο ν. om. εἰ ὁ 'quinque MSS.' 11 add. κατὰ τὴν τοῦ ψαλμοῦ ὑπογραφὴν μ ν. 12 τοσούτων μ.

^{55. 6.} κοινὸς ἄνθρωπος. 'Similiter Basilius in caput quintum Esaiae pag. 498: κοινὸν ἄνθρωπον vocat eum qui solis naturae dotibus instructus est, eumque opponit iis, qui aliquos habent in virtute progressus.' Ben.

Πνεθμα τῆς ὀφειλομένης δόξης ἀποστερεῖν. 'ἔστω,' φασί, 'δοξαστόν, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ Πατρὸς καὶ Υἰοῦ.' ² καὶ τίνα ³ἔχει λόγον ἐτέραν χώραν ἐπινοεῖν τῷ Πνεύματι τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου τεταγμένην ⁴καταλιπόντας, καὶ τῆς κατὰ τὴν 5 δόξαν κοινωνίας ἀποστερεῖν τὸ πανταχοῦ ⁵ συναναληφθὲν τῆ Θεότητι, ἐν τῆ ὁμολογία τῆς πίστεως, ἐν τῷ βαπτίσματι τῆς §§ 27, 67. ἀπολυτρώσεως, ἐν τῆ ἐνεργεία τῶν δυνάμεων, ἐν τῆ ἐνοικήσει 19. τῶν ἀγίων, ἐν ταῖς εἰς τὸ ὑπήκοον χάρισιν; οὐδὲ γάρ ἐστιν τος κομ. νιίί. 11. κομ. νίίί. 11. δλως δωρεά τις ἄνεν 6 τοῦ ἀγίου Πνεύματος εἰς τὴν κτίσιν 1 Pet. i. 2. 10 ἀφικνουμένη· ὅπου γε οὐδὲ ρῆμα ψιλὸν ἐν ταῖς ὑπὲρ

ο ἀφικνουμένη· ὅπου γε οὐδὲ ρῆμα ψιλου ἐν ταῖς ὑπὲρ
Χριστοῦ ἀπολογίαις δυνατον λαλῆσαι μὴ συνεργουμένους
παρὰ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἐν εὐαγγελίοις παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ Matt. x. 19,
Σωτῆρος ἡμῶν μεμαθήκαμεν. ⁷ ἄπαντα δὲ ταῦτα παριδόντας
καὶ τῆς ἐν πᾶσι κοινωνίας ἐπιλαθομένους ἀπὸ Πατρὸς καὶ

15 Υίοῦ διασπᾶν, οὖκ οῗδα εἴ τις μέτοχος Πνεύματος ἁγίου συνθήσεται. ποῦ τοίνυν φέροντες αὐτὸ τάξομεν; μετὰ τῆς § 51. κτίσεως; ἀλλ' ἡ κτίσις πᾶσα δουλεύει, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐλευθεροῖ, 'οὖ γὰρ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ⁸ ἐκεῖ ἐλευθερία.' καὶ ^{2 Cor. iii. 17.} πολλῶν ἐνόντων εἰπεῖν ὅπως οὐ προσήκει τῆ κτιστῆ φύσει

20 τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ⁹ συγκαταριθμεῖν, ¹⁰ τὸ νῦν εἶναι τὸν περὶ τούτων ὑπερθήσομαι λόγον. εἰ γὰρ μέλλοιμεν πρὸς ἀξίαν τοῦ προβλήματος τάς τε παρ' ¹¹ ἑαυτῶν κατασκευὰς ἐπάγειν καὶ τὰ παρὰ τῶν ἐναντίων προβαλλόμενα διαλύειν, πολλῶν ἡμῖν δεήσει λόγων, καὶ ¹² ἀποκναίσομεν τῆ πολυφωνία τῆς

25 βίβλου τοὺς ἐντυγχάνοντας. διόπερ ¹³ ἰδία πραγματεία ἐκεῖνο ταμιευσάμενοι τῶν προκειμένων ἐχώμεθα.

¹ txt. R_2 o. φησί μ v Ben. 2 om. καὶ μ o v. 3 add. δὲ o. 4 καταλείποντας o. 5 txt. μ 'MSS. quinque.' συμπαραληφθέν o v. 6 τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου μ v. 7 πάντα (om. δὲ) o. 8 om. ἐκεῖ v. 9 om. συγκαταριθμεῖν μ v. sed in μ manus longe posterior superscripsit post vocem ἄγιον verbum quoddam illegibile quod divino esse συγκαταλέγειν. 10 txt. μ o (cf. Plat. Cratyl. 396 D). om. εἶναι v. τὸν περὶ τούτων νῦν ὑπερθήσομαι λόγον. Ben. 'vocula (νῦν) addita ex Reg. sec.' 11 αὐτῶν v. 12 txt. μ o v. ἀποκναίσαι μ εν Ben. ex C. 13 add. ἐν μ v.

^{25.} ίδία πραγματεία. This separate treatise may be that which is given as Homilia XXIV, 'Contra Sabellianos et Arium et Anomoeos.'

Ps. cxliii. 10. 56. Σκεψώμεθα οὖν τὰ καθέκαστον. φύσει ἐστὶν ἀγα-Matt. xix. 17. θόν, ως αγαθός ο Πατηρ και αγαθός ο Υίος, ή κτίσις δε εν John viii. 46. τ Cor. ii. 10, τη ἐκλογη τοῦ ἀγαθοῦ μέτοχός ἐστι της ἀγαθότητος. οίδε τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ1, ἡ κτίσις δὲ λαμβάνει τὴν φανέρωσιν τῶν 1 Tim. vi. 13. ἀπορρήτων διὰ τοῦ Πνεύματος. ζωοποιεί μετὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ 5 τὰ πάντα ζωογονοῦντος, μετὰ τοῦ Υίοῦ τοῦ διδόντος ζωήν. Rom. viii. 11. ' δ γάρ έγείρας Χριστον έκ νεκρών ζωοποιήσει,' φησί, 'καὶ τὰ θνητὰ ² ὑμῶν σώματα διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος εν ύμιν, και πάλιν 'τὰ πρόβατα τὰ εμὰ τῆς φωνῆς μου John x. 27. ³ ἀκούει, κάγω ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς.' 'ἀλλὰ καὶ τὸ 10 2 Cor. iii. 6. Rom. viii. 10. Πνεθμα, φησί, 'ζωοποιεί,' καὶ πάλιν' 'τὸ δὲ Πνεθμα,' φησί, 'ζωὴ διὰ 4 δικαιοσύνην.' καὶ ὁ Κύριος μαρτυρεί 'τὸ John vi. 63. Πνεθμα είναι τὸ ζωοποιοθν, ή σὰρξ οὐκ ἀφελεί οὐδέν. πῶς οὖν τῆς ζωοποιοῦ δυνάμεως ἀποξενώσαντες τὸ Πνεῦμα τῆ έπιδεομένη της ζωής φύσει προσοικειώσομεν; τίς ούτω 15 δύσερις, τίς ούτω δωρεας επουρανίου αμέτοχος και των Heb. vi. 4. καλών τοῦ Θεοῦ δημάτων ἄγευστος, τίς οὕτως ελπίδων αίωνίων ἄμοιρος, ώς τῆ κτίσει συντάξαι τὸ Πνεθμα τῆς Θεότητος αποστήσας;

57. ''Εν ἡμῖν,' 5 φησί, 'τὸ Πνεῦμα ὡς δῶρόν ἐστι 6 παρὰ 2 ο τοῦ Θεοῦ. οὐ δήπου δὲ τὸ δῶρον ταῖς ἴσαις τιμαῖς τῷ δεδω-

In this (t. ii. pp. 189–197), St. Basil answers the assertions of the Pneumatomachi (1) ἀλλότριον τῆ φύσει, (2) χρόνοις ὕστερον προσγενόμενον, (3) χωρίζοντες Π. καὶ Υ. καὶ τῆ κτίσει συναριθμοῦντες, and enlarges on what might be specially called their problem, viz. (4) εἰ μὴ ἀγέννητον, μηδὲ γέννητον, κτίσμα.

56. 3. οἶδε τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. St. Paul wrote (I Cor. ii. 10, II) τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾳ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ . . . τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶs ἔγνωκεν εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. St. Basil here combines the two passages, so as to refute the shortsighted argument of the Pneumatomachi, founded upon one passage in contradiction to the other, ἐρευνᾳ, καὶ οὕπω γινώσκει. (Epiphanius adv. Haeres. Pneumatomachi LXXIV.)

6. ζωογονοῦντος. On the meaning of ζωογονείν see Pearson on the Creed, Art. V, note 12.

 $^{^1}$ add. τὸ πνεῦμα ο ' deest in quinque MSS.' 2 σώματα ἡμῶν R_2 . σώματα ὑμῶν ο. 3 txt. ο V ' auctoritate plurium MSS.' ἀκούουσι μ ν. 4 δικαιοσύνης ο ν R_4 . 5 φασί ν ' tres MSS.' 6 ἀπὸ ν.

As a Gift, He is the Gift of Life and Power. 113

κότι σεμνύνεται. δώρον μεν οθν Θεοθ το Πνεθμα, αλλά δώρον ζωής, 'δ γὰρ νόμος,' φησί, 'τοῦ Πνεύματος της ζωής Rom. viii... ηλευθέρωσεν ¹ήμας, και δωρον δυνάμεως, 'λήψεσθε γαρ Acts i. 8. δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς.' ἆρ' 5 οὖν διὰ τοῦτο εὐκαταφρόνητον; ἡ οὐχὶ καὶ τὸν Υίὸν ἐχαρίσατο τοις ανθρώποις; 'ός γε,' φησί, 'τοῦ ιδίου Υίοῦ οὐκ Rom. viii. 32. έφείσατο, αλλ' ύπερ ήμων πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πως οὐχὶ ²καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν ³χαρίσεται; 'καὶ ⁴ ἐτέρωθι· ' ΐνα $^5 \epsilon$ ίδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θ εοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, π ερὶ τοῦ 1 Cor. ii. 12. 10 μυστηρίου της Ένανθρωπήσεως λέγων. ωστε πως οί ταῦτα λέγοντες οὐχὶ ⁶τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀγνωμοσύνην παρεληλύθασι, την ύπερβολην της χρηστότητος εφόδιον 7 είς βλασφημίαν λαμβάνοντες; έγκαλοῦσι γὰρ τῷ Πνεύματι, ὅτι παρρησίαν ημίν δίδωσι 8 καλείν Πατέρα ξαντών τον Θεόν. ' ξξαπέστειλε Gal. iv. 6. 15 γὰρ ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υίοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ήμων, κράζον 'Αββά ὁ Πατήρ,' ίνα ἡ ἐκείνου φωνή των δεξαμένων ίδία γένηται.

"Οτι τῆ 'ἐν' συλλαβῆ ἀντὶ τῆς ⁹ 'σὺν' ἡ Γραφὴ Τ. ΗΙ. p. 49.

10 κέχρηται, ἐν ὧ ¹¹ καὶ ὅτι ¹² ἡ 'καὶ' ἰσοδυναμεῖ τῆ

20 'σύν.'

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄.

58. 'Πῶς οὖν,' φησίν, 'ἡ Γραφὴ οὐδαμοῦ συνδοξαζόμενον Πατρὶ καὶ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα ¹³ παρέδωκεν, ἀλλὰ ¹⁴ πεφυλαγμένως ἐξέκλινε τὸ "σὺν τῷ Πνεύματι" εἰπεῖν, πανταχοῦ ²⁵ δὲ τὸ "ἐν αὐτῷ" δοξάζειν ὡς ἁρμοδιώτερον προετίμησεν;'

έγω δε οὐδ' αν αὐτὸς φαίην ἀτιμοτέρας είναι διανοίας παραστατικήν την ' εν' συλλαβήν, άλλ' ύγιως εκλαμβανομένην \$\$ 61-64. προς το μέγιστον ύψος ανάγειν 1 τας διανοίας "όπου γε καί αυτί της 'συν' πολλαχου κειμένην αυτην τετηρήκαμεν, 2 ώς Ps. Ixvi. [Ixv. τὸ ' εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου ἐν ὁλοκαυτώμασιν,' ἀντὶ 5 LXX.] 13. τοῦ 3 'μετὰ δλοκαυτωμάτων,' καὶ ' ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐν Ps. cv. [civ. LXX.] 37. άργυρίω καὶ χρυσίω, τουτέστι 'μετὰ άργυρίου καὶ χρυσίου,' Ps. xliv. [xliii. καὶ τὸ 'οὐκ ἐξελεύση ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν,' 4 ἀντὶ τοῦ LXX.] TO. ' σὺν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν,' καὶ μυρία τοιαῦτα. ὅλως δὲ ήδέως αν μάθοιμι παρα της νέας σοφίας, ποίαν δοξολογίαν 10 ό 'Απόστολος διὰ τοῦ ' ἐν ' ῥήματος ἀπεπλήρωσε κατὰ τὸν τύπου, δυ οὖτοι υῦυ 5 ώς ἐκ τῆς Γραφῆς ἀναφέρουσιυ. οὐδαμοῦ γὰρ 6 εὖρον λεγόμενον τὸ 'σοὶ τῷ Πατρὶ 7 ἡ τιμὴ καὶ ή δόξα διὰ τοῦ Μονογενοῦς σου 8 Υίοῦ ἐν τῷ ἀγίω Πνεύματι, όπερ τούτοις έστὶ ⁹ νῦν καὶ αὐτῆς ώς εἰπεῖν τῆς ἀναπνοῆς 15 συνηθέστερον. διεσπασμένως μεν γάρ τούτων έκαστόν έστιν εύρειν, συνημμένως δε εν τη συντάξει ταύτη οὐδαμοῦ δεικυύειν έξουσιν. ώστε εί μεν ακριβολογούνται περί τα έγγραφα, δειξάτωσαν πόθεν λέγουσιν, εί δε συγχωροῦσι τη 10 συνηθεία, μηδε ήμας εξειργέτωσαν. 20

59. Ἡμεῖς γὰρ ἀμφοτέρας ἐν τῷ τῶν πιστῶν χρήσει

11 καταλαμβάνοντες τὰς 12 ῥήσεις, 13 ἀμφοτέραις κεχρήμεθα,
τὴν μὲν δόξαν τῷ Πνεύματι ὁμοίως 14ἀφ' ἐκατέρας πληροῦσθαι
πεπιστευκότες, τοὺς δὲ κακουργοῦντας τὴν ἀλήθειαν ἐπιστο-

 1 τ $\hat{\eta}$ s v. 2 om. $\hat{\omega}$ s τ $\hat{\delta}$ V. 3 σ $\hat{\nu}$ ν δλοκαυτώμασι ο V. 4 om. $\hat{\alpha}$ ντ $\hat{\iota}$. . . $\hat{\eta}$ μ $\hat{\omega}$ ν v. om. $\hat{\eta}$ μ $\hat{\omega}$ ν o V. 5 om. $\hat{\omega}$ s μ V v. 6 ε $\hat{\nu}$ ρομεν μ . invenimus S. 7 om. $\hat{\eta}$ μ v. 8 om. $\hat{\nu}$ io $\hat{\nu}$ v. per Unicum qui a Te est S. 9 ν $\hat{\nu}$ ν $\hat{\mu}$. 10 $\hat{\alpha}$ ληθεί $\hat{\alpha}$ v. 11 καταλαβόντες ο V. 12 χρήσεις v. 13 $\hat{\alpha}$ μφοτέρας μ . 14 έφ' μ v.

58. 13. οὐδαμοῦ. μόνφ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ is found in Rom. xvi.

27 and Jude 25; but nothing more.

Tit. i. Tr.

^{16.} διεσπασμένως. The phrases are found separately in Scripture, and also combined in one passage, Eph. ii. 18 δι' αὐτοῦ . . . ἐν ἐνὶ Πνεύματι; but there is no doxology in Scripture containing ἐν τῷ Πνεύματι.

μίζεσθαι μάλλον διὰ τῆς προκειμένης λέξεως, 1 ήτις τὴν δύναμιν των Γραφων παραπλησίαν έχουσα οὐκέτι έστιν όμοίως τοις εναντίοις εὐεπιχείρητος (ἔστι δε αὕτη ἡ ἀντιλεγομένη νθν παρά τούτων), άντι τοθ 'και' συνδέσμου 5 παρειλημμένη. ἴσον γάρ έστιν εἰπεῖν 'Παῦλος καὶ Σιλονανὸς καὶ Τιμόθεος, καὶ ' Παῦλος σὺν Τιμοθέω καὶ Σιλουανώ,' ή γαρ συμπλοκή των ονομάτων δι' έκατέρας δμοίως της έκφωνήσεως σώζεται. εὶ τοίνυν τοῦ Κυρίου εἰπόντος ' Πατέρα καὶ Υίὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα' αὐτὸς εἴποιμι 'Πατέρα Matt. xxviii. το καὶ Υίὸν σὺν τῷ ἀγίω Πνεύματι, ² ἄλλο τι εἰρηκὼς κατὰ τὴν δύναμιν έσομαι; της δε δια του 'και' συνδέσμου συμπλοκης των δυομάτων πολλά τὰ μαρτύρια. 'ἡ χάρις' γάρ, φησί, 2 Cor. xiii. 13. ' τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ή κοινωνία τοῦ ἀγίου Πυεύματος.' καὶ πάλιν' 'παρακαλῶ Rom. xv. 30. 15 δε ύμας δια του Κυρίου ήμων Ίησου Χριστου και δια της άγάπης τοῦ Πνεύματος.' εἰ τοίνυν ἀντὶ τῆς 'καὶ' τῆ 'σὺν' Τ. ΙΙΙ. p. 50. έθελήσαιμεν χρήσασθαι, τί διάφορον πεποιηκότες έσόμεθα; έγω μεν ούχ δρώ, πλην εί μη 3 ψυχραίς γραμματικαίς τις τον μεν 4 σύνδεσμον ώς συμπλεκτικον καὶ πλείονα ποιούντα 20 την ένωσιν 5 προτιμώη, την 6 δε πρόθεσιν ώς οὐκ έχουσαν την ίσην δύναμιν αποπέμποιτο. αλλ' εί 7 γε περί τούτων τας εὐθύνας ὑπείχομεν, 8 ἴσως οὐκ αν πολλοῦ λόγου πρὸς

την ἀπολογίαν ἐπεδεήθημεν. νῦν δὲ οὐ περὶ συλλαβῶν οὐδὲ περὶ τοιοῦδε ἢ ⁹ τοιοῦδε φωνης ἤχου ὁ λόγος αὐτοῖς, ἀλλὰ ²⁵ περὶ πραγμάτων ἐν δυνάμει καὶ ἀληθεία μεγίστην ἐχόντων διαφοράν. ὧν ἕνεκεν ἀπαρατηρήτου της χρήσεως τῶν συλλαβῶν οὕσης οῦτοι τὰς μὲν ἐγγράφειν, τὰς δὲ ¹⁰ ἀποδιώκειν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιχειροῦσιν. ἐγὼ δέ, εἰ καὶ ἐκ τῆς

 $^{^1}$ ὅτι R_2 . 2 ἄλλ' ὅτι V. ἀλλότι v. ἄλλότι (sic) ο. 3 ψυχρείαις γραμματικαῖς v. 4 add. καὶ ο. 5 txt. V προτιμοίη (sic) ο. 7 γὰρ v. 8 ώς μ . om. ἴσως v. 9 add. π ερὶ V. 10 διώκειν μ v.

^{59.} I. διὰ τῆς προκειμένης λέξεως, ἥτις κ.τ.λ., i. e. σύν, which has the same force as καί in the Scripture sc. St. Matt. xxviii. 19.

πρώτης ακοής έναργες 1 έχει το χρήσιμου, 2 αλλ' οθυ και του λόγον παρέξομαι, καθ' ον ούκ άργως οι πατέρες ήμων συμπαρέλαβου τηυ χρησιν της προθέσεως ταύτης. 3 προς γάρ 4 τῷ τὸ τοῦ Σαβελλίου κακὸν ἰσοσθενῶς τῆ 'καὶ' συλλαβή διελέγχειν καὶ παραπλησίως ἐκείνη τὸ τῶν Ὑποστάσεων 5 John xiv. 23. ίδιον παριστάν, 5 ώς τὸ ' ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα,' καὶ 6 τὸ 'ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ Εν ἐσμεν,' ἐξαίρετον ἔχει τῆς ἀϊδίου John x. 30. κοινωνίας καὶ ⁷ ἀπαύστου συναφείας τὸ μαρτύριου. ὁ ⁸ γὰρ είπων 'σὺν τῷ Πατρὶ' τὸν Υίὸν εἶναι ὁμοῦ τήν τε των Υποστάσεων ιδιότητα και τὸ αχώριστον της κοινωνίας 10 έδειξεν. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ⁹ ἐστὶν ἰδεῖν ὁ μὲν 10 'καὶ' σύνδεσμος τὸ κοινὸν τῆς ἐνεργείας παρίστησιν, ἡ δὲ ' σὺν ' πρόθεσις τὴν κοινωνίαν πως ¹¹ συνενδείκυυται. οἶον έπλευσαν είς Μακεδονίαν Παῦλος καὶ Τιμόθεος, άλλά καὶ Τυχικός καὶ 'Ονήσιμος ἀπεστάλησαν 12 Κολοσσαεῦσιν. ἐκ 15 τούτων ὅτι μὲν ταὐτὸν ἐνήργησαν μεμαθήκαμεν ἐὰν δὲ ακούσωμεν ότι συνέπλευσαν καὶ συναπεστάλησαν, ότι καὶ μετ' αλλήλων την πράξιν επλήρωσαν προσεδιδάχθημεν. ούτω τὸ 13 τοῦ Σαβελλίου κακὸν ώς οὐδεμία τῶν ἄλλων φωνών 14 καταλύουσα προστίθησιν έκείνοις καὶ τοὺς κατά 20 διάμετρον ἀσεβοῦντας. λέγω 15 δὴ τούτους, οὶ χρονικοῖς διαστήμασι τοῦ μὲν Πατρὸς τὸν Υίόν, τοῦ δὲ Υίοῦ τὸ

Πνεθμα 16 τὸ άγιον διαιροθσι.

Acts xvi. 11, 12; xix. 22; XX, I. Col. iv. 7, 9.

¹ έχεις V. 2 om. ἀλλ' οὖν μ ο ν ' quatuor MSS.' πρὸς γάρ τὸ τοῦ Σαβελλίου κακὸν ἀνθιστάμενοι ἰσοσθενῶς τῆ καὶ συλλαβῆ τὴν σὺν καὶ παραπλησίως ἐκείνη τὸ τῶν ὑποθέσεων ἴδιον παριστậν δειξαν τὸ γὰρ το των υπουεσεων ιοιον παριστάν δειξάν το γαρ Έγὰ καὶ ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καὶ . . . V. 4 om. τῷ μ V. 5 om. ἀς τὸ μ ο v. δειξάν (sic) τὸ γὰρ V. 6 om. τὸ μ ο V v. 7 ἀπαρασπάστου V. 8 οὖν V. 9 txt. V 'hae voces (ἐστὶν ἰδεῖν) additae ex Reg. sec.' om. μ ο v. 10 add. γὰρ v. 11 ἐνδείκνυται μ v. συνεπιδείκνυται V. 12 κολασσαεῦσιν V v. 13 om. τοῦ V. 14 add. αὕτη V. 15 δὲ ο V v. 16 om. τὸ ἄγιον V.

^{2.} οὐκ ἀργῶς οἱ πατέρες ἡμῶν συμπαρέλαβον. St. Basil's statement of the reason of the use of μετά, σύν in the Doxology is not confirmed by any earlier or contemporary writer, as far as the editor is aware, nor is it contradicted. Sabellius is not heard of later than A.D. 217.

60. Πρὸς δὲ τὴν 'ἐν' συλλαβὴν ἐκεῖνο μάλιστα τὸ διάφορον ἔχει, ὅτι ἡ μὲν 'σὺν' τὴν πρὸς ἀλλήλους συνάφειαν τῶν κοινωνούντων παρίστησιν, οἷον τῶν συμπλεόντων ἢ ¹ συνοικούντων ἢ ὁτιοῦν τῶν πάντων κοινῶς ἐκτελούντων, ἡ 5 δὲ 'ἐν' τὴν σχέσιν τὴν πρὸς τὸ ἐν ῷ τυγχάνουσιν ἐνεργοῦντες δηλοῖ. 'ἐμπλέουσι' γὰρ καὶ 'ἐνοικοῦσιν' ἀκούσαντες τὸ σκάφος καὶ τὴν οἰκίαν εὐθὺς ἐνοήσαμεν. κατὰ μὲν οὖν τὴν κοινὴν χρῆσιν ἡ πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν διαφορὰ τοιαύτη, καὶ ² ἐπὶ πλεῖον ἂν εὐρεθείη παρὰ τῶν φιλοπόνων οὐ γὰρ ιο ἐμοὶ σχολὴ τὰ περὶ ³ τῶν συλλαβῶν ἐξετάζειν. ἐπεὶ οὖν δέδεικται ἡ 'σὺν' εὐσημότατα ἀποδιδοῦσα τῆς συναφείας τὴν ἔννοιαν, γενέσθω ὑμῖν ἔνσπονδος, εἰ δοκεῖ, καὶ παύσασθε τοῦ χαλεποῦ πρὸς αὐτὴν καὶ ἀκηρύκτον πολέμον. ὅμως μέντοι οὕτως ⁴ εὐφήμον τῆς ⁵ φωνῆς ὑπαρχούσης, εἴ τῷ Τ. ΙΙΙ. p. 51. 15 φίλον ἐν δοξολογίαις τῆ 'καὶ' συλλαβῆ συνδεῖν τὰ ὀνόματα

15 φίλον ἐν δοξολογίαις τῆ 'καὶ' συλλαβῆ συνδεῖν τὰ ὀνόματα καὶ δοξάζειν, ὡς ἐν ⁶ εὐαγγελίοις ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος μεμαθήκαμεν, 'Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα,' καὶ Μαιτ. xxviii. οὕτω γινέσθω, οὐδεὶς ⁷ ἀντερεῖ. ἐπὶ τούτοις εἰ δοκεῖ καταθώμεθα. ἀλλὰ τὰς γλώσσας ἃν πρόοιντο μᾶλλον ἢ τὴν

²⁰ φωνὴν ταύτην δέξαιντο. τοῦτο μὲν οὖν ἐστιν, ⁸ ὁ τὸν ἀκήρυκτον ἡμῶν καὶ ἄσπονδον πόλεμον ἐπεγείρει. 'ἐν τῷ Πνεύματι,' φησί, 'τῷ ἁγίῳ τὴν ⁹ δοξολογίαν ἀποδοτέον ¹⁰ τῷ Θεῷ, οὐχὶ δὲ ¹¹ καὶ τῷ ¹² Πνεύματι,' καὶ ἐκθυμότατα τῆς φωνῆς ταύτης ὡς ταπεινωτικῆς τοῦ Πνεύματος περιέχονται.

25 περὶ ης οὐκ ἄχρηστον καὶ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν. ὧν ἀκούσαντες οῦτοι, ¹³ θαυμάσαιμεν ἄν, εἰ μη ὡς προδότιν αὐτην καὶ πρὸς τὴν τοῦ Πνεύματος δόξαν αὐτομολοῦσαν ¹⁴ ἀποκηρύξωσιν.

"Οτι ὁσαχῶς λέγεται τὸ ' ἐν,' τοσαυταχῶς 1 καὶ ἐπὶ τοῦ Π νεύματος λαμβάνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ5'.

61. Έμοὶ τοίνυν σκοπουμένω δοκεί, ἁπλης καὶ συντόμου της εκφωνήσεως ούσης πολλά καὶ ποικίλα είναι τὰ δι' αὐτης 5 σημαινόμενα. δσαχώς γὰρ λέγεται 2τὸ 'ἐν,' τοσαυταχώς εύρίσκομεν ταις περί του Πνεύματος έννοίαις 3 ύπηρετούμενον. λέγεται μεν οθν τὸ είδος εν τῆ ύλη είναι, καὶ ἡ δύναμις εν τῷ δεκτικῷ, καὶ ἡ έξις ἐν τῷ κατ' αὐτὴν διακειμένῳ, καὶ πολλά τοιαθτα. οὐκοθυ καθὸ μὲν τελειωτικὸν τὸ ἄγιον 10 \$ 22. Πνεθμα των λογικών, ἀπαρτίζον αὐτών τὴν ἀκρότητα, τὸν Cf. § 5. Rom. viii. 12. τοῦ εἴδους λόγον ἐπέχει. ὁ γὰρ μηκέτι κατὰ σάρκα ζῶν, Rom. viii. 14. ἀλλὰ Πνεύματι Φεοῦ ἀγόμενος καὶ υίὸς Θεοῦ χρηματίζων Rom. viii. 29. 5 καὶ σύμμορφος της εἰκόνος τοῦ Υίοῦ τοῦ Θεοῦ γενόμενος, πνευματικός ονομάζεται. καὶ ώς ή δύναμις τοῦ όρᾶν ἐν τῷ 15 ύγιαίνοντι όφθαλμώ, ούτως ή ένέργεια τοῦ Πνεύματος έν τη κεκαθαρμένη ψυχή. διὸ καὶ Παῦλος εὔχεται Ἐφεσίοις Eph.i. 17, 18. ' πεφωτισμένους 6 οφθαλμούς αὐτῶν εἶναι ἐν τῷ Πνεύματι της σοφίας. και ως ή τέχνη έν τῷ ἀναλαβόντι αὐτήν,

 1 om. καὶ o (in tabula) V v. 2 om. τὸ ἐν V. 3 ὑπηρετούμενα V. 4 om. θεοῦ μ v. 5 om. καὶ V. 6 add. τοὺs o V v.

^{61. 5.} τῆς ἐκφωνήσεως, i. e. ἐν τῷ Πνεύματι.

^{8.} το είδος ἐν τῷ ὕλη είναι. 'Forma est ea differentia, qua genus (quod per se infinitum est) sive materia, fit certum aliquid et finitum: de Part. An. 1. 3 ἔστι δ' ἡ διαφορὰ τὸ εἶδος ἐν τῷ ὕλη. Inde sequitur ut quaecunque substantia finita est composita sit ex forma atque materia.' Ritter and Preller, Hist. Phil. Gr. et Rom. cap. vii. (Aristoteles) § 323.

^{11.} τὸν τοῦ εἴδους λόγον ἐπέχει. On the phrase λόγον ἐπέχει see § 5. The soul is form (εἶδος) in relation to the body, but is matter (ὕλη) in relation to the reason, which might be called εἶδος εἴδους. Here St. Basil says that the Holy Spirit is to the reason of rational beings in the stead of form.

οὕτως ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ ὑποδεξαμένῳ, ἀεὶ μὲν συμπαροῦσα, ¹ οὐχὶ δὲ καὶ ἐνεργοῦσα διηνεκῶς. ἐπεὶ καὶ ἡ τέχνη δυνάμει μὲν ἐν τῷ τεχνίτη ἐστίν, ἐνεργεία δὲ τότε, ὅταν ²κατ' αὐτὴν ἐνεργῆ· οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα ἀεὶ μὲν συμπάρ-

5 εστι τοις άξιοις, ενεργεί δε κατά την χρείαν η εν προφητείαις τος. xii. 9. η εν ιάμασιν η εν άλλοις τισι δυνάμεων ενεργήμασιν. ετι ως εν σωμασιν δύγίεια η θερμότης η όλως αι εὐκίνητοι διαθέσεις, οῦτω καὶ εν ψυχη πολλάκις ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα, τοις διὰ τὸ της γνώμης ἀνίδρυτον εὐκόλως ην εδέξαντο χάριν

10 4 ἀπωθουμένοις 5 μὴ παραμένου οίος ἦν ὁ Σαοὺλ καὶ οἱ ι Sam. xvi.12 εβδομήκοντα πρεσβύτεροι τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ πλὴν τοῦ Ἐλδὰδ καὶ Μωδάδ (τούτοις γὰρ μόνοις ἐκ πάντων φαίνεται παρα- Num. xi. 25, μεῖναν τὸ Πνεῦμα), καὶ ὅλως εἴ τις τούτοις τὴν προαίρεσιν σατο). παραπλήσιος. 6 καὶ ὡς 7 ὁ λόγος δὲ ἐν ψυχῆ ποτε μὲν ὡς τὸ

15 ἐγκάρδιον νόημα, ποτὲ δὲ ⁸ ὡς ὁ προφερόμενος διὰ γλώσσης, οὕτω τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, νῦν μὲν ὅταν 'συμμαρτυρῆ τῷ Τ. ΗΙ. p. 52 πνεύματι' καὶ ὅταν 'κράζη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν 'Αββᾶ ὁ Rom. viii. 16

Πατήρ, νῦν δὲ ὅταν λαλῆ ὑπὲρ ἡμῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι

'οὐχ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς Matt. x. 20. 20 τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.' ἤδη δὲ καὶ ὡς ὅλον ἐν ⁹ μέρεσι νοεῖται

τὸ Πνεθμα κατὰ τὴν τῶν χαρισμάτων διανομήν. πάντες Rom. xii. 5, γὰρ 'ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη, ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν ^{6.} χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα.' διὰ τοῦτο 'οὐ 1 Cor. xii. 21 δύναται εἰπεῖν ὁ ὀφθαλμὸς τῆ χειρί χρείαν σου οὐκ ἔχω,

25 η πάλιν η κεφαλη τοις ποσί· χρείαν ύμων οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πάντα μὲν ὁμοῦ συμπληροι τὸ σωμα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῆ ἐνότητι τοῦ Πνεύματος, ἀλλήλοις δὲ ἀναγκαίαν την ἐκ των Ερh. iv. 3. χαρισμάτων ἀντιδίδωσιν ἀφέλειαν. 'ὁ μὲν γὰρ Θεὸς ἔθετο τ Cor. xii. 18 τὰ μέλη ἐν τῷ σωματι, εν ἕκαστον αὐτων καθως ἡθέλησε.' 25.

30 'τὰ μέντοι μέλη τὸ αὐτὸ μεριμνῶσιν ὑπὲρ ἀλλήλων' κατὰ τὴν πνευματικὴν κοινωνίαν τῆς συμπαθείας αὐτοῖς ὑπαρ-

¹ add. τοις ἀξίοις (sic) v. ² καθ' ξαντήν V. ³ ὑγεία ο V v. ⁴ ἀποθεμένοις v. ⁵ txt. V 'haec addidimus ex Reg. sec.' om. μ ο v. ⁶ om. καὶ v. ⁷ om. ὁ μ V v. ⁸ om. ὡς v. ⁹ μέρει μ . μ έλεσι ο.

LXX.] 3.

14.

Ex. xxxiii. 21.

ι Cor. xii. 26. χούσης, διόπερ 'εἴτε πάσχει εν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, λείτε δοξάζεται εξυ μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ Rom. viii. 9. $\mu \dot{\epsilon} \lambda \eta$. καὶ ώς $\mu \dot{\epsilon} \rho \eta$ δὲ ἐν ὅλω οἱ καθ' ἔνα ἐσμὲν 3 ἐν τῷ ι Cor. xii. 13 Πνεύματι, ὅτι οἱ πάντες ἐν ἐνὶ σώματι εἰς ἐν Πνεθμα ἐβαπ-(incorrectly quoted, see $\tau i\sigma\theta\eta\mu\epsilon\nu$. § 28).

62. Ο δε παράδοξον μεν είπειν, αληθες δε 4 ούδενος έλαττον, ότι καὶ ώς χώρα τῶν ἁγιαζομένων πολλάκις τὸ Πνεθμα λέγεται, καὶ φανήσεται οὐδε οὖτος ὁ τρόπος κατασμικρύνων τὸ Πνεθμα, ἀλλὰ μᾶλλον δοξάζων. τὰ γάρ τοι σωματικά των δυομάτων καὶ ἐπὶ τὰς πνευματικάς ἐννοίας 10 5 έναργείας ένεκεν πολλάκις δ λόγος μετακομίζει. τετηρήκαμεν οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τὸν ψαλμωδὸν λέγοντα. Ps. lxxi.[lxx. ' γενοῦ μοι είς Θεὸν ὑπερασπιστὴν καὶ είς τόπον ὀχυρὸν τοῦ σῶσαί με, περὶ δὲ τοῦ Πνεύματος, 'ἰδοὺ τόπος,' 6 φησί, ' παρ' ⁷ έμοί, καὶ στηθι έπὶ της πέτρας,' τί ἄλλο λέγων τὸν 15 τόπον η την έν Πνεύματι θεωρίαν, έν ή γενόμενος έδύνατο ίδειν γνωστώς έμφανιζόμενον αὐτώ τὸν Θεὸν ὁ Μωϋσης; Deut. xii. 13, οὖτός ἐστιν ὁ τόπος 8 ὁ τῆς ἀληθινῆς λατρείας ἴδιος. 'πρόσεχε' γάρ, φησί, 'μη ανενέγκης 9 τα δλοκαυτώματά σου έν

> 1 om. είτε δοξάζεται . . . μέλη V. ² om. $\stackrel{\wedge}{\epsilon}\nu$ o. 5 om. έναργείας ενεκεν μ. 6 φησὶν 6 om. δ μ. 9 τὸ ὁλοκαύτωμα μ. ⁴ οὐδὲν μ ' duo codd.' 6 φησίν όχυρὸς $\pi \alpha \rho$ ' v. ⁷ ἐμοῦ μ.

^{62.} O has the following marginal gloss on this section: φίλωνος. τριχῶς ἐπινοεῖται τόπος ἄπαξ μὲν χώρα ὑπὲρ (ὑπὸ?) σώματος πεπληρωμένη κατά δεύτερον δε τρόπον ὁ θείος λόγος εκπεπλήρωκεν όλον δι' όλων ἀσωμάτοις δυνάμεσιν αὐτὸς ὁ Θεός· εἶδεν γάρ φησι τὸν τόπον οὖ εἰστήκει ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ· ἐν ῷ μόνφ καὶ ἱερουργεῖν ἀφῆκε, ἄλλοθι κωλύσας· εἴρηται γαρ αναβαίνειν είς τον τόπον ον αν εκλέξηται Κύριος ο Θεός, κακεί θύειν τα δλοκαυτώματα κατά δε τρίτον σημαινόμενον, αὐτὸς ὁ Θεὸς καλείται τόπος. τὸ περιέχειν μὲν τὰ ὅλα περιέχεσθαι δὲ παρὰ μηδενὸς άπλῶς καὶ τὸ καταφυγήν των συμπάντων αὐτὸν είναι καὶ ἐπειδήπερ αὐτός ἐστι χώρα ἑαυτοῦ κεχωρηκώς έαυτον καὶ έμφερόμενος μόνω έαυτώ. έγω μεν οὖν οὖκ εἰμὶ τύπος, ἀλλ' ἐν τύπω. καὶ ἔκαστον τῶν ὅντων ὁμοίως. τὸ γὰρ περιεχόμενον διαφέρει τοῦ περιέχοντος τὸ δὲ θεῖον ὑπ' οὐδενὸς περιεχόμενον ἀναγκαίως έστιν αὐτὸ τόπος έαυτοῦ· μαρτυρεί δέ μοι λόγιον τὸ χρησθέν ἐπὶ ᾿Αβραὰμ τόδε καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδεν τὸν τόπον μακρόθεν εἰς ὁν ἢλθεν τόπον, αὐτὸν εἶδεν μακρόθεν.

παντὶ τόπφ ἀλλ' ἐν τῷ τόπφ, ῷ ¹ αν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου.' ποίον οθυ έστιν δλοκαύτωμα πνευματικόν; 2 $\dot{\eta}$ θυσία τ $\hat{\eta}$ ς αἰνέσεως. $\dot{\epsilon}$ ν ποί ψ δ $\dot{\epsilon}$ τόπ ψ ταύτην 3 προσ ψ έ- $^{Ps. \ l. \ [xlix.]}_{LXX.]}$ $_{14}$. ρομεν; εν τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ. ποῦ τοῦτο μεμαθήκαμεν; ε 4 παρ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος, ὅτι 'οἱ ἀληθινοὶ προσ- John iv. 23. κυνηταὶ ἐν Πνεύματι καὶ ᾿Αληθεία ⁵ προσκυνήσουσι ⁶ τῷ Πατρί.' τοῦτον τὸν τόπον ἰδων ὁ Ἰακωβ ἔφη, ὅτι 'Κύριος Gen. xxviii. έν τῷ τόπῳ τούτῳ.' ὥστε τὸ Πνεῦμα τόπος ἀληθῶς τῶν άγίων, καὶ ὁ ἄγιος τόπος οἰκεῖος τῷ Πνεύματι, ἐμπαρέχων 10 ξαυτὸν ⁷ πρὸς ἐνοίκησιν τὴν μετὰ Θεοῦ καὶ ναὸς αὐτοῦ 1 Cor. vi. 19. χρηματίζων. ώς γάρ έν Χριστώ λαλεί Παῦλος· 'κατενώ- 2 Cor, ii. 17. πιου 8 γάρ, φησί, Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν, καὶ Χριστὸς ἐν Παύλω, ως αὐτὸς λέγει ⁹ η 'δοκιμην (ητεῖτε τοῦ ἐν ¹⁰ ἐμοὶ 2 Cor. xiii. 3. λαλοῦντος Χριστοῦ ; ' οὕτω καὶ ἐν Πνεύματι λαλεῖ μυστήρια, ¹ Cor. xii. 3 ; xiv. 2. 15 καὶ τὸ Πνεῦμα πάλιν λαλεῖ ἐν αὐτῷ. r Pet. i. 11.

63. Έν μεν οθν τοις 11 γεννητοις οθτω πολυμερώς και Gal. iv. 6.

² η ν. ³ προσφέρομεν η έν τῷ πνεύματι τῷ ἀγίφ; Heb. i. 1. 1 $\hat{\epsilon}\hat{\alpha}\nu$ 0. Ben. * παρὰ τοῦ κυρίου μ v. 5 προσκυνοῦσι V v. 6 τὸν πατέρα V 7 €is v.

⁹ εί V. txt. μ o v 'MSS. quinque.'

6. ἐν Πνεύματι καὶ ᾿Αληθεία. Here, and in § 64, St. Basil explains these words as meaning έν τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίφ (ὡς ἐν φωτί, § 64) and έαυτὸν λέγων δηλαδή την ἀλήθειαν (ώς ἐν εἰκόνι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, § 64. Didymus, in his book on the Holy Spirit, says: 'in spiritu, quia corporalia et humilia transcenderunt : in veritate, quia typos, et umbras, et exemplaria relinquentes ad ipsius veritatis venere substantiam.' But St. Athanasius (Epist. i. ad Serap. § 33), after quoting the words, says: δέδεικται τοίνυν έντεῦθεν, ώς ἡ ἀλήθεια μὲν αὐτὸς ὁ Υίός ἐστιν, προσκυνοῦσι μὲν τῷ Πατρί, ἀλλ' ἐν Πνεύματι καὶ ᾿Αληθεία, ὁμολογοῦντες Υίὸν

8 om. γάρ v.

11 γενητοίς ο.

10 ἡμῖν v.

ό Υίδς τοῦ Πατρός. 8. ώστε τὸ Πνεῦμα τόπος. Cf. (of the Son) St. Aug. in Joan. xxvii. 6 'Manemus in illo cum sumus membra eius: manet autem ipse in nobis cum sumus templum eius'; and (of the Father) Heb. iii. 6 οὖ οἶκός έσμεν ήμεις.

καὶ ἐν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα ἀχώριστον γὰρ τοῦ Υίοῦ τὸ Πνεῦμα ὡς ἀχώριστος

14. ἐν Πνεύματι λαλεί μυστήρια. There is no preposition in the text

quoted (I Cor. xiv. 2); but the phrase occurs in I Cor. xii. 3.

63. 16. Έν μέν οὖν τοῖς γεννητοῖς. In v, a later hand adds to this section the gloss ένταθθα οὐ τὴν ἐνέργειαν τοῦ άγίου πνεύματος άλλ' αὐτὸ τὸ ἄγιον πνεθμα ἐνοικείν τοις άγίοις διδάσκει ὁ μέγας οθτος.

Τ. ΙΙΙ. p. 53, πολυτρόπως ενείναι λέγεται τὸ Πνεύμα, Πατρί δε καὶ Υίώ ούχὶ ἐνεῖναι μᾶλλον, ἀλλὰ συνεῖναι εἰπεῖν εὐσεβέστερον. ή μεν γάρ παρ' αὐτοῦ χάρις Ιοἰκοῦντος εν τοῖς ἀξίοις καὶ ένεργούντος τὰ έαυτού καλως ένυπάρχειν τοῖς δεκτικοῖς αὐτοῦ λέγεται, ή δε προαιώνιος υπαρξις καὶ ἄπαυστος διαμονή μεθ' 5 Υίου καὶ Πατρός θεωρουμένη τὰς της ἀϊδίου συναφείας προσηγορίας ἐπιζητεῖ. τὸ γὰρ κυρίως καὶ ἀληθῶς συνυπάρχειν έπὶ τῶν ἀχωρίστως ἀλλήλοις συνόντων λέγεται. την γάρ θερμότητα τῷ μὲν πυρακτωθέντι σιδήρω ἐνυπάρχειν φαμέν, αὐτῶ δὲ τῶ πυρὶ συνυπάρχειν, καὶ τὴν μὲν ² ὑγίειαν 10 τώ σώματι ενυπάρχειν, την δε ζωήν τη ψυχή συνυπάρχειν. ώστε όπου μεν οἰκεία καὶ συμφυής καὶ ἀχώριστος ή κοινωνία. σημαντικωτέρα φωνή ή 3 'σύν,' της άχωρίστου κοινωνίας την διάνοιαν 4 ύποβάλλουσα, όπου δὲ προσγίνεσθαι ή ἀπ' αὐτοῦ χάρις καὶ πάλιν ἀπογίνεσθαι πέφυκεν, οἰκείως καὶ ἀληθῶς 15 τὸ ἐνυπάρχειν λέγεται, καν τοῖς δεξαμένοις πολλάκις δια τὸ έδραῖον της περί τὸ καλὸν διαθέσεως ή ἀπ' αὐτοῦ χάρις διαρκής παραμένη. ώστε όταν μεν την δοικείαν άξιαν τοῦ Πνεύματος εννοωμεν, 'μετά' Πατρός αὐτό καὶ Υίοῦ θεωροῦμεν, ὅταν δὲ τὴν εἰς τοὺς μετόχους ἐνεργουμένην χάριν 20 ένθυμηθωμεν, ' έν ' ήμιν είναι τὸ Πνεθμα λέγομεν. καὶ ή γε . § 16 (διà προσαγομένη δοξολογία παρ' ήμων '6 έν τω Πνεύματι' ούχὶ τοῦ Υίοῦ). της εκείνου άξίας δμολογίαν έχει, άλλὰ της ημετέρας αὐτῶν ἀσθενείας εξομολόγησιν, δεικνύντων ὅτι οὖτε δοξάσαι ἀφ' ἐαυτῶν ἱκανοί ἐσμεν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν 'ἐν τῷ 25 Πνεύματι τῷ ἀγίω, ἐν ῷ δυναμωθέντες 8 τὴν ὑπὲρ ὧν 9 εὐεργετήθημεν τῷ Θεῷ ἡμῶν 10 εὐχαριστίαν ἀποπληροῦμεν, κατὰ τὸ μέτρου της ἀπὸ κακίας καθαρότητος ἔτερος ἐτέρου πλέου ή έλαττον της έκ τοῦ Πνεύματος βοηθείας μεταλαμβάνοντες, Heb. xiii. 15. ϵ ls τ ò π ροσφέρειν τ às θ νσίας τ $\hat{\eta}$ ς αλνέσεως τ $\hat{\omega}$ Θ ε $\hat{\omega}$. κα θ ' 30 1 ἐνοικοῦντος V.

 $^{^1}$ ἐνοικοῦντος V. 2 ὑγείαν V v. 3 txt. V 'ex Reg. sec. addita.' om. σὺν μ o v. 4 ὑπερβάλλουσα μ v (sed ὑπο s.l. m. prima). 5 om. οἰκείαν μ v. 6 om. ἐν V. 7 δοξολογίαν v. 8 om. τὴν μ v. 9 εὐηργετήθημεν v. 10 add. τὴν v.

ένα ¹ μὲν οὖν τρόπον οὕτως εὖσεβῶς 'ἐν Πνεύματι' ² τὴν εὖχαριστίαν ἀποπληροῦμεν. καίτοι καὶ τοῦτο οὖκ ἀβαρὲς ³ αὖτόν τινα ἑαντῷ μαρτυρεῖν, ὅτι Πνεῦμα Θεοῦ ἐν ἐμοί, καὶ διὰ τῆς ⁴ ἀπ' αὖτοῦ χάριτος σοφισθεὶς ἀναφέρω τὴν δόξαν.

- 5 Παύλφ γὰρ πρέπουσα ἡ φωνή· 'δοκῶ γὰρ κὰγὼ Πνεῦμα ι Cor. vii. 40. Θεοῦ ἔχειν,' καὶ πάλιν· 'τὴν καλὴν παρακαταθήκην φύλα- in § 10 παραξον διὰ Πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν·' καὶ $\frac{\thetaήκην}{2 \text{ Tim. i. 14.}}$ περὶ τοῦ Δανιήλ, ὅτι 'Πνεῦμα Θεοῦ ἃγιον ἐν αὐτῷ,' καὶ εἴ Dan. v. 11. τις ἐκείνοις τὴν ἀρετὴν παραπλήσιος.
- 10 64. Δεύτερος δε νους ουδε αυτός απόβλητος, ὅτι ὥσπερ εν τῷ Υἰῷ ὁρᾶται ὁ Πατήρ, οὕτως ὁ ⁵ Υἰὸς εν τῷ Πνεύματι. ἡ τοίνυν εν τῷ Πνεύματι προσκύνησις ⁶ τὴν ὡς εν φωτὶ ⁷ γινομένην τῆς διανοίας ἡμῶν ενέργειαν ὑποβάλλει, ὡς εκ τῶν πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν εἰρημένων ἃν μάθοις. ἐν τόπῳ
- 15 γὰρ εἶναι τὴν προσκύνησιν ἐκ τῆς ἐγχωρίου συνηθείας ἦπατημένην ὁ Κύριος ἡμῶν μεταδιδάσκων ἐν Πνεύματι καὶ ᾿Αλη- John iv. 24.
 θεία χρῆναι ⁸ προσκυνεῖν ἔφησεν, ἑαυτὸν λέγων δηλαδὴ τὴν
 ᾿Αλήθειαν. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ Υἱῷ προσκύνησιν λέγομεν τὴν
 ⁹ ὡς ἐν Εἰκόνι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, οὕτω καὶ ἐν τῶ Πνεύ-
- 20 ματι ώς ἐν ¹⁰ ἑαυτῷ δεικνύντι τὴν τοῦ Κυρίου Θεότητα. ¹¹ διὸ καὶ ἐν τῷ προσκυνήσει ¹² ἀχώριστον ¹³ ἀπὸ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. ἔξω μὲν γὰρ ὑπάρχων αὐτοῦ οὐδὲ προσκυνήσεις τὸ παράπαν, ἐν αὐτῷ δὲ γενόμενος οὐδενὶ τρόπῳ Τ. III. p. 54.
 ¹⁴ ἀποχωρίσεις ἀπὸ Θεοῦ, οὐ μᾶλλόν γε ἢ τῶν ὁρατῶν ἀποστή-
- 25 σεις τὸ φῶς. ἀδύνατον γὰρ ἰδεῖν τὴν Εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τοῦ Cf. § 47. ἀοράτου μὴ ἐν ¹⁵ τῷ φωτισμῷ τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸν ἐνατενί- Ps. xxxvi. [xxxv. LXX. ζοντα τῆ Εἰκόνι ἀμήχανον τῆς Εἰκόνος ἀποχωρίσαι τὸ Φῶς. τὸ 9. γὰρ τοῦ ὁρᾶν αἴτιον ¹⁶ ἐξ ἀνάγκης συγκαθορᾶται τοῖς ὁρατοῖς. ὥστε οἰκείως καὶ ἀκολούθως διὰ μὲν τοῦ φωτισμοῦ τοῦ
 30 Πνεύματος τὸ ᾿Απαύγασμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καθορῶμεν, Heb. i. 2.

 $^{^{1}}$ om. μ èν v. 2 om. τ ὴν V. 3 τὸ V. 4 om. ἀπ' V v. 5 txt. o V Ben. Filius S. χ s μ v. 6 add. εἰs V. 7 γ ενομένην V. 8 προσκυνησαι μ v. 9 om. ὡς v. 10 αὐτ $\hat{\varphi}$ v. 11 om. διὸ V. 12 add. δὲ V. 13 om. ἀπὸ o. 14 διαχωρίσεις μ o V v. 15 om. τ $\hat{\varphi}$ v. 16 add. καὶ V.

Basilii Anaphora Pref.

§ 11.

\$\$ 61-64.

\$\$ 68-70.

Liturg. Con- διὰ δὲ τοῦ Χαρακτήρος ἐπὶ 1 τὸν οῦ ἐστιν ὁ Χαρακτήρ καὶ 2ή ισότυπος Σφραγίς αναγόμεθα.

> Πόθεν ή 'σὺν' ἤρξατο συλλαβή καὶ ποίαν δύναμιν έχει έν ῷ καὶ τὰ περὶ τῶν ἀγράφων τῆς ἐκκλησίας νομίμων. 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄

65. 'Τίνος οθν ένεκεν,' 3 φασίν, ' ιδίως προσηκούσης τώ Πνεύματι της " έν" συλλαβης καὶ είς πάσαν ήμιν την περί αὐτοῦ ἔννοιαν ἐξαρκούσης, τὴν 4 καινὴν ταύτην ὑμεῖς συλλαβην ἐπεισηγάγετε, "σὺν τῷ Πνεύματι" λέγοντες καὶ οὐκ 10 " ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ," οὕτε ἄλλως ἀναγκαῖα οὕτε νενομισμένα ταις Έκκλησίαις Φθεγγόμενοι; ως μεν οθν οθχί αποκληρωτικώς τῷ ἀγίω Πνεύματι ἡ 'ἐν' συλλαβὴ διενήνοχεν, αλλα κοινη 5 Πατρός έστι και Υίου, έν τοις κατόπιν εἴρηται οἶμαι δὲ κἀκεῖνο ἀρκούντως εἰρῆσθαι, ὅτι οὐ μόνον 15 οὐκ ἀφαιρεῖταί τι τῆς ἀξίας τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέγιστον ὕψος τῶν μὴ πάντη 6 ἐνδιαστρόφων τοὺς λογισ-§§ 66, 67, 71- μοὺς ἐπανάγει. λ ειπόμενον δέ ἐστι περὶ τῆς 'σὺν' 7 ὁπόθεν ήρξατο καὶ τίνα δύναμιν έχει καὶ ὅπως σύμφωνός ἐστι τῆ Γραφή διηγήσασθαι. 20

> 1 τῶν ὧν ἐστι χαρακτὴρ V. 2 om. ἡ o V. 3 φησίν ο. ⁴ $\kappa \in \nu \eta \nu V$. 6 άδιαστρόφων ν. 7 πόθεν ο V.

> 64. 1. ή ἰσότυπος Σφραγίς. St. Athan. in Matt. xi. 22. § 5 (t. i. p. 107 E) είκων γάρ έστι . . . σφραγίς γάρ έστιν ἰσότυπος έν έαυτῷ δεικνύς τὸν Πατέρα, Λόγος ζων ἀληθινός, δύναμις, σοφία, άγιασμός. St. Irenaeus (iv. 7) seems to call the Spirit 'Figuratio Sua.'

> 65. 18. λειπόμενον δέ έστι, κ.τ.λ. The origin of the phrase σὺν τῷ Πνεύματι is shewn to be silent tradition, which is described and exemplified very fully in §§ 66, 67; its meaning and its conformity with Scripture is given in §§ 68-70: and the use of it, or of phrases equivalent to it, is traced through accredited Church teachers and writers from St. Clement of Rome to St. Basil's own time in §§ 71-74.

65. The doubt cast by Erasmus upon the genuineness of the latter half of the treatise may be noticed in connexion with this section: and the hastiness and vehemence of his followers present a curious parallel to a certain section of modern 'higher criticism' as applied to the Bible. In his Dedicatory Epistle, addressed to Bishop John, of Culm in Poland (1530-1538) Erasmus writes: 'Postquam dimidium operis absolveram citra taedium, visa est mihi phrasis alium referre parentem, aliumque spirare genium: interdum ad Tragicum Cothurnum intumescebat oratio, rursus ad vulgarem sermonem subsidebat, interdum subinane quiddam habere videbatur, vel ut ostentantis se didicisse quae Aristoteles in libro de Enuntiatione et Praedicamentis, Porphyrius in libello de quinque vocibus praedicabilibus tradiderunt. Adhaec subinde digrediebatur ab instituto, nec satis concinne redibat a digressione. Postremo multa videbantur admisceri, quae non admodum facerent ad id quod agitur, quaedam etiam repetuntur oblivione, verius quam judicio. Ouum Basilius ubique sit sanus, simplex et candidus, sibi constans, atque etiam instans, nunquam ab eo quod agitur excurrens temere, nunquam divinis mysteriis admiscens philosophiam mundanam, nisi per adversarios coactus, idque contemptim.' Erasmus however went on to say 'Sed hanc meam suspicionem nihil aliud haberi volo quam somnium, si tu dissenties.' Whether the Bishop thought it a dream or not, Cocus, in his 'Censura quorundam scriptorum quae sub nominibus sanctorum et veterum auctorum citari solent,' quotes it with approval; but acknowledges that Bellarmine (De Verbo Dei, lib. iv. cap. 7) cares nothing for it, and that Coster (Apol. 2 pro 2 parte Enchirid.) 'impudently asserts' that it is not to the point. Cocus 'confirms' Erasmus' criticism by 'various arguments': (1) he calls the chapter on traditions a lengthy talk ('longam fabulam') and says it has nothing to do with the origin of the phrase 'σὺν τῷ Πνεύματι.' (2) He impugns the statement on the effect of rejecting unwritten practices (§ 66 τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν ... παραιτείσθαι) as the assertion of a madman ('quis nisi delirans ... diceret?'). (3) He misapplies the statement of the silent tradition of δόγματα to the mysteries of the Holy Trinity, the Incarnation, the Passion, the Forgiveness of sins and the Promise of eternal life, and then calls the writer a trifler ('nugator'). (4) He asserts that the statements on the reverence due to tradition directly contradict St. Basil's sermon 'de Fide' as to rejecting anything contained in Scripture ('respuere aliquid eorum quae scriptura habet') or bringing in anything that is not written ('vel aut inducere quicquam quod scriptum non est'). (5) He confuses the Meletius of Pontus, who died circ. A.D. 330, with Meletius of Antioch, who presided at the Council of Constantinople (A.D. 381), and accuses the writer of doing it. Oudinus (Comm. de Scriptoribus et Scriptis Eccl. i. p. 560 ff.) quotes these 'reasons' of Cocus, and adds a sixth, which is really drawn from the spurious homily on the Holy Spirit, and has most probably nothing to do with St. Basil.

Casaubon points out that Erasmus forgot the quotation of the treatise by St. John Damascene as the thirty chapters to Amphilochius;

and the later discovery of the Syriac paraphrases of the whole book pushes back this argument to about 100 years from the date of St. Basil's writing. The peculiar care taken by St. Basil for the writing out of the treatise, and for its safe arrival in Amphilochius' hands, and the value set upon it by the friends of both make the forgery of half the present book, and the substitution of it for the original within that period, almost incredible.

This section is used in Philaret's Longer Catechism of the Eastern Church, and the questions and answers that introduce it are given from Blackmore's translation in 'The Doctrine of the Russian Church.'

ON HOLY TRADITION AND HOLY SCRIPTURE.

16. How is divine revelation spread among men and preserved in the true Church?

By two channels—holy tradition and holy Scripture.

17. What is meant by the name holy tradition?

By the name holy tradition is meant the doctrine of the faith, the law of God, the sacraments, and the ritual, as handed down by the true believers and worshippers of God by word and example from one to another, and from generation to generation.

18. Is there any sure repository of holy tradition?

All true believers united by the holy tradition of the faith, collectively and successively, by the will of God, compose the Church: and she is the sure repository of holy tradition, or as St. Paul expresses it, the Church of the living God, the pillar and ground of the truth (I Tim. iii. 15). St. Irenaeus writes thus: We ought not to seek among others the truth which we may have for asking from the Church; for in her, as in a rich treasure house, the Apostles have laid up in its fulness all that pertains to the truth, so that whosoever seeketh may receive from her the food of life. She is the door of life (Adv. Haeres. lib. iii. c. 4).

21. Which is the more ancient, holy tradition or holy Scripture?

The most ancient and original instrument for spreading divine revelation is holy tradition. From Adam to Moses there were no sacred books. Our Lord Jesus Christ himself delivered His divine doctrine and ordinances to His Disciples by word and example, but not by writing. The same method was followed by the Apostles also at first, when they spread abroad the faith and established the Church of Christ. The necessity of tradition is further evident from this, that books can be available only to a small part of mankind, but tradition to all.

23. Must we follow holy tradition, even when we possess holy Scripture?

We must follow that tradition, which agrees with the divine revelation and with holy Scripture, as is taught us by holy Scripture itself.

The Apostle Paul writes: Therefore, brethren, stand fast, and hold the traditions which ye have been taught, whether by word or our epistle (2 Thess. ii. 15).

24. Why is tradition necessary even now?

As a guide to the right understanding of holy Scripture, for the right ministration of the sacraments, and the preservation of sacred rites and ceremonies in the purity of their original institution. St. Basil the great says of this as follows: Of the doctrines and injunctions kept by the Church, &c.

66. Τῶν ἐν τῆ Ἐκκλησία πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ

66. Ι. δογμάτων . . κηρυγμάτων . . . έν μυστηρίω. It was noticed above that the ὁμοούσιον, which many now-a-days would call the Nicene dogma (τὰ τοῦ ὁμοουσίου δόγματα Soc. E. H. iii. 10), because it was put forth in the Council of Nicaea, was for that reason called not δόγμα, but κήρυγμα by St. Basil, who would have said that it became the κήρυγμα (definition) of that Council, because it had always been the δόγμα of the Church; so he calls the μοναρχία not κήρυγμα but δόγμα. distinction between the two meanings of δόγμα, (1) as in the mind, and (2) as expressed to those who have to obey that mind (decree), should be remembered (Luke ii. Ι ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου: Acts xvi, 4 φυλάσσειν τὰ δόγματα). The two meanings are also found in the verb (δοκείν): St. Athanasius (De Syn. § 5) says περὶ μὲν τοῦ Πάσχα ' Εδοξε τὰ ὑποτεταγμένα' τότε γὰρ ἔδοξε πάντας πείθεσθαι περί δὲ τῆς πίστεως ἔγραψεν οὐκ "Εδοξεν ' ἀλλ', ' Ούτως πιστεύει ἡ καθολικὴ έκκλησία' καὶ εὐθὺς ώμολόγησαν πῶς πιστεύουσιν, ἵνα δείξωσιν ὅτι μὴ νεώτερον, άλλ' ἀποστολικόν ἐστιν αὐτῶν τὸ φρόνημα (=δόγμα in St. Basil's use). But Socrates in describing the Council of Alexandria (A.D. 362) says: "Ενθα καὶ τὸ "Αγιον Πνεῦμα θεολογήσαντες τῆ ὁμοουσίω Τριάδι συνανελαμβάνοντο καὶ τὸν ἐνανθρωπήσαντα οὐ μόνον ἔνσαρκον, ἀλλὰ καὶ έμψυχώμενον ἀπεφήναντο. ή καὶ πάλαι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀνδράσιν έδόκει (as was also held by orthodox churchmen from old time). In Eph. ii. 15 ἐν δόγμασι καταργήσας, both St. Chrysostom and Theophylact interpret it of Gospel truths, and Theodoret does the same in Col. ii. 14 (Bishop Lightfoot on the passage says that the interpretation 'prevails universally among Greek Commentators both here and in Eph. ii. 15'). Eunomius in his Conf. Fid. § 3 calls our Lord, μεσίτης έν δόγμασι, μεσίτης έν νόμφ. Ignatius (Magn. 13) and Barnabas (§ 1) are quoted by Bishop Lightfoot as using δόγματα κυρίου with an approach to the ecclesiastical meaning; but the definite use of St. Basil is perhaps peculiar to him; he applies it both to doctrines and to ritual usages which had the tacit sanction of the Church: assigning κήρυγμα to definitions of doctrine, and enjoined ritual. κήρυγμα is used in St. Basil's definite sense in the Definition of Faith of the Council of Chalδὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα ἄπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν. καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ¹ οὐκοῦν ὅστις γε ² κατὰ μικρὸν ³ γοῦν ⁴ θεσμῶν ⁵ τῆς 'Εκκλησίας πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν ὡς 5 μὴ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἄν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιιστῶντες τὸ κήρυγμα. οἶον (ἴνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτον ⁶ μνησθῶ) τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢλπικότας κατα-10

 1 οὔκουν ο V v. 2 καν ο. 3 om. γοῦν μ v. 4 add. τ ων v. 5 txt. μ v S favet. om. τ η̂s ο V 'nonnulli codd.' 6 add. π ρων τον Ben. μ νησθωμεν 'unus cod.'

cedon: οἱ τῆς ἀληθείας ἀθετεῖν ἐπιχειροῦντες τὸ κήρυγμα (sc. the two forms of Creed just recited) διὰ τῶν οἰκείων αἰρέσεων τὰς κενοφωνίας ἀπέτεκον, and further on, τὸ τοῦ κηρύγματος ἄνωθεν ἀσάλευτον ἐκδιδάσκουσα. The words γραφικαι̂ς μαρτυρίαις are used in the same letter as equivalent to κήρυγμα. Casaubon (Exerc. ad Baron. xvi. 43) writes: 'Universam doctrinam Christianam veteres distinguebant in τὰ ἔκφορα, i.e. ea quae enuntiari apud omnes poterant, et τὰ ἀπόρρητα, arcana non temere vulganda: de quibus neque in familiaribus colloquiis neque in catechesibus neque in concionibus verba temere faciebant coram paganis, catechumenis, aut quibusvis aliis non initiatis. Basilius (de Spiritu Sancto cap. xxvii) doctrinae Christianae duas partes facit τὰ κηρύγματα praeconia et τὰ δόγματα: dogmata eo loco appellans quae alii vocant τὰ ἀπόρρητα arcana non evulganda. τὰ δόγματα inquit σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται, dogmata silentio premuntur, praeconia publicantur, atque ibi vir sanctus de silentio mysteriorum multa disputat. Qui propterea illam ejus libri partem habent suspectam et negant esse Basilii, quod Erasmo ante omnes, opinor, venit in mentem, falluntur planissime, nam in hac re consentiunt omnes ad unum veteris Ecclesiae doctores, Graeci pariter et Latini.' In St. Ignatius, Ep. to Eph. ch. xix, St. Mary's Virginity, and the Birth and the Death of our Lord are called μυστήρια κραυγής: which Dr. Lightfoot calls 'a stronger word than κηρύξεως.' It may be noted that heretical opinions are also called δόγματα (τῶν ᾿Αρειανῶν δογμάτων, Soc. E. H. iii. 10) as well as δύξα (τὰs λέξεις της δόξης αὐτοῦ sc. 'Αρείου, Soc. E. H. i. 9).

7. είς ὄνομα ψιλόν. The Syriac paraphrase is equivalent to 'as though our word were about a simple matter instead of a great one.'

9. τους είς το ὄνομα τοῦ Κυρίου ημῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ηλπικότας. Syr. 'ut signo Crucis uteremur et nobis et omni qui initiatur (lit. filius fit

σημαίνεσθαι τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατά την 1 προσευχην ποίον ήμας εδίδαξε γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῆ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου Τ. ΙΙΙ. p. 55. της εύχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου της εὐλογίας τίς τῶν 5 άγίων έγγράφως ἡμίν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις αρκούμεθα, ων δ 'Αποστόλος η τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, άλλα και ² προλέγομεν και επιλέγομεν έτερα ως μεγάλην

 $^{1} \epsilon \dot{v} \chi \dot{\eta} \nu v.$

2 προσλέγομεν μ.

nobis) imponeremus. The reference seems to be to the admission of Catechumens.

3. ἐπὶ τῆ ἀναδείξει. Syr. 'qualia verba diceremus tempore offerendae oblationis quod est corpus vivum et super poculo confessionis (quasi

όμολογίας pro εὐλογίας) quod est sanguis Unigeniti.

In the liturgy of St. James, the Words of Institution are preceded by ἀναδείξας σοὶ τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, both in the matter of the Bread and the Wine; this may however be an interpolation from the Anaphora of St. Basil (in the Liturgy of Constantinople) which contains them once, at the consecration of the Bread, and the Invocation ends with καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, "Αγιε 'Αγίων, εὐδοκία τῆς σῆς ἀγαθύτητος, ἐλθεῖν τὸ Πνεθμά σου τὸ ἄγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταθτα καὶ εὐλογῆσαι αὐτά, καὶ ἀγιάσαι καὶ ἀναδείξαι. This seems to be the origin of the term ἀνάδειξις. But Casaubon writes: 'dubitari mea quidem sententia non potest, quin ἀναδείξαι id sit quod Hier. Aug. et alii PP. Latini dicunt conficere corpus Christi, sive sacramentum corporis Christi.' He goes on to say that it is akin in this use to ἀναφαίνεσθαι, repente existere et conspiciendum se dare. 'docent enim Patres ad Sacerdotes invocationem per Spiritus Sancti operationem, elementa sanctificari sic ut, quae prius erant tantum panis et vinum, jam incipiant dici et esse in mysterio corpus et sanguis Christi: propterea dicunt iidem Christum apparere in Eucharistia et videri, nempe oculis fidei, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τη̂ς πίστεως (S. Chrys. de Sacerd. iii).'

7. προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἔτερα. Syr. 'Non enim tantummodo ea, quae apostolus docuit nos, et ea, quae evangelium nota fecit nobis, sunt nobis instructio ministerii mysterii huius nostri, sed etiam priora quae dicimus nota sunt nobis, et iis posteriora disposita sunt nobis, et postrema in fine ordinata sunt nobis, tamquam ad sigillationem mysterii nostri, tamquam res, quae utilis est ad robur ministerii vitae nostrae, sine perscriptione, quam per traditionem accipimus.'

The words before the Consecration, to which St. Basil refers, are probably the Benediction (2 Cor. xiii. 14), the Sursum Corda, and the Hymn, αγιος, αγιος, αγιος, κ.τ.λ.; and the words after it, the Words of

Oblation and the Invocation of the Holy Spirit.

έχουτα προς το μυστήριου την Ισχύν, έκ της άγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. εὐλογοῦμεν 1 δὲ 2 τό τε ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι 3 αὐτὸν τον βαπτιζόμενον. ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικής παραδόσεως; 4 τί δέ; αὐτὴν τοῦ 5 έλαίου την 5 χρίσιν τίς λόγος γεγραμμένος εδίδαξε; τὸ δε τρίς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον πόθεν; ἄλλα 6 δὲ ὅσα περί τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανὰ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ην ἐν ἀπολυπραγμονήτω το καὶ 7 ἀπεριεργάστω σιγή οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς έκεῖνο δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων ⁸ τὸ σεμνὸν ⁹ σιωπῆ διασώζεσθαι; α γαρ οὐδε ἐποπτεύειν ἔξεστι τοις αμυήτοις, τούτων πῶς 10 αν ἢν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν 11 ἐκθριαμβεύειν 12 εν γράμμασιν; ἡ τίποτε βουλόμενος ὁ μέγας Μωϋσῆς οὐ 1 πᾶσι βάσιμα ¹³ εἶναι τὰ τοῦ ἱεροῦ πάντα πεποίηκεν, ἀλλ' ἔξω μεν 14 άγίων περιβόλων έστησε τους βεβήλους, τὰς δὲ πρώτας αὐλὰς τοῖς καθαρωτέροις ἀνεὶς τοὺς Λενίτας μόνους άξίους ἔκρινε τοῦ Θείου θεραπευτάς, σφάγια δὲ καὶ δλοκαντώσεις καὶ τὴν λοιπὴν ἱερουργίαν τοῖς ἱερεῦσιν ἀποκλη- 20 ρώσας $\ddot{\epsilon}$ να 15 τῶν πάντων 16 $\ddot{\epsilon}$ κκριτον $\dot{\epsilon}$ ίς τὰ ἄδυτα παραδέχεται, καὶ οὐδὲ τοῦτον διὰ παντός, ἀλλὰ κατὰ μίαν μόνην τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέραν, καὶ ταύτης ώραν τακτὴν εἰσιτητὸν αὐτῷ καταστήσας, ώστε διὰ τὸ ἀπεξενωμένον καὶ ἄηθες θαμβούμενον ἐποπτεύειν τὰ ἄγια τῶν ἁγίων, εὖ εἰδὼς ὑπὸ ¹⁷ σοφίας 2 τῷ μὲν πεπατημένω καὶ αὐτόθεν ληπτῷ πρόχειρον οὖσαν

 $^{^1}$ om, δè V. 2 τὸ (om, τε) Pitra. 3 add, καὶ ο V. 4 τίς δὲ αὐτοῦ τοῦ . . . χρίσιν λόγος R_2 V. 5 χρῆσιν 'duo MSS.' 6 τε V 'unus cod.' καὶ Pitra. 7 ἀπεριέργφ 'duo MSS.' 8 τὰ σεμνὰ vat. 9 add. ἐν V v. 10 om. ἀν μ ο V v. 11 θριαμβεύειν Pitra. 12 om. ἐν V. 13 om. εἶναι V. 14 add. τῶν v. 15 τὸν ο 'duo codd.' 16 ἔγκριτον μ V 'alii.' 17 σαφίας (sic) ο.

^{10.} ἐν ἀπολυπραγμονήτω καὶ ἀπεριεργάστω σιγη̂. Syr. 'a doctrina secreta sine labore investigationis et sine inquisitione litium.'

την καταφρόνησιν, τώ δε ανακεχωρηκότι και σπανίω φυσικώς πως παρεζευγμένον τὸ περισπούδαστον; κατὰ τὸν αὐτὸν 1 δη τρόπου καὶ οἱ τὰ περὶ 2 τῆς Ἐκκλησίας ἐξαρχῆς διαθεσμοθετήσαντες 'Απόστολοι καὶ πατέρες εν τῷ κεκρυμμένο 5 καὶ ἀφθέγκτω τὸ σεμνὸν τοῖς μυστηρίοις ἐφύλασσον. οὐδὲ γαρ όλως μυστήριου το είς την δημώδη και είκαιαν ακοήν 3 έκφορου. ούτος δ λόγος της των αγράφων παραδόσεως, ώς μη 4 καταμεληθείσαν των δογμάτων την γνώσιν εὐκαταφρόνητον τοις πολλοις γενέσθαι διά συνήθειαν. άλλο γάρ 10 δόγμα, καὶ ἄλλο κήρυγμα, ⁵ τὸ μὲν ⁶ γὰρ ⁷ σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται. σιωπης δε είδος καὶ ⁸ η ἀσάφεια, Τ. III. p. 56. ή κέχρηται ή Γραφή δυσθεώρητου κατασκευάζουσα των δογμάτων του νουν προς το των εντυγχανόντων λυσιτελές. τούτου χάριν πάντες μεν δρώμεν κατ' ανατολάς επί των 15 προσευχών, ολίγοι 8 δε ζσμεν ότι την αρχαίαν επιζητούμεν Heb. xi. 14. πατρίδα, τὸν παράδεισον, ὃν ἐψύτευσεν ὁ Θεὸς 10 ἐν Ἐδὲμ Gen. ii. 8. κατ' ἀνατολάς. 11 ὀρθοί μεν πληρούμεν τὰς 12 εὐχὰς 13 ἐν τῆ 14 μιᾶ τοῦ σαββάτου, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἴδαμεν. οὐ

1 δὲ ο V. 2 txt. μ 'tres codd.' S (DXLVI). τὰς ο V v Ben. S (DXLVII). 3 ἐκφερόμενον V. 1 καταμελετηθείσαν ο V v Pitra. 5 τὰ V 'quatuor.' Pitra. 6 om. γὰρ 'quatuor.' 7 add. δόγματα Pitra. 6 om. ἡ v. 9 τοῦτο γινώσκωμεν (sic) vat. 10 εἰς V. 11 add. καὶ μ ο V. 12 προσευχὰς V. 13 om. ἐν μ v. 14 κυριακῆ εἰ καὶ μηδὲ τούτου τὸν λόγον πάντες vat.

γαρ μόνον ώς συναναστάντες Χριστώ καὶ τὰ ἄνω ζητείν Col iii. L.

^{5.} οὐδὲ γὰρ ὅλως, κ.τ.λ. Syr. 'mysterium enim non est res, quae patet omni homini daturque auditioni aurium: neque sic cito datur mysterium in scripto statutorum, ne forte, cum fieret cursus per consuetudinem securus, haberet patefactionis indignitatem et contemneretur in multis rebus.'

^{9.} ἄλλο γὰρ δόγμα, κ.τ.λ. Syr. 'aliud enim est traditio mysteriorum, aliud praedicatio imperatorum; mysteria vero filiis mysterii traduntur, et praedicatio aperta est, tolerans auditionem multorum. Mysterium vero ubi editur e scripto, non sic simpliciter patefit sermo de eo, ut per hunc instruatur mens eorum qui occurrunt ei cum studio, et ut intelligant ea, quorum difficilis est intuitus per suasionem eorum.'

^{17.} ὀρθοί. See Dr. Bright's note on Canon XX of the Council of Nicaea.

όφείλοντες εν τη αναστασίμω ήμερα της δεδομένης ήμιν

χάριτος διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν στάσεως έαυτους ύπομιμνήσκομεν, άλλ' ὅτι δοκεῖ πως τοῦ προσδοκωμένου αίωνος είναι είκων, διὸ καὶ ἀρχὴ οὖσα ἡμερων οὐχὶ πρώτη παρὰ Μωϋσέως, ἀλλὰ μία ἀνόμασται. ΄ ἐγένετο γὰρ 5 έσπέρα, φησί, καὶ ἐγένετο πρωί, ἡμέρα μία, ὡς τῆς αὐτῆς άνακυκλουμένης πολλάκις. καὶ μία τοίνυν ή αὐτὴ καὶ ὀγδόη, 1 την μίαν όντως εκείνην καὶ άληθινην ογδόην, ής καὶ δ

Gen. i. 5.

Ps. vi. r; xii. ψαλμφδὸς ἔν τισιν ἐπιγραφαῖς τῶν ψαλμῶν ἐπεμνήσθη, δι' [xi. LXX.] r. ξαυτής ξμφανίζουσα, την μετά του χρόνον τοῦτον κατάστασιν, Ι την άπαυστον ημέραν, την ανέσπερον, την αδιάδοχου, τον άληκτον έκεινον και αγήρω ² αιωνα, αναγκαίως οθν τας έν αὐτή προσευχὰς έστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς έαυτής τροφίμους ή Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῆ συνεχεῖ ὑπομνήσει τῆς 3 ἀτελευτήτου ζωής των πρός την μετάστασιν έκείνην έφοδίων μη Ι άμελωμεν. καὶ πάσα δὲ ἡ Πεντηκοστὴ τῆς ἐν τῷ 4 αἰωνι προσδοκωμένης αναστάσεώς έστιν ύπόμνημα. ή γαρ μία έκείνη καὶ πρώτη ημέρα έπτάκις έπταπλασιασθείσα τàs έπτὰ τῆς ἱερᾶς Πεντηκοστῆς έβδομάδας ἀποτελεῖ, ἐκ πρώτης γαρ αρχομένη είς την αὐτην καταλήγει, δι' δμοίων τῶν ἐν τῷ 2 μέσω ⁵ εξελιττομένη πεντηκοντάκις. διὸ καὶ ⁶αίωνα μιμείται τη δμοιότητι, ώσπερ εν κυκλική κινήσει από των αὐτῶν ἀρχομένη σημείων καὶ εἰς τὰ αὐτὰ καταλήγουσα. ἐν ή τὸ ὄρθιον σχήμα τής προσευχής προτιμάν οἱ θεσμοὶ τής Έκκλησίας ήμας έξεπαίδευσαν, έκ της 7 έναργους υπομνή- 2 σεως οίονει μετοικίζοντες ήμων τον νουν από των παρόντων ἐπὶ τὰ μέλλοντα. καὶ καθ' ἐκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργω δείκυυμεν, ὅτι καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας είς γην κατερρύημεν, καὶ διὰ της φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ήμας είς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν.

Tit. iii. 4. Heb. xiii. 1.

¹ της μιας όντως εκείνης και άληθινης όγδόης και ό ψαλμφδός . . . δι' αὐτης έμφανίζων V. ² add. τον o. Along the margin of this passage o has 3 ἀτελέστου μ V ν. ἀτελοῦς ο. 4 add. μέλλοντι ο. 7 EVEP-5 έξελιτγομένη πεντάκις o dormitans. 6 alwas R2. yous v.

67. Ἐπιλείψει με ή ἡμέρα τὰ ἄγραφα τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια διηγούμενον. εω τᾶλλα· αὐτην δε την δμολογίαν Τ. III. p. 57. της πίστεως 1 είς Πατέρα και Υίον και άγιον Πνεθμα έκ Cf. § 27. ποίων γραμμάτων έχομεν; εί μεν γάρ εκ της τοῦ βαπτίσ-5 ματος παραδόσεως κατά τὸ τῆς εὐσεβείας ἀκόλουθου ώς βαπτιζόμεθα ούτω καὶ πιστεύειν ὀφείλοντες δμοίαν 2 τώ βαπτίσματι την ³ δμολογίαν κατατιθέμεθα, συγχωρησάτωσαν καὶ ἡμίν ἐκ τῆς αὐτῆς 4 ἀκολουθίας δμοίαν τῆ πίστει τὴν δόξαν ἀποδιδόναι εἰ δὲ τὸν τρόπον τῆς δοξολογίας ώς το ἄγραφου παραιτοῦνται, δότωσαν ἡμῖν τῆς τε κατὰ τὴν πίστιν δμολογίας καὶ τῶν λοιπῶν ὧν ἀπηριθμησάμεθα δ έγγράφους τὰς ἀποδείξεις. εἶτα τοσούτων ὄντων 6 ἀγράφων καὶ τοσαύτην εχόντων ⁷ την ἰσχύν είς τὸ της εὐσεβείας μυστήριον, μίαν λέξιν 8 ήμιν ἐκ πατέρων εἰς ήμας ἐλθοῦσαν 15 οὐ συγχωρήσουσιν, ην ημείς έκ της ανεπιτηδεύτου συνηθείας ταις άδιαστρόφοις των έκκλησιων έναπομείνασαν εύρομεν, ου μικρον τον λόγον έχουσαν ούδε βραχείαν συντέλειαν είς την τοῦ μυστηρίου δύναμιν εἰσφερομένην;

68. Είρηται μεν ουν τίς ή δύναμις εκατέρας της εκφωνή20 σεως, ειρήσεται δε και πάλιν ὅπη τε συμφωνουσιν ἀλλήλαις και ὅπη διίστανται, οὐκ ἀπομαχόμεναι πρὸς ἐναντίωσιν, ἀλλ' ἴδιον εκατέρα τὸν νουν εἰσφερομένη πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Cf. § 16. ἡ μεν γὰρ 'ἐν' τὰ πρὸς ἡμᾶς παρίστησι μᾶλλον, ἡ δὲ 'σὺν' τὴν πρὸς Θεὸν κοινωνίαν του Πνεύματος ἐξαγγέλλει.
25 διόπερ ἀμφοτέραις κεχρήμεθα ταις φωναις, τῆ μεν τὸ ἀξίωμα του Πνεύματος παριστωντες, τῆ δε τὴν χάριν τὴν παρ' ἡμιν

 $^{^{1}}$ add. πιστεύειν ο Pitra. add. τὴν V. 2 add. ἐν ο. 3 ἀπολογίαν V. 4 add. ταύτης μ v 'tres MSS.' 5 τὰς ἐγγράφως ἀποδείξεις μ . τὰς ἀποδείξεις ἐγγράφως v. 6 add. τῶν V. 7 om. τὴν ο V. 8 om. ἡμῖν V.

^{67. 9. &}amp;s ἄγραφον. In the De Syn. (esp. § 36) St. Athanasius argues against the compilers of the Creed of Nikè and Ariminum as altered at Constantinople for the pretended objection to οὐσία as not contained in Scripture, that all the heap of heretical phrases (δηματίων συρφετόν) put forth by Arius are also condemned by it.

§ 59.

διαγγέλλουτες. ούτω καὶ 'ἐν ¹τω Πνεύματι' την δόξαν προσάγομεν τῷ Θεῷ καὶ 'σὸν τῷ Πνεύματι,' οὐδὲν ἡμέτερον Matt. xxviii. λέγοντες, άλλ' ωσπερ άπὸ κανόνος, της τοῦ Κυρίου διδασκαλίας, έπὶ τὰ προσεχή καὶ ἀλλήλων έχόμενα καὶ ἀναγκαίαν έν τοίς μυστηρίοις την συνάφειαν έχοντα την φωνην μετα- 5 φέροντες. τὸ γὰρ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος συναριθμηθὲν ἀναγκαίως ώήθημεν δείν καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως συναρμόσαι, τὴν δὲ δμολογίαν της πίστεως οίον άρχην τινα καὶ μητέρα ² της δοξολογίας εποιησάμεθα. άλλὰ 3 τί χρη ποιείν; νῦν γὰρ ήμας διδασκέτωσαν 4 μη βαπτίζειν ώς παρελάβομεν, ή μη το πιστεύειν ως εβαπτίσθημεν, η μη δοδάζειν ως πεπιστεύκαμεν. δεικιύτω γάρ τις ή ώς οὐκ ἀναγκαία καὶ 6 ἄρρηκτος ή προς άλληλα τούτων ακολουθία, η ως ούχι η έν τούτοις καινοτομία τοῦ παντός ἐστι κατάλυσις. ἀλλ' οὐ παύονται άνω καὶ κάτω 7 θρυλλοῦντες την ἀμάρτυρον καὶ την ἄγραφον Ι καὶ ὅσα τοιαῦτα 8 τὴν ' σὺν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ' δοξολογίαν. είρηται μεν οθν ότι ταθτόν έστι πρός διάνοιαν 9 είπειν 'δόξα Πατρί καὶ Υίῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι, καὶ 'δόξα Πατρί καὶ Υίῷ σὺν 10 τῷ ἀγίω Πνεύματι. οὕτε οὖν τὴν 'καὶ' συλλαβὴν ἐξ αὐτῆς τοῦ 11 Κυρίου 12 φωνῆς προελθοῦσαν ἀθετῆσαί τινι ἢ 2 διαγράφειν οδόν τε, καὶ την ἰσοδυναμοῦσαν αὐτη οὐδεν τὸ κωλύου ¹³ καταδεχθηναι· ην όπως έχει προς έκείνην διαφοράς τε καὶ δμοιότητος ἐν τοῖς κατόπιν 14 ἐδείξαμεν. βεβαιοῖ δὲ 15 ήμιν του λόγον καὶ ὁ ᾿Απόστολος ἀδιαφόρως ἐκατέρα Τ. ΙΙΙ. p. 58. τῆ φωνῆ κεχρημένος, νῦν μὲν λέγων ' ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ 2 1 Cor. vi. 11. Κυρίου Ἰησοῦ 16 Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, 17 πάλιν δέ· 'συναχθέντων ύμων καὶ τοῦ έμοῦ πνεύματος I Cor. v. 4. σὺν τῆ δυνάμει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, 18' οὐδὲν διαφέρειν ἡγού-

¹ om. $\tau \hat{\varphi} \mu v$. $\dot{\epsilon} \nu \tau \hat{\varphi} V$ in ras. m. prima. ² om. $\tau \hat{\eta} s \mu v$. (sic) τοίνυν ήμας διδασκέτωσαν V. * ή μ. ή μη ο V. S (DXLVI) μη. ⁶ txt. o V Ben. S (DXLVI). ἄρρητος μν. ⁷ θρυ-5 διδάσκειν V. 9 om. εἰπεῖν μ. 10 τῷ πνεύματι 8 add. διὰ V. λουντές ο V. ¹² add. τη̂s μ V v. ¹³ παρατῷ άγίφ ο V. $11 \ \widehat{\pi \nu s} \ V$. 14 ἐδιδάξαμεν R_2 ο (sed ἐδείξαμεν ο^a in marg.) V. ἡμῶν V. 16 om. Χριστοῦ ο V v. 17 καὶ δεχθηναι Κ2 V. 15 ήμῶν V. 16 om. Χριστοῦ ο V v. έλέξαμεν μ. 18 add. $\chi \hat{v} \mu v$. πάλιν ν.

μενος τῷ συνδέσμῳ ἢ τῇ προθέσει πρὸς τὴν τῶν ὀνομάτων συμπλοκὴν ἀποχρήσασθαι.

"Ότι 1 α περί 2 των άνθρωπων λέγει ή Γραφή ως 3 συμβασιλευόντων Χριστώ, 4 ταῦτα περί τοῦ Πνεύματος οὐ συγχωροῦσιν οἱ ἀντιλέγοντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

69. Ἰδωμεν δὲ καὶ εἴ τινα ἀπολογίαν τοῖς πατράσιν ἡμῶν τῆς χρήσεως ταύτης δ ἐπινοήσομεν, οἱ γὰρ τὴν ἀρχὴν παρασχόντες τῷ λόγῳ μᾶλλον ἡμῶν ὑπόκεινται τοῖς ἐγκλή10 μασι. Παῦλος τοίνυν Κολοσσαεῦσι γράφων 'καὶ ὑμᾶς,' Col. ii. 13. φησί, 'νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασι καὶ τῆ ἀκροβυστία

6 συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ.' ἆρα οὖν λαῷ μὲν ὅλῳ καὶ Ἐκκλησίᾳ ἐχαρίσατο ὁ Θεὸς τὴν σὺν Χριστῷ ζωήν, τῷ δὲ ἀγίῳ Πνεύματι οὐχὶ σὺν Χριστῷ ἡ ζωή; εἰ δὲ ⁷ τοῦτο καὶ

15 διανοία 8 λαβεῖν ἀσεβές, πῶς οὐχ ὅσιον ὡς ἔχει φύσεως οὕτω καὶ τὴν ὁμολογίαν συνημμένως ἀποδιδόναι; εῖτα πῶς οὐ τῆς ἐσχάτης ἀναλγησίας τοὺς μὲν ἁγίους ὁμολογεῖν σὺν Χριστῷ εἶναι (εἴπερ δὴ Παῦλος ἐκδημήσας ἀπὸ τοῦ σώματος 2 Cor. v. 8.

ένδημεῖ πρὸς τὸν Κύριον, καὶ ἀναλύσας σὺν Χριστῷ ἐστιν Phil. i. 23.

20 ἤδη), τῷ δὲ Πνεύματι τούτους μηδὲ τοῖς ἀνθρώποις ἐξίσου μετὰ Χριστοῦ εἶναι τόγε εἰς αὐτοὺς ἦκον μεταδιδόναι; καὶ Παῦλος μὲν Θεοῦ συνεργὸν ἑαυτὸν ἐν τῆ οἰκονομία τοῦ εὐαγ- 1 Cor. iii. 9. γελίου καλεῖ, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, δι' οῦ ἐν πάση κτίσει

τῆ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν καρποφορεῖται τὸ εὐαγγέλιον, ἐὰν συνερ- Col. i. 6, 23. 25 γὸν εἴπωμεν, 9 κὰν ἀσεβείας γραφὴν καθ' ἡμῶν 10 ἀπενέγ-

καιντο; καὶ ὡς ἔοικεν, ¹¹ ἡ μὲν ζωὴ τῶν ἠλπικότων ἐπὶ Κύριον κέκουπται σὰν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ καὶ ὅταν ὁ Ο

Κύριον κέκρυπται σὺν τῷ Xριστῷ ἐν τῷ Θ εῷ, καὶ ὅταν ὁ Col. iii. 3, 4.

¹ om. å V. 2 om. τῶν ο (et in tabula). 3 συμβουλευόντων (sic) ο. 4 τοῦτο δὲ V. 5 ἐπινοήσωμεν V. 6 συνεζωοποίησεν (? ὑμᾶς) ἐν τῷ χριστῷ ο (the uncertain word is hidden in a dark stain). 7 add. καὶ 'quatuor.' 8 λαμβάνειν V. 9 txt. μ ο V v. κὰνταῦθα Ben. 10 ἀπενέγκοιντο μ ο V. 11 ἡμῶν ἡ ζωή V.

Χριστός φανερωθή, ή ζωή ήμων, τότε καὶ αὐτοὶ 1 σύν αὐτω Rom. viii. 2. φανερωθήσονται έν δόξη, αὐτὸ δὲ τὸ Πνεῦμα τῆς ζωῆς τὸ έλευθερώσαν ήμας από τοῦ νόμου της άμαρτίας οὐδαμώς έστι σὺν Χριστῷ οὕτε ἐν λανθανούση καὶ κεκρυμμένη ² σὺν αὐτῷ ζωῆ οὔτε ἐν τῆ φανερώσει τῆς δύξης, ἡν ἡμεῖς ἐπὶ 5 Rom. viii. 17. τοις άγίοις εκφανήσεσθαι προσδοκώμεν; 'κληρονόμοι Θεού καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ ' ἡμεῖς, τὸ δὲ Πνεῦμα ἀπόκληρον καὶ ἄμοιρον τῆς κοινωνίας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ; Rom. viii. 16. καὶ ' αὐτὸ μὲν τὸ Πνεθμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ότι έσμεν τέκνα Θεοῦ,' ἡμεῖς δὲ ³ τῷ Πνεύματι οὐδὲ ἡν παρὰ 10 τοῦ Κυρίου μεμαθήκαμεν τῆς πρὸς ⁴Θεὸν κοινωνίας ⁵ τὴν μαρτυρίαν κατατιθέμεθα; τὸ δὲ κεφάλαιον τῆς ἀνοίας, ἡμεῖς μεν δια της είς Χριστον πίστεως της εν Πνεύματι συνεγερ-Gal. v. 5. θήσεσθαι αὐτῷ καὶ 6 συγκαθεδεῖσθαι ἐν τοῖς ἐπουρανίοις Eph. ii. 6. έλπίζομεν, όταν ⁶⁷ μετασχηματίση τὸ σῶμα τῆς ταπεινώ- 15 Phil. iii. 21. r Cor. xv. 44. σεως ήμων' ἀπὸ τοῦ ψυχικοῦ πρὸς τὸ πνευματικόν, τω δὲ Πνεύματι οὐ συνεδρίας, οὐ δόξης, οὐκ ἄλλου τινὸς ὧν ἔχομεν Τ. ΙΙΙ. p. 59. παρ' αὐτοῦ, 8 μεταδίδομεν, ἀλλ' ὧν ξαυτοὺς ἀξίους εἶναι κατὰ την αψευδή του έπαγγειλαμένου δωρεάν πεπιστεύκαμεν,

την αψενοη του επαγγειλαμενου οωρεαν πεπιστευκαμεν, τούτων οὐδενὸς τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ ὡς ⁹ ὑπερβαίνοντος 20 αὐτοῦ τὴν ἀξίαν παραχωροῦμεν; καὶ σοὶ μὲν κατὰ τὴν ἀξίαν ἐστι 'πάντοτε εἶναι σὺν τῷ Κυρίῳ,' καὶ προσδοκᾳς

1 Thess. iv. 'ἀρπαγεὶς ἐν νεφέλαις εἰς ¹⁰ ἀπάντησιν εἰς ἀέρα πάντοτε συνέσεσθαι ¹¹ τῷ Κυρίῳ,' τὸ δὲ Πνεῦμα νῦν ἀντιλέγεις εἶναι

τάσσοντα ¹³ Πατρὶ καὶ Υἱῷ ἐξόριστον ¹⁴ τίθεσαι ώς ¹⁵ ἀφόρητα δυσσεβοῦντα ;

70. Αἰσχύνομαι ἐπαγαγεῖν τὰ λειπόμενα, ὅτι σὰ μὲν Rom. viii. 17. συνδοξασθήσεσθαι 16 Χριστῷ προσδοκậς, ' εἴπερ 17 γὰρ συμ-

σὺν τῷ Χριστῷ, ὅς γε τὸν συναριθμοῦντα 12 αὐτὸ καὶ συν- 25

 $^{^1}$ om. σὺν αὐτῷ V. 2 èν V. 3 om. τῷ πνεύματι μ ο V v. 4 αὐτὸν κοινωνίας τοῦ πνεύματος μαρτυρίαν V. 5 om. τὴν v. 6 συγκαθεσθῆναι μ v. 7 μετασχηματισθῆ V. 8 μεταδιδόαμεν ο v. 9 ὑπερβαίνοντες V. ὑπερβαίνοντι v. 10 ὑπάντησιν v. 11 o deficit post συνέσεσθαι. 12 αὐτὸν V. 13 add. αὐτὸ μ. 14 τίθεσθαι 'in duobus.' 15 ἀπόρρητα V. 16 add. τῷ μ. 17 om. γὰρ μ v.

πάσχομεν ίνα καὶ συνδοξασθώμεν, τὸ δὲ Πνεθμα τῆς άγιω- Rom. i. 4. σύνης οὐ συνδοξάζεις Χριστώ ώς οὐδε σοὶ των ἴσων τυγχάνειν ἄξιον. καὶ σὺ μὲν ἐλπίζεις 1 2 συμβασιλεύειν, τὸ δὲ 2 Tim. ii. 12. Πνεθμα της χάριτος ενυβρίζεις, την δούλου 3 αὐτώ καὶ Heb. x. 29. 5 ύπηρέτου τάξιν ἀποκληρων. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα 4 τοσούτον δείξω όφειλόμενον είναι είς δοξολογίαν τώ Πυεύματι, άλλ' ίνα την άγνωμοσύνην έλέγξω των μηδέ τοσοῦτον διδόντων, αλλ' ώς ασέβειαν φευγόντων την τοῦ Πυεύματος πρὸς Υίὸν καὶ Πατέρα κοινωνίαν τῆς δόξης. το τίς δύναται ταῦτα ἀστενακτὶ παρελθεῖν ; ἢ γὰρ οὐχὶ προδήλως, ώστε 5 καν παιδί γενέσθαι γνώριμον, την απειληθείσαν της πίστεως έκλειψιν 6 προοιμιά (ονται τὰ παρόντα; Luke xviii. 8. άμφίβολα γέγονε τὰ ἀναντίρρητα. πιστεύομεν εἰς τὸ Πνεῦμα, καὶ ταῖς ἡμετέραις 7 αὐτῶν ὁμολογίαις ζυγομαχοῦμεν. βαπ-15 τιζόμεθα, καὶ πάλιν 8 μαχόμεθα. ὡς ᾿Αρχηγὸν τῆς ζωῆς 9 έπικαλούμεθα, καὶ ως δμοδούλου καταφρονοῦμεν. μετὰ Πατρός και Υίου παρελάβομεν, και ώς μέρος της κτίσεως ατιμάζομεν. οι δε 'τί προσεύξονται μη είδότες' εάν τι Rom. viii. 26. καὶ φθέγξασθαι σεμνὸν περὶ τοῦ Πνεύματος προαχθῶσιν, 20 ώς ἐφικνούμενοι τῆς ἀξίας κολάζουσι τοῦ λόγου 10 τὸ ὑπερπίπτον την συμμετρίαν ους έχρην οδύρεσθαι την ασθένειαν, ότι ων έργω πάσχομεν λόγοις αντιπληρούν την χάριν οὐκ έξαρκοθμεν. ύπερέχει γὰρ πάντα νοθν, καὶ λόγου φύσιν Phil. iv. 7. έλέγχει οὐδὲ πολλοστώ μέρει της άξίας παρισουμένην, κατά 25 τὸν λόγον τῆς ἐπιγραφομένης Σοφίας· ' ὑψώσατε γάρ,' φησί, Ecclus.xliii. ³⁰ [xxxiii. 34 καθόσον ἂν δύνησθε, ὑπερέχει γὰρ ¹¹ καὶ ἔτι, καὶ ὑψοῦντες Vulg.]. 12 αὐτὸν πληθύνατε. μὴ κοπιᾶτε, οὐ γὰρ 13 μὴ ἐφίκησθε.' ή

που φοβεραὶ ¹⁴ ύμιν αι ύπερ των τοιούτων λόγων εὔθυναι τοις παρὰ τοῦ ἀψευδοῦς ἀκηκοόσι Θεοῦ ἀσυγχώρητον εῗναι τὴν Τit. i. 2. 30 εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημίαν. Μatt. xii. 31.

' Απαρίθμησις τῶν ἐν τῆ 'Εκκλησία διαφανῶν ὅσοι ἐχρήσαντο ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἑαυτῶν τῆ φωνῆ ¹ 'σύν.'

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ΄.

71. Πρός γε μην το αμάρτυρον και άγραφον είναι την 'σὺν τῷ ² Πνεύματι' δοξολογίαν ἐκεῖνο λέγομεν, ὅτι εἰ μὲν 5 Τ. ΙΙΙ. p. 60. μηδ $\hat{\epsilon}$ ν $\hat{\epsilon}$ έτερον ἄγραφον, μηδ $\hat{\epsilon}$ τοῦτο παραδεχθήτω, $\hat{\epsilon}$ δ $\hat{\epsilon}$ τὰ πλείστα τῶν 4 μυστικῶν ἀγράφως ἡμῖν ἐμπολιτεύεται, μετὰ πολλῶν ⁵ τῶν ἐτέρων καὶ τοῦτο ⁶ καταδεξώμεθα. ἀποστολικὸν δὲ οῗμαι καὶ τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσεσι παραμένειν. 'ἐπαινω' γάρ, φησίν, 'ὑμᾶς, ὅτι ⁷ πάντα μου 10 1 Cor. xi. 2. μέμνησθε, καὶ καθώς παρέδωκα ύμιν τὰς παραδόσεις κατέχετε.' καὶ ⁸ τὸ 'κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε 2 Thess. ii. 15. εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς.' ὧν μία ἐστὶ καὶ ἡ παρούσα αύτη, ην 9 οἱ ἐξ ἀρχης διαταξάμενοι παραδιδόντες τοις εφεξής συμπροϊούσης ἀεὶ τῷ χρόνῳ τής χρήσεως διὰ 15 μακράς της συνηθείας ταις Έκκλησίαις έγκατερρίζωσαν. άρ' οθν εί ως εν δικαστηρίω της δια των εγγράφων 10 αποδείξεως ἀποροθντες μαρτύρων ύμιν πλήθος παραστησαίμεθα, οὐκ ἂν τῆς ἀφιείσης 11 παρ' ὑμῶν ψήφου τύχοιμεν; Deut. xix. 15. $\epsilon \gamma \hat{\omega}$ $\mu \hat{\epsilon} \nu$ o $\tilde{\nu} \tau \omega s$ o $\tilde{\iota} \mu \alpha \iota^*$ ' $\epsilon \pi \hat{\iota}$ 12 $\sigma \tau \acute{\sigma} \mu \alpha \tau o s$ $\gamma \grave{\alpha} \rho$ $\delta \acute{\nu} o$ κα $\hat{\iota}$ $\tau \rho \iota \hat{\omega} \nu$ 20 μαρτύρων σταθήσεται παν βημα' εί δε και τον πολύν χρόνον

 1 add. τη μ o v. add. τοῦ V. 2 πρῖ μ. 3 om. ἔτερον V. 4 μαρτυρίων V. 5 om. τῶν μ V v. 6 καταδεξώμεθα μ v 'unus' Pitra. καταδεξόμεθα 'alii quatuor MSS.' παραδεξόμεθα R_2 o V. 7 πάντοτέ μ v. 8 om. τὸ V. 9 om. οἱ μ v (supplet post ἀρχης). 10 ἀποδείξεων V. 11 παρ' ὑμῖν vat. 12 ἐπὶ στό hic desinit V. 13 om. ὑμῖν μ v. 14 ἐπιδείκνυμεν 'MSS. tres.'

πρὸς ἡμῶν ὄντα ἐναργῶς ¹³ ὑμῖν ¹⁴ ἐπεδείκνυμεν, οὐκ αν ἐδόξαμεν ὑμῖν εἰκότα λέγειν μὴ εῗναι καθ' ἡμῶν τὴν δίκην εἰσαγώγιμον ταύτην; δυσωπητικὰ γάρ πως τὰ παλαιὰ τῶν

^{71. 7.} τῶν μυστικῶν. In § 67 he uses the words τὰ τῆς ἐκκλησίας μυστήρια.

δογμάτων, οἱονεὶ πολιᾳ τινι τῷ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχοντα. ἀπαριθμήσομαι οὖν ὑμῖν τοὺς προστάτας τοῦ λόγου (συμπαραμετρεῖται δὲ πάντως κατὰ τὸ σιωπώμενον καὶ ὁ χρόνος) οὖ γὰρ ἐξ ἡμῶν ¹ ὥρμηται πρῶτον. ²πόθεν;

- τιν άκου του γαρ εξ ημων ωρμη. αι πρωτού. που εν, το χθιζοί τινες δυτως ήμεις, κατά τον 4 τοῦ 'Ιωβ λόγον, πρός Job viii. 9- γε τοσούτον χρόνον τον της συνηθείας ταύτης ήλικιώτην. ενώ μεν οῦν αὐτός, εὶ χρή με τοὐμον ἴδιον εἰπειν, ὥσπερ τινὰ κληρον πατρώον την φωνην ταύτην διαφυλάττω, παραλαβών παρὰ ἀνδρὸς μακρον εν τῆ λειτουργία τοῦ Θεοῦ το διαζήσαντος χρόνον, δι' οῦ καὶ εβαπτίσθην καὶ τῆ ὑπηρεσία της 'Εκκλησίας προσήχθην' ἀναζητών δε κατ' εμαυτον εἴ τις ἄρα των παλαιων καὶ μακαρίων ἀνδρών εχρήσατο ταύταις ταις νῦν ἀντιλεγομέναις φωναις, πολλούς εῦρον καὶ τῆ ἀρχαιότητι τὸ ἀξιόπιστον ἔχοντας καὶ τῆ της γνώσεως
- 15 ἀκριβεία οὐ κατὰ τοὺς νῦν ὄντας ων οἱ μεν τῆ προθέσει, οἱ δὲ τῷ συνδέσμῳ κατὰ τὴν δοξολογίαν τὸν λόγον ενώσαντες οὐδεν διάφορον δρᾶν ως γε πρὸς τὴν ὀρθὴν τῆς εὐσεβείας ἔννοιαν ἐνομίσθησαν.

72. Εἰρηναῖος ἐκεῖνος καὶ Κλήμης ὁ Ῥωμαῖος ⁶ καὶ

 1 ώρμητο v. 2 δή 8 θεν μ (δή manu longe posteriore et novo atramento adjectum est originali scripturae erasae ab initio vocabuli). πόθεν γάρ; ἐπεὶ χθισοί R_2 . 3 ὅντες v. 4 om. τοῦ v. 5 hic iterum incipit o uno folio amisso. 6 om, καὶ Διονύσιος ὁ Ῥωμαῖος v.

^{9.} παρὰ ἀνδρόs. St. Basil was baptized about A.D. 357, when twentyseven years old, by Dianius, the Archbishop of Caesarea; and was by him ordained reader.

^{72.} I. St. Basil's list of authorities is interesting as giving us some idea of the contents of his library, as well as of his notion of arguments from the writings of his predecessors. He begins with the distant west, Irenaeus (Gaul, cir. A. D. 202), Clement (Rome, A. D. 100), and Dionysius (Rome A. D. 269): then, of Alexandria, Dionysius and Origen, who were both of them at the head of the Catechetical School, Origen having vacated it A. D. 231, and Dionysius having succeeded to it about A. D. 233. But Origen is mentioned by him between the two authorities from Palestine, the historian Eusebius (who died A.D. 238), and Africanus (A.D. 240). He then quotes the authority of ancient hymns, that of the hymn φως λαρόν, whose origin is lost in antiquity, and the hymn of the martyr Atheno-

Διονύσιος ¹ό 'Ρωμαΐος καὶ ὁ 'Αλεξανδρεὺς Διονύσιος, ²ὁ καὶ παράδοξον ἀκοῦσαι, ἐν τῆ δεντέρα πρὸς τὸν ὁμώνυμον ἐαυτοῦ ἐπιστολῆ περὶ ἐλέγχον καὶ ἀπολογίας ³ οὕτω τὸν λόγον ⁴ ἀνέπανσε. ⁵ γράψω δὲ ὑμῖν αὐτὰ τοῦ ἀνδρὸς τὰ ρήματα 'τούτοις,' φησί, 'πᾶσιν ἀκολούθως καὶ ἡμεῖς καὶ δὴ παρὰ 5 τῶν πρὸ ἡμῶν πρεσβυτέρων τύπον καὶ κανόνα παρειληφότες δμοφώνως αὐτοῖς προσευχαριστοῦντες καὶ δὴ καὶ νῦν ὑμῖν

 ^{I} om. δ 'Pωμαΐος καὶ ὁ 'Αλεξανδρεὺς Διονύσιος μ. 2 οδ ο. 3 add. γράφων R_{2} , 4 κατέπαυσε μ $_{\text{V}}$. 5 txt. R_{2} μ R_{1} . γράφω ο $_{\text{V}}$.

genes (who died about A.D. 196). Then he reviews his authorities nearer home, Gregory of Neocaesarea Pontus, A.D. 265), Meletius in the same country, a contemporary of Eusebius of Caesarea (who says of him κατενοήσαμεν, during his seven years of refuge in Palestine), and Firmilian, a predecessor of St. Basil in the see of Caesarea (A.D. 236).

It may be noted that Irenaeus traditionally represented the teaching of the Apostle St. John (through Polycarp) and Clement that of St. Peter and St. Paul: and that Dionysius of Alexandria, Africanus, Gregory, and Firmilianus were all of them pupils of Origen. Of these Dionysius of Alexandria, Origen, Eusebius, Africanus, and Gregory used the actual phrase $\sigma \partial \nu \tau \hat{\varphi} \Pi \nu \epsilon \hat{\nu} \mu a \tau \iota$, and Clement and the ancient Hymn coupled the Spirit of the Father and the Son with the conjunction $\kappa a \hat{\iota}$: while Dionysius of Alexandria, Origen, and Irenaeus spoke of the Divine Trinity, the Divine Spirit, or the Divinity of the Holy Spirit. The evidence of Athenogenes, Meletius, and Firmilian is not given. He does not refer to Martyr. Ignat. Antioch., which in chap. vii has the phrase, nor to Polycarp's dying words in Martyr. Polyc. chap. xiv, which also contain it $[\sigma \partial \nu \alpha \partial \tau \hat{\varphi}]$ (sc. $\tau \hat{\varphi} \Upsilon i \hat{\varphi}) \kappa \alpha i \Pi \nu \epsilon \nu \mu a \tau \iota \Lambda \gamma i \varphi]$, nor to the Apostolical Constitutions, where it occurs frequently both in the parts which are considered early documents, and in the apparently later additions.

1. Διονύσιος δ Ψωμαίος. St. Basil (in Ep. 70) refers to Dionysius of Rome in affectionate terms: οἴδαμεν γάρ. μνήμης ἀκολουθία, παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν αἰτηθέντων, καὶ ἀπὸ γραμμάτων τῶν ἔτι καὶ νῦν πεφυλαγμένων παρ' ἡμῖν, διδασκόμενοι, Διονύσιον ἐκεῖνον, τὸν μακαριώτατον ἐπίσκοπον, παρ' ὑμῖν ἐπί τε ὀρθότητι πίστεως, καὶ τῆ λοιπῆ ἀρετῆ διαπρέψαντα, ἐπισκεπτόμενον διὰ γραμμάτων τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν τῶν Καισαρέων, καὶ παρακαλοῦντα τοὺς πατέρας ἡμῶν διὰ γραμμάτων, καὶ πέμπειν τοὺς ἀπολυτρουμένους ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τὴν ἀδελφότητα.

καὶ ὁ ᾿Αλεξανδρεὺς Διονύσιος. In Ep. 9, St. Basil says of Dionysius of Alexandria: οὐ πάντα θαυμάζομεν τοῦ ἀνδρός. ἔστι δ' ἃ καὶ παντελῶς διαγράφομεν . . . πρὸς δὲ τούτοις καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος ἀφῆκε φωνὰς ἤκιστα πρεπούσας τῷ Πνεύματι, τῆς προσκυνουμένης αὐτὸ Θεότητος ἔξορίζων, καὶ κάτω που τῆ κτιστῆ καὶ λειτουργῷ φύσει συναριθμῶν.

έπιστέλλοντες καταπαύομεν. τω δε Θεώ ¹ Πατρί καὶ Υίω τῶ Κυρίω ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα 2 καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰωνας των αἰωνων, ἀμήν. καὶ ταῦτα οὐκ ἄν τις εἴποι μεταγεγράφθαι. οὐ γὰρ 3 ἂν οὕτω διετεί- Τ. ΗΙ. p. 61. 5 νατο, τύπον καὶ κανόνα παρειληφέναι λέγων, εἴπερ ' ἐν τῷ

4 Πνεύματι' είρηκως ήν ταύτης γαρ της φωνής ή χρησις πολλή, αλλ' εκείνο ην το της απολογίας δεόμενον. ός γε καὶ κατὰ μέσου που τῆς γραφῆς οὕτως εἴρηκε πρὸς τοὺς Σαβελλιανούς ' εί 5 τῷ τρεῖς εῖναι τὰς Υποστάσεις μεμερισμένας

- 10 είναι λέγουσι, τρείς είσι καν μη θέλωσιν ή την Θείαν Τριάδα παντελώς ανελέτωσαν, και πάλιν Θειστάτη γαρ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν Μονάδα καὶ ἡ Τριάς.' ἀλλὰ καὶ ὁ Κλήμης ἀρχαϊκώτερον, 'ζη,' φησίν, 'δ Θεός καὶ δ Κύριος 'Ιησούς Χριστός καὶ τὸ Πνεθμα τὸ ἄγιον.' Εἰρηναίος δὲ
- 15 ὁ ἐγγὺς τῶν ᾿Αποστόλων γενόμενος πῶς ἐμνήσθη τοῦ Πνεύ- Iren. Adv. ματος έν τω πρός τὰς αίρεσεις λόγω, ἀκούσωμεν. 'τους 9.3. δε άχαλιναγωγήτους, φησί, καὶ καταφερομένους είς τὰς ξαυτών 6 έπιθυμίας, μηδεμίαν έχουτας 7 έπιθυμίαν 8 Θείου Πνεύματος, δικαίως δ 'Απόστολος ⁹ σαρκικούς καλεί.' καὶ
- 20 έν άλλοις δ αὐτός φησιν ' ἵνα μὴ ἄμοιροι Θείον Πνεύματος 10 γενόμενοι αποτύχωμεν της βασιλείας των ουρανών, έπεβόησεν δ 'Απόστολος μη δύνασθαι την σάρκα βασιλείαν τ Cor. xv. 50. ούρανων κληρονομήσαι. εί δέ τω καὶ ὁ Παλαιστίνος Εὐ-

² om. καὶ ν. ³ om. ἀν ν. ⁴ add. ἀγίφ o ν. 6 alσχύνας R3 μ o v R4 sed vetus interpres Irenaei 'in sua 5 70 0 V. vetus interpres Iren. 'adspirationem' = ἐπίπνοιαν.
 σαρκίνους 'duo codd.'
 γινόμενοι ο. desideria.' 8 άγίου μ.

6. ταύτης γὰρ τῆς φωνῆς. This evidence of St. Basil himself that the use of έν τῷ Πνεύματι was common in the time of Dionysius of Alexandria, while that of σὺν τῷ Πνεύματι called for remark, is specially valuable in view of the misstatements referred to under Chap. I.

9. τὰς Υποστάσεις μεμερισμένας είναι. This heretical deduction is mentioned by St. Athanasius as πολυθεία. Expos. Fidei § 2: οὔτε τρεις Υποστάσεις μεμερισμένας καθ' έαυτάς, ώσπερ σωματοφυώς έπ' άνθρώπων, έστὶ λογίσασθαι, ίνα μὴ πολυθεΐαν ώς τὰ έθνη φρονήσωμεν.

σέβιος ἀξιόπιστος διὰ πολυπειρίαν, κἀκείνου τὰς σὐτὰς φωνὰς ἐπιδείκνυμεν ἐν τοῖς ἐπαπορήμασι περὶ ¹τῆς τών ἀρχαίων πολυγαμίας. λέγει γὰρ οὕτω παρορμῶν ἐαυτὸν ἐπὶ τὸν λόγον 'τὸν τῶν προφητῶν ἄγιον Θεὸν Φωταγωγὸν διὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ² σὺν ἁγίφ Πνεύματι 5 καλέσαντες.'

73. "Ηδη δὲ καὶ ⁴ 'Ωριγένην ἐν πολλαῖς τῶν εἰς τοὺς ⁵ ψαλμοὺς διαλέξεων ⁶ εὕρομεν ' σὺν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι ' τὴν δόξαν ⁷ ἀποδιδόντα, ἄνδρα οὐδὲ πάνυ τι ὑγιεῖς περὶ τοῦ Πνεύ-

 1 om. τη̂s μ. 2 ἐν μ ν. 3 παρακαλέσαντες R_4 . 4 ἀριγένης (sic) ο. 5 πολλοὺς (sic) ο. 6 εὕραμεν R_4 . 7 ἀποπληροῦντα R_4 .

73. 9. οὐδὲ πάνυ τι ὑγιεῖs. Socrates (vi. 13) speaks with some indignation of a quaternion of evilspeakers against Origen, Methodius Bishop of Olympus in Lycia, Eustathius Bishop of Antioch, Apollinarius, and Theophilus of Alexandria. Sozomen (vi. 17) says that Basil and Gregory manfully opposed the dogmas of the Arians. proving that these heretics rightly understood neither the data upon which they proceeded, nor the opinions of Origen, upon which they mainly depended.

The following passages are given from Origen's works, of which the first two may have been in St. Basil's mind: and the rest are speci-

mens of Origen's words on the doctrine of the Holy Spirit,

Princ. Pracf. 4 seub fin. Tum deinde honore ac dignitate Patri ac Filio sociatum tradiderunt Spiritum Sanctum. In hoc non jam manifeste discernitur, utrum natus an innatus 1 vel Filius etiam Dei ipse habendus sit necne.

Princ. I. iii. 5 (?) Gk. frag. ap. Just. ep. ad Mennam. ὅτι ὁ μὲν Θεὸς καὶ Πατὴρ συνέχων τὰ πάντα ψθάνει εἰς ἕκαστον τῶν ὅντων μεταδιδοὺς ἑκάστω ἀπὸ τοῦ ἰδίου τὸ εἶναι· ὢν γὰρ ἔστιν· ἐλάττων δὲ παρὰ τὸν Πατέρα ὁ Υἰὸς φθάνων ἐπὶ μόνα τὰ λογικά· δεύτερος γάρ ἐστι τοῦ Πατρός· ἔτι δὲ ἢττον τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐπὶ μόνους τοὺς άγίους διικνούμενον· ὥστε κατὰ τοῦτο μείζων ἡ δύναμις τοῦ Πατρὸς παρὰ τὸν Υίὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· πλείων δὲ ἡ τοῦ Υίοῦ παρὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον· καὶ πάλιν διαφέρουσα μᾶλλον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡ δύναμις παρὰ τὰ ἄλλα ἄγια.

In Ep. ad Rom. vi. 7. fin. (Lom. vii. 40). Novitatem sane Spiritus scio quosdam male intelligentes traxisse, ut dicerent novum esse Spiritum, tanquam qui ante non fuerit, nec veteribus innotuerit: et nesciunt se in hoc gravissime blasphemare. Ipse enim Spiritus est in lege, ipse in evangelio, ipse semper cum Patre et Filio est et semper est, et erat, et erit sicut Pater et Filius. Non ergo ipse novus est, sed credentes in-

¹ Jerome (Ep. ad Avit. p. 761) tr. 'factus an infectus.'

ματος τὰς ὑπολήψεις ἐν πᾶσιν ἔχοντα· πλὴν ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ αὐτὸς τῆς συνηθείας τὸ ἰσχυρὸν δυσωπούμενος ¹ τὰς εὐ-

1 om. 7às o.

novat, cum eos a veteribus malis ad novam vitam et novam religionis Christi observantiam adducit, et spiritales ex carnalibus facit.

Princ. I. iii. 3 fin. Verumtamen usque ad praesens nullum sermonem in scriptis sanctis invenire potuimus per quem Spiritus Sanctus factura esse vel creatura diceretur, ne eo quidem modo quo de sapientia referre Salomonem supra edocuimus, vel quae de Vita, vel Verbo, aliisque appellationibus Filii Dei intelligenda esse tractavimus.

Princ. I. iii. 4 fin. Neque enim putandum est quod etiam Spiritus Filio revelante cognoscit. Si enim revelante Filio cognoscit Patrem Spiritus Sanctus, ergo ex ignorantia ad scientiam venit; quod utique et impium pariter et stultum est, Spiritum Sanctum confiteri et ignorantiam ei adscribere. Non enim cum aliud aliquid esset antequam Spiritus Sanctus, per profectum venit in hoc ut esset Spiritus Sanctus; ut quis audeat dicere, quia tunc quidem cum nondum esset Spiritus Sanctus, ignorabat Patrem, postea vero quam recepit scientiam, Spiritus Sanctus effectus est; quod si esset, nunquam utique in unitate Trinitatis, id est, Dei Patris inconvertibilis, et Filii ejus, etiam ipse Spiritus Sanctus haberetur, nisi quia et ipse semper erat Spiritus Sanctus.

In Ioan. tom. II. 6 (sub init.) [Lom. I. pp. 108-110]. ἐξεταστέον δέ, άληθοῦς ύντος τοῦ: 'πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο,' εἰ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον δι' αὐτοῦ ἐγένετο, οἷμαι γὰρ ὅτι τῶ μὲν φάσκοντι γενητὸν αὐτὸ εἶναι καὶ προιεμένω τὸ 'πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο,' ἀναγκαῖον παραδέξασθαι ὅτι τὸ άγιον Πνεθμα διὰ τοῦ Λόγου ἐγένετο, πρεσβυτέρου παρ' αὐτὸ τοῦ Λόγου τυγχάνοντος. τῶ δὲ μὴ βουλομένω τὸ ἄγιον Πνεῦμα διὰ τοῦ Χριστοῦ γεγονέναι έπεται τὸ ἀγέν νητον αὐτὸ λέγειν, ἀληθη τὰ ἐν τῶ εὐαγγελίω τούτω είναι κρίνοντι. έσται δέ τις καὶ τρίτος παρά τοὺς δύο, τόν τε διὰ τοῦ Λόγου παραδεχόμενον τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον γεγονέναι, καὶ τὸν ἀγέν[ν]ητον αὐτὸ[ν] εἶναι ὑπολαμβάνοντα, δογματίζον μηδὲ οὐσίαν τινὰ ἴδιαν ὑφεστάναι τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐτέραν παρὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υίόν. ἀλλὰ τάχα προστιθέμενος μάλλον αν έτερον νομίζη είναι τὸν Υίὸν παρά τὸν Πατέρα, τῶ τὸ αὐτὸ αὐτῷ τυγχάνειν τῷ Πατρί, ὁμολογουμένως διαιρέσεως δηλουμένης τοῦ ἀγίου Πνεύματος παρὰ τὸν Υίὸν ἐν τῷ. 'δς ἐὰν εἴπη λόγον,' κ.τ.λ. (Mt. xii. 32). ήμεις μέντοι τε τρεις Υποστάσεις πειθόμενοι τυγχάνειν, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υίὸν καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα, καὶ ἀγέννητον μηδὲν ἔτερον τοῦ Πατρὸς εἶναι πιστεύοντες, ὡς εὐσεβέστερον καὶ ἀληθὲς προσιέμεθα τό: πάντων διὰ τοῦ Λόγου γενομένων, τὸ άγιον Πνεῦμα πάντων εἶναι τιμιώτερον, καὶ τάξει πάντων των ὑπὸ τοῦ Πατρὸς διὰ Χριστοῦ γεγεννημένων, καὶ τάχα αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μὴ καὶ αὐτουίον χρηματίζειν τοῦ Θεοῦ, μόνου τοῦ Μονογενοῦς φύσει Υίοῦ ἀρχηθεν τυγχάνοντος, οῦ χρήζειν ἔοικε τὸ άγιον Πνεθμα, διακονοθντος αὐτοθ τῆ Ὑποστάσει, οὐ μόνον εἰς τὸ εἶναι, ἀλλὰ καὶ σοφὸν εἶναι καὶ λογικὸν καὶ δίκαιον, καὶ πᾶν ὑτιπότουν χρὴ αὐτὸ νοείν, τυγχάνειν κατά μετοχήν των προειρημένων ήμιν Χριστοῦ ἐπινοιων.

σεβείς φωνάς άφηκε περί τοῦ Πνεύματος. ὅς γε κατά τὸ

έκτον οίμαι των είς τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον ἐξηγητικών

Orig. in Joann. viii.

καί προσκυνητόν αὐτό φαι ερώς ἀπεφήνατο, ούτωσὶ γράφων κατὰ λέξιν ὅτι ΄ τὸ τοῦ ὕδατος λουτρὸν σύμβολον τυγχάνει καθαρσίου ψυχής πάντα ρύπον του από κακίας αποπλυνο- 5 μένης· οὐδὲν δὲ ¹ ήττον καὶ καθ' ² ἐαντὸ τῷ ἐμπαρέχοντι ξαυτον τη Θεότητι της προσκυνητης Τριάδος δια της δυνάμεως των επικλήσεων χαρισμάτων άρχην έχει και πηγήν. καὶ πάλιν ἐν τοῖς εἰς τὴν πρὸς 'Ρωμαίους ἐπιστολὴν ἐξηγητικοῖς ' αἱ ἱεραί,' φησί, 'δυνάμεις χωρητικαὶ τοῦ Μονογενοῦς 10 καὶ τῆς τοῦ ἀγίου Πνεύματος Θεότητος.' οὕτως οἶμαι ³ τὸ της παραδόσεως ισχυρον ενηγε πολλάκις τους ανδρας και τοις οικείοις αὐτῶν δόγμασιν ἀντιλέγειν. ἀλλ' οὐδὲ 'Αφρικανὸν τὸν ἱστοριογράφον τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς δοξολογίας παρέλαθε. φαίνεται γὰρ ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς τῶν χρόνων 15 έπιτομής ούτω καὶ αὐτὸς λέγων 'ἡμεῖς γὰρ οἱ κἀκείνων Τ. ΙΙΙ. p. 62. $\tau \hat{\omega} \nu^4$ ρημάτων τὸ μέτρον 5 ἐπιστάμενοι καὶ τῆς πίστεως οὐκ άγνοοθυτες την χάριν εθχαριστοθμεν τώ 6 Πατρί τώ παρασχομένω τοις ιδίοις 7 ήμιν τον των όλων Σωτήρα και 8 Κύριον θ ήμων Ἰησοῦν Χριστόν ι ὧ 10 ή δόξα, 11 μεγαλωσύνη σὺν 20 αγίω Πνεύματι είς τους αίωνας 12.' 13 τα μεν 14 ουν άλλα τυχον καὶ ἀπιστηθηναι δύναται, ἡ καὶ μεταγραφέντα 15 δυσφώρατον 16 έχειν την κακουργίαν, έν μια συλλαβή της διαφοράς ύπαρχούσης à δε διὰ μακροτέρας τῆς λέξεως παρεθέμεθα, καὶ την έπιβουλην διαφεύγει καὶ την μαρτυρίαν ἀπ' αὐτῶν τῶν 25 συγγραμμάτων εὐαπόδεικτον έχει. δ δε ἄλλως μεν ἴσως μικροπρεπές ¹⁷ ην είς μέσον άγεσθαι, τώ δε καινοτομίαν έγκαλουμένω άναγκαίον είς μαρτυρίαν διὰ τοῦ χρόνου τὴν άρχαιότητα, τοῦτο δη καὶ προσθήσω. ἔδοξε τοῖς πατράσιν

ήμων μη σιωπη την χάριν ¹ τοῦ ἐσπερινοῦ φωτὸς δέχεσθαι, ἀλλ' εὐθὺς φανέντος εὐχαριστεῖν. καὶ ὅστις μὲν ὁ πατηρ τῶν ἑημάτων ἐκείνων τῆς ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας, εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν' ὁ μέντοι λαὸς ἀρχαίαν ἀφίησι την φωνήν, καὶ οὐδενὶ τωποτε ἀσεβεῖν ἐνομίσθησαν οἱ λέγοντες' 'αἰνοῦμεν Πατέρα καὶ Υίὸν καὶ ἄγιον Πνεῦμα Θεοῦ.' εἰ δέ τις καὶ τὸν ὅμνον 'Αθηνογένους ἔγνω, ὃν ὥσπερ ² ἄλλο τι ἐξιτήριον τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ καταλέλοιπεν, ὁρμῶν ἤδη πρὸς τὴν διὰ πυρὸς τελείωσιν, οἶδε καὶ την τῶν μαρτύρων γνώμην ὅπως εἶχον περὶ τοῦ Πνεύματος. καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον.

74. Γρηγόριου δε του μέγαυ καὶ τὰς ἐκείνου φωνὰς ποῦ θήσομεν ; ἆρ' οὐχὶ μετὰ τῶν 'Αποστόλων καὶ προφητῶν ; ανδρα τῷ αὐτῷ Πνεύματι ἐκείνοις 3 περιπατήσαντα καὶ τοῖς 2 Cor. xii. 18. των άγίων ἴχνεσι διὰ παντὸς τοῦ βίου στοιχήσαντα καὶ τῆς 15 εὐαγγελικής πολιτείας τὸ ἀκριβές διὰ πάσης 4 αὐτοῦ τῆς ζωής κατορθώσαντα; έγω μεν τοῦτό φημι, 5 ή αδικήσομεν την αλήθειαν, μη τοις ωκειωμένοις Θεώ την ψυχην εκείνην συναριθμοθντες οδόν τινα λαμπτήρα περιφανή μέγαν έν τή 'Εκκλησία του Θεου διαλάμψαντα' δε φοβερον μεν είχεν 20 έκ της του Πυεύματος συνεργίας κατά δαιμόνων το κράτος, τοσαύτην δε έλαβε τοῦ λόγου την χάριν εἰς ὑπακοὴν πίστεως Rom. i. 5. έν τοις έθνεσιν, ⁶ ώστε έπτακαίδεκα μόνους Χριστιανούς παραλαβων όλον τὸν λαὸν τόν τε ἀστικὸν καὶ τὸν 7 χωριτικον διά της έπιγνώσεως προσήγαγε τώ Θεώ. Εκείνος καί 25 8 ποταμών δείθρα μετέστησεν, επιτάξας αὐτοῖς εν τῷ μεγάλφ ονόματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ λίμνην θ ἐξήρανεν ὑπόθεσιν πολέμου φέρουσαν άδελφοις πλεονέκταις. αί δε των μελλόντων προαγορεύσεις τοιαθται ώς μηδεν των 10 μεγάλων προφητών

 1 'e regione horum verborum scriptum est in margine Regii quinti περὶ τοῦ φωτὸς ἱλαροῦ, quod in ipsum contextum Regii tertii irrepsit.' 2 txt. μ o v 'quatuor MSS.' τι ἀλεξητήριον R_1 Ben. 3 ἐμπεριπατήσαντα 'duo codd.' 4 τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς μ v. 5 txt. R_2 . $\mathring{\eta}$ o v. om. μ 'quatuor MSS.' 6 ŵs v. 7 χωρητικὸν ο. 8 ποταμοῦ R_3 . 9 ἀνεξήρανεν ο v. 10 txt. μ o v. Ben. ἄλλων.

^{73. 7.} ἐξιτήριοι. In Hurter's reprint of the Ben. Latin version, 'amuletum' is changed into 'valedictionis donum' without comment.

αποδείν. καὶ όλως μακρον αν είη του ανδρος ¹ διηγείσθαι τὰ θαύματα, δε τῆ ὑπερβολῆ τῶν ἐν αὐτῷ χαρισμάτων τῶν ένεργουμένων ύπὸ τοῦ Πνεύματος έν πάση δυνάμει καὶ ση-Τ. ΙΙΙ. p. 63. μείοις καὶ τέρασι δεύτερος Μωϋσης παρ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν της 2 Έκκλησίας 3 ανηγορεύετο. ούτως αὐτῷ ἐν παντὶ λόγω 5 καὶ ἔργφ τῶν ἐπιτελουμένων διὰ τῆς χάριτος οἶόν τι φῶς ἐπέλαμπε, μήνυμα τῆς 4 οὐρανίου δυνάμεως τῆς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς παρεπομένης αὐτῷ. τούτου μέγα ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἐγχωρίοις τὸ θαῦμα, καὶ νεαρὰ καὶ ἀεὶ πρόσφατος ἡ μνήμη ταῖς Ἐκκλησίαις ενίδρυται, οὐδενὶ χρόνω αμαυρουμένη. οὐκοῦν οὐ 1 πράξίν τινα, οὐ λόγον, οὐ τύπον τινὰ μυστικὸν παρ' δν έκεινος ⁵ κατέλιπε τη Έκκλησία προσέθηκαν. ⁶ ταύτη τοι καὶ πολλὰ τῶν παρ' αὐτοῖς τελουμένων ἐλλειπῶς ἔχειν δοκεῖ Cf. Ep. 207.

διὰ τὸ τῆς καταστάσεως ἀρχαιότροπον. οὐδὲν γὰρ ἡνέσχοντο οί κατά διαδοχήν τὰς Ἐκκλησίας οἰκονομήσαντες τῶν μετ' 1 έκείνου έφευρεθέντων παραδέξασθαι είς προσθήκην. Εν τοίυυν τῶν Γρηγορίου καὶ ὁ νῦν ἀντιλεγόμενος τρόπος τῆς δοξολογίας έστίν, έκ της έκείνου παραδόσεως τη Ἐκκλησία πεφυλαγμένος, καὶ οὐ πολὺς ὁ πόνος μικρον ⁷ κινηθέντι την έπὶ τούτοις πληροφορίαν λαβείν. ταύτην καὶ Φιρμιλιανώ 2 τῷ ἡμετέρω μαρτυροῦσι τὴν πίστιν οἱ λόγοι, οθς καταλέλοιπε. καὶ ⁸ Μελέτιον ⁹ τὸν πάνυ ἐπὶ ταύτης εἶναι τῆς γνώμης οἱ συγγεγονότες φασί. καὶ τί 10 δεῖ τὰ 11 παλαιὰ λέγειν; αλλα νθν 12 έπι της εώας οθχ ενι μάλιστα τούτω τούς εὐσεβοῦντας γνωρίζουσιν, οδόν τινι σημείω τη φωνή 2 ταύτη φυλοκρινοθυτες; ώς δὲ ἐγώ τινος τῶν ἐκ Μεσοποταμίας ήκουσα, ανδρός καὶ τῆς γλώσσης ἐμπείρως ἔχουτος καὶ ἀδιαστρόφου την γνώμην, οὐδὲ δυνατὸν ἐτέρως εἰπεῖν τη έγχωρίω φωνή, καν εθέλωσιν, αλλα δια της 'και' συλλαβής, μᾶλλον δὲ τῶν ἰσοδυναμουσῶν αὐτῆ φωνῶν, κατά τι ἰδίωμα 30 πάτριον ανάγκην αὐτοῖς είναι τὴν δοξολογίαν 13 προφέρειν.

καὶ Καππαδόκαι δὲ οὕτω λέγομεν ἐγχωρίως, ¹ ἔτι τότε ἐν τῆ τῶν γλωσσῶν διαιρέσει τὸ ἐκ τῆς λέξεως χρήσιμον προβλεψαμένου τοῦ Πνεύματος. τί δὲ ἡ δύσις ἄπασα μικροῦ δεῖν ἀπὸ τοῦ Ἰλλυρικοῦ μέχρι τῶν ὅρων τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης; οὐχὶ τὴν φωνὴν ταύτην πρεσβεύει;

75. Πῶς οὖν ἐγὰ καινοτόμος καὶ νεωτέρων ἡημάτων δημιουργός, ἔθνη ὅλα καὶ πόλεις καὶ ἔθος πάσης μνήμης ἀνθρωπίνης πρεσβύτερον καὶ ἄνδρας στύλους τῆς Ἐκκλησίας,

1 om. έτι τότε μ ν.

75. 8. ἄνδρας στύλους τῆς Ἐκκλησίας. It may be of interest to note here the doxologies of St. Athanasius, with their approximate dates:—

De Incarn. Verbi, lvii δι' οὖ καὶ μεθ' οὖ αὐτῷ τῷ Πατρὶ σὺν αὐτῷ τῷ Υἱῷ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, τιμὴ καὶ κράτος καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων (Α.D. 318).

Expositio Fidei, δι' οδ τῷ Πατρὶ δόξα (A.D. 330?).

Ερίstola ad Eρίscopos Aegypti et Libyae, Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὖ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἐν Πνεύματι ἀγίῳ καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων (Α.D. 356).

Apologia de Fuga, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὖ τῷ Πατρὶ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἡ δύξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. 'Αμήν. (A.D. 357).

De Synodis, δι' οὖ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν

alώνων (no mention of the Spirit) (A.D. 359-360).

But see esp. Epist. ii ad Serap. § 6 ὥσπερ οὖν δι' αὐτοῦ ἀποκαλύπτεται δ Θεὸς τοῖς γινώσκουσιν, οὕτως δι' αὐτοῦ ἡ εὐλογία καὶ ὁ ὕμνος, καὶ ἡ δύξα καὶ τὸ κράτος ὁμολογεῖται τῷ Πατρὶ δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἵνα καὶ εὐπρόσδεκτος ἡ τοιαύτη ὁμολογία γένηται, ὡς αἱ Γραφαὶ λέγουσιν (Α.D. 360).

Epist. iv ad Serap. § 7 δι' οὖ καὶ μεθ' οὖ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος

σὺν ἀγίω Πνεύματι (Α.D. 360).

In the compilation that has come to us under the title of Constitutiones Apostolicae, Book viii, we find at the end of the prayer for the bishop elect $\mu\epsilon\theta$ οὖ καὶ δι οὖ Σοι δόξα, $\tau\iota\mu\eta$ καὶ σέβας ἐν ἀγίφ Πνεύματι ch. 5; δι οὖ Σοι δόξα καὶ τὸ σέβας ἐν ἀγίφ Πνεύματι ch. 6; Σοὶ δόξα, $\tau\iota\mu\eta$ καὶ σέβας καὶ διὰ Σοῦ τῷ (σῷ) Πατρὶ ἐν ἀγίφ Πνεύματι ch. 7; δι οὖ Σοι δόξα, $\tau\iota\mu\eta$ καὶ σέβας ἐν ἀγίφ Πνεύματι ch. 8; δι οὖ Σοι δόξα καὶ προσκύνησις ἐν (τῷ) ἀγίφ Πνεύματι ch. 9; δι οὖ Σοι δόξα καὶ σέβας ἐν ἀγίφ Πνεύματι ch. 11. These are used by the ἐπίσκοπος in the portion ascribed to St. Peter, and by the ἐπίσκοπος οτ ἀρχιερεύς in that ascribed to St. Andrew. But in the Anaphora, ascribed to St. James the brother of St. John, and supposed by some to be of a later date, there are four benedictions, which are all of the form containing $\mu\epsilon\tau$ ά and κ αί: Σοὶ

έν πάση γνώσει καὶ δυνάμει Πνεύματος διαπρεπείς, άρ-

χηγούς καὶ προστάτας τῆς φωνῆς παρεχόμενος; ἐπὶ τούτοις τὸ πολεμικὸν τοῦτο καθ' ἡμῶν συγκεκίνηται στίφος, πάσα δὲ πόλις καὶ κώμη καὶ 1 ἐσχατιαὶ 2 πάσαι πλήρεις τῶν ήμετέρων διαβολών. λυπηρά μεν οθν ταθτα καὶ όδυνηρά r Pet. iii. 11. ταις καρδίαις των ζητούντων εἰρήνην ἀλλ' ἐπειδη μεγάλοι της ύπομονης οί μισθοί των ύπερ της πίστεως παθημάτων, Matt. v. 12. πρός τούτοις καὶ ξίφος στιλβούσθω, καὶ πέλεκυς ἀκουάσθω, καὶ πῦρ καιέσθω τοῦ Βαβυλωνίου σφοδρότερου, καὶ πᾶν Dan. iii. 19. κινείσθω έφ' ήμας ὄργανον κολαστήριον, ώς έμοιγε οὐδεν φοβερώτερον τοῦ μὴ φοβεῖσθαι τὰς ἀπειλάς, ας ὁ Κύριος Matt. xii. 31. τοις τὸ Πνεῦμα βλασφημοῦσιν ἐπανετείνατο. πρὸς μὲν οὖν T. III. p. 64. τοὺς εὐγνώμονας τῶν ἀνθρώπων ἱκανὴ ἀπολογία τὰ εἰρημένα, ότι δεχόμεθα φωνήν ούτω μεν φίλην καὶ ³ προσήγορον τοίς άγίοις, τοσούτω δὲ ἔθει βεβαιωθεῖσαν διότι ἀφ' οὖ κατηγγέλη τὸ εὐαγγέλιον μέχρι τοῦ νῦν, ἐμπολιτευομένη ταῖς Ἐκκλη-

Matt. xxviii. τιμὴ συμπαραλαβόντος ξαυτῷ καὶ 7 τῷ Πατρὶ πρὸς τὸ βάπ-19.

τισμα, έπειτα ἡ έκάστου ἡμῶν διὰ τῆς τοιαύτης μυσταγωγίας

σίαις δείκυυται, καὶ τὸ μέγιστον εὐσεβῶς καὶ ὁσίως κατὰ τὴν ἔννοιαν ἔχουσα. πρὸς δὲ τὸ μέγα κριτήριον τίνα 4 τὴν ἀπολογίαν ἑαυτοῖς 5 εὐτρεπίσαμεν; ὅτι 6 ἐνῆγεν ἡμᾶς πρὸς τὴν δόξαν τοῦ Πνεύματος πρῶτον μὲν ἡ παρὰ τοῦ Κυρίον

^{...} τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, and μεθ' οὖ Σοι δόξα, τιμὴ ... καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι ch. 12; μεθ' οὖ Σοι ... καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι and Σοὶ δόξα ... καὶ τῷ Σῷ παιδὶ Ἰησοῦ τῷ Χριστῷ Σου ... καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι ch. 14.

^{2.} ἐπὶ τούτοις κ.τ.λ. He is probably referring to Eustathius of Sebaste: as in Ep. 226, § 3 διαβάλλουσι γὰρ ἡμᾶς ὡς καινοτομοῦντας περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου.

^{19.} ὅτι ἐνῆγεν ἡμᾶs. This summing up of his treatise by St. Basil himself is noteworthy: he lays chief stress on three points, (1) the Baptismal Formula, (2) the Profession of Faith at Baptism in conformity with the Formula, and (3) the warning of Matt. xii. 31.

προς την θεογνωσίαν είσαγωγή, εφ' άπασι δε δ φόβος των 1 ἀπειληθέντων, ἀπείργων την έννοιαν πάσης 2 ἀναξίας καὶ ταπεινής ύπολήψεως. οι δε έναντίοι τι και έρουσι; ποίαν ἀπολογίαν της βλασφημίας έξουσι, μήτε τὰς ³ τιμὰς τοῦ 5 Κυρίου καταιδεσθέντες μήτε τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ φοβηθέντες; οῦτοι μὲν οῦν κύριοι βουλεύσασθαι περὶ τῶν 4 κατ' αὐτοὺς ἣ καὶ μεταβουλεύσασθαι ήδη 5 αὐτὸς δ' αν εὐξαίμην μάλιστα μεν δουναι του αγαθου Θεου την εαυτού ειρήνην βραβεύ- Col. jii. 15. ουσαν έν ταις καρδίαις 6 άπάντων, 7 ώστε τους σφριγώντας ο καθ' ἡμῶν τούτους καὶ 8 συντεταγμένους σφοδρῶς ἐν πνεύματι Gal. vi. 1. πραότητος καὶ ἀγάπης κατασταληναι, εὶ δ' ἄρα παντελώς ι Cor. iv. 21. έξηγρίωνται καὶ ἀτιθασσεύτως ἔχουσιν, ἀλλ' ἡμίν γε δοῦναι μακροθύμως φέρειν τὰ παρ' αὐτῶν. πάντως δὲ τοῖς τὸ απόκριμα τοῦ θανάτου ἐν ἐαυτοῖς ἔχουσιν οὐ τὸ παθεῖν ὑπὲρ 2 Cor. i. a. 5 της πίστεως άλγεινόν, άλλα το μη έναθλησαι 9 αὐτη 10 δυσφορώτατου, έπεὶ καὶ τοῖς ἀθληταῖς οὐ τοσοῦτου πληγὰς λαβείν ἀγωνιζομένοις βαρύ, ὅσον 11 μηδὲ παραδεχθηναι την άρχην είς τὸ στάδιον. ἢ τάχα οὖτος ἦν ὁ καιρὸς τοῦ Eccl. iii. 7 σιγάν' κατὰ τὸν σοφὸν Σολομώντα. τί γὰρ 12 ὄφελος τῶ ο όντι κεκραγέναι προς άνεμον, ούτω βιαίας ζάλης κατεχούσης του βίου, υφ' ής πασα μεν διάνοια των τον λόγον κατηχουμένων οίον οφθαλμός κουιορτού τινος της έκ των παραλογισμων ἀπάτης ἀναπλησθείσα συγκέχυται, πάσα δὲ ἀκοὴ βαρυτάτοις ¹³ καὶ ἀήθεσι ψόφοις κατακτυπείται, ¹⁴ δονείται 5 δε πάντα καὶ εν κινδύνω εστὶ τοῦ πτώματος;

¹ ἐπαπειληθέντων μ v. ² ἀξίας μ . ³ φωνὰς ' in uno cod. MS.' ⁴ καθ' ἑαυτοὺς v. ⁵ αὐτοῖς v. ⁶ τῶν ἀπάντων μ ' quasi supervacuum.' ⁷ ὡς μ . ⁸ συντεταμμένους μ ο. ⁹ αὐτῆς μ . ¹⁰ δυσφορώτατόν ἐστιν μ v. ¹¹ μ ὴ μ v. ¹² add. καὶ v. ¹³ deficit o post βαρυτάτοις. ¹⁴ om. δονεῖται δὲ πάντα μ .

Διήγησις της παρούσης των έκκλησιων καταστάσεως.

$KE\Phi A \Lambda A ION \Lambda'$.

76. Τίνι οθν δμοιώσομεν την παροθσαν κατάστασιν; ή

που δμοία έστι πολέμω τινί ναυτικώ, δυ έκ παλαιών προσκρουσμάτων πολύν κατ' άλλήλων τον θυμον θρέψαντες ναύ- 5 μαχοίτινες άνδρες καὶ φιλοπόλεμοι συνεστήσαντο. όρα δη οθυ μοι εν τη εικόνι ταύτη φοβερώς εκατέρωθεν 1 αντεφορμῶντα τὸν στόλον, εἶτα εἰς τὸ ἀνήκεστον τῆς ὀργῆς ² ἐκραγείσης συμπεσόντας διαγωνίζεσθαι. ύπόθου, εί βούλει, καὶ λαίλαπι βιαία ³ κλονείσθαι τὸ ναυτικόν, καὶ ζόφον ἀθρόως ἐκ Ι Τ. ΙΙΙ. p. 65. νεφων έπισχόντα μελαίνειν παν το δρώμενον, ώς μηδεμίαν έτι είναι φίλων καὶ πολεμίων διάκρισιν, τῶν συμβόλων αὐτοῖς ἀγνοηθέντων διὰ τὴν σύγχυσιν. ἔτι ⁴ προσθήσωμεν δι' ἐνάργειαν τῆ εἰκόνι καὶ θάλασσαν δοίδοῦσαν καὶ ἄνω στρεφομένην έκ τῶν βυθῶν καὶ λάβρον ἐκ νεφῶν ὕδωρ κατ- 1 αρρηγυύμενον καὶ φοβερον ἐπανιστάμενον ἐκ τρικυμίας τὸν κλύδωνα, εἶτα 6 πανταχόθεν τῶν πνευμάτων εἰς ⁷ ταὐτὸν συμπεσόντων πάντα τὸν στόλον συναρασσόμενον, καὶ τῶν ἐπὶ παρατάξεως τοὺς μεν καταπροδιδόντας καὶ παρ' αὐτὴν τὴν άγωνίαν αὐτομολοῦντας, τοὺς δὲ ἀνάγκην ἔχειν ὁμοῦ τε διωθείσθαι τὰ σκάφη ἐκ τῶν ἀνέμων ἐπιφερόμενα καὶ ἀντεπιέναι τοις 8 έφορμωσι, καὶ ἀλλήλους καταφονεύειν ὑπὸ τῆς

² ὑπεκρα-1 ἀντεφορμοῦντα μ 'quatuor codd.' ἀντιμορφοῦντα ν. γείσης μ ν. 3 συγκλονείσθαι μ ν. 4 προσθώμεν μ ν. 5 txt. o R₄. 6 τῶν πανταχόθεν μ ν. οίδαίνουσαν καὶ ἀναστρεφομένην μ ν. 8 ἐφορμοῦσι 'codd. nonnulli.' ⁷ ταὐτὸ μ ν.

^{76. 3.} Τίνι οὖν ὁμοιώσομεν. In Ep. 80 St. Basil asks St. Athanasius to come to the help of the Churches and 'preserve us from this terrible storm' (διασώσασθαι ήμας έκ του φοβερου τούτου χειμώνος), and in another Epistle to him (82) he writes: ὁρậs ... ὅπως καθάπερ ἐν πελάγει, πολλων όμου συμπλέοντων, ύπο της βίας του κλύδωνος πάντες όμου άλλήλοις προσρήγνυνται καὶ γίνεται τὸ ναυάγιον, πῆ μὲν ἐκ τῆς ἔξωθεν αἰτίας βιαίως κινούσης την θάλατταν, πη δὲ ἐκ της τῶν ἐμπλεόντων ταραχής άντιβαινόντων άλλήλοις καὶ διωθουμένων.

στάσεως, ην δ προς το ύπερέχου φθόνος καὶ η ἐπιθυμία τοῦ αὐτον ἔκαστου κρατεῖυ ἐνεποίησευ. ἐνθυμήθητι ἐπὶ τούτοις συμμιγη τινα καὶ ἄσημου ηχου πασαυ ἐπέχουτα την ἐκεῖ θάλασσαν, ¹ ἐκ τῶυ περιηχούντων ² ἀνέμων καὶ τοῦ πατάγου τῶυ πλοίων, καὶ τοῦ ροθίου ζέοντος, καὶ ἐκ της βοης τῶν πολεμούντων παντοδαπὰς φωνὰς ἐπὶ τοῖς πάθεσιν ἀφιέντων, ὡς μήτε ναυάρχου μήτε κυβερνήτου φωνην εἰσακούεσθαι, ἀλλὰ δεινήν τινα εἶναι ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν, της τῶν κακῶν ὑπερβολης διὰ την πρὸς τὸ ζην ἀπόγνωσιν ³ ἄπασαν αὐτοῖς τοῦ ἀμαρτάνειν ἄδειαν ἐμποιούσης. πρόσθες αὐτοῖς ⁴ καὶ ἀμήχανόν τινα ⁵ νόσον ⁶ δοξομανίας, ⁷ ὥστε της ⁸ νεὼς εἰς βυθὸν ήδη φερομένης τοὺς ἐπιβάτας ἀλλήλοις της τῶν πρωτείων ἔριδος μὴ ὑφίεσθαι.

77. Μετάβα δή μοι ἀπὸ τῆς εἰκόνος ἐπ' αὐτὸ τοῦ κακοῦ 15 τὸ ἀρχέτυπον. οὐχὶ πάλαι μέν πως ἐδόκει τὸ ᾿Αρειανὸν ⁹ σχίσμα εἰς ἀντίπαλον μοῦραν ἀποκριθὲν ¹⁰ τῆ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐν πολεμίων τάξει αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον ἀντικαθέζεσθαι; ὅτε δὲ ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ χαλεπῆς ἔριδος εἰς προφανῆ ἀγῶνα ἡμῖν ¹¹ ἀντικατέστησαν, τότε δὴ εἰς πολλὰ 20 μέρη κατὰ μυρίους τρόπους ὁ πόλεμος διεσχίσθη, ὥστε καὶ διὰ τὸ κοινὸν ἔχθος καὶ διὰ τὸ ἰδίως ¹² ὕποπτον ἀδιάλλακτον πᾶσιν ¹³ ὑπάρχειν τὸ μῖσος. ὁ δὲ σάλος οὖτος τῶν ἐκκλη-

 1 ἔκ τε μν. 2 om. ἀνέμων μ. 3 πᾶσαν μν. 4 om. καὶ ν. 5 om. νόσον μ. 6 δοξομανίαν R_{4} . 7 ὡς μν. 8 νηὸς μν 6 ττes MSS.' 9 σχ $\hat{\eta}$ μα μ. 10 τ $\hat{\eta}$ ς ἐκκλησίας R_{3} . 11 ἀντεκατέστησαν μ. 12 ὑποπίπτον ν. 13 ἐνυπάρχειν μν.

^{77. 15.} πάλαι. Soon after Nicaea in 325.

^{16.} εἰs ἀντίπαλον μοῖραν, κ.τ.λ., 'being parted off into an opposing sect, set itself, by itself apart, in hostile array against the Church of God.'

^{20.} ὁ πόλεμος. St. Basil (Ep. 242), writing to the Western Church about A.D. 376, says: τρισκαιδέκατον γὰρ ἔτος ἐστίν, ἀφ' οὖ ὁ αίρετικὸς ἡμῖν πόλεμος ἐπανέστη. He probably dates the troubles of the East from the death of the Catholic emperor Jovian, 364, when Valens was given the empire of the East, and when St. Basil himself wrote against Eunomius.

σιών τίνος οὐκ ἔστι θαλασσίου κλύδωνος ἀγριώτερος; ἐν δ παν μεν όριον πατέρων κεκίνηται, πας δε θεμέλιος και εί τι δχύρωμα δογμάτων διασεσάλευται, κλονείται δε πάντα καί κατασείεται σαθρά τη βάσει 1 έπαιωρούμενα, άλλήλοις δὲ ἐμπίπτοντες ὑπὸ ἀλλήλων ἀνατρεπόμεθα, καν μη φθάση 5 βαλων δ πολέμιος, δ παραστάτης έτρωσε, καν 2 πέση βλη- $\theta \epsilon i s$, δ συνασπιστής $\delta \epsilon \pi \epsilon \nu \epsilon \beta \eta$. τοσοῦτον ἀλλήλοις κοινωνοῦμεν, ὅσον κοινῆ τοὺς ἐναντίους μισεῖν, ἐπειοὰν δὲ παρέλθωσιν οἱ πολέμιοι, ἀλλήλους ἤδη βλέπομεν πολεμίους. έπὶ τούτοις τῶν ναυαγίων τὸ πληθος τίς αν εξαριθμήσαιτο; το τῶν μὲν ἐκ τῆς τῶν πολεμίων προσβολῆς καταδύντων, τῶν δὲ ἐκ τῆς λαθραίας τῶν συμμαχούντων ἐπιβουλῆς, ἄλλων έκ της ἀπειρίας των εὐθυνόντων· ὅπου γε αὔτανδροι ⁵ ἐκκλησίαι οδον ύφάλοις τισὶ τοῖς αξρετικοῖς δόλοις προσαραχ-Τ. ΙΙΙ. p.66. θ είσαι διεφθάρησαν, ἄλλοι δὲ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σωτηρίου $_{1}$:

6 Πνεύματος ⁷ παραλαβόντες τους οἴακας περὶ τὴν πίστιν Tim. i. 19.

 $^{^1}$ ἐπεωρούμενα (sic) μ. 2 add. μὴ μ. 3 txt. μ 'tres codd.' ἐπανέβη ν. ἐπέβη R_2 Ben. 4 δὴ ν. 5 add. αἱ ν. 6 txt. μ ν. πάθους Ben. 'Ita ope Regii secundi emendavimus quod in editis legebatur σωτηρίου πνεύματος, non ex stilo et more Basilii, qui Spiritum Sanctum σωτήριον nusquam appellat. Unde Combesisius legendum ⁷ παραλαβόντων μ ν. putabat σωτηρίου κηρύγματος.'

^{2.} ὅριον . . . θεμέλιος . . . ὀχύρωμα δογμάτων. He refers especially to the putting forth of the many creeds as substitutes for the Nicene; twenty of which are enumerated towards the end of chap. iv of Dr. Bright's History; one of them, the 3rd Sirmian (the 'Dated' Creed), A.D. 359, ordered that the word ovoía should be removed, and henceforth should absolutely be unmentioned in speaking of God (παντελως μηδεμίαν μνήμην οὐσίας ἐπὶ Θεοῦ εἶναι τοῦ λοιποῦ). St. Athanasius gives the object of these Creeds in the letter to the bishops of Egypt and Libya (§ 5) οἱ γὰρ τολμῶντες διαβάλλειν τὰ καλῶς ὁρισθέντα, καὶ γράφειν ἐπιχειροῦντες ἄλλα παρ' ἐκείνα: and adds, with a hit at their frequency (§ 6) κατ' ένιαυτὸν γάρ, ώς οἱ τὰς διαθήκας γράφοντες, συνερχόμενοι καὶ αὐτοί, προσποιοῦνται περὶ πίστεως γράφειν.

^{15.} τῶν ἐχθρῶν τοῦ σωτηρίου Πνεύματος. St. Basil would have reckoned among these at the time of writing Demophilus of Constantinople, the tempter of Liberius, with Dorotheus of Heraclea; in his own diocese, Marathonius of Nicomedia, Hypatius of Nicaea, and his sometime friend Eustathius of Sebaste; Euzoius of Antioch, with Hilarion of Jerusalem, and at Samosata either Eunomius or Lucius, intruded into the see of

ένανάγησαν. αξ δε εκ των άρχόντων τοῦ κόσμου τούτου επα- 1 Cor. ii. 6. γόμεναι ταραχαὶ ποίας οὐχὶ θυέλλης καὶ καταιγίδος ¹ σφο- δρότερον τοὺς λαοὺς ἀνατρέπουσι; κατηφης δε τις ὄντως Τit. i. 11. καὶ στυγνη ² σκοτόμαινα τὰς ἐκκλησίας ἐπέχει, των λαμπ-

- 5 τήρων τοῦ κόσμου, οὺς ἔθετο ὁ Θεὸς τὰς ψυχὰς τῶν λαῶν φωτίζειν, ἐξοικισθέντων. τὸ δὲ ὑπερβάλλον αὐτοῖς τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίας ἐπικρεμαμένου ἤδη τοῦ φόβου τῆς τοῦ παντὸς διαλύσεως ³ παραιτεῖται τὴν αἴσθησιν. τοῦ γὰρ κοινοῦ καὶ δημοσίου πολέμου πλεῖόν ἐστι τὸ ἴδιον
- 10 δυσμενές, τῆς ἐκ τοῦ κρατῆσαι τῶν ἐναντίων δόξης τοῦ κοινῶς πᾶσι λυσιτελοῦντος προτιθεμένης οἶς τὸ παραυτίκα τῆς ⁴ φιλοτιμίας τερπνὸν τῶν εἰς ὕστερον ἀποκειμένων μισθῶν προτιμότερον. διόπερ πάντες δμοίως καθ' ὃν ἂν ἔκαστος δύνηται τρόπον τὰς φονικὰς χεῖρας ἀλλήλοις ἀντ-
- 15 επιφέρουσι. τραχεία δέ τις κραυγή των έξ ἀντιλογίας παρατριβομένων ἀλλήλοις, καὶ βοὴ ἄσημος καὶ δύσκριτος ἢχος ἐκ των ἀσιγήτων θορύβων πασαν ἤδη σχεδον Ἐκκλησίαν πεπλήρωκεν ἐπὶ ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις τὸ εὐθὲς

 1 βαρύτερον R_2 . 2 σκοτομήνη μ. σκοτοδινία ν. 3 παραιρείται R_2 ν. 4 φιλονεικίας R_2 .

Eusebius; and Lucius of Alexandria. He had scarcely heard of the death of Auxentius of Milan: and his own country was infamous for the supply of Arian intruders into the sees of orthodox bishops. (St. Basil always attributes the 'saving' efficacy of Baptism to the presence of the Spirit, and here applies the word to Him.)

6. ἐξοικισθέντων. The exiled bishops during the persecution of Valens were many, and St. Basil must have known of the following sufferers: St. Cyril (Jerusalem), Meletius (Antioch), St. Pelagius (Laodicea of Syria), Eusebius (Samosata), the bishop of Edessa, Peter (Alexandria), Evagrius (Constantinople). He may still have had in his own province Dionysius of Milan, banished to Cappadocia after the Council of 355. Cf. Ep. 243, § 4 (A. D. 376) οἱ στῦλοι καὶ τὸ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας ἐν διασπορῷ: and Ep. 195 (A. D. 375), in which St. Basil begs Euphronius, bishop of Colonia in Armenia, to pray ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ὁ Κύριος ἐλαττώση τὰς θλίψεις, καὶ τὸ πολὺ τοῦτο βάρος τῆς ὀδύνης τῆς νῦν ἐπικειμένης ταῖς καρδίαις ἡμῶν, οἷόν τι νέφος, ἀφ' ἡμῶν ἀπαγάγη. Έσται δὲ τοῦτο ἐὰν ταχεῖαν δῷ τὴν ἐπάνοδον τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, οἷ νῦν εἰσιν ἐν τῆ διασπορῷ, δίκας διδόντες ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας.

18. ὑπερβολάς καὶ ἐλλείψεις. St. Basil goes on to show that he

δόγμα της εὐσεβείας παρατρεπόντων. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ Ιουδαϊσμον δια της συγχύσεως των Προσώπων, οί δε έπι Έλληνισμον διὰ τῆς τῶν φύσεων ἐναντιότητος παραφέρουται, οὔτε της θεοπνεύστου Γραφης μεσιτεύειν αὐτοῖς έξαρκούσης, ούτε των αποστολικών παραδόσεων τας πρός 5 αλλήλους αὐτοῖς 1 διαλλαγας βραβενουσων. είς δε ορος φιλίας τὸ καθ' ἡδουὴν εἰπεῖν, καὶ ἔχθρας ἀρκοῦσα πρόφασις τὸ μὴ συμβηναι ταις δόξαις. πάσης δὲ συνωμοσίας πιστότερου πρός κοινωνίαν στάσεως ή τοῦ σφάλματος όμοιότης. θ εολόγος δὲ πᾶς, καὶ ὁ μυρίαις κηλίσι τὴν ψυχὴν $\frac{2}{3}$ στιγ- 10 ματίσας. ἐντεῦθεν τοῖς νεωτεροποιοῖς εὐπορία 3 τῶν συστασιαζόντων πολλή. τοιγαροῦν αὐτοχειροτόνητοι καὶ σπουδαρχίδαι των ἐκκλησιων τὰς προστασίας διαλαγχάνουσι, την οἰκονομίαν τοῦ ἀγίου Πνεύματος παρωσάμενοι. καί παντελώς ήδη των εθαγγελικών θεσμών έξ ακοσμίας 15 συγκεχυμένων 4 αμύθητος ωθισμός έπί τας προεδρίας έστί, των φανητιώντων είσποιείν έαυτον έκάστου τῆ προστασία βιαζομένου. αναρχία δέ τις δεινή τοις λαοις από της φιλαρχίας ταύτης ἐπεκώμασεν ὅθεν ἄπρακτοι παντελώς καὶ ἀργαὶ τῶν ἐπιστατούντων αἱ παρακλήσεις, οὐ μᾶλλον 20 ακούειν τινὸς ἢ αὐτῷ ἄρχειν ετέρων ὀφειλόμενον είναι έκάστου διὰ τὸν ἐξ ⁵ ἀμαθίας τῦφον λογιζομένου.

78. Διὰ ταῦτα λυσιτελεστέραν τοῦ λόγου τὴν σιωπὴν ἐτιθέμην, ὡς οὐ δυναμένης φωνῆς ἀνθρώπου διὰ τοσούτων θορύβων εἰσακουσθῆναι. εἰ γὰρ ἀληθῆ τὰ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ 25 Εccl. ix. 17. ῥήματα, ὅτι ' λόγοι σοφῶν ἐν ἀναπαύσει ἀκούονται,' πολλοῦ ἃν δέοι πρέπειν τῆ νῦν καταστάσει τὸ περὶ τούτων λέγειν.

 $^{^1}$ διαταγὰς βραβευόντων μ . 2 txt. μ v. στιγματίας 'MSS. quatuor.' 3 πολλὴ τῶν στασιαζόντων μ v. 4 ἀμύθιτος μ . 5 ἀνομίας μ .

applied the term 'excesses' to the Sabellians, 'confounding the Persons,' and 'defects' to the Arians, 'dividing the Substance.' The Sabellians explained away $\delta \Pi \alpha \tau \dot{\eta} \rho \mu \epsilon i \langle \omega \nu \mu \omega \nu \dot{\epsilon} \sigma \tau i \rangle$ (John xiv. 28): and the Arians diminished the meaning of $\dot{\epsilon} \gamma \dot{\omega} \kappa \alpha \dot{i} \dot{\delta} \Pi \alpha \tau \dot{\eta} \rho \kappa \dot{\epsilon} \sigma \mu \epsilon \nu \rangle$ (John x. 30), and of $\Theta \epsilon \dot{\delta} s$ as applied to the Son and the Holy Spirit.

έμε δε καὶ τὸ προφητικὸν εκείνο κατέχει λόγιον, ὅτι 'δ συνιών σιωπήσεται, ¹ διότι δ καιρὸς ² πονηρός ἐστιν, ἐν ῷ Amos v. 13. οί μεν υποσκελίζουσι νυν, οι δε ενάλλονται τώ πεσόντι, άλλοι δὲ ἐπικροτοῦσιν, ὁ δὲ τῷ ὀκλάσαντι χεῖρα ὀρέγων ἐκ Τ. III. p. 67 5 συμπαθείας οὐκ ἔστι, καίτοιγε κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον οὐδ' Εx. xxiii. 5. ό τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον παραδραμων ἀκατάγνωστος. ἀλλ' οὐχὶ τὰ νῦν τοιαῦτα. πόθεν; όπου γε διὰ πάντων της ἀγάπης ψυγείσης ἀνήρηται μεν Matt. xxiv. άδελφων σύμπνοια, όμονοίας δε άγνοειται καὶ τούνομα, το ανήρηνται δε αγαπητικαί νουθεσίαι, οὐδαμοῦ σπλάγχνον χριστιανόν, οὐδαμοῦ δάκρυον συμπαθές. οὐκ ἔστιν ὁ τὸν ασθενούντα τη πίστει προσλαμβανόμενος, αλλά τοσούτον Rom. xiv. 1. μίσος τοις δμοφύλοις πρός αλλήλους εκκέκαυται, ώστε μάλλον τοίς του πλησίον πτώμασιν ή τοίς οἰκείοις έκαστος 15 κατορθώμασιν έπαγάλλονται. ώσπερ δε εν ταίς λοιμικαίς συμπαθείαις καὶ οἱ κατὰ πᾶσαν ἀκρίβειαν διαιτώμενοι τὰ τσα τοις άλλοις κάμνουσιν, έκ της πρός τους διεφθαρμένους όμιλίας της άρρωστίας ³ αναπιμπλάμενοι ούτω και νύν πάντες άλλήλοις γεγόναμεν δμοιοι, ύπὸ τῆς κατασχούσης 20 τὰς ψυχὰς ἡμῶν φιλονεικίας πρὸς τὸν τῶν κακῶν ζῆλον ύπενεχθέντες. εντεύθεν ασύγγνωστοι μεν καὶ πικροί 4 κά-

¹ δέοιτο μ (inter δέοι et το spatium unius litterae erasae). ² πονή-³ add. πάσης 'duo Reg. codd.' 4 hic ρων 'in nonnullis codd.' iterum incipit o ex κάθηνται.

^{78. 10.} οὐδαμοῦ σπλάγχνον χριστιανόν, οὐδαμοῦ δάκρυον συμπαθές. Cf. St. Basil's letters to the Western Church passim 242, 243; much of his general depression, and the dismal tone of some of his letters, must be put down to his diseased liver, which partly accounts for his comparatively early death at the age of 50. His brother Gregory reports his grim reply to the threat of a lieutenant governor in Pontus, that he would have his liver torn out; it was spoken within a year of the date of this treatise. The buoyancy of spirit shown by St. Athanasius (five times driven from Alexandria) is a great contrast to the depression of St. Basil, whose short episcopate of nine years was only harassed by the fear, but never interrupted by the reality of exile.

^{21.} πικροί... έξετασταί. The 6th Canon of Constantinople (A.D. 381) refers to some of these troubles: ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν

θηνται τῶν ἀποτυγχανομένων ἐξετασταί, ἀγνώμονες δὲ καὶ δυσμενεῖς τῶν κατορθουμένων κριταί καὶ τοσοῦτον ὡς ἔοικε τὸ κακὸν ἡμῖν ἐνίδρυται, ὥστε καὶ τῶν ἀλόγων γεγόναμεν ἀλογώτεροι, εἴ γε ¹ ἐκεῖνα μὲν τὰ ὁμόφυλα ἀλλήλοις συναγελάζεται, ἡμῖν δὲ ὁ χαλεπώτατος πόλεμος πρὸς τοὺς 5 οἰκείους ἐστί.

79. Τούτων μεν οθν πάντων ένεκεν έδει σιωπάν, αλλ' · Cor. xiii. 5. 2 ἀνθείλκε γὰρ ἐτέρωθεν ἡ ἀγάπη, οὐ (ητοῦσα τὸ ἐαυτῆς καὶ νικαν άξιουσα πάσαν καιρών και πραγμάτων δυσχέρειαν, εδίδαξαν δε ήμας καὶ οἱ επὶ της Βαβυλωνίας παίδες καὶ 10 Dan. iii. 12 sqq. μηδενὸς ὄντος τοῦ συντιθεμένου ³ τῆ εὖσεβεία καθ' ἐαυτοὺς τὸ έπιβάλλου έκτελείυ οί γε έκ μέσης της φλογός του Θεου ανύμνουν, μη λογιζόμενοι τὸ πληθος των 4 την αλήθειαν αθετούντων, αλλ' αρκούμενοι αλλήλοις, τρείς όντες. διόπερ οὐδὲ ἡμῖν ὄκνον ἐνεποίησε τῶν πολεμίων τὸ νέφος, ἀλλὰ 15 την έλπίδα θέμενοι έπι την βοήθειαν τοῦ Πνεύματος έν Cf. § 2. πάση παρρησία κατηγγείλαμεν την αλήθειαν. ή πάντων αν 5 ἦν σχετλιώτατον, τοὺς μὲν βλασφημοῦντας τὸ Π ν ${
m e}$ ῦμα ούτως εὐκόλως πρὸς τὸν εὐσεβη λόγον ἀποθρασύνεσθαι, ήμας δε τηλικούτον έχοντας συνασπιστήν και συνήγορον 20 όκνείν τὸν λόγον ⁷ διακονείν τὸν ἐκ τῆς τῶν πατέρων παραδόσεως πρὸς ἡμᾶς ἀκολουθία μνήμης διασωθέντα. ἐπὶ πλείου δε ήμων ⁸ επήγειρε την όρμην της τε ανυποκρίτου Rom. xii. 9.

 1 ἐκείνων ο. 2 ἀνθείλκεν ἑτέρωθεν (om. γὰρ) ο. 3 τὴν εὐσέβειαν μ. 4 τὸν θεὸν ἀγνωούντων (sic) μ ν (γνω in ras. m. prima). 5 εἴη ν. 6 ἀσεβῆ ο ν. εὐσεβῆ μ 'sic omnes codd. nostri, exceptis tamen R_2 et C in quibus desunt aliqua folia.' 7 om. διακονείν μ ν R_3 R_1 R_5 . txt. o 'in ora Reg. quarti.' 8 διήγειρε μ ν.

εὐταξίαν συγχεῖν καὶ ἀνατρέπειν βουλόμενοι, φιλέχθρως καὶ συκοφαντικῶς αἰτίας τινὰς κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων ἐπισκόπων συμπλάσσουσιν, οὐδὲν ἔτερον ἢ χραίνειν τὰς τῶν ἱερέων ὑπολήψεις, καὶ ταραχὰς τῶν εἰρηνευόντων λαῶν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντες. The canon decreed that no charge of an ecclesiastical nature should be brought against a bishop by heretics or schismatics or by church people under a sentence of excommunication, or not yet acquitted of any accusation already laid against them.

σου ἀγάπης τὸ διάπυρου καὶ τὸ τοῦ τρόπου ἐμβριθὲς καὶ ἡσύχιου, ἐγγυώμενου μὴ εἰς πολλοὺς ἐξοίσειν τὰ ἡηθησόμενα, οὐχ ὡς ἄξια κατακρύπτεσθαι, ἀλλ' ὥστε μὴ ¹ ῥίπτεσθαι τοῖς χοίροις τοὺς μαργαρίτας. καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον' σοὶ Matt. vii. 6. 5 δὲ εἰ μὲν ἀρκούντως ἔχει τὰ εἰρημένα, τοῦτο πέρας ἔστω τοῦ περὶ τούτων λόγου, εἰ δὲ ² ἐλλιπῶς ἔχειν δόξει, φθόνος οὐδεὶς φιλοπόνως προσεδρεύοντα τῆ ζητήσει δι' ἐρωτήσεως ἀφιλονείκου προστιθέναι τῆ γνώσει. δώσει γὰρ ὁ Κύριος ἢ δι' ἡμῶν ἢ δι' ἐτέρων τῶν ³ λειπόντων τὴν πλήρωσιν κατὰ τὴν 10 ἐπιχορηγουμένην τοῖς ἀξίοις αὐτοῦ γνῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. ἀμήν.

 $\frac{1}{\hbar}$ $\frac{1$

79. 6. εἰ δὲ ἐλλυπῶς ἔχειν δόξει. The letters to Amphilochius which are appended to this edition seem to have been written in reply to further enquiries made in conformity with this offer; they deal with the connexion between faith, knowledge, and worship; the meaning of οὐσία and ὑπόστασις, and the possible objection that might be founded on our Lord's 'not knowing the day and the hour' of the end of the world.

10. ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. ἀμήν. We find two references in subsequent letters to the value set upon this book. In Ep. 231, St. Basil says τὸ περὶ τοῦ Πνεύματος βιβλίον γέγραπται μὲν ἡμῖν καὶ ἐξείργασται, ὡς αὐτὸς οἶδας ἀποστεῖλαι δὲ ἐν χάρτη γεγραμμένον ἐκώλυσάν με οἱ μετ' ἐμοῦ ἀδελφοί, εἰπόντες παρὰ τῆς εὐγενείας σου ἐντολὰς ἔχειν ἐν σωματίφ γράψαι (cf. letter of Constantine to Eusebius of Caesarea, ὅπως ὰν πεντήκοντα σωμάτια ἐν διφθέραις ἐγκατασκεύοις εὐανάγνωστά τε καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν εὐπαρακόμιστα, ὑπὸ τεχνιτῶν καλλιγράφων, καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχνην ἐπισταμένων, γραφῆναι κελεύσειας. Socr. i. 9): and in a somewhat later letter (248) there is a request to Amphilochius to send a trusty messenger for the book. Κὰν εὕρης τινὰ τὸν πιστῶς σοι δυνάμενον διακομίσαι τὸ πονηθὲν ἡμῖν βιβλίον, καταξίωσον μεταστείλασθαι, ἵνα, τῆ σῆ ἐπικρίσει θαρρήσαντες, καὶ εἰς ἄλλων χεῖρας αὐτὸ διαπεμψώμεθα.

ADDITIONAL NOTE TO § 66.

Bishop Moberly constantly makes use of this book, both in his Sayings of the Great Forty Days, and in his Bampton Lectures (1868) on The Administration of the Holy Spirit in the Body of Christ. In the latter work (Lect. viii. p. 230, 2nd edition), he calls it 'that most precious

Treatise on the Holy Spirit.' In the former work (Discourse iv, The Sacred Name, p. 213, 4th edition), he uses words which illustrate St. Basil's statements on tradition: 'Of the details, indeed, and particulars of the dogmatic teaching of the Apostles, they have left very small written record. We know that they taught dogmatically; we know that the writings of the New Testament are not their dogmatic teaching. Those writings are without exception addressed to persons, already instructed, already put in charge of the sacred deposit of Christian truth by the sacrament of Baptism.' He qualifies this statement, by adding that 'no portion of the mass of divinely revealed truth lacks written proof or confirmation from some part or other of their writings. But that truth is nowhere exhibited entire, nowhere systematically or theologically stated as in a creed or catechism, nowhere so stated as it was used for purposes of instruction or profession.'

EPISTLES

FROM

ST. BASIL TO AMPHILOCHIUS

ON SUBJECTS CONNECTED WITH

DE SPIRITU SANCTO

EPISTOLA 233.

Αμφιλοχίω έρωτήσαντι 1 τίς ή τοῦ νοῦ ἐνέργεια.

1. Οίδα καὶ αὐτὸς ἀκούσας τούτου, καὶ γνωρίζω τῶν ἀνθρώπων την κατασκευήν. Τί οθν έροθμεν προς ταθτα; "Οτι καλου μεν ο νους και εν τουτω έχομεν το κατ' εικόνα του κτίσαντος. Καὶ καλὸν τοῦ νοῦ ἡ ἐνέργεια καὶ ὅτι, ἀεὶ κίνητος ὢν οὖτος, πολλάκις μεν φαντασιοῦται περὶ τῶν οὐκ όντων ως όντων, πολλάκις δε εύθυβόλως επί την αλήθειαν φέρεται. 'Αλλ' έπειδη τούτω διτταί δυνάμεις παραπεφύκασι, κατά την ημετέραν των είς Θεον πεπιστευκότων υπόληψιν, ή μεν πουηρά, ή των δαιμόνων, προς την ίδιαν αποστασίαν ήμας συνεφελκομένη, ή δε θειστέρα καὶ ἀγαθη πρὸς την τοῦ Θεοῦ ὁμοίωσιν ἡμᾶς ἀνάγουσα ὅταν μὲν ἐφ' ἐαυτοῦ μένη ὁ νούς, μικρά καθορά καὶ τὰ ξαυτώ σύμμετρα ὅταν δὲ τοίς ἀπατώσιν ξαυτὸν ἐπιδώ, ἀφανίσας τὸ οἰκεῖον κριτήριον, φαντασίαις σύνεστιν άλλοκότοις. Τότε καὶ τὸ ξύλον οὐχὶ ξύλον είναι νομίζει, άλλὰ Θεόν καὶ χρυσον οὐχὶ χρήματα είναι κρίνει, αλλά σεβάσματα. Έλν δε πρός την θειοτέραν άπονεύση μερίδα, καὶ τὰς τοῦ Πνεύματος ὑποδέξηται χάριτας, τότε γίνεται των θειοτέρων καταληπτικός, ὅσον αὐτοῦ τῆ φύσει σύμμετρον. Τρείς οθν είσιν οίονεί βίων καταστάσεις

¹ Amphilochius' application seems to have referred to the question whether the renewal to perfect knowledge (Col. iii. 10) was, as some one said, merely an improvement of the natural powers of the vovs, or was the additional gift of the presence of the Holy Spirit. St. Basil had said that the Holy Spirit brought us to the contemplation of God, οὐκ έξωθεν τὴν δείξιν ποιούμενον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ εἰσάγον πρὸς την ἐπίγνωσιν (§ 47).

καὶ ἰσάριθμοι τούτοις αἱ τοῦ νοῦ ἡμῶν ἐνέργειαι. *Η γὰρ πονηρὰ ἡμῶν τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ πονηρὰ ἡμῶν δηλονότι τὰ τοῦ νοῦ κινήματα οἶον μοιχεῖαι, κλοπαί, εἰδωλολατρείαι, συκοφαντίαι, έριδες, θυμοί, έριθείαι, φυσιώσεις, καὶ όσα έν τοις έργοις της σαρκός ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀπηριθμήσατο η μέση τίς έστι της ψυχης ή ενέργεια, ούτε κατεγνωσμένον τι έχουσα, οὔτε ἐπαινετόν ώς ἡ τῶν βαναύσων τούτων τεχνων ἀνάληψις, ας δη και μέσας προσαγορεύομεν, οὐδεν τω έαυτων λόγω προς αρετήν ή κακίαν αποκλινούσας. Ποία γαρ κακία κυβερνητικής η ιατρικής; Οὐ μέντοιγε οὐδε αρεταί αὐταὶ καθ' ἐαυτάς, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν κεχρημένων προαιρέσεως πρὸς τὴν τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντικειμένων ἀποκλίνουσι μοῖραν. Ο μέντοι τῆ Θεότητι τοῦ Πνεύματος ἀνακραθεὶς νοῦς, οὖτος ήδη τῶν μεγάλων ἐστὶ θεωρημάτων ἐποπτικός, καὶ καθορậ τὰ θεία κάλλη, τοσοῦτον μέντοι, ὅσον ἡ χάρις ἐνδίδωσι, καὶ ἡ κατασκευή αὐτοῦ ὑποδέχεται.

2. "Ωστε ἀφέντες ἐκείνας τὰς διαλεκτικὰς ἐρωτήσεις, μὴ κακεντρεχώς, αλλ' εὐλαβώς εξεταζέτωσαν την αλήθειαν. Δέδοται ήμιν τὸ τοῦ νοῦ κριτήριον εἰς τὴν τῆς ἀληθείας σύνεσιν. "Εστι δὲ ἡ αὐτοαλήθεια ὁ Θεὸς ἡμῶν. "Ωστε προηγούμενον έστιν τῷ νῷ τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπιγινώσκειν. έπιγινώσκειν δε ούτως ώς δύνατον γνωρίζεσθαι τον 'Απειρομεγέθη ύπὸ τοῦ μικροτάτου. Οὐδὲ γάρ, ἐπειδὴ ὀφθαλμοὶ είς κατανόησιν των δρατων είσι τεταγμένοι, ήδη πάντα τὰ δρατὰ ὑπὸ τὴν ὄψιν ἄγεται. Οὐδὲ γὰρ τὸ ἡμισφαίριον τοῦ οὐρανοῦ ἐν μιᾳ ροπῆ καθορᾶται, ἀλλὰ φαντασία μὲν ὄψεως ήμας περιίσταται, κατά δὲ τὴν ἀλήθειαν πολλά, ἵνα μὴ πάντα είπω, έστιν εν αὐτῷ τὰ ἀγνοούμενα ἀστέρων φύσις, μεγέθη τούτων, διαστήματα, κινήσεις, συνδρομαί, αποστάσεις, αί λοιπαὶ σχέσεις, αὐτὴ ἡ οὐσία τοῦ στερεώματος, τὸ βάθος τὸ ἀπὸ τῆς κοίλης περιφερείας ἐπὶ τὴν κυρτὴν ἐπιφάνειαν. 'Αλλ' ὅμως οὐκ ἂν εἴποιμεν ἀόρατον εἶναι τὸν οὐρανὸν διὰ τὰ ἀγιοούμενα, ἀλλ' δρατὸν διὰ τὴν μετρίαν αὐτοῦ κατανόησιν. Ούτω δη καὶ περὶ Θεοῦ. Εἰ μὲν βεβλαμμένος ἐστιν

Gal. v. 19.

ύπὸ δαιμόνων ὁ νοῦς, εἰδωλολατρήσει, ἢ πρὸς ἄλλο τι εἶδος ἀσεβείας παρατραπήσεται εἰ δὲ τῆ τοῦ Πνεύματος ἐαυτὸν ἐπιδέδωκε βοηθεία, τὴν ἀλήθειαν γνωρίσει, καὶ Θεὸν ἐπιγνώσεται. Ἐπιγνώσεται δέ. ὡς ὁ ᾿Απόστολος εἶπεν, ἐκ μέρους, ἐν δὲ τῆ μετὰ τοῦτο ζωῆ τελεώτερον ΄ ὅταν γὰρ ἔλθη τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ἦνος καὶ καλὸν ι Cor. κίϊί. το. τοῦ νοῦ τὸ κριτήριον, καὶ πρὸς εὕχρηστον τέλος, τὴν Θεοῦ κατανόησιν, δεδομένον, ἐνεργοῦν μέντοι τοσοῦτον ὅσον αὐτῷ χωρητόν.

EPISTOLA 234.

Τῷ αὐτῷ πρὸς ἀλλὸ ἐρώτημα.

1. 'Ο οίδας, σέβεις; η δ άγνοείς; 'Εὰν ἀποκρινώμεθα, δ οἴδαμεν, τοῦτο προσκυνοῦμεν, ταχεῖα παρ' αὐτῶν ἡ ἀπάντησις. Τίς ή οὐσία τοῦ προσκυνουμένου; Ἐὰν δὲ ἀγνοεῖν όμολογήσωμεν την οὐσίαν, πάλιν ύμιν περιτρέψαντες λέγουσιν ετι Οὐκοῦν ὁ οὐκ οἴδατε προσκυνεῖτε. Ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ότι τὸ εἰδέναι πολύσημον. Καὶ γὰρ τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ εἰδέναι λέγομεν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν σοφίαν, καὶ την αγαθότητα καὶ την πρόνοιαν ή ἐπιμελεῖται ήμων, καὶ τὸ δίκαιον αὐτοῦ τῆς κρίσεως οὐκ αὐτὴν τὴν οὐσίαν. "Ωστε έπηρεαστική ή έρωτησις. Οὐ γὰρ ὁ τὴν οὐσίαν μὴ φάσκων είδεναι ωμολόγησε του Θεου μη επίστασθαι, εκ πολλών ων απηριθμησάμεθα συναγομένης ήμιν της περί Θεού έννοίας. 'Αλλ' ἀπλοῦς, φησίν, ὁ Θεός, καὶ πῶν ὅπερ ἂν αὐτοῦ ἀπαριθμήση γνωστόν, τῆς οὐσίας ἐστί. Τοῦτο τὸ σόφισμά έστι μυρίας τὰς ἀτοπίας έχου. Τοσούτων τῶν απηριθμημένων όντων, πότερον ταθτα πάντα μιας οὐσίας ονόματα; καὶ ἰσοδυναμεῖ ἀλλήλοις τὸ φοβερὸν αὐτοῦ καὶ τὸ φιλάνθρωπον, τὸ δίκαιον καὶ τὸ δημιουργικόν, τὸ προγυωστικου και το άνταποδοτικόν, το μεγαλείον και το προνοητικόν; η καὶ ὅπερ αν τούτων εἴπωμεν, την οὐσίαν δηλούμεν; Είπερ γάρ τούτο λέγουσι, μη έρωτάτωσαν εί την οὐσίαν οἴδαμεν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πυνθανέσθωσαν ἡμῶν, εἰ φοβερον οἴδαμεν τον Θεόν, η εὶ δίκαιον, η εὶ φιλάνθρωπον; Ταῦτα δμολογοῦμεν εἰδέναι. Εἰ δὲ ἄλλο τι λέγουσι τὴν οὐσίαν, μὴ παραλογίσθωσαν ἡμᾶς διὰ τῆς ἀπλότητος. Αὐτοὶ γὰρ ὡμολόγησαν ἄλλο καὶ ἄλλο εἶναι τήν τε οὐσίαν και των απηριθμημένων έκαστον. 'Αλλ' αι μεν ενέργειαι ποικίλαι, ή δε οὐσία άπλη. Ἡμεῖς δε έκ μεν των ένεργειων γνωρίζειν λέγομεν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τῆ δὲ οὐσία αὐτῆ προσεγγίζειν οὐχ ὑπισχνούμεθα. Αἱ μὲν γὰρ ἐνέργειαι αὐτοῦ πρὸς ήμας καταβαίνουσιν, ή δε οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος.

2. 'Αλλ' εὶ τὴν οὐσίαν, φησίν, ἀγνοεῖς, αὐτὸν ἀγνοεῖς. Σὺ δὲ ἀντίστρεψον, ὅτι Εἰ τὴν οὐσίαν λέγεις εἰδέναι, αὐτὸν οὐκ ἐπίστασαι. Οὔτε γὰρ ὁ λυσσόδηκτος, βλέπων τὸν κύνα έν τη φιάλη, πλείον δρά των ύγιαινόντων άλλα δια τοῦτο έλεεινός, ὅτι οἴεται βλέπειν ἃ μὴ ὁρᾶ. Μὴ οὖν θαυμάσης τοῦτον της ἐπαγγελίας, ἀλλὰ της παρανοίας αὐτὸν ἐλεεινὸν κρίνον. Γίνωσκε τοίνυν, ὅτι παιζόντων ἐστὶν ἡ φωνή Εἰ την οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ἀγνοεῖς, ὁ μὴ γινώσκεις, σέβεις. Έγω δέ, ὅτι μὲν ἔστιν, οἶδα τί δὲ ἡ οὐσία, ὑπὲρ διάνοιαν τίθεμαι. Πως οθν σωζομαι; Διὰ της πίστεως. Πίστις δὲ αὐτάρκης εἰδέναι, ὅτι ἔστι Θεός, οὐχὶ τί ἐστι καὶ τοῖς έκζητούσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. Εἴδησις ἄρα τῆς Θείας οὐσίας ἡ αἴσθησις αὐτοῦ τῆς ἀκαταληψίας καὶ σεπτὸν οὐ τὸ καταληφθὲν τίς ἡ οὐσία, ἀλλ' ὅτι ἔστιν ἡ οὐσία.

John i, 48.

3. Καὶ ἀντερωτάσθωσαν οὕτω. 'Θεὸν οἰδεὶς εώρακε πώποτε δ Μουογενης Υίος, δ ων είς του κόλπου τοῦ Πατρός, οὖτος ἐξηγήσατο. Τί ἐξηγήσατο τοῦ Πατρὸς ὁ Μονογενής; Την οὐσίαν, η την δύναμιν; Εί την δύναμιν, δσον εξηγήσατο ήμιν, τοσούτον γνωρίζομεν. Εὶ τὴν οὐσίαν, εἶπε, ποῦ εἶπεν αὐτοῦ τὴν ἀγεννησίαν οὐσίαν; ᾿Αβραὰμ Gen. xvii. 3. πότε προσεκύνησεν; Ούχ ὅτε ἐπίστευσε; Πότε δὲ ἐπί-Gen. xv. 6. στευσεν; Οὐχ ὅτε ἐκλήθη; Ποῦ οὖν ἐνταῦθα ἡ κατάληψις αὐτῷ ἐμαρτυρήθη παρὰ τῆς Γραφῆς; Οἱ μαθηταὶ δὲ αὐτὸν Μαιτ. xiv. ;; πότε προσεκύνησαν; Οὐχ ὅτε τὴν κτίσιν αὐτῷ εἶδον ὑποτεταγμένην; ᾿Απὸ γὰρ θαλάσσης καὶ ἀνέμων ὑπακουσάντων αὐτῷ ἐγνώρισαν αὐτοῦ τὴν Θεότητα. Οὐκοῦν ἀπὸ μὲν τῶν ἐνεργειῶν ἡ γνῶσις, ἀπὸ δὲ τῆς γνώσεως ἡ προσκύνησις. Πιστεύεις, ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; Πιστεύω, Κύριε καὶ Μαιτ. ix. 28. προσεκύνησεν αὐτῷ. Οὕτως ἡ μὲν προσκύνησις τῆ πίστει ἀκολουθεῖ ἡ δὲ πίστις ἀπὸ δυνάμεως βεβαιοῦται. Εἰ δὲ λέγεις τὸν πιστεύοντα καὶ γινώσκειν, ἀφ᾽ ὧν πιστεύει, ἀπὸ τούτων καὶ γινώσκει. ἡ καὶ ἀνάπαλιν, ἀφ᾽ ὧν γινώσκει, ἀπὸ τούτων καὶ πιστεύει. Γινώσκομεν δὲ ἐκ τῆς δυνάμεως τὸν Θεόν. Ἦχος πιστεύομεν μὲν τῷ γνωσθέντι, προσκυνοῦμεν δὲ τῷ πιστευθέντι.

EPISTOLA 235.

Τῷ αὐτῷ πρὸς ἄλλο ἐρώτημα.

1. Τί πρότερου, ή γυῶσις ἢ ἡ πίστις; 'Ημεῖς δὲ λέγομευ, ὅτι καθόλου μὲυ ἐπὶ τῶν μαθημάτων πίστις γυώσεως προηγεῖται' ἐπὶ δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου καν λέγη τις προκατάρχειν τὴν γυῶσιν τῆς πίστεως, οὐ διαφερόμεθα' γνῶσιν μέντοι τὴν τῆ ἀνθρωπίνη καταλήψει σύμμετρον. 'Επὶ μὲν γὰρ τῶν μαθημάτων πιστεῦσαι δεῖ πρῶτον, ὅτι ἄλφα λέγεται, καὶ μαθόντα τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν ἐκφώνησιν, ὕστερον λαβεῖν καὶ τὴν ἀκριβῆ κατανόησιν τῆς δυνάμεως τοῦ στοιχείου' ἐν δὲ τῆ περὶ Θεοῦ πίστει ἡγεῖται μὲν ἡ ἔννοια ἡ περὶ τοῦ, ὅτι ἔστι Θεός' ταύτην δὲ ἐκ τῶν δημιουργημάτων συνάγομεν. Σοφὸν γάρ, καὶ δυνατόν, καὶ ἀγαθόν, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ ἀόρατα ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κτίσεως νοοῦντες ἐπιγινώσκομεν. Οὕτω δὴ καὶ Δεσπότην ἑαυτῶν αὐτὸν καταδεχόμεθα. 'Επειδὴ γὰρ πάντος μὲν τοῦ κόσμου Δημιουργὸς ὁ Θεός, μέρος δὲ κόσμου ἡμεῖς, καὶ ἡμῶν ἄρα Δημιουρ-

γὸς ὁ Θεός. Ταύτη δὲ τῆ γυώσει ἡ πίστις ἀκολουθεῖ, καὶ τῆ τοιαύτη πίστει ἡ προσκύνησις.

2. Νθν δε έπειδή πολύσημόν έστι το της γνώσεως όνομα, οί καταπαίζοντες των ἀκεραιοτέρων, καὶ ὁμοίως ἐπιδεικνύμενοι τοις παραδόξοις, ώς οί έν τοις θεάτροις έν ταις πάντων όψεσι τὰς ψήφους κλέπτοντες, τῆ ἐρωτήσει τοῦ καθόλου τὸ παν συναρπάζουσιν. Έπειδη γαρ το της γνώσεως όνομα έπὶ πολύ διαβαίνει, καὶ γνωστὸν τί ἐστι, τὸ μὲν κατὰ άριθμόν, τὸ δὲ κατὰ μέγεθος, τὸ δὲ κατὰ δύναμιν, τὸ δὲ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεως, τὸ δὲ κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως, τὸ δὲ κατ' οὐσίαν' οὖτοι, ἐν ἐρωτήματι τὸ ὅλον παραλαμβάνοντες, έὰν μὲν λάβωσιν ἡμᾶς ὁμολογοῦντας, ὅτι γινώσκομεν, απαιτούσιν ήμιν της ούσίας την είδησιν έαν δὲ ἴδωσιν ἡμᾶς εὐλαβουμένους πρὸς τὴν ἀπόφασιν, περιτρέπουσιν ήμιν της ἀσεβείας τὸ ὄνειδος. 'Αλλ' ήμεις είδέναι μεν δμολογοθμεν το γνωστον τοθ Θεοθ, είδέναι δέ τι πάλιν δι εκφεύγει ήμων την κατάληψιν. '12ς οδυ εάν με έρωτήσης, εἰ οἶδα, τί ἐστιν ἄμμος, καν ἀποκρίνωμαι, ὅτι έπίσταμαι, συκοφαντήσεις προδήλως, έαν εύθυς και τον άριθμον αὐτης ἀπαιτήσης διότι ή μεν πρώτη σου ερώτησις πρὸς τὸ είδος ἔφερε τῆς ἄμμου, ἡ δὲ δευτέρα συκοφαντία περί του άριθμου αὐτης περιετράπη. "Ομοιόν ἐστι τοῦτο τὸ σόφισμα τῷ λέγοντι Οἶδας Τιμόθεον; Οὐκοῦν ἐὰν Τιμόθεον οίδας, οίδας αὐτοῦ καὶ τὴν φύσιν, ἀλλὰ μὴν ώμολόγησας είδέναι Τιμόθεον, ἀπόδος τοίνυν ἡμιν τὸν λόγον τῆς Τιμοθέου φύσεως. Έγω δε καὶ οίδα Τιμόθεον καὶ οὐκ οίδα οὐ μὴν κατὰ ταὐτόν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ. Οὐ γὰρ καθ' ὁ οἶδα, κατὰ τοῦτο καὶ οὐκ οἶδα ἀλλὰ κατ ἄλλο μὲν οἶδα, κατ ἄλλο δὲ άγνοω. Οΐδα μεν γάρ αὐτὸν κατά τὸν χαρακτήρα, καὶ τὰ λοιπὰ ἰδιώματα ἀγνοῶ δὲ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν. Ἐπεὶ καὶ ἐμαυτὸν οὕτω τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ οἶδα καὶ ἀγνοῶ. Οἶδα μεν γαρ εμαυτον όστις είμι ουκ οίδα δε, καθο την ουσίαν μου άγνοω.

3. Επεὶ ἐξηγησάσθωσαν ἡμῖν, πῶς εἶπεν ὁ Παῦλος, ὅτι

' Νθυ μεν εκ μέρους γινώσκομεν.' "Αρα εκ μέρους την οδσίαν : Cor. xiii. 9. αὐτοῦ γινώσκομεν, οἱονεὶ μέρη τῆς οὐσίας αὐτοῦ γινώσκομεν; "Αλλ' ἄτοπου, ἀμερὴς γὰρ ὁ Θεός. 'Αλλ' ὅλην αὐτὴν γινώσκομεν: Πῶς οὖν, "Όταν ἔλθη τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους ι Cor. xiii. 10. καταργηθήσεται; 'Οί δὲ είδωλολάτραι τί ἐγκαλοῦνται; Οὐχ ότι, 'γνόντες τὸν Θεόν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν;' "Η Γαλάται Rom. i. 21. δὲ οἱ ἀνόητοι ὑπὸ τοῦ Παύλου διὰ τί ὀνειδίζονται, λέγοντος: ' Νυνὶ δέ, γνόντες τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, Gal. iv. 9. πως επιστρέφετε πάλιν επί τὰ ἀσθενή καὶ πτωχὰ στοιχεία; Γυωστός δὲ πῶς ἢυ ἐν τῆ Ἰουδαία ὁ Θεός; ᾿Αρα ἐπειδὴ ἐν τη 'Ιουδαία ή οὐσία, ήτις ποτε ήν, ἐπεγνώσθη; "Εγνω,' Is. i. 3. φησί, 'βοῦς τὸν κτησάμενον αὐτόν' δηλονότι ὁ βοῦς καθ' ύμας έγνω την οὐσίαν τοῦ Κυρίου 'Καὶ ὄνος την φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ.' ἔγνω οὖν καὶ ὁ ὄνος τῆς φάτνης τὴν οὐσίαν. ''Ισραήλ δέ με,' φησίν, 'οὐκ ἔγνω.' Τοῦτο ἐγκαλεῖται καθ' ύμας 'Ισραήλ, ὅτι τὴν οὐσίαν, ἥτις ποτέ ἐστι, τοῦ Θεοῦ οὐκ $\epsilon \pi \epsilon \gamma \nu \omega$. 'Έκχ ϵ ον,' φησί, 'τὴν ὀργήν σου $\epsilon \pi \iota$ τὰ $\epsilon \theta \nu \eta$ τὰ Ps. Ixxix. μὴ γινώσκοντά σε,' τουτέστι, τὰ τὴν οὐσίαν σου μὴ κατει- lxxviii.) 6. ληφότα. 'Αλλά πολλαχως ή γνωσις, ως έφαμεν. "Η τε γάρ τοῦ κτίσαντος ήμας σύνεσις, καὶ ή τῶν θαυμασίων αὐτοῦ κατανόησις, καὶ ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν, καὶ ἡ οἰκείωσις ή πρὸς αὐτόν οἱ δέ, πάντα ταῦτα παρωσάμενοι, ἐπὶ έν σημαινόμενον την γνωσιν έλκουσι, την θεωρίαν αὐτης τοῦ Θεού της οὐσίας. 'Θήσεις,' φησίν, 'ἀπέναντι τῶν μαρτυ- Εχ. ΧΧΥ. 21. ρίων, ὅθεν γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖθεν.' Αρα τὸ Γνωσθήσομαι, αντί τοῦ την οὐσίαν μου ἐμφανίσω; "Εγνω Κύριος τοὺς 2 Tim. ii. 19. όντας αὐτοῦ. Αρα οὖν τῶν μὲν ξαυτοῦ τὴν οὐσίαν ἔγνω, των δε απειθούντων αγνοεί την οὐσίαν; "Εγνω 'Αδάμ την Gen. iv. 1. γυναίκα αὐτοῦ.' Αρα τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἐγνώρισε; καὶ περὶ της 'Ρεβέκκας, 'Παρθένος,' φησίν, 'ανηρουκ έγνω αὐτήν' καί, Gen. xxiv. 16. 'Πως ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;' Αρα 'Ρεβέκκας Luke i. 34. μεν την οὐσίαν οὐδεὶς ἐπέγνω; Μαρία δὲ τοῦτό φησιν ὅτι Οὐδενὸς ἀνδρὸς ἐνόησα τὴν οὐσίαν; "Η τό, "Εγνω, ἐπὶ τῶν γαμικών συμπλοκών έθος τη Γραφή δυομάζειν; καὶ τὸ

γνωσθήσεσθαι τὸν Θεὸν ἀπὸ τοῦ ἱλαστηρίου, τουτέστιν, ἐμφανισθήσεσθαι τοῖς λατρεύουσι. Καὶ τό, "Εγνω Κύριος τοὺς ὅντας αὐτοῦ, τουτέστιν, ἐδέξατο αὐτοὺς διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκείωσιν.

EPISTOLA 236.

Τῷ αὐτῷ ἀμφιλοχίφ.

1. Έζητημένον ήδη παρά πολλοίς τὸ εὐαγγελικὸν ρητόν Mark xiii. 32. περί τοῦ ἀγνοεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὴν ήμέραν τοῦ τέλους, καὶ τὴν ὥραν, καὶ μάλιστα συνεχῶς προβαλλόμενον παρά των 'Ανομοίων έπὶ καθαιρέσει τῆς δόξης του Μονογενούς είς ἀπόδειξιν του κατὰ τὴν οὐσίαν ανομοίου, και της κατά την άξίαν ύφέσεως, ώς οὐ δυναμένου οὖτε την αὐτην ἔχειν φύσιν, οὖτε ἐν ὁμοιότητι μιῷ νοεῖσθαι τοῦ μὴ πάντα εἰδότος πρὸς τὸν ἐμπεριλαβόντα τὴν εἴδησιν των όλων τη προγνωστική ξαυτού και ξπιβλητική των μελλόντων δυνάμει τοῦτο νῦν παρὰ τῆς σῆς συνέσεως ἡμίν ώς καινον προεβλήθη. Α τοίνυν έκ παιδός παρα των πατέρων ήκούσαμεν, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὰ καλὰ φιλίαν άβασανίστως παρεδεξάμεθα, ταῦτα εἰπεῖν ἔχομεν, τῶν μὲν Χριστομάχων την άναισχυντίαν οὐ διαλύοντα, (τίς γὰρ αν καὶ φανείη λόγος της δρμης αὐτῶν ἰσχυρότερος;) τοῖς δὲ ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, καὶ τῆς ἐκ τοῦ λόγου ἀποδείξεως ἰσχυροτέραν την έκ πίστεως πρόληψιν κεκτημένοις, άρκοῦσαν ἴσως παρεχόμενα την πληροφορίαν. "Ότι τό, οὐδείς, καθολικὸν μεν είναι δοκεί ρήμα, ώς μηδε εν πρόσωπον δια τής φωνής ταύτης ύπεξηρησθαι έστι δε ούχ ούτω παρά τη Γραφή αναφερόμενον, ως τετηρήκαμεν έπλ τοῦ, 'Οὐδείς αγαθὸς εί μη Mark x. 18. είς ὁ Θεός. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ ἑαυτὸν ἔξω τιθεὶς 1 τῆς τοῦ

¹ Eunomius also asserted that the $\mu\acute{o}\nu$ os $\grave{a}\gamma a\theta\acute{o}s$ does not here exclude the speaker.

άγαθοῦ φύσεως ὁ Υίός, ταῦτα λέγει. 'Αλλ' ἐπειδὴ τὸ πρῶτον άγαθον ὁ Πατήρ, τό, οὐδείς, συνυπακουομένου τοῦ, πρώτος, εἰρῆσθαι πιστεύομεν καὶ τό, 'Οὐδείς οίδε τὸν Υίὸν εἰ μὴ ὁ Matt. xi. 27. Πατήρ.' Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ ἄγνοιαν τοῦ Πνεύματος κατηγορεί, άλλα πρώτω τῷ Πατρὶ ὑπάρχειν τὴν γνῶσιν τῆς ξαυτοῦ φύσεως μαρτυρεί. Οὕτω καὶ τό, 'Οὐδεὶς οἶδε,' την πρώτην Matt. xxiv. είδησιν των τε όντων καὶ των ἐσομένων ἐπὶ τὸν Πατέρα ανάγοντος, καὶ διὰ πάντων την πρώτην αἰτίαν τοῖς ανθρώποις ύποδεικυύντος εἰρῆσθαι νομίζομεν. Ἐπεὶ πῶς ἢ ταῖς λοιπαίς μαρτυρίαις της Γραφης ἀκολουθεί τὸ ἡητόν, ἡ ταίς κοιναίς ήμων έννοίαις συμβαίνειν δύναται, των πεπιστευκότων Εἰκόνα εἶναι τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου τὸν Μονογενῆ, Εἰκόνα Col. i. 15. δε ου χαρακτήρος σωματικού, άλλ' αυτής τής Θεότητος, καί των επινουμένων τη οὐσία τοῦ Θεοῦ μεγαλείων, Εἰκόνα δυνάμεως, Εἰκόνα σοφίας, καθὸ εἴρηται Χριστὸς Θεοῦ δύναμις, 1 Cor. i. 24. καί Θεοῦ σοφία; Μέρος δὲ δηλονότι τῆς σοφίας ἡ γνῶσις. ην ουκ εξεικονίζει πάσαν, είπερ τινών απολείπεται. Πώς δε καὶ ὁ Πατήρ, ' δι' οὖ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε,' τούτω τὸ ἐλάχισ- Heb. i. 2. του μέρος των αιώνων, την ήμέραν εκείνην και την ώραν, οὐκ ἔδειξεν; "Η πως ὁ των ὅλων Ποιητής τοῦ ἐλαχίστου μέρους των ύπ' αὐτοῦ κτισθέντων τῆς γνώσεως ἀπολείπεται; 'Ο δε λέγων, πλησίον τοῦ τέλους, τάδε καὶ τάδε έν τῷ οὐρανῷ σημεῖα καὶ ἐν τοῖς κατὰ γῆν χωρίοις φανήσεσθαι, πῶς αὐτὸ τὸ τέλος ἀγνοεῖ; Ἐν οἶς γὰρ λέγει, 'Οἴπω Matt. xxiv. 6. τὸ τέλος, οὐχ ὡς ἀμφιβάλλων, ἀλλ' ὡς είδως διορίζεται. Επειτα μέντοι εθγνωμόνως σκοποθντι, πολλά καὶ ἀπὸ τοθ ανθρωπίνου μέρους ὁ Κύριος διαλέγεται τοῖς ανθρώποις οἷον, ' Δός μοι πιείν,' φωνή έστι τοῦ Κυρίου τὴν σωματικὴν χρείαν John iv. 7 έκπληροῦσα. Καίτοι ὁ αἰτῶν οὐχὶ σὰρξ ἦν ἄψυχος, ἀλλὰ Θεότης σαρκί εμψύχω κεχρημένη. Οὕτω καὶ νῦν τὸ τῆς άγνοίας έπὶ τὸν οἰκονομικῶς πάντα καταδεξάμενον, καὶ προκόπτοντα παρά Θεφ καὶ ἀνθρώποις σοφία καὶ χάριτι, λαμ- Luke ii. 52. βάνων τις, οὐκ ἔξω τῆς εὐσεβοῦς ἐνεχθήσεται διανοίας.

2. Της σης δ' αν είη φιλοπονίας εκθέσθαι τας εὐαγγελικάς

ρήσεις, καὶ συγκρίναι ἀλλήλαις τήν τε Ματθαίου καὶ την

Μάρκου. Οὖτοι γὰρ μόνοι συνενεχθέντες περὶ τὸν τόπον τοῦτον ἀλλήλοις φαίνονται. Ἡ μὲν οὖν τοῦ Ματθαίον λέξις ούτως έχει 'Περί δε της ημέρας εκείνης και της ώρας 36. οὐδείς οἶδεν, οὐδε οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εὶ μὴ ὁ Πατηρ Mark xiii. 32. μόνος. ή δε τοῦ Μάρκου 'Περὶ δε της ημέρας καὶ ώρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδε οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, οὐδε ὁ Υίός, εἰ μη ό Πατήρ.' Τι τοίνυν έστιν έν τούτοις έπισημήνασθαι άξιον; Ότι ὁ μὲν Ματθαίος οὐδὲν εἶπε περὶ τῆς τοῦ Υίοῦ αγνωσίας· δοκεῖ δὲ τῷ Μάρκῳ συμφέρεσθαι κατὰ τὴν ἔννοιαν, ἐκ τοῦ φάναι, Εὶ μὴ ὁ Πατὴρ μόνος. Ἡμεῖς δὲ ήγούμεθα τό, μόνος, πρὸς την τῶν ἀγγέλων ἀντιδιαστολην εἰρῆσθαι. τὸν δὲ Υίὸν μὴ συμπαραλαμβάνεσθαι τοῖς έαντοῦ δούλοις, κατὰ τὴν ἄγνοιαν. 'Αψευδής γὰρ ὁ εἰπών, John xvi. 15. ὅτι ΄ Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατηρ ἐμά ἐστιν.' Ἐν δέ, ὧν ἔχει, καὶ ἡ γυῶσίς ἐστι τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ώρας. Παρασιωπήσας τοίνυν, ως δμολογούμενον, τὸ ξαυτοῦ Πρόσωπον έν τη λέξει τοῦ Ματθαίου ὁ Κύριος, τοὺς ἀγγέλους είπεν άγνοείν, ειδέναι δε τον Πατέρα μόνον την τοῦ Πατρός γυώσιν κατά τὸ σιωπώμενον καὶ ξαυτοῦ είναι λέγων, διὰ τὸ καὶ ἐν ἄλλοις εἰρηκέναι. 'Καθώς γινώσκει με δ Πατήρ, κάγω γινώσκω τὸν Πατέρα.' Εἰ δὲ γινώσκει δ Πατήρ του Υίου όλου δι' όλου, ώστε καὶ τὴυ ἐναποκειμένην αὐτῷ σοφίαν πᾶσαν ἐπίστασθαι κατὰ τὸ ἴσον μέτρον καὶ

> ἐπιγνωσθήσεται παρὰ τοῦ Υίοῦ, δηλονότι, μετὰ πάσης τῆς ένυπαρχούσης αὐτῷ σοφίας καὶ τῆς προγνώσεως τῶν μελλόντων. Ταύτης μεν οθν άξιοθμεν της παραμυθίας το παρά τώ Ματθαίω κείμενου Εί μὴ ὁ Πατὴρ μόνος. Τὸ δὲ Μάρκου, έπειδή φανερώς δοκεί καὶ τὸν Υίὸν ἀπομερίζειν τῆς γνώσεως, ούτω vοοῦμεv ὅτι οὐδεὶς οἶδεv, οὕτε οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, αλλ' οὐδε ὁ Υίὸς ἔγνω, εὶ μὴ ὁ Πατήρ· τουτέστιν, ἡ αἰτία τοῦ εἰδέναι τὸν Υίὸν παρὰ τοῦ Πατρός. Καὶ ἀβίαστός ἐστι τῷ εὐγνωμόνως ἀκούοντι ἡ εξήγησις αὕτη επειδή οὐ πρόσκειται τό, μόνος, ώς καὶ παρὰ τῷ Ματθαίφ. "Εστιν οῦν ὁ

John x. 15.

νοῦς ὁ παρὰ τῷ Μάρκῳ τοιοῦτος. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὕτε οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὶ οὐδὶ ἄν ὁ Υἱὸς ἔγνω, εἰ μὴ ὁ Πατήρι ἐκ γὰρ τοῦ Πατρὸς αὐτῷ ὑπῆρχε δεδομένη ἡ γνῶσις. Τοῦτο δὲ εὐφημότατόν ἐστι καὶ θεοπρέπες περὶ τοῦ Υἱοῦ λέγειν, ὅτι οὖπέρ ἐστιν ὁμοούσιος, ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ γινώσκειν ἔχει, καὶ τὸ ἐν πάση σοφία καὶ δόξῃ τῆ πρεπούση αὐτοῦ τῆ Θεότητι θεωρεῖσθαι.

* * * * * *

- 5. * * * Περὶ δὲ τῆς ἐν τῷ βαπτίσματι ἀνανεύσεως οὐκ οἶδα τί ἐπῆλθε σοι ἐρωτῆσαι, εἴπερ ἐδέξω τὴν κατάδυσιν τὸν τύπον τῶν τριῶν ἡμερῶν ἐκπληροῦν. βαπτισθῆναι γὰρ τρισσάκις ἀδύνατον μὴ ἀναδύντα τοσαυτάκις. * * *.
- 6. Οὐσία δὲ καὶ Ὑπόστασις ταύτην ἔχει τὴν διαφοράν, ἡν έχει τὸ κοινὸν πρὸς τὸ καθ' έκαστον οἶον ὡς ἔχει τὸ ζῷον προς του δείνα ἄυθρωπου. Διὰ τοῦτο Οὐσίαν μεν μίαν ἐπὶ της Θεότητος δμολογοθμεν, ώστε τὸν τοθ είναι λόγον μη διαφόρως αποδιδόναι Υπόστασιν δε ιδιάζουσαν, ζυ ασύγχυτος ήμιν και τετρανωμένη ή περί Πατρός και Υίου και άγίου Πνεύματος ἔννοια ἐνυπάρχη. Μὴ γὰρ νοούντων ἡμῶν τους αφωρισμένους περί έκαστον χαρακτήρας, οίον Πατρότητα καὶ Υιότητα καὶ 'Αγιασμόν, ἀλλ' ἐκ τῆς κοινῆς ἐννοίας τοῦ είναι δμολογούντων Θεόν, αμήχανου ύγιως του λόγου της πίστεως ἀποδίδοσθαι. χρη οὖν, τῷ κοινῷ τὸ ἰδίαζον προστιθέντας, ούτω την πίστιν όμολογείν κοινον ή Θεότης, ίδιον ή Πατρότης συνάπτοντας δε λέγειν Πιστεύω είς Θεὸν Πατέρα. Καὶ πάλιν ἐν τῆ τοῦ Υἱοῦ ὁμολογία τὸ παραπλήσιον ποιείν, τῷ κοινῷ συνάπτειν τὸ ἴδιον, καὶ λέγειν Πιστεύω είς Θεον Υίον. 'Ομοίως καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου κατὰ τὸ ἀκόλουθου τῆς ἐκφωνήσεως τὴν προφορὰν σχηματίζοντας λέγειν Πιστεύω καὶ εἰς τὸ 1Θεῖον Πνεθμα τὸ ἄγιον ωστε δι' ὅλου καὶ τὴν ἐνότητα σώζεσθαι ἐν τη

¹ Contrast what St. Basil wrote in Ep. 8, § 2 (A.D. 360), δέον όμολογεῖν Θεὸν τὸν Πατέρα, Θεὸν τὸν Υἰόν, Θεὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, see pp. xliii, xlvii ff.

της μιᾶς Θεότητος όμολογία, καὶ τὸ τῶν Προσώπων ἰδιάζον όμολογεῖσθαι ἐν τῷ ἀφορισμῷ τῶν περὶ ἔκαστον νοουμένων ἰδιωμάτων. Οἱ δὲ ταὐτὸν λέγοντες Οὐσίαν καὶ Ὑπόστασιν ἀναγκάζονται Πρόσωπα μόνον ὁμολογεῖν διαφορά, καὶ ἐν τῷ περιίστασθαι λέγειν τρεῖς Ὑποστάσεις, εὐρίσκονται μὴ φεύγοντες τὸ τοῦ Σαβελλίου κακόν, δς καὶ αὐτός, πολλαχοῦ συγχέων τὴν ἔννοιαν, ἐπιχειρεῖ διαιρεῖν τὰ Πρόσωπα, τὴν αὐτὴν Ὑπόστασιν λέγων πρὸς τὴν ἑκάστοτε παρεμπίπτουσαν χρείαν μετασχηματίζεσθαι. * * *

TEXTS EXPLAINED

				PAGE	PAGE
Gen. i. 5			٠	132	John x. 15 170
Ex. xxxiii. 21 .					x. 30 116
Num. xi. 25, 26					xii. 49 44, 46
Ps. vi. I (title).					xiv. 2 84
xxxiii. 6.					xiv. 9 47
xxxvi. 9					xiv. 17 107
civ. 30					xiv. 23
cxix. 91					xvi. 14 93, 94
Is. vi. 3					xvi. 15 170
xlii. 5					xvii. 10 45, 46
xlviii. 16.					xx. 22, 23 83
XIVIII. 10	•	•	•	100	Rom. xi. 36 25, 26
-	 				1 Cor. ii. 12
N 44 ***			-6		xii. 4-6
Matt. iii. II					
xi. 27					xiii. 9, 10 163, 167
xxiv. 36 .					
xxiv. 51 .					iii. 14–18 105, 106
xxviii. 19	٠			58 π.	Gal. iv. 4 30
Mark x. 18	٠	٠		108	Phil. ii. 9 39
xiii. 32					Col. ii. 12
John i. I				33	1 Thess. iii. 12, 13 105
i. 48				164	2 Thess. iii. 5 104
iii. 5			•	75	2 Tim. ii. 19 167, 168
iv. 23, 24 .					iii. 16 106
vi. 27					Heb. viii. I
vi. 63					1 Pet. iii. 21

INDEX I

Actius, 18, 19.
Africanus, quoted, 144.
Ambrose, 23 note.
Amphilochius, 13.
Angels as witnesses, 65.
Anointing in Baptism, 130.
Athanasius, 20 note, 30 note; his forms of doxology, 147 note.
Athenogenes, 145.
Attributes, man knows the, of God, 163.

Baptism, heretical, 60; into Christ, 63; into the Spirit, 63; into Christ's death, 63; and Faith, 64; into Moses, in Cloud, in Sea, 68, 70; in Water, 73, 76; burial in, 74; One, 74; trine immersion, 75, 130, 171; two-fold purpose of, 75; office of Water in Christian Baptism, 75; office of the Spirit in Christian Baptism, 76; of Fire, 77; in Blood, 77.

Basil, his life, xxxv ff.; his 'economy,' xliii, xlvii ff.
Bingham, on the Gloria Patri, 16 note.

Blessing of water and oil, 130. Bona, account of early forms of Gloria, 16 note.

Cappadocia, language of, 147. Casaubon on Erasmus' criticism, 125 note. Catechism of the Eastern Church,

128 note.

Chanaan, 103.

'Christ' implies the Trinity, 63.
Church, the troubles of the, at the time of writing, 150.
Clement of Alexandria, 21.
Clement of Rome, 139, 141.
Cloud, a type of the Spirit, 70.
Cocus on Erasmus' criticism, 125 note.
Confession of faith in Baptism, 133.
Constitutions, Apostolical, doxologies in, 147 note.

Cyril of Alexandria, 58.

Cyril of Jerusalem, statements about the Holy Spirit, 50 note.

Cross, Sign of the, 128.

Day, our Lord's not knowing the, Ep. 236.

Death of Christ, in connexion with baptism, 73.

Dianius, 139 note.

Dionysius of Alexandria, 140.

Dionysius of Rome, 140.

East, praying towards the, 129, 131.
'Economy,' St. Basil's, in not

using Θεός of the Holy Spirit, pp. xliii, xlvii ff., 171 note. End, did our Lord know the day

of the,? Ep. 236.

Erasmus, his doubt concerning genuineness of part of De Spiritu Sancto, 125 note.

Esau, 103.

Essence, man cannot know the Divine, 163.

Eucharist, the prayers before and after the Consecration, 129 note. Eudoxius, 19 note.

Eunomius, 19 note; on the Holy

Spirit, 55, 56 note. Eusebius of Caesarea, 141.

Eustathius of Sebaste, 18 note, 148 note.

Faith, and Baptism, 64; in the Spirit, 68, 71; in Moses, 71; precedes knowledge in science, 165; follows knowledge in re-

ligion, 165. Father, Titles of the, Oeds kal Πατήρ, 19, 26, 33, 104; Θεδς Δημιουργός $\Pi a \tau \eta \rho$, 91; ó (Arian), 20, 21; ἡ ἀνωτάτω Αἰτία, 23; ὁ Θεὸς τῆς δύξης, 26; δ Πατήρ, τοῦ Χριστοῦ, 26, τοῦ Δεσπότου ήμων καὶ Ποιητοῦ, 48, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 45; δ Θεός, 27; ή Δόξα, 38; δ Αρχέτυπος, 38, 53, 95; τδ οντως Αγαθόν, 43; ὁ Γεννήσας, 46; δ Προστάσσων, 80; τδ Πρωτότυπον, 92; Πνεθμα, 97.

Fialon, 49 note.
Firmilian, 146.
First Day, meaning of, 132.
Genuflexions, meaning of, 132.
Gift, of the Spirit, 112; of the

Son, 113.
Gregory of Nazianzus, Oratio on the Holy Spirit, 50 note.
Gregory of Neocaesarea, 145.

Ham, 103.
Heavenly Powers, 79-82.
Heresies on the Holy Spirit, 57 note.
Heretical use of Scripture, 59.
Holy Place, purpose of, 130.
Hooker on St. Basil's form of doxology, 18 note.
Hymns quoted, 145.
Hypostasis and Ousia, the difference between, Ep. 236.

Imitation of Christ, 73. Immersion, Trine, 75, 130, 171. Inspiration of Scripture, 106.
Intercession, of the Son, 101; of the Spirit, 101.
Invocation at the Eucharist, 129.
Irenaeus, 139, 141.
Isaac, 70.

Jacob, 102.
Jahn, author of Basilius Magnus
Plotinizano, 49 note.
John the Baptist, his Baptism, 76,
77.
Jonah, 70.

Knowledge, the Spirit's, 101; of God, Ep. 233, Ep. 234; comes after faith, Ep. 235; applies to many objects, 166; of Essence, unattainable, 167; God's, of His own, 168.

Law of Moses, 71.

Meletius of Pontus, 125 note, 146. Mesopotamia, language of, 146. Moses, 68–72.

Operations, of the Son, 79; of the Spirit, 98.

Order of the Persons in the Trinity, 78.

Origen, 142.

Oudinus on Erasmus' criticism, 125 note.

Ousia and Hypostasis, the difference between, Ep. 236.

Passover, its typical meaning, 69. Pentecost (the season between Easter and Whitsunday), 132. Pharaoh, 70.

Philaret, catechism of, 126.

Philostorgius, his statement as to form of doxology incorrect, 16 note.

Place, properly used of God, 20 note, 120; improperly used of the Spirit, 20.

Plato, his ἀρχαί, 22 note.

Plotinus, 49 note.

Presence of the Spirit, in Baptism, 75,76; in the Heavenly Powers, 79; in the Christian, 119, 123.

Renunciation of Satan at Baptism, 130. Rock a type of Christ, 69.

Sabellianism, 116, 172. Sapphira, 78.

Serpent, the brazen, 69. Son, Titles of the, Yids $\kappa \alpha i \Theta \epsilon \delta s$, $\gamma \hat{\omega} \nu$) $\Lambda \dot{o} \gamma o s$, 43, 80; $\Delta \eta \mu o v \rho \gamma \dot{o} s$ $\tau \hat{\omega} \nu$ $\delta \lambda \omega \nu$, 20, $\tau \hat{\eta} s$ $\kappa \tau i \sigma \epsilon \omega s$, 23, 25, 47; ὄργανον (Arian), 21, (Philo), 20 note, (Nestorian), 20 note; ὑπουργός (Arian), 20; ἄνθρωπος Θεοφόρος (Nestorian), 20 note; Δεσπότης τῶν ὅλων, 23, ημων, 48; Θεὸς Λόγος, 25;Λόγος, 39, 45, 80; Αρχηγὸς τῆς $\zeta \omega \hat{\eta} s$, 26; $X \circ \rho \eta \gamma \delta s (\tau \hat{\eta} s \zeta \omega \hat{\eta} s)$, 26; δ Κύριος, 26; ή Κεφαλή της Έκκλησίας, 27; "Ανθρωπος Θεός, 30 note; Θεοῦ Δύναμις, 34, 39, 44, 46, 47; $\Theta \in \hat{v} \Sigma \circ \phi (\alpha, 34, 39,$ 46, 47; Σοφία **Α**ὐτοτελής, 44; Εἰκὼν (τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου), 34, 38, 53, 92, 95; 'Απαύγασμα $(\tau \hat{\eta} s \ \delta \delta \xi \eta s), \ 34, \ 38, \ 123; \ \delta$ Μονογενής, 31, 45, 88, 94; δ **Μονογενής Θεός, 34, 39, 43, 62,** 91; Μονογενής Υίός, 35, 91; Υίὸς (τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα), 39;Ποιμήν, 39, 40; Βασιλεύς, 39, 40; 'Ιατρός, 39, 41; Νυμφίος, 39, 41; 'Οδός, 39, 41, 43; Θύρα, 39, 40, 41; $\Pi \eta \gamma \dot{\eta}$, 39; "Aptos, 39; 'Αξίνη, 39; Πέτρα, 39, 40; $\Phi\hat{\omega}s$, $\tau\hat{o}$ $d\lambda\eta\theta\iota\nu\delta\nu$, 43, 94; $K\rho\iota\tau\hat{\eta}s$ δίκαιος, 43; Ανάστασις, 43;

Αὐτοζωή, 44; ὁ ἀεὶ Τέλειος, 47; ὁ ἀδιδάκτως Σοφός, 47; Ποιητής, 48, 79; ὁ μακάριος καὶ μόνος Δυνάστης, 84; Παράκλητος, 93, 98; Πνεῦμα, 97; Χαρακτὴρ (τοῦ Πατρός), 124; ἰσότυπος Σφράγις (τοῦ Πατρός), 124; ὁ τῶν ὅλων Σωτήρ, 144.

Spirit, Titles of the, Θείον Πνεθμα, 23, 98, 141, 171; Πνεθμα Θεοθ, 51; Πνεθμα τῆς ἀληθείας (ὁ παρὰ τοθ Πατρὸς ἐκπορεύεται), 51, 98; Πνεθμα εὐθές, 51, 97; Πνεθμα ἄγιον, 51; Παράκλητος, 53, 93, 98; ζωῆς Κύριος, 66; Οὐσία ζῶσα, 93; Οὐσία ἀγιασμοθ Κυρία, 93; ὁ στερεῶν, 80; Πνεθμα Χριστοθ, 93; Φῶς, 95; Πνεθμα, 97; Πνεθμα Σοφίας, 98; Κύριος, 104, 105; ᾿Αρχηγὸς τῆς ζωῆς, 137; σωτήριον Πνεθμα, 152.

Spirits, influence of evil, on the mind, 161.

Standing at Prayer, 131, 132.

Titles of the Spirit, an argument from, 97.
Tradition, § 66 ff.
Types, 68-72.

Water from the Rock, 69.
Will of the Father, 79.
Works, man knows the, of God, 164.
Worship follows faith, 163.

INDEX II

άγαθότης, 48, 95. άγιασμός, 80, 81, 93, 95. άγιος, φύσει, 80; άγιος, άγιος, άγιος, άγραφος, 59, 128, 134, 138. άδης, 74. άδιαίρετος, 78. άδιάστατος, άδιαστάτως, 46, 77. άδυτον, 130. αίμα, 69. αὶτία, ἡ ἀνωτάτω, 23; προκαταρκτική, 79; δημιουργική, 79; τελειωτική, 79; τοῦ είναι, 26. αίτιον, 24; προκαταρκτικόν, 21, 48; συνεργόν, 21; συναίτιον, 21; ποιητικόν, 22, 48; ὀργανικόν, 22; παραδειγματικόν, 22; τελικόν, 22. άλλοίωσις, 51. άλλότριος, κατά φύσιν, 24; τὸ άλλότριον, της φύσεως, 25. άλλοτρίωσις, του Πνεύματος, 85. άναγεννηθηναι, 59. ἀνάδειξις, 129. άνάνευσις, 171. άνευ; ὧν οὐκ, 21, 22, 82. ανόμοιος, 18, 19, 88. ἀνωτάτω; ἡ ἀνωτάτω φύσις 50; ἡ άνωτάτω αἰτία, 23. άξία, 32, 41, 136, 137; οἰκεία, 122; $\theta \epsilon i \alpha, 45.$ άξίωμα, 35, 84, 88, 95, 133. άπαράλλακτος, ἀπαραλλάκτως, κατὰ την οὐσίαν, 46; κατά την δύναμιν, 46; της Θεότητος, 91. άπαρχή, 76, 84. άπαυστος, 122.

άπλοῦς, 52. ἀπρόσιτος, 52. άριθμός, άριθμείν, άρίθμησις, 88, 90, άρνησίθεος, 62. άρνησίχριστος, 62. άρραβών, 75, 76, 85. άρχαίος, 53, 73, 131. ἀρχή, μία, 79. άρχικός, 79. ἀσάφεια, 105, 131. ἀσύγχυτος, 171. αὐτεξούσιος, 81. αὐτοαλήθεια, 97 note, 162. ἄφθονος, 52. άχρόνως, 47. άχώρητος, 108, 109. άχωριστος, άχωρίστως, 61, 77, 83, 95.

βάπτισμα, §§ 24-36; νομικόν, 72. βλασφημία, βλασφημεῖν, 101, 113, 149, 156; τοῦ Πνεύματος, εἰς τὸ Πνεῦμα, 94, 137, 148. βούλημα, 42; see also θέλημα. βουνός, 67. βραβεῖον, 85. βραβεύειν, 149, 154.

γεννητώς, 93. γονυκλισία, 132.

δεξιά, δεξιός, 33, 35. δεύτερος, 96; θεός, 91, 95. δημιουργός, δημιουργεῖν, δημιουργία, δημιουργικός, 20, 48, 79, 82.

διά, 19, 20, 22, 24, 26, 28, 29, 36, 37, 43, 44, 79, 95. διαθήκη, παλαιά, 105. διακονία, 100. διαμονή, 122. διασπάν, 64. διάστημα, 32, 116. διαφορά, 84. διάφορος, 29; τὸ διάφορον της φύσεως, 23. διχοτομία, 85. δόγμα, 59, 95, 102, 127, 138, 144. δοκιμασία, 77. δόξα (quality), 35, 37, 94, 110, 136; (action), 61, 94, 133, 141. δοξολογία, 16, 31, 36, 37, 39, 82, 92, 96, 109, 114, 117, 122, 134, 138, 139, 144, 146. δουλεία, δουλεύειν, 65, 102, 111. δοῦλος, δουλικός, 94, 100, 101, 102, δυσέφικτος, 107. δυσμετάπτωτος, 98. ἔγγραφος, ἐγγράφειν, 115,127,133, 138. ϵ δ ϵ μ, 131. είδος, 22, 118. είκών, 92, 123. ἐκ, 19, 20, 22, 24, 27. $\dot{\epsilon}\lambda\epsilon\nu\theta\epsilon\rho\dot{\epsilon}\alpha$, $\dot{\epsilon}\lambda\epsilon\nu\theta\epsilon\rho\sigma\dot{\nu}\nu$, 65, 102, 103,

έμφυσᾶν, έμφύσημα, 83. έν, 17, 20, 22, 24, 28, 79, 95, 114, 117, 118 ff., 122, 124, 133. ένανθρώπησις, 113. ένέργεια, 44, 78, 98, 118; θεία, 44; $\tau \circ \hat{v} \circ \hat{v}$, 161. ένέργημα, 99. ἐνθύμιον, 22. ένίζεσθαι, 92. ἐνοίκησις, ΙΙΙ. ἔνσαρκος, 83. έντολή, 46. ἐντυγχάνειν (intercede), 100. *ἐντυπ*οῦν, 34. ένυπάρχειν, 122. ἕνωσις, 92. έξαγωγή, 69. έξιτήριον, 145. ἐξουσία, ἐξουσιαστικός, 101. έπέχειν, λόγον, 21, 118. $\epsilon \pi i \gamma \nu \omega \sigma i s$, 162.

ἐπιδημία, 99, 105. ἐπίπνοια, 106. ἐπισκευαστῶς, 52. ἐπισφραγίζειν, 65. ἐτοιμασία, 42. εὐαγγέλιον, εὐαγγελικός, 75, 76. εὐσεβής, εὐσεβῶς, εὖσέβεια, 15, 91, 95, 128, 133, 139, 156, 169.

ζωή, γηΐνη καὶ ἐμπαθής, 99; δεδουλωμένη, 108. ζωοποιείν, ζωοποιός, 75, 112.

ήνωμένος, ήνωμένως, 46, 48.

θεῖος, 23, 44, 45, 69, 90, 92, 98, 102, 109, 130, 141, 164, 171. θέλημα, 46, 48; see also βούλημα. θεογνωσία, 75, 95, 149. θεολογία, 29, 91, 95, 102. θεολόγος, 154. θεόπνευστος, 106, 154. θεόπνευστος, 46. θεός (applied to man), 54. θεότης, 91, 92, 111, 112, 123, 144, 165, 169, 171. θεοφόρος, σάρξ, 30.

ἰδιάζειν, 91, 171. ἰδικός, 84. ἴδιος, 70. ἰσότυπος, 124.

καθάρσιος, 74. καί (in doxology), 115, 116, 117, 134, 145. κανών, 134, 140. κατά, 22. κατανόησις, 43, 163. κήρυγμα, 127 ff. κοινός, 86; τὸ κοινὸν τῆς φύσεως, 92. κοινωνία, κοινωνός, 158; της φύσεως, 30; έκ φύσεως, 67; κατά την φύσιν, 93, 96; τοῦ Πνεύματος, 81; της Θεότητος, 92; πρώς $\Theta \epsilon \delta \nu$, 133, 136; $\tau \hat{\omega} \nu \epsilon \nu \epsilon \rho \gamma \epsilon \iota \hat{\omega} \nu$, 107; ἀΐδιος, 116; οἰκεία, 122; συμφυής, 122; τὸ ἀχώριστον τῆς κοινωνίας, 116, 122. κόλπος, 34, 35. κριτήριον, 162, 163. κτίσμα, 20.

κτίστης, 20. κυριολογείν, 105.

λειτουργικός, 59. λόγος, προφερόμενος, 119; λόγον επέχειν, 21, 118.

μάρτυς, 65, 66.
μεγαλεῖον, τῆς φύσεως, 37.
μεσίτης, 71.
μετά, 16, 31, 36, 37, 41, 122; μετὰ τὸν Πατέρα, 31.
μίμησις, μιμητής, 73.
μοναδικός, μοναδικῶς, 92.
μοναρχία, 91, 95.
μοναχῶς, 92.
μορφή, 48, 91.
μυσταγωγία, 148.
μυστήριον, 128, 130, 133.
μυστικός, 130, 138, 146.

νέκρωσις, 71. νόημα, 119. νοητός, 98. νόμος, 71; νομικόν βάπτισμα, 72. νοῦς, 161.

ξενίζειν, 17.

οἰκειακός, 94.
οἰκείωσις, οἰκειότης, οἰκειοῦν, 39, 53,
65, 92, 93, 98, 99, 145.
οἰκονομία, 73, 83.
οἰκονομικῶς, 169.
ὅμοιος, ὁμοιότης, 48, 80.
ὁμολογία (profession of faith), 61,
65, 111, 134, 137.
ὅργανον, 21, 22, 24, 101.
οὐσία, 48, 81, 86, 163, 171; νοερά,
52; ζῶσα, 93; τἢ οὐσία ἀπλοῦν,
52; τὰ κατ' οὐσίαν ὑφεστηκότα,
71; θεία, 164.
οὐσιοῦν, 44.
ὄφις, 69.

παράδεισος, 131. παλιγγενεσία, 74. παράδοσις (tradition), 37, 49, 127, 130, 138, 144, 146, 154; (Baptismal formula), 57, 59, 60, 61, 64, 75, 133.

παραλλαγή, κατά φύσιν, 18: της φύσεως, 19. παραλλάσσω, 87. παρουσία, τοῦ Πνεύματος, 75, 76, 79; τοῦ Κυρίου, 83. πατρότης, 171. περίγραπτος, περιγράφειν, 33, 35, 108. $\pi \acute{\epsilon} \tau \rho \alpha$, 69. πνευματικός, 55, 99, 107, 118; $\sigma \hat{\omega} \mu \alpha$ (heretical), 30. πνευματομάχος, 62, 104. ποιητής, 20. πολιτεία, εὐαγγελική, 75, 145; οὐράνιος, 99. προαίρεσις, 76, 81. πρόβατον, 69, 70. προεδρία, 35. προελθών, έκ τοῦ Θεοῦ, 93. προκαταρκτικός, 21, 79. προσαγωγή, 37, 38.προσεδρεία, 34. πρόσωπον, 27, 92, 104; σύγχυσις τῶν προσώπων, 154; ἰδιάζον τῶν προσώπων, 171. προτύπωσις, προδιατύπωσις, 72, 76. πρωτόπλαστος, 69. πρωτότοκος, 69. πρωτότυπον, 92. $\pi \hat{v} \rho$, 77, 81. σάρξ, θεοφόρος, 30. σεμνός, 137; τὸ σεμνὸν τῶν μυστηρίων, 130, 131. σκιά, 68. στερεούν, στερέωσις, 80, 98. συμβολικώς, 74. συμπαθής, συμπάθεια, 155. συμπαρείναι, 83. $\sigma \dot{\nu} \nu$, 16, 41, 114, 116, 117, 122, 124, 133, 135, 138, 141, 142, συνάπτειν, συναφής, συνάφεια, 35, 58, 78, 85, 92; φυσική, 32; ἄπαυστος, 116; ἀίδιος, 122. συναριθμείν, συνκαταριθμείν, συναρίθμησις, 32, 65, 87, 114, 134, 136. συνδοξάζειν, 113, 136.

συνεδρία, 136.

συνείδησις, 75.

συνείναι, συνουσία, 122.

συνεκφωνείσθαι, 89.

125102

συνήθεια, 114, 138, 139, 143. συντάσσειν, σύνταξις, 32, 57, 58, 67, 89, 136. συνυπάρχειν, 122. συστοιχία, 89. σφραγίζειν, 34, 84. σχίσμα, 151. σωτήριος, 74, 152.

τάξις, 32.
ταφή, 74.
τέλος, 22.
τελειοῦν, τελείωσις, τελειωτική, 79,
81, 82, 118.
τέχνη, τεχνίτης, 20, 24, 118, 119.
τόπος, 20, 22, 24, 33, 120.
τριάς, 92, 141, 144.
τρίτος, 90, 91, 95.
τροπή, 51.
τύπος, 68 ff., 74, 75, 83, 105.

ὕδωρ, τῆς πέτρας, 69; βάπτισμα εἰς ὕδωρ, 73. ῦλη, 21, 22, 23, 118. ὑπαριθμεῖν, ὑπαρίθμησις, 32, 86, 88, 89, 95. ὕπαρξις, 93; προαιώνιος, 122. ὑπεναντίως, 18. ὑπηρεσία, 23, 42. ὑπό, 22. ὑπόδειγμα, 22, 73. ὑποδιαίρεσις, 87. ύπόστασις, 25, 79, 171; of angels, 82; τρεῖς, 141; τὸ ἰδιάζον, (ἴδιον), (ἡ ἰδιότης), τῶν ὑποστάσεων, 91, 116, 171. ὑποτάσσειν, 32. ὑπουργία, 21, 31.

φύσις, 35; περιγεγραμμένη, 51; τὸ διάφορον τῆς φύσεως, 23; ἐναντιότης τῶν φύσεων, 154; ἀλλότριος κατὰ φύσιν, 24; τὸ ἀλλότριον τῆς φύσεως, 25, 57; ἡ θεία φύσις, 43, 90, 92, 102; ἡ ἀνωτάτω, 50; τὸ πάγιον τῆς φύσεως, 36; τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως, 37; κατὰ φύσιν οἰκειότης (ψκειωμένος), 65, 93; τὸ κοινὸν τῆς φύσεως, 92; ἐκ φύσεως (κατὰ τὴν φύσιν) κοινωνία, 67, 93, 96; τὸ ὑπερέχον τῆς φύσεως, 107; φύσει ἀγαθός, 112.

χαρακτήρ, 47. χαρακτηρίζειν, 93. χάρις, 38, 41. χορηγία, 37, 38, 43. χρισμα, 63, 83. χριστιανός, 155. χριστομάχος, 168. χριστοφόνος, 58. χρόνος, 20, 22, 24, 32.

THE END.

Basil St. - (Johnston ed.) - On the Holy Spirit.

(revised text.)

PONTIFICAL INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES 59 QUEEN'S PARK TORONTO 5, CANADA

2457 .

